วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review
ISSN : 2287-0121

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2560 Vol.6 No.1 January–March 2017

จำนวนพิมพ์ : 1,000 เล่ม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม / ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน / ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน / ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระราชวรเมธี, ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
พระราชวรมุนี, ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต
พระเมธีธรรมาจารย์	รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่
พระโสภณวชิราภรณ์	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ
พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.	คณบดีคณะสังคมศาสตร์
ผศ. ร.อ.ดร.ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล	ที่ปรึกษาอธิการบดีด้านกฎหมาย

บรรณาธิการ : รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

ผู้ช่วยบรรณาธิการ : พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตฺติปญฺโญ, ผศ.ดร. - ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร

กองบรรณาธิการ :

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร, ดร
พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ, ดร.
พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท, ดร.
ผศ.ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี
อ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา
อ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว
อ.ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์

หน่วยงานภายนอก

ผศ.ดร.วิโรจน์ อินทนนท์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.สมคิด ดวงจักร	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
ผศ.ดร.ธนกร สิริสุคันธา	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผศ.ดร.อุทัย สติมั่น	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
อ.ดร.เดโชพล เหมนาไลย	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พล.ท.ดร.วีระ วงค์สรรค์	วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
น.อ.ดร.นภัทร์ แก้วนาค	วิทยาลัยการทัพอากาศ
ผศ.ดร.เศรษฐวัฒน์ โชควรกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
อ.ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อ.ดร.อำนาจ ยอดทอง	มหาวิทยาลัยมหิดล

เลขานุการ :

ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์

ศิลปกรรม :

ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์ - อ.ดร.สุริยา รักษาเมือง - อ.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา - อ.กรกต ชาบัณฑิต

สำนักงาน :

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารเรียนรวมโซน B ชั้น 5
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 09-8832-8312

จัดพิมพ์โดย :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แขวงบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200
โทร. 022 218892, 026 235623 โทรสาร 026 235623

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ
วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1.	พระราชปริยัติกวี, ศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2.	พระเทพปริยัติเมธี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3.	พระครูปริยัติกิตธำรง, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4.	พระครูปริมานุรักษ์, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5.	พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6.	พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ, รองศาสตราจารย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7.	พระมหาสมบูรณ์ วุฑฺฒิกโร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8.	พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตฺติปญฺโญ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9.	ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
10.	ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
11.	ศาสตราจารย์ พลตำรวจโทหญิง ดร.นัยนา เกิดวิชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
12.	รองศาสตรจารย์ ดร.สุรินทร์ นิยมางกูร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
13.	รองศาสตราจารย์ ดร.อภินันท์ จันตะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
14.	รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
15.	รองศาสตราจารย์ ดร. กิตติทัศน์ ผกาทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
16.	รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู่	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
17.	รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
18.	รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
19.	รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เถื่อนช้าง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
20.	รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
21.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เติมศักดิ์ ทองอินทร์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
22.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฏฐ์ ศรีทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
23.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
24.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภัทรพล ใจเย็น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
25.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สถิตย์ ศิลปะชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
26.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพรต บุญอ่อน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
27.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อนุภูมิ โซวเกษม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
28.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อานนท์ เมธีวรฉัตร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
29.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทั่งโต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
30.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
31.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
32.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
33.	อาจารย์ ดร.ธีรพงษ์ สมเขาใหญ่	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
34.	อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
35.	อาจารย์ ดร.จุฑามาศ วารีแสงทิพย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ
วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1.	พระเมธาวินัยรส, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2.	ศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา เงารังษี	มหาวิทยาลัยนเรศวร
3.	รองศาสตราจารย์ วราคม ทีสุกะ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
4.	รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชิโนกุล	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
5.	รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสวงดี	มหาวิทยาลัยมหิดล
6.	รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
7.	รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะขันหมาก	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
8.	รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ แก่นอินทร์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
9.	รองศาสตราจารย์ ดร.สรรเสริญ อินทรัตน์	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
10.	รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
11.	รองศาสตราจารย์ ดร.ชัชวาลย์ ศรีจันทรโคตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านจอมบึง
12.	รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
13.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
14.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
15.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรจบ บรรณรุจิ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
16.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ชิโนกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
17.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
18.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลับพลึง คงชนะ	มหาวิทยาลัยพะเยา
19.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนาจักร	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยลงกรณ์
20.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
21.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาวุธตระกูล	มหาวิทยาลัยนเรศวร
22.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ เจนวิถีสุข	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
23.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
24.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ อติศัพท์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
25.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสรวิสุทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
26.	เรือโท.ผู้ช่วยศาสตราจารย์. ดร.อนันท์ ใจสมุทร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
27.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยสร สมบุญมาก	มหาวิทยาลัยนครพนม
28.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยลงกรณ์
29.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รวิวงศ์ ศรีทองรุ่ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
30.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กัลยาณี พรพิเนตพงศ์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
31.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เมินรัตน์ นวะบุศย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
32.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชชุกร นาคธน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
33.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
34.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หทัยรัตน์ ทรรพวสุ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
35.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมั่น	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
36.	อาจารย์ ดร.ถนัด แก้วเจริญไพศาล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
37.	อาจารย์ พลเอก ดร.เอกชัย ศรีวิลาศ	สถาบันพระปกเกล้า
38.	อาจารย์ ดร.จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
39.	อาจารย์ ดร.วรอนงค์ โกวิทเสถียรชัย	มหาวิทยาลัยมหิดล
40.	อาจารย์ ดร.ธงชัย นิลคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

บรรณาธิการ

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 6 ฉบับที่ 1 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์เพื่อคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด เพื่อควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพของวารสารให้เป็นวารสารวิชาการในระดับนานาชาติ คณะกองบรรณาธิการได้ประชุมมีมติให้ปรับเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตีพิมพ์เผยแผ่ใหม่ ดังนี้คือ ๑) ชื่อบทความภาษาไทย-อังกฤษ ๒) ชื่อผู้แต่ง และสังกัดภาษาอังกฤษ ๓) บทคัดย่อภาษาไทย-อังกฤษ ๔) ระบบการอ้างอิง APA, 6th Edition ทั้งในเนื้อหาและท้ายบท โดยระบบการอ้างอิงใหม่จะเริ่มตีพิมพ์เผยแพร่ตั้งแต่ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม-มีนาคม ๒๕๖๐ เป็นต้นไป ซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มพอที่จะเกริ่นนำได้ดังนี้

พระสุรเชษฐ์ หนูเอี่ยม บทความเรื่อง **“การพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1”** พบว่าระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์มีองค์ประกอบของระบบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย นโยบายเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการวัดศาสนบุคคลศาสนพิธี ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ศาสนธรรม งบประมาณ แผนการจัดกิจกรรมปฏิทินการจัดกิจกรรม 2) ด้านกระบวนการ ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ของศาสนบุคคล 3) ด้านผลผลิต ได้แก่ จำนวนอุบาสกและอุบาสิกาที่เข้าวัดวันอาทิตย์เพิ่มมากขึ้น และ 4) การป้อนกลับ ได้แก่ การนำผลการประเมินด้านผลผลิตไปประกอบการพิจารณาเพื่อปรับปรุงปัจจัยนำเข้าและกระบวนการเพื่อให้ผลผลิตดีขึ้น

พระมหาทวี วิสารโท บทความเรื่อง **“การบวชเป็นศาสนทายาทในพุทธศาสนาแบบเถรวาท”** พบว่า พระบรมไตรโลกนาถทรงสร้างการยอมรับในพระพุทธศาสนาให้กับประชาชนด้วยการผนวชและทรงให้พระราชโอรสกับพระราชนัดดาผนวชซึ่งกลายเป็นการเริ่มต้นของประเพณีการบวชเรียนของเจ้านาย ข้าราชการ ชาวบ้านในเวลาต่อมา ขณะเดียวกัน การบวชยังกลายเป็น “ช่องทาง” ลดความเลื่อมล้ำทางสังคม เช่น บวชเรียน บวชหนีการสักเลข เป็นต้น

พระณรงค์ สังขวิจิตร บทความเรื่อง **“การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน : ปัญหาและแนวทางแก้ไข”** พบว่า ปัจจุบัน คณะสงฆ์ประสบปัญหาโครงสร้างการปกครอง ปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครอง ปัญหาหลักเกณฑ์การแต่งตั้งของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์ สาเหตุปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน มีสาเหตุมาจากปัญหาโครงสร้างการปกครองเพราะคณะสงฆ์ที่ถูกควบคุมโดยรัฐผ่านพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535)

พระครูปริยัติสุวรรณรังษี (ชูศักดิ์ ภูวงษา) บทความเรื่อง **"การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1"** พบว่า 1) หลักสูตรเสริมที่พัฒนาขึ้น มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัญหาและความจำเป็น หลักการ จุดมุ่งหมาย ผลการเรียนรู้ โครงสร้างเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล 2) ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริม พบว่า ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคีของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังเรียนตามหลักสูตรเสริมสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรเสริมอยู่ในระดับมาก

พระครูวิโชติสิกขกิจ (ณรงค์ กิตฺติธโร) บทความเรื่อง **"ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร"** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดการ นอกจากนั้น ผู้บริหารต้องส่งเสริมกระบวนการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้สอดคล้องตามนโยบายของแม่กองธรรมสนามหลวงได้แก่ ด้านการวางแผนเพื่อส่งเสริมการศึกษาแผนกธรรม ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการชี้นำ ด้านการควบคุม

สุรพงษ์ แสงเรณู บทความเรื่อง **"แนวทางในการแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ"** พบว่า ปัจจัยที่เอื้อให้การทุจริตประพฤติมิชอบเกิดขึ้น คือ มีโอกาสในการอาศัยความเป็นอิสระในการบริหารจัดการแบบนิติบุคคล การมีโครงสร้างขององค์กรที่ไม่ใหญ่มาก มีวัฒนธรรมองค์กรในระบบอุปถัมภ์ที่แข็งแรง มีการประเมินความคุ้มค่าในการทุจริตทั้งที่เป็นจำนวนเงินหรือความมั่นคงในอาชีพ อีกทั้งค่านิยมในการยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบเป็นเรื่องธรรมดา โดยอาศัยช่องว่างของกฎหมายที่ให้อำนาจกับผู้บริหารท้องถิ่นมากเกินไป

นิรันดร กากแก้ว บทความเรื่อง **"รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1"** พบว่า ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1ไปปฏิบัติ โดยภาพรวมทุกองค์ประกอบมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.52)

อภิเชษฐ์ เทศเล็ก บทความเรื่อง **"การพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพรานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6"** พบว่า 1) หนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 8163/82.67 2) ทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 3) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

มาลีรัตน์ พัฒนตั้งสกุล บทความเรื่อง **"ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ"** พบว่า ปัญหาจากการตรวจสอบภายใน บุคลากรมีจำนวนน้อยกว่าปริมาณงาน ผู้ตรวจสอบภายในขาดความรู้ ไม่มีการพัฒนา อุปสรรค คือ สถานที่-เวลาของหน่วยรับตรวจไม่เอื้ออำนวย ไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ข้อเสนอแนะคือ ทีมตรวจสอบภายในควรเรียนรู้พัฒนาเทคนิคใหม่ เร่งสร้างบุคลากรให้มีทักษะ เชี่ยวชาญ ควรวางแผนการดำเนินงานอย่างมีกลยุทธ์รัดกุม รายงานผลการตรวจสอบให้ทันท่วงทีไม่ล่าช้า

พรรณอร พัฒนการค้า บทความเรื่อง **"ปัจจัยความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 : กรณีศึกษาเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์"** พบว่า ปัจจัยสำคัญของความพร้อมต่อการเข้าสู่อาเซียน มี 6 จาก 41 ประเด็นสำคัญดังนี้ ประกอบด้วยด้านอัตลักษณ์และความมั่นคงมี 8 ประเด็นสำคัญ ด้านความร่วมมือ มี 6 ประเด็นสำคัญ ด้านการติดต่อสื่อสาร มี 7 ประเด็นสำคัญ ด้านความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน มี 8 ประเด็นสำคัญ ด้านการใช้ภาษาอาเซียน มี 7 ประเด็นสำคัญ และด้านนโยบายอาเซียน มี 5 ประเด็นสำคัญ ในขณะเดียวกันพบว่า ปัจจัยทั้ง 6 ด้านดังกล่าวสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 60.25 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ศิริพร ศรีจันทะ บทความเรื่อง **"การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย"** พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย หลังการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นจากก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

จินดารัตน์ ฉัตรสอน บทความเรื่อง **"การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึก"** พบว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึก หลังเรียนด้วยแบบฝึกสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เชษฐา ทรัพย์เย็น บทความเรื่อง **"การปกครองตนเองผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและการมีจิตสำนึกประชาธิปไตยของประชาสังคม"** พบว่า ตัวแบบการปกครองตนเองผ่าน

กระบวนการมีส่วนร่วมและการมีจิตสำนึกประชาธิปไตยของประชาสังคมจังหวัดสมุทรสงครามมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และยอมรับสมมติฐานทุกข้อ

ชื่นกมล สินบางหว้า บทความเรื่อง **"ผลกระทบของการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมที่มีต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย"** พบว่า การบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคม มีผลกระทบเชิงบวกต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในด้านความน่าเชื่อถือ ด้านความมีชื่อเสียง ด้านภาพลักษณ์ ด้านความสำเร็จ ด้านความมั่นคงทางการเงิน ด้านการยอมรับจากสังคมของบริษัท ด้านความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ยุทธนา ปราณีต บทความเรื่อง **"ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย"** พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ด้านจิตวิทยา ด้านแรงจูงใจในการเรียน ด้านแรงจูงใจในการทำงาน ทัศนคติต่อสาขาวิชารัฐศาสตร์ และปัจจัยด้าน สภาพแวดล้อม ได้แก่ ระบบการบริหารงานของสาขาวิชา บรรยากาศในการเรียนการสอน ความเอาใจใส่ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีผลต่อสัมฤทธิ์ของนิสิตที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ความสามารถในการวิเคราะห์ทางรัฐศาสตร์ ความรู้ทางรัฐศาสตร์

อัจฉรา หล่อตระกูล บทความเรื่อง **"การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ"** พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ เป็นการพัฒนาสมรรถนะหลักทั้ง 5 ด้าน มีส่วนประกอบ 4 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 สมรรถนะหลัก 5 ด้าน ส่วนที่ 2 คือหลักพุทธธรรมไตรสิกขา ส่วนที่ 3 หลักการของรูปแบบ และส่วนที่ 4 กระบวนการพัฒนา ซึ่งรูปแบบที่นำเสนอในงานวิจัยนี้คือ การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยด้วยไตรสิกขา

กมลพร กัลยาณมิตร บทความเรื่อง **"การนำเศรษฐกิจพอเพียง : เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก"** พบว่า ชุมชนบ้านสะพานผัก ในสภาพปัจจุบันได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาปฏิบัติในชุมชนในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว และชุมชน เป็นการขยายการรวมกลุ่มที่มากขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเป็นหลักการที่มุ่งเน้นให้เรามีความพออยู่พอกิน โดยให้เลี้ยงตนเองได้อย่างแข็งแรง และความร่วมมือร่วมใจของชุมชน

สุกานดา นาคะปักษิณ บทความเรื่อง **"รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์"** พบว่า รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์จะต้องอยู่บนฐานความพร้อมของทรัพยากรท้องถิ่น คือ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางสังคมและวัฒนธรรม และทรัพยากรทางสภาพแวดล้อม และเหตุการณ์สำคัญ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน อันได้แก่ เกษตรกร ชุมชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมบริการ

เจริญพงษ์ ศุภธีระธาดา บทความเรื่อง **“การพัฒนารูปแบบเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดิน”** พบว่า รูปแบบเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินที่เหมาะสมกับบริบทของการบริหารจัดการภาครัฐของไทยและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้กับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานอื่นของรัฐ มีองค์ประกอบได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ประเด็นนำทาง 23 ประเด็นและแนวทางเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาล 76 ข้อ

ดวงฤทธิ์ เบ็ญจาธิกุล ชัยรุ่งเรือง บทความเรื่อง **“คุณลักษณะผู้นำของผู้ว่าการ การกีฬาแห่งประเทศไทย”** พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน จำนวน 5 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความเป็นผู้นำ รองลงมาคือ ด้านทักษะความรู้ความสามารถในการบริหารงาน ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านบุคลิกภาพ และด้านคุณธรรมจริยธรรม

คณะกองบรรณาธิการขอบพระคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้และโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

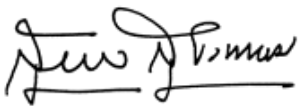

(รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม)
บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

บทบรรณาธิการ

บทความวิจัย :

การพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 1

: พระสุรเชษฐ์ หนูเอี่ยม

การบวชเป็นศาสนทายาทในพุทธศาสนาแบบเถรวาท 15

: พระมหาทวี วิสารโท

การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน : ปัญหาและแนวทางแก้ไข 27

: พระณรงค์ สังขวิจิตร

การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 41

: พระครูปริยัติสุวรรณรังษี (ชูศักดิ์ ภูวงษา)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร 53

: พระครูวิโชติสิกขกิจ

แนวทางในการแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 67

: สุรพงษ์ แสงเรณู

รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 81

: นิรันดร กากแก้ว

การพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพรานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 91

: อภิเชษฐ์ เทศเล็ก

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ 103

: มาลีรัตน์ พัฒนตั้งสกุล

ปัจจัยความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558: กรณีศึกษาเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์ 115
: พรรณอร พัฒนการค้า

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 129
: ศิริพร ศรีจันทะ

การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึก 141
: จินดารัตน์ ฉัตรสอน

การปกครองตนเองผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและการมีจิตสำนึกประชาธิปไตยของประชาสังคม 153
: เชษฐา ทรัพย์เย็น

ผลกระทบของการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมที่มีต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 161
: ชื่นกมล สินบางหว้า

ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 169
: ยุทธนา ปราณีต

การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ 183
: อัจฉรา หล่อตระกูล

การนำเศรษฐกิจพอเพียง : เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก 197
: กมลพร กัลยาณมิตร

รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ 209
: สุกานดา นาคะปักษิณ

การพัฒนารูปแบบเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดิน 221
: เจริญพงษ์ ศุภธีระธาดา

คุณลักษณะผู้นำของผู้ว่าการ การกีฬาแห่งประเทศไทย 233
: ดวงฤทธิ์ เบ็ญจาธิกุล ชัยรุ่งเรือง

บทวิจารณ์หนังสือ :

การเมืองเรื่องพระพุทธรูป 241
: พระสุธีวีรบัณฑิต (โชว์ ทสฺสนีโย) และคณะ

ภาคผนวก 257

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความ วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ 258

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ 259

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ 260

หนังสือส่งบทความทางวิชาการเพื่อเผยแพร่ 265

ใบตอบรับเป็นสมาชิก 266

การพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1

DEVELOPMENT OF MONASTERY MANAGEMENT SYSTEM FOR ENCOURAGING MERIT MAKING IN MONASTERY ON SUNDAY IN THE SANGHA ADMINISTRATION REGION 1

พระสุรเชษฐ์ หนูเอี่ยม* สำเนาว์ ขจรศิลป์** บุญเรียง ขจรศิลป์***
PhraSurachet Nuiam* Samnao Kajornsin** Boonreang Kajornsin***

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในภาค 1 2) ทดลองใช้ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ และ 3) ประเมินการทดลองใช้และปรับปรุงระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ **ขั้นตอนที่ 1** การพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ **ขั้นตอนที่ 2** การทดลองใช้ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ **ขั้นตอนที่ 3** การประเมินผลการทดลองใช้และปรับปรุงระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์

ผลการวิจัยพบว่า ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์มีองค์ประกอบของระบบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย นโยบายเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการวัดศาสนบุคคล ศาสนพิธี ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ศาสนธรรม งบประมาณ แผนการจัดกิจกรรม ปฏิทินการจัดกิจกรรม 2) ด้านกระบวนการ ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ของศาสนบุคคล การจัดกิจกรรมโดยผ่านกระบวนการตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 และการบริหารจัดการวัดแบบมีส่วนร่วม 3) ด้านผลผลิต ได้แก่ จำนวนอุบาสกและอุบาสิกาที่เข้าวัดวันอาทิตย์เพิ่มมากขึ้น อุบาสกและอุบาสิกามีความพึงพอใจต่อการเข้าวัดวันอาทิตย์และมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมะบรรยายเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนสามารถนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาไปแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างสงบสุข และ 4) การป้อนกลับ ได้แก่ การนำผลการประเมินด้านผลผลิตไปประกอบการพิจารณาเพื่อปรับปรุงปัจจัยนำเข้าและกระบวนการเพื่อให้ผลผลิตดีขึ้น การทดลองใช้

*Doctor of Philosophy Program in Educational Administration and Leadership, Saint John's University
**Saint John's University
***Saint John's University

ระบบการบริหารจัดการวัด ทั้ง 4 ด้านมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินและนำมาปรับปรุงทำให้ได้ระบบการบริหารจัดการวัดที่มีความเหมาะสมกับวัดในภาค 1

คำสำคัญ: การพัฒนาระบบ, การบริหารจัดการ, การส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to develop Monastery management system to encourage people to make merit in monastery on Sunday in the Sangha Administration region 1, 2) to implement the Monastery management system, and 3) to evaluate the experiment of applying and to improve the Monastery management system. The research methodology was divided into 3 steps as follows: 1) the development of Monastery management system; 2) the implementation of the Monastery management system; 3) the assessment and improvement of the Monastery management system.

Findings were that the Monastery management system to encourage people to make merit in monastery on Sunday in the first region had four elements consisting of: 1) Input the policy of Monastery management, personnel, religious activities, places of worship, religious objects, religious teachings, budget, activity plan and activity schedules, 2) process was the performance on duties of the personnel, and arranging activities through the bases of meritorious action and the Monastery management on participation, 3) outputs shown the increasing number of worshipers, more satisfaction of going to a Monastery on Sunday and more understanding about Dharma lecture that the worshipers could apply the principles of Buddhism to solve problems in everyday life, and 4) feedback was the evaluation of the outputs for the consideration to improve the inputs and the process to ensure the better outputs. As for the assessment, all four elements of management system met criteria. To conclude, the development results would lead to a suitable Monastery management system for the Monastery in the first region.

Keywords: System Development, Management, Sunday Merit Making, Monastery.

1. บทนำ

คนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาจึงได้นำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นหลักสำคัญในการดำรงชีวิต ซึ่งทำให้คนไทยสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขนับตั้งแต่บรรพชนโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการจัดงานต่างๆ ทั้งทางด้านสังคมศิลปวัฒนธรรมประเพณีและอื่นๆ วัดจึงเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยในอดีตหลายประการ ทั้งในด้านอุปนิสัยสังคมและประเพณีวัฒนธรรมวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย ในอดีตพุทธศาสนิกชนนิยมไปวัดเพื่อทำบุญตักบาตรฟังพระธรรมเทศนา และบำเพ็ญทานรักษาศีลเจริญจิตภาวนาสังคมไทยจึงมีพระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจที่สำคัญเป็นหนึ่งในสามสถาบันหลักของชาติโดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจที่ทำหน้าที่กล่อมเกลาจิตใจของคนในสังคมมาช้านานแล้ววัดจึงเป็นองค์กรหลักในการทำหน้าที่เผยแผ่พุทธธรรมคำสอนเป็นแหล่งบ่มเพาะความดีทางสังคมและเป็นต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่สำคัญในการสร้างเสริมความสุข

เนื่องจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยในอดีตให้ความสำคัญกับวันธรรมสวนะหรือวันพระตามพุทธบัญญัติ และในปัจจุบันพุทธศาสนิกชนก็ยังคงให้ความสำคัญกับวันดังกล่าวอยู่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนชาวไทยแต่เนื่องจากโลกเปลี่ยนแปลงไปวันธรรมสวนะจึงไม่ใช่เป็นวันหยุดเมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งไม่มีโอกาสไปวัดในวันธรรมสวนะเพื่อไปประกอบศาสนกิจอันเป็นวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนทุกคนที่ควรปฏิบัติ (Ministry of Culture, 2541 : 1)

วัด ถือเป็นมรดกที่บรรพบุรุษได้สร้างและมอบไว้เป็นสมบัติของแผ่นดินเพื่อใช้เป็นสถานที่พัฒนาจิตใจคนให้มีศีลธรรม ประเทศไทยถือว่าโชคดีมีพื้นที่ที่ดี คือ วัดสามหมื่นกว่าวัด แต่น่าเสียดายปัจจุบันเป็นวัดร้างแล้วเกือบหมื่นวัด ส่วนวัดที่เหลือเรากลับเห็นเพียงสัญลักษณ์ความเป็นชาวพุทธทางวัตถุ มีวัด มีพระ แต่ขาดวิถีชีวิตที่ต่อเนื่องถึงความเป็นพุทธบริษัท ถึงวันพระชาวพุทธไปวัดไม่ได้เพราะติดทำงาน มีพระนักเทศน์แต่ขาดผู้ฟัง ถึงวันอาทิตย์ญาติโยมก็นิมนต์พระไปทำบุญนอกวัด เป็นพระพิธีกรรม กิจกรรมในวัดไม่มี นี้เป็นเหตุสำคัญที่ทำให้วัดร้างมากขึ้น ความไร้ศีลธรรม หรือห่างเหินศาสนาของชาวพุทธก็จะมากขึ้น (Phrapannanantamuni, 2552 : 2) “วันอาทิตย์ ชาวคริสต์ เข้าโบสถ์ พระเจ้าโปรด อวยพร สั่งสอนเขา วันศุกร์ มุสลิมเข้าสุเหร่า ชาวพุทธเรา ไปไหน เศร้าใจจริง”

จะเห็นว่าความสำคัญของสถาบันพระพุทธศาสนาเป็นที่ตระหนักของรัฐบาลที่ผู้บริหารประเทศทุกยุคทุกสมัย ในเนื้อหาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530 – 2534) จึงปรากฏแผนงานพัฒนาจิตใจและวัฒนธรรมอันเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มแผนงานพัฒนาคุณภาพคน และแรงงานมีข้อความซึ่งแสดงความพยายามนำหลักพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และการปฏิบัติหน้าที่การงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและส่งเสริมบทบาทของวัดให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาจิตใจและศิลปวัฒนธรรมของชุมชนโดยเน้นบทบาทของพระภิกษุนักบวชอื่นๆ ตลอดจนผู้นำศาสนาให้เป็นผู้นำในการฝึกอบรมพร้อมทั้งให้มีการปรับปรุง และกระจายอำนาจการบริหารงานของคณะสงฆ์ให้มีความคล่องตัวและเอื้ออำนวยต่อ การศึกษาเผยแผ่ และให้คณะสงฆ์ได้ดำรงมั่นคงในพระธรรม

พระวินัยส่งเสริมศาสนศึกษาทุกระดับชั้นสำหรับพระภิกษุ-สามเณร และขยายการดำเนินงานของพระธรรมทูต ตลอดจนส่งเสริมการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่าง บ้าน ศาสนสถาน และโรงเรียน (Valailuck Vetchanukroh, 2534 : 18) สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก จากเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ว่าเป็นศูนย์รวมและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคนไทยให้เป็นหนึ่งเดียวกัน กลับเชิดชูเรื่องเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรม เปลี่ยนจากปรัชญาชีวิตว่า ทำมาหากินเป็นทำมาหาเงิน (Phrapannanantamuni, 2552 : 29) ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย และปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือการเปลี่ยนวัฒนธรรมชีวิตชาวพุทธซึ่งเป็นรากแก้วของสังคมไทย ด้วยการเปลี่ยนปฏิทินการดำเนินชีวิตตามหลักจันทรคติ คือ 1-6 ค่ำ และ 9-14 ค่ำ ที่ให้ความสำคัญกับอาชีพ เพื่อสร้างความมั่นคงทางกาย 7 ค่ำและ 14 ค่ำ เป็นวันโกน เน้นครอบครัว เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับวงศ์ตระกูล 8 ค่ำ และ 15 ค่ำ ซึ่งเป็นวันพระ เน้นทางจิตใจ เพื่อสร้างความมั่นคงทางวิญญาณ นี่คือ วัฒนธรรมที่ชาวพุทธที่ดำเนินชีวิตแบบจันทรคติจึงทำให้เศรษฐกิจ สังคม การเมืองไทยดำเนินไปได้ด้วยดีอย่างมั่นคง

แต่ปัจจุบันสังคมเราเปลี่ยนไปใช้ชีวิตตามปฏิทินคือสุริยคติ ดำเนินชีวิตวันจันทร์ – ศุกร์ ทำงานหรือประกอบอาชีพเพื่อสร้างความมั่นคงทางกาย วันเสาร์-อาทิตย์ เป็นวันหยุดพักผ่อน ปฏิทินชีวิตใหม่นี้จึงไม่สัมพันธ์กับธรรมเนียมปฏิบัติในสังคมชาวพุทธที่เราเคยปฏิบัติกันมา เราจึงได้แต่ทำงานหาเงิน เมื่อเราเชื่อว่าสังคมเกษตรไม่สามารถนำพาประเทศให้พัฒนาไปสู่ความมั่งคั่งได้อย่างรวดเร็วก็หันเข้าหาสังคมอุตสาหกรรม

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมชีวิตจากจันทรคติ (ข้างขึ้น-แรม) สู่สุริยคติ (วันอาทิตย์-เสาร์) ทำให้เกิดวิกฤตถาวร เพราะทางจิตอยู่กับจันทรคติ วันพระ คือ 8 ค่ำ 15 ค่ำ ซึ่งไม่สัมพันธ์กับระบบสุริยคติที่หยุดในวันเสาร์-อาทิตย์ จึงทำให้วันเสาร์-อาทิตย์ เป็นวันหยุดพักผ่อนกลับเป็นวันวิกฤตในสังคมไทย เพราะไม่มีแบบแผนในการดำเนินชีวิต ระบบครอบครัวก็ไม่มี ระบบจิตวิญญาณก็ขาดหาย มีแต่กิจกรรมที่เกิดขึ้นตามประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ พ่อจึงไปทาง แม่ไปทาง ลูกไปทาง จิตใจก็ตกต่ำ มีแต่ความขัดแย้ง มีรายได้ที่ไม่พอกับรายจ่าย ทำให้เศรษฐกิจ สังคม การเมืองล้มเหลว สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ก็ได้รับความกระทบกระเทือน (Phrapannanantamuni, 2552 : 67)

ด้วยสภาพการดำรงชีวิตของคนไทยในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองหลวงที่อยู่ภายใต้กระแสของสังคมนิยมวัตถุ และการที่ต้องใช้ชีวิตอย่างเร่งรีบเกือบตลอดเวลาทำให้ประชาชนจำนวนไม่น้อยไม่มีโอกาสได้เข้าวัดทำบุญในวันปกติ ส่วนมากจะเข้าวัดปฏิบัติธรรมในวันอาทิตย์ นอกจากนี้ข่าวคราวด้านลบของพระสงฆ์บางรูปที่ถูกนำเสนอเป็นระยะๆ อาจส่งผลให้แนวคิดของพุทธศาสนิกชนบางส่วนเปลี่ยนแปลงไปจากผลสะท้อนทำให้เห็นว่าคนไทยในเมืองหลวงส่วนใหญ่นิยมทำบุญด้วยวิธีการที่ต้องอาศัยปัจจัยด้านวัตถุ และเงินทองเป็นส่วนประกอบหลัก ซึ่งหากพิจารณารูปแบบในการทำบุญที่มีอยู่ด้วยกัน 4 รูปแบบ ได้แก่ การเกื้อกูลแรงกาย การสละทรัพย์ การทำชีวิตให้โปร่งเบา และการฝึกชำระจิตใจ จะพบว่าคนไทยในกรุงเทพฯ นิยมทำบุญในรูปแบบของการสละทรัพย์มากที่สุด ส่วนการทำบุญที่ไม่ต้องอาศัยวัตถุเงินทองซึ่งสามารถ

นำมาปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวันของคนทั่วไปอันจะส่งผลให้การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมมีความสงบสุขร่มเย็นยิ่งขึ้น เช่น การรักษาศีลปฏิบัติธรรมมีน้อยมาก

การไม่เบียดเบียนผู้อื่นการเสียสละแรงกายเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ การให้ข้อคิดเตือนสติผู้อื่นให้ละเว้นจากการทำชั่ว และการแผ่เมตตาให้อภัยแก่ผู้ที่ทำผิดคิดร้ายนั้น ยังไม่ได้รับการนำไปปฏิบัติมากนัก ซึ่งเป็นประเด็นที่องค์กรผู้เกี่ยวข้องควรจะหาวิธีการชี้แนะและสร้างความตระหนักแก่พุทธศาสนิกชนชาวไทยต่อไป จากการเกิดวิกฤติทางศีลธรรมดังกล่าวรวมทั้งความห่วงใยต่อพระพุทธศาสนา จึงได้มีโครงการส่งเสริมพระพุทธศาสนาเข้าวัดวันอาทิตย์ขึ้นโดยแต่ละวัดจัดกิจกรรมต่างๆที่เป็นกิจกรรมบุญขึ้นในวันอาทิตย์ เพื่อดึงศรัทธาประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมมากน้อยบ้างตามแต่ละวัดจะมีกำลังดำเนินการได้ ซึ่งเป็นรูปแบบที่ต่างวัดต่างทำขาดความชัดเจนในการขับเคลื่อนกิจกรรมในภาพรวมทำให้โครงการส่งเสริมพระพุทธศาสนาเข้าวัดวันอาทิตย์ขาดจุดเด่น ไม่มีจุดร่วมที่ชัดเจน ขาดประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการ

สำหรับการจัดโครงสร้างการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ซึ่งมีอำนาจหน้าที่กับงานคณะสงฆ์ 6 ประเภท 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่ 5) การสาธารณูปการ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 สังกัดหนกลาง ประกอบไปด้วย จังหวัด กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ซึ่งโครงการดังกล่าวก็ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยจะพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 เพื่อให้ได้ระบบการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมที่เหมาะสม และสามารถประยุกต์ใช้กับวัดอื่น ๆในเขตคณะสงฆ์ภาค 1 ได้อย่างมีประสิทธิผล และทำให้กิจกรรมทางพระพุทธศาสนามีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์

2.2 เพื่อทดลองใช้ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์

3.3 เพื่อประเมินการทดลองใช้และปรับปรุงระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์

3. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยมุ่งศึกษาระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

3.1 พื้นที่ศึกษาวิจัย ได้แก่ วัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ประกอบไปด้วยจังหวัด กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ จำนวน 896 วัด

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา คือ ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์โดยใช้ทฤษฎีระบบของ Katz and Kahn (1987) มาประยุกต์กับระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ ด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) การป้อนกลับ (Feedback) ทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดแบบมีส่วนร่วมของ Sashkin (Sashkin, M.,1982) โครงการพัฒนาวัดวิถีพุทธเฉลิมพระเกียรติ ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ กระบวนการจัดกิจกรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 การให้ทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา และรูปแบบการประเมินแบบซิปป์ (CIPP Model) ของ Tufflebeam (Stufflebeam, D.L., 2003)

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ประกอบด้วยวิธีการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 มีขั้นตอนดังนี้

4.1 การวิเคราะห์สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์

4.2 การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1

4.3 การร่างระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1

4.4 การวิพากษ์ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 โดยผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 จากข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

4.5 การศึกษาความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ไปปฏิบัติโดยยืนยันฉันทามติ

4.6 การปรับปรุงระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ของวัดโตนด อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่เป็นตัวแทนของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินการทดลองใช้และการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1

5. ผลการวิจัย

จากการวิจัยการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

5.1. ผลการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 มีองค์ประกอบ ดังนี้

5.1.1 เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1

5.1.2 เพื่อทดลองใช้ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1

5.1.3 เพื่อประเมินการทดลองใช้และการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1

1) ด้านปัจจัยนำเข้า มีองค์ประกอบ 9 ประการได้แก่ 1) นโยบายเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการวัด 2) ศาสนบุคคล 3) ศาสนพิธี 4) ศาสนสถาน 5) ศาสนวัตถุ 6) ศาสนธรรม 7) งบประมาณ 8) แผนการจัดกิจกรรมและ 9) ปฏิทินการจัดกิจกรรม

2) ด้านกระบวนการ มีองค์ประกอบ 5 ประการ ดังนี้การบริหารจัดการประกอบด้วย 1) การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ จำนวน 4 ข้อ 2) การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร จำนวน 10 ข้อ การจัดกิจกรรมโดยผ่านกระบวนการตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ประกอบด้วยการให้ทาน การรักษาศีลการเจริญภาวนา 3) การบริหารจัดการวัดแบบมีส่วนร่วม 4) การประเมินผล และ 5) การนำผลประเมินไปปรับปรุง

3) ด้านผลผลิต ได้แก่ จำนวนอุบาสกและอุบาสิกาที่เข้าวัดวันอาทิตย์เพิ่มมากขึ้น อุบาสกและอุบาสิกามีความพึงพอใจต่อการเข้าวัดวันอาทิตย์และมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมะบรรยายเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนสามารถนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาไปแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างสงบสุข

4) ด้านการป้อนกลับ คือ การนำผลการประเมินไปใช้ประกอบการพิจารณาปรับปรุงด้านปัจจัยนำเข้าและด้านกระบวนการเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีขึ้น

5.2. ผลการทดลองใช้ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1

5.2.1 ผลการทดลองใช้ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์จากการนำเอาระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์

ภาค 1 ไปทดลองใช้ที่วัดโตนด เป็นระยะเวลา 3 เดือน วัดโตนด ได้ดำเนินการตามองค์ประกอบของระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น สามารถสรุปผลการทดลองใช้ได้ ดังนี้ 1) มีการกำหนดนโยบายการจัดกิจกรรมที่ชัดเจนและนำไปใช้ในการพัฒนาอุบาสกและ อุบาสิกาที่เข้าร่วมกิจกรรม 2) ศาสนบุคล ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ 3) ศาสนพิธี มีระเบียบแบบแผนต่างๆ ที่ดีงาม ที่พึงปฏิบัติในทางพระศาสนาซึ่งศาสนิกชนทั่วไปได้เห็นและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง 4) ศาสนสถานคือมีความพร้อมอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมภายในวัดในการดำเนินงานระบบการบริหารจัดการวัดมีการแบ่งชัดเจน คือ เขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส 5) ศาสนวัตถุ คือ มีความเพียงพอของสื่ออุปกรณ์ มีระบบเครื่องเสียงที่ดี ตลอดถึงเอกสารมีความชัดเจนเข้าใจง่าย 6) ศาสนธรรม มีหนังสือธรรมะและแผ่นซีดีเพียงพอกับความต้องการตลอดระยะเวลาการดำเนินกิจกรรมทางศาสนา 7) มีการจัดสรรงบประมาณ ให้เพียงพอเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรม 8) มีแผนการจัดกิจกรรมประจำปี และ 9) มีการจัดทำปฏิทินการจัดกิจกรรมประจำปี

5.3 ผลการประเมินการทดลองใช้และการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์

5.3.1 ผลการประเมินการทดลองใช้ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการประเมินแบบซิปป์ สามารถสรุปผลการประเมินได้ ดังนี้ 1) ด้านบริบทปรากฏผลว่าผู้บริหารมีการกำหนดนโยบายให้ทุกคนมีส่วนร่วมกับระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ โดยมอบหมายให้คณะกรรมการบริหารเป็นผู้รับผิดชอบหลักและทำเป็นลายลักษณ์อักษร มีการวางแผนในการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ และมีเป้าหมายการบริหารจัดการและพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรม แสดงถึงการให้ความสำคัญของผู้บริหารต่อระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ครบถ้วน 2) ด้านปัจจัยนำเข้าปรากฏผลว่าวัดโตนดผ่านเกณฑ์การประเมินด้านปัจจัยนำเข้าในประเด็นของการกำหนดบุคลากรที่รับผิดชอบระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ ความเพียงพอของศาสนพิธี ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ และศาสนธรรม แต่ความเหมาะสมของงบประมาณยังไม่ผ่านเกณฑ์ เนื่องจากงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมต่างๆ และคณะกรรมการบริหารยังขาดความเข้าใจในการควบคุมบัญชีพัสดุและศาสนวัตถุที่ใช้ในการดำเนินงานของระบบบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ 3) ด้านกระบวนการปรากฏผลว่า การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสและคณะกรรมการบริหารจัดการ ได้มีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ให้สอดคล้องกับนโยบายได้มีการสนับสนุนให้กิจกรรมดำเนินงานตามโครงการต่างๆตามแผนปฏิบัติการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และได้มีการสร้างศรัทธาให้อุบาสก อุบาสิกาเข้าร่วมกิจกรรม 4) ด้านผลผลิตปรากฏผลว่า อุบาสกและอุบาสิกา ผลที่เกิดจากการดำเนินงานตามระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์มากกว่าร้อยละ 80 อยู่ในระดับปานกลางถึง

มากครบถ้วนทุกรายการทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 4.1) จำนวนอุบาสกและอุบาสิกาที่เข้าวัดวันอาทิตย์เพิ่มมากขึ้น 4.2) อุบาสกและอุบาสิกามีความพึงพอใจต่อการเข้าวัดวันอาทิตย์ 4.3) อุบาสกและอุบาสิกามีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมบรรยายเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนสามารถนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาไปแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างสงบสุข

5.3.2 ผลการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1

จากผลการประเมินการทดลองใช้ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ของวัดโตนด ซึ่งเป็นการประเมินผลทั้ง 4 ด้านประกอบด้วย ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต ผู้วิจัยได้ประชุมร่วมกับคณะกรรมการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ของวัดโตนด พร้อมทั้งนำเสนอผลการประเมินต่อประชุม โดยมติที่ประชุมมีความเห็นสอดคล้องกันว่าระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนั้นมีความเหมาะสมกับบริบทของวัดโตนด จึงไม่มีการปรับปรุง แสดงให้เห็นว่าระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ได้มีการพัฒนาตามขั้นตอนการวิจัย ผลการประเมินการทดลองใช้จึงมีความเหมาะสมและสมบูรณ์มากขึ้นและเป็นประโยชน์

6. อภิปรายผล

จากข้อค้นพบการวิจัยเพื่อการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

6.1 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1

6.1.1 วัตถุประสงค์ของระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ผลการวิจัยพบว่า ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ที่พัฒนาขึ้นได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ให้วัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ทั้ง 3 ด้าน ตามกรอบการดำเนินงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการและระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ เพราะการกำหนดวัตถุประสงค์คือเป้าหมายหรือผลลัพธ์ของระบบการเข้าวัดวันอาทิตย์ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Charavee Komoldit (2556) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการส่งเสริมกิจกรรมนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนพบว่า การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาระบบการส่งเสริมกิจกรรมนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนนั้นเพื่อให้วิทยาลัยชุมชนดำเนินการจัดกิจกรรมนักศึกษาได้สอดคล้องกับปรัชญาของวิทยาลัยชุมชนและกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552

6.1.2 องค์ประกอบของระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิตและด้านการป้อนกลับ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีระบบของ Katz and

Kahn (Katz, A.R. and Kahn, R.L. 1978 : 20) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์ประกอบตามองค์ประกอบของระบบต่างๆครอบคลุมการดำเนินงานของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Panitnart Chamnanseor (2555) ที่ศึกษาการพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาวิชาการของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกพบว่า ระบบการให้คำปรึกษาวิชาการที่เหมาะสมจะประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้านได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้าด้านกระบวนการด้านผลผลิตและด้านการป้อนกลับ

6.2 ผลการทดลองใช้ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

6.2.1 วัดโตนดมีการดำเนินงานตามระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ได้แก่ 1) มีการกำหนดนโยบายการจัดกิจกรรมที่ชัดเจนและนำไปใช้ในการพัฒนาอุบาสก อุบาสิกา ที่เข้าร่วมกิจกรรม 2) ด้านศาสนบุคล ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์และมีการแต่งตั้งคณะกรรม การส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ 3) ด้านศาสนพิธี มีระเบียบแบบแผนต่างๆ ที่ดีงาม ที่พึงปฏิบัติในทางพระศาสนา ซึ่งศาสนิกชนทั่วไปได้เห็นและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง 4) ด้านศาสนสถานคือ มีความพร้อมอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมภายในวัดในการดำเนินงานระบบการบริหารจัดการวัดมีการแบ่งชัดเจน คือ เขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส 5) ด้านศาสนวัตถุ คือ มีความเพียงพอของสื่ออุปกรณ์ มีระบบเครื่องเสียงที่ดี ตลอดถึงเอกสารมีความชัดเจนเข้าใจง่าย และ 6) ด้านศาสนธรรม มีหนังสือธรรมะและแผ่นซีดีเพียงพอกับความต้องการในการตลอดระยะการดำเนินกิจกรรมทางศาสนา 7) มีการจัดสรรงบประมาณ ให้เพียงพอเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรม 8) มีแผนการจัดกิจกรรมประจำปี 9) มีการจัดทำปฏิทินการจัดกิจกรรมประจำปี ผลการวิจัยพบว่าจำนวนของอุบาสกและอุบาสิกาที่ได้ผลประเมินหลังการทดลองใช้ระบบในภาพรวมในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการบริหารจัดการได้เห็นความสำคัญของระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tanapat Palakavongs Na Ayuthaya (2552) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาวิชาการในวิทยาลัยชุมชนพบว่า วิทยาลัยชุมชนเห็นความสำคัญของระบบการให้คำปรึกษาวิชาการจึงดำเนินงานตามระบบได้แก่ 1) มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ 2) มีการแต่งตั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ 3) มีการจัดสรรงบประมาณ 4) มีเครื่องมือและข้อมูลในการให้คำปรึกษาวิชาการ และ 5) มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

6.3 ผลการประเมินการทดลองใช้และการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้ 6.3.1 ด้านบริบทผลการวิจัยพบว่าเจ้าอาวาสให้ความสำคัญต่อระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ครบถ้วนทุกตัวบ่งชี้ทั้ง 3 รายการได้แก่ 1) มีการกำหนดนโยบายให้วัดมีระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ 2) มีการวางแผนในการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัด

วันอาทิตย์ 3) มีเป้าหมายการบริหารจัดการและพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเจ้าอาวาสได้ให้ความสำคัญในการบริหารจัดการในการทำงานให้ศาสนบุคคลทำงานอย่างจริงจัง

6.3.2 ด้านปัจจัยนำเข้าผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการได้ให้ความสำคัญของการดำเนินงานเกี่ยวกับการเข้าวัดวันอาทิตย์อย่างจริงจัง ครบถ้วนทุกตัวบ่งชี้ทั้ง 9 รายการได้แก่ 1) มีการกำหนดนโยบายการจัดกิจกรรม 2) ศาสนบุคล 3) ศาสนพิธี 4) ศาสนสถาน 5) ศาสนวัตถุ 6) ศาสนธรรม 7) มีการจัดสรรงบประมาณ 8) มีแผนการจัดกิจกรรมประจำปี และ 9) มีการจัดทำปฏิทินการจัดกิจกรรมประจำปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการได้ให้ความสำคัญต่อการทำงานอย่างหนักเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rachel (2009) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักศึกษากับพัฒนาการทางด้านการสร้างแนวความคิดของตนเองแก่นักศึกษาพบว่า การเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมนักศึกษาของสถาบันการศึกษามีความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านการสร้างแนวความคิดของตนเองแก่นักศึกษา ซึ่งนำไปสู่การปรับตัว ความเข้าใจในตนเองและบุคลิกภาพของนักศึกษาในอนาคต

6.3.3 ด้านกระบวนการ ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการบริหารมีการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ ครบถ้วนทุกตัวบ่งชี้ทั้ง 5 ประการได้แก่ 1) การดำเนินงานตามหน้าที่ของเจ้าอาวาสและคณะกรรมการบริหาร 2) การจัดกิจกรรมโดยผ่านกระบวนการตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 3) การบริหารจัดการวัดแบบมีส่วนร่วม 4) การประเมินผล 5) การนำผลประเมินไปปรับปรุง ครบถ้วนทั้ง 5 ประเภท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการบริหารได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างครบถ้วนทุกประการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pavarat Lertsuwanseri (2555) ที่ศึกษาเรื่องความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรวิทยาลัยราชพฤกษ์ ที่ระบุว่า บุคลากรวิทยาลัยราชพฤกษ์บุคลากรมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก เพราะบุคลากรปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายอย่างมีไหวพริบและมีความรู้และทักษะในการท างานที่ดี รวมถึงสามารถปฏิบัติ หน้าที่ได้อย่างเต็มความสามารถและสมบูรณ์ อีกทั้งการที่ผู้บังคับบัญชาให้โอกาสแก่ผู้ทำงานได้ รับผิดชอบงานของตนเองอย่างเต็มที่โดยไม่ต้องมีการควบคุมเข้มงวดจนเกินไปบุคลากรจึงเกิดความพึงพอใจในงานที่ทำ

6.3.4 ด้านผลผลิตผลการวิจัยพบว่าวัดโตนดมีการใช้ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ เพื่อให้บรรลุผล ทั้ง 3 ด้านได้แก่ 1) จำนวนอุบาสกและอุบาสิกาที่เข้าวัดวันอาทิตย์เพิ่มมากขึ้น 2) อุบาสกและอุบาสิกามีความพึงพอใจต่อการเข้าวัดวันอาทิตย์ 3) อุบาสกและอุบาสิกามีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมะบรรยายเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนสามารถนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาไปแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างสงบสุข ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอุบาสกและอุบาสิกามีความเข้าใจและมีความพึงพอใจต่อระบบการเข้าวัดวันอาทิตย์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Siriporn Promna (2553) ที่ศึกษาการพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาวิชาการระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนพบว่า การให้คำปรึกษาวิชาการมีผลต่อการพัฒนานักศึกษาคือ มีกระบวนการติดต่อสื่อสารระหว่างอาจารย์และนักศึกษา มีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ลักษณะรายวิชาที่เรียน การเลือกวิชาเรียน การลงทะเบียน วิธีการเรียนและการวัดผล

มีความเข้าใจกฎ ระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ของสถาบันและมีความพึงพอใจต่อระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ

6.3.5 ด้านการป้อนกลับ ผลการวิจัยพบว่า วัดโตนดมีการนำเอาผลจากการประเมินด้านผลผลิตไปประกอบการพิจารณาตัดสินใจเพื่อปรับปรุงปัจจัยนำเข้าและกระบวนการของระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ให้ได้ผลผลิตที่ดีขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสะท้อนข้อมูลจากผลผลิตทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Champen Lamaksorn (2553) ที่ศึกษาการพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาวิชาการของนักศึกษาระดับปริญญาตรีพบว่า การสะท้อนข้อมูลจากผลผลิตเพื่อนำไปใช้ปรับปรุงปัจจัยนำเข้าและกระบวนการจะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี

6.4 ผลการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1

จากผลการประเมินการทดลองใช้ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ของวัดโตนด ทั้ง 4 ด้านได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต ผลการประเมินการทดลองใช้ พบว่า ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมามีความเหมาะสมกับบริบทของวัดโตนดจึงไม่มีการปรับปรุง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการประเมินการทดลองใช้ทำให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

7. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินโครงการส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ได้พบข้อมูลที่น่าสนใจ มีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ดังนี้

7.1 ในประเด็นปัจจัยนำเข้า จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารจัดการวัด พบว่าบุคลากรยังขาดความเข้าใจในควบคุมบัญชีพัสดุ ควบคุมศาสนวัตถุเพื่อใช้ในการดำเนินงานของระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอต่อคณะกรรมการให้การบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ในการดูแลควบคุมพัสดุเพื่อใช้ในการดำเนินงานของระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์

7.2 ในประเด็นความเพียงพอของปัจจัยนำเข้า 2ประเด็น ได้แก่ ความเพียงพอของห้องน้ำต่อการใช้บริการ และความสะอาดของลานวัด ซึ่งพบว่า ยังมีน้อยอยู่ศาสนสถานเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ ทางวัดจึงควรจัดสร้างห้องน้ำไว้ให้บริการอุบาสกอุบาสิกาให้เพียงพอ รวมทั้งการรักษาความสะอาดของวัด ให้เป็นไปตามนโยบาย 5ส ได้แก่ สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ สร้างนิสัย เพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ใจเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1

7.3 ด้านกระบวนการ ในประเด็นการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหาร จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารจัดการ พบว่าคณะกรรมการส่วนใหญ่ ระบุว่ามีการดำเนินงานตามข้อปฏิบัติของคณะกรรมการแต่ยังขาดความต่อเนื่องในการสนับสนุนให้กิจกรรมดำเนินงานตามโครงการต่างๆ ตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอต่อคณะกรรมการได้ให้คณะกรรมการในการบริหารจัดการวัดเพื่อส่งเสริมการเข้าวัดวันอาทิตย์ได้มีการสนับสนุนให้กิจกรรมดำเนินงานตามโครงการต่างๆตามแผนปฏิบัติการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

7.4 ในกระบวนการจัดการจัดกิจกรรมโดยผ่านกระบวนการตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ยังให้น้ำหนักความสำคัญกับการจัดกิจกรรม โดยการบริจาคทานเช่น การตักบาตร และการรักษาศีล แต่การจัดกิจกรรม โดยการเจริญภาวนา ยังมีน้อย คณะกรรมการบริหารจัดการ ควรให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมโดยการเจริญภาวนา ให้มากขึ้น ซึ่งเป็นความต้องการและเป็นประโยชน์ที่แท้จริงต่อพุทธศาสนิกชน

References

Champen Lamaksorn. (2553). Consulting and Guidance System Development at Under Graduate Level in Rajabhat Universities **(Doctoral Dissertation).** Bangkok: St. John University.

Charavee Komoldit. (2556). Community College Students' Activities Development. **(Doctoral Dissertation).** Bangkok: St. John University.

Katz, A.R. and Kahn, R.L. (1978). **The Social Psychology of Organization.** (2nd e.d.). New York: John Wiley and Son.

Ministry of Culture. (2541). **An Approach to Dhamma Practice in Monastery on Sunday.** Bangkok: Religious Department.

Panitnart Chamnanseor. (2555). Consulting System Development of Nursing Colleges in Affiliation with Phraboromrajachanok Institute **(Doctoral Dissertation).** Bangkok: St. John University.

Pavarat Lertsuwanseri. (2555). Satisfaction With Rajapruk College Personnel Performance **(Research Report).** Nonthaburi: Rajapruk College.

Phramaha Sunan Sunantho (Ruchiwet). (2559). Buddhist Integrated Approach to The Management of Buddhist Schools. **Journal OF MCU Social Science Review, 5** (2), 31 -42.

Phrapalat Chaiphat Khantitharo. (2559). The Model of Administration Development for The Abbot In Sangha Administration Region VI. **Journal OF MCU Social Science Review, 5** (2), 67–76.

Phrapannanantamuni. (2552). **Buddhist Concept, Method, Guideline for Honoring His Majesty The King.** Bangkok: S.P.A. Charoenpol.

Rachel. (2009). **Self Concept Mediator of Effect of Effect of Extracurricular Activities on Academic Engagement in Middle School Students.** U.S. : Texas A & M University.

Sashkin, M. (1982). **A Manager's Guide to Participative Management.** New York: AMA. Membership Publications Division.

Siriporn Promna. (2553). Consulting and Guidance System Development at Under Graduate Level in Private Higher Education Institutes **(Doctoral Dissertation).** Bangkok: St. John University.

Stufflebeam, D.L. (2003). **The CIPP Model for Evaluation in The 2003 Annual Conference of The Oregon Program Evaluator Network (OPEN).** USA. : Portland, Oregon.

Tanapat Palakavongs Na Ayuthaya. (2552). Consulting and Guidance System Development in Community Colleges in Affiliation With Phraboromrajanok Institute. **(Doctoral Dissertation).** Bangkok: St. John University.

Valailuck Vetchanukroh. (2538). Sangha Financial System. **(Master's Thesis).** Bangkok: Dhammasart University.

การบวชเป็นศาสนทายาทในพุทธศาสนาแบบเถรวาท
BUDDHIST HEIRDOM ORDINATION IN THERAVADA BUDDHISM

พระมหาทวี วิสารโท*
Phramaha Tawee Visaratho (Buntamat)*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการของการบวชในพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทจากอดีตจนถึงปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษารูปแบบและเหตุผลของการบวชเป็นศาสนทายาทในพุทธศาสนาแบบเถรวาทจากอดีตถึงปัจจุบัน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บข้อมูลทั้งแบบการสังเกต การสัมภาษณ์แบบมีและไม่ส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า พระบรมไตรโลกนาถทรงสร้างการยอมรับในพระพุทธศาสนาให้กับประชาชนด้วยการผนวชและทรงให้พระราชโอรสกับพระราชนัดดาผนวชซึ่งกลายเป็นการเริ่มต้นของประเพณีการบวชเรียนของเจ้านาย ข้าราชการ ชาวบ้านในเวลาต่อมา ขณะเดียวกัน การบวชยังกลายเป็น “ช่องทาง” ลดความเลื่อมล้ำทางสังคม เช่น บวชเรียน บวชหนีการสักเลข เป็นต้น อีกทั้งชาวพุทธยังมีกรอบคิดที่เป็นความเชื่อเกี่ยวกับบุญและบาปว่า การบวชเป็นการสร้างบุญ เพื่อนำไปหักล้างกับบาป ซึ่งความเชื่อดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการบวชในรูปแบบต่างๆ เช่น บวชหน้าไฟ บวชแก้บน เป็นต้น

คำหลัก : การบวช, ศาสนทายาท, พุทธศาสนา, เถรวาท

ABSTRACT

The objectives of this research were to; 1) Studying the development of ordination in Theravada Buddhism. 2) Studying the pattern and ground of ordination for being Buddhist Heirdom in Theravada Buddhism.

Methodology was the qualitative Research, collected data by observation and implicated/non-implicated interviews.

The research revealed that ordination of King Borommatrailokkanat as well as ordination of His sons and nephews brought recognition of Buddhism into the Kingdom and, latterly, it has originated common practice of ordination among aristocrats, civil servants and locals. In the meantime, ordination has become opportunity for locals to get better chance in society, for instance, to get education

*Doctor of Philosophy Program in Thai Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapa university

and to avoid impressments into servant for nobility. Furthermore, Buddhists have the belief in merit and demerit and believe that ordination is the way to create merit and confute demerit. Those beliefs brought various forms of ordination, such as entering the priesthood for decedent, and entering the priesthood to fulfill one's vow.

Keyword: Ordination, Buddhist Heirdom, Buddhism, Theravada

1. บทนำ

ก่อนพุทธเจ้าจะปรินิพพาน มีหลักฐานในพระสูตรที่แสดงว่าพระพุทธเจ้าทรงมีพระดำรัสในการฝากฝังพระพุทธศาสนาไว้กับพุทธบริษัททั้ง 4 ในฐานะที่เป็นศาสนทายาท โดยที่พุทธบริษัททั้ง 4 นั้นต้องมีคุณสมบัติในการเป็นผู้เผยแพร่ศาสนาสามารถแนะนำสั่งสอนธรรมะแก่ผู้อื่นได้ และนอกจากนี้ยังต้องสามารถปกป้องพระพุทธศาสนาได้ แต่ในพุทธบริษัททั้ง 4 นั้น ฝ่ายที่มีคุณสมบัติเหล่านี้ครบบริบูรณ์และสามารถทำหน้าที่ศาสนทายาทได้อย่างเต็มที่ก็คือฝ่ายบรรพชิต โดยเฉพาะภิกษุสงฆ์ เพราะมีโอกาสศึกษาและปฏิบัติธรรมมากกว่าฆราวาสและอยู่ใกล้ชิดศาสนามากกว่า ดังนั้นเมื่อฆราวาสไม่มีคุณสมบัติบริบูรณ์ในด้านการเผยแพร่และปกป้องธำรงรักษาพระพุทธศาสนาได้ จึงได้เป็นฝ่ายอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาไปโดยปริยาย

การสืบต่อศาสนทายาทในพระพุทธศาสนาระยะแรกเป็นการสืบต่อทางศาสนธรรมเริ่มจากพระสาวกรุ่นแรกที่ได้บรรลุธรรมแยกย้ายกันไปประกาศศาสนธรรม ผู้มีศรัทธาปรารถนาจะออกบวชก็นำมาเข้าเฝ้าพระพุทธองค์เพื่อให้ประทานการอุปสมบท เช่น พระอัญญาโกณฑัญญะ ได้นำหลานชื่อปุณณมันตานีบุตรมาทูลขออุปสมบท ต่อมาพระพุทธองค์จึงได้ทรงอนุญาตให้พระสาวกสามารถที่จะทำการบรรพชาอุปสมบท กุลบุตรเองได้ อีกทั้งมีความสามารถที่จะอบรมสั่งสอนให้ศิษย์ตั้งอยู่ในพระธรรมวินัยและหมั่นบำเพ็ญความเพียรเพื่อการบรรลุมรรคผล ท่านเหล่านั้นเมื่อบรรลุมรรคผลแล้วก็ช่วยกันประกาศศาสนธรรมต่อไปในภายหลังเมื่อพระพุทธศาสนาตั้งมั่นในชมพูทวีปจนกลายเป็นสถาบันศาสนาหลักในที่สุด

กระบวนการสืบต่อศาสนาเริ่มซับซ้อนมากขึ้น จากการที่พระอุปัชฌาย์อาจารย์มุ่งสอนศิษย์เพียงเพื่อให้บรรลุธรรมตามเท่านั้น ก็เพิ่มให้ความรู้แก่ศิษย์ในหลักของพระธรรมและพระวินัยอย่างเป็นระบบมากขึ้น เช่น พระอาจารย์ที่มีความทรงจำพระธรรมได้มากก็เรียกว่า พระธรรมธร มีหน้าที่ในการสอนศิษย์ให้มีความรู้ในด้านหลักธรรม ส่วนพระอาจารย์ที่ทรงจำพระวินัยได้มาก ก็ได้เป็นพระวินัยธรมีหน้าที่สั่งสอนให้ศิษย์มีความรู้ในด้านพระวินัย ดังนั้นกระบวนสืบต่อศาสนทายาทในระยะหลังจึงไม่เพียงแค่การบวชเข้ามาแล้วบำเพ็ญเพียรจนบรรลุธรรม และอบรมสั่งสอนศิษย์ให้บรรลุตามเท่านั้น แต่ยังได้มีการสืบสานความรู้ทางด้านพระธรรมวินัย โดยมีการเรียนการสอนอีกด้วย ซึ่งอาจเรียกโดยสรุปว่า การสืบต่อศาสนทายาทในพระพุทธศาสนาก็คือ “การบวชเรียน”

การธำรงรักษาพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นองค์แทนพระบรมศาสดาเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งที่พุทธบริษัททั้ง 4 โดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์จะต้องรับภาระดังกล่าวในฐานะศาสนทายาท ท่านเหล่านั้นได้ช่วยกันธำรงรักษาพระธรรมวินัยซึ่งเป็นตัวแทนพระศาสดาและถือเป็นตัวพระศาสนา ด้วยการสังคายนา เล่าเรียน และสั่งสอนสืบทอดกันต่อมาถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวพระพุทธศาสนาจึงจำเป็นที่จะต้องสร้างศาสนทายาทให้คงอยู่ในพระพุทธศาสนาสืบต่อไป ซึ่งวิธีการสร้างศาสนาทายาทนั้นจะผ่านสาวกของพระศาสดาด้วยการเผยแผ่ธรรม เพื่อโน้มน้าวใจกุลบุตรให้เข้ามาบวชเรียน เพราะการบวชเป็นการช่วยสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา หากไม่มีการบวช อายุพระพุทธศาสนาก็สั้นลง เนื่องจากไม่มีใครสืบต่อ ทั้งหลักธรรมคำสอน การเผยแผ่คำสอน การอบรมประชาชน การรักษาประเพณีต่างๆ อีกทั้งเป็นสัญลักษณ์ประจำชาติไทยส่วนหนึ่ง เมื่อเป็นเช่นนี้ บรรพบุรุษผู้ยึดมั่นในพระพุทธศาสนานับตั้งแต่อดีตจนยุคปัจจุบัน จึงขวนขวายชักชวนนำพาบุตรหลานของตนให้บรรพชาอุปสมบทในเมื่อโอกาสและสมัยเวียนมาถึง นับเนื่องจากอดีตจนถึง ณ ปัจจุบัน การบวชได้ปรับเปลี่ยนไปจากครั้งอดีตที่มีผู้บวชจำนวนมาก มีระยะเวลาการบวชนานก็เริ่มมีแนวโน้มจำนวนผู้บวชน้อยลง ระยะเวลาในการบวชสั้นลง การบวชเช่นนี้ไม่เกินความจริงที่ท่านพุทธทาสภิกขุได้เคยปรารภเรื่องการบวชเพียงระยะสั้น ในการอบรมข้าราชการที่บวชในช่วงฤดูร้อนว่า “ปัญหาเฉพาะหน้าก็คือ การไม่นิยมเข้ามาบรรพชาอุปสมบทของกุลบุตร หรือการบวชเข้ามาเพียงชั่วไม่กี่วัน ชั่ว 7 วัน ดูจะมากยิ่งขึ้นทุกที ดูน่าเป็นห่วงว่าในอนาคตอันใกล้นี้ พระจะไม่ค่อยมีในแต่ละวัด (Buddhadhasa Bhikku, 2543: 9) ซึ่งก็สอดรับกับข้อสรุปของ Chamlerng Vuttichan (2525 : 26) ที่สรุปว่า ตามสภาพความเป็นจริงที่เห็นอยู่ทั่วไปนั้นคนไทยนิยมการบวชเรียนหรือบรรพชาอุปสมบทน้อยลง สัดส่วนของจำนวนพระภิกษุและสามเณร กับจำนวนพลเมืองต่ำมาก ส่วนที่มีการเห็นว่ามีการบรรพชาอุปสมบทกันก็ทำตามประเพณีเสียส่วนมาก ทั้งพระภิกษุสามเณรที่บวชแล้วไม่ได้ศึกษาพระธรรมวินัยอย่างจริงจัง เพื่อให้รู้และปฏิบัติตามพระธรรมวินัยได้อย่างถูกต้องเคร่งครัดมีน้อยลง จำนวนพระภิกษุสามเณรนอกพรรษาน้อยกว่าในพรรษามาก และที่บวชตามประเพณีก็เช่นกัน มีการบวช 3 วัน 7 วัน 15 วัน เช่น บวชหน้าศพ บวชแก้บนเพิ่มมากขึ้น บวชเอาพรรษา 3 เดือน ไม่ค่อยเพิ่มมากนัก Phradhamapidok (Prayut Payutto) (2536 : 8) ได้กล่าวไว้ในหนังสือชื่อ สถานการณ์พุทธศาสนาพลิกหายนะเป็นพัฒนา มีใจความว่า การบวชเณรนี้เป็นส่วนสำคัญของพระพุทธศาสนา เป็นศาสนทายาท เป็นผู้ที่บวชเข้ามาแล้วมีโอกาสเล่าเรียนมาก และส่วนใหญ่จะได้เล่าเรียนพระธรรมวินัย เพราะวัยอยู่ในระยะเวลาที่จะเล่าเรียนศึกษา ช่วงเวลาของการที่จะเล่าเรียนได้ก็เต็มที่ หลังจากเรียนแล้วก็มีเวลาอีกมากที่จะทำงานให้พระศาสนาต่อไป แต่ปัจจุบันนี้เราหาสามเณรได้ยาก สำหรับในภาคกลางนี้หาสามเณรได้ยากอย่างยิ่งโดยเฉพาะในเมืองแทบจะไม่มีเด็กบวชเลย จนกระทั่งเราต้องใช้วิธีจัดบวชสามเณรภาคฤดูร้อน อันนี้เป็นทางออกอย่างหนึ่ง ถึงแม้จะแก้ไขปัญหาที่แท้จริงไม่ได้ แต่ก็ยังเป็นตัวผ่อนเบาว่าให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสรู้จักพระศาสนาบ้าง แต่เราจะหวังให้สามเณรเหล่านี้มาเป็นผู้รับผิดชอบดูแลการพระศาสนาต่อไป

รูปแบบและวิธีการของการบวชที่ต้องการเพียงสนองตอบความต้องการที่ตกอยู่ภายใต้กรอบของการบริโภคความทันสมัย ทั้งจากวัตถุ เงินตรา เกียรติยศ ชื่อเสียง เป็นต้น ได้ขยายไปสู่สังคมระดับชุมชน ระดับประเทศ จนถึงระดับโลกที่ส่วนใหญ่ล้วนเกิดมาจากการขาดพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเรื่องการบวชอีกทั้งยังมีระบบความคิดชุดหนึ่งของชาวบ้านที่มองว่า การบวชเป็นพระภิกษุ สามเณร เป็นการเอาเปรียบสังคม เป็นภาระทางสังคม เป็นคนอนาถาไร้ที่พึ่งพิง ซึ่งการมองตามแนวคิดเช่นนี้เป็นเพียงการมองในจุดยืนที่อยู่ข้างความเป็นอคติที่เกิดจากการรับรู้จากมโนทัศน์ที่ผลิตซ้ำออกมาจากสื่อผ่านระบบคิดเท่านั้นหาได้มองการบวชเป็นวิถีชีวิตที่ถักทอมาจากอดีตที่ได้พยายามซ่อนความหมายของการบวชไว้เบื้องหลัง ไม่ว่าจะเป็นความหมายที่ผูกติดไว้กับสังคม วัฒนธรรม การเมือง และด้านเศรษฐกิจ

จากปรากฏการณ์ของการบวชในปัจจุบัน ที่เริ่มต่อรองจากปัญหาด้านความเชื่อภายใต้ระบบคิดชุดใหม่ที่สมาทานความทันสมัยนิยมไม่ว่าจะเป็น การจัดงานใหญ่โต มีมหรสพ ที่ปั้นแต่งความอยาก ทั้งอยากเป็นผู้มีอันจะกิน อยากเป็นที่ชื่นชมของเพื่อนบ้าน เป็นต้น ปรากฏการณ์ที่ฉายภาพออกมาทุกครั้งเมื่อมีการบวชในหมู่บ้าน ชุมชน เป็นสิ่งที่กลายเป็นวัฒนธรรมการเอาอย่างที่ยากเกินการแก้ไข จะมีก็แต่เพียงชะลอและปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทที่ใกล้เคียงกันเท่านั้น ซึ่งปรากฏการณ์ของการบวชที่มาจากข้อเท็จจริงชุดการบวชตามวัฒนธรรมดังกล่าวเป็นผลทำให้ระยะเวลาของการบวชสั้นลง บ้างครั้งการบวชก็เป็นเพียงพิธีกรรมชำระล้างสิ่งไม่ดี สิ่งที่ไม่ต้องการอีกทั้งยังเป็นการตอกย้ำอำนาจเหนือธรรมชาติที่ผูกไว้ในชุดความความเชื่อที่ผ่านการบนบานสานกล่าว จึงเป็นอีกหนึ่งเหตุผลที่ทำให้ การบวช ในปัจจุบันถูกลดทอนความหมายและถูกสร้างความหมายชุดใหม่ขึ้นมาทับซ้อนความหมายชุดเดิมการบวชเพื่อต้องการจะศึกษาเล่าเรียนหลักธรรมดังเช่นอดีตกลายเป็นการบวชเพียงเพื่อสนองตอบความเชื่อในชุดความหมายใหม่เท่านั้น

คำถามคือ ทำไมการบวชเป็นศาสนทายาทจึงไม่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน ? และการบวชมีความหมายเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร ? จากคำถามดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยใคร่อยากรู้ อยากค้นหาเพื่อให้งานวิจัยชิ้นนี้เป็นองค์ความรู้ชุดใหม่ที่จะฉายภาพให้เห็นถึงพัฒนาการของการบวชเป็นศาสนทายาทตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของการบวชในพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทจากอดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษารูปแบบและเหตุผลของการบวชเป็นศาสนทายาทในพุทธศาสนาแบบเถรวาทจากอดีตถึงปัจจุบัน

3. ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยที่ต้องการศึกษาให้ได้ข้อมูลอย่างละเอียดและลึกโดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ด้านเนื้อหา ศึกษาพัฒนาการของการบวชเป็นศาสนทายาทกับการสืบทอด

พระพุทธศาสนาแบบเถรวาทจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ศึกษาความหมายของการบวชที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงพัฒนาการของการบวช และปัจจัยที่เป็นผลกระทบกับปรากฏการณ์การบวชในอดีตจนถึงปัจจุบัน ที่มาจากด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม

4. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความและสื่อต่างๆ โดยมีความเกี่ยวข้องกับ “ศาสนทายาท, พุทธศาสนา, เถรวาท” เป็นข้อมูลหลักที่ใช้ค้นหา เสร็จแล้วทำการแบ่งแยกประเภทและจัดหมวดหมู่ของข้อมูลจากเอกสาร

2. ข้อมูลจากภาคสนาม

2.1การพูดคุย ซักถามและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants) เช่น เจ้าคณะอำเภอ และ พระอุปัชฌาย์ นักปราชญ์ในท้องถิ่น เจ้าภาพงานบวช และผู้บวชใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ในประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

2.2 การสังเกตการณ์ทั้งที่มีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบวช

5. ผลการวิจัย

พัฒนาการของศาสนทายาทในพุทธศาสนาแบบเถรวาทจากอดีตถึงปัจจุบัน

เวลาเที่ยงคืนของวันเพ็ญเดือน 8 ขณะที่พระพุทธเจ้ามีพระชนมายุได้ 29 พรรษา พระองค์เสด็จทรงม้ากัณฐกะพร้อมด้วยนายฉันนะออกจากพระนครสู่ฝั่งแม่น้ำอโนมาเพื่อออกบวช ครั้นเสด็จถึงริมฝั่งแม่น้ำอโนมา ทรงเปลื้องเครื่องทรงอย่างกษัตริย์มอบให้นายฉันนะนำกลับสู่พระนคร ทรงดำริจะตัดพระโมฬีก็มีพระขรรค์แก้วตกลงมาจากอากาศ พระองค์จึงคว้าพระขรรค์แก้วด้วยพระหัตถ์ขวา จับพระเกศโมฬี ด้วยพระหัตถ์ซ้าย ทรงอธิษฐานว่า *“ถ้าข้าพเจ้าจักได้เป็นพระสัพพัญญู จงให้ตัดผมขาดพร้อมกันให้เหลือเพียง 2 องคุลี แล้วอย่ายาวอีก”* เมื่อทรงอธิษฐานแล้วก็ตัดพระเกศโมฬี ซึ่งก็ขาดออกดังทรงอธิษฐาน

หลังจากนั้นทรงอธิษฐานอีกว่า *“ถ้าข้าพเจ้าจักได้เป็นพระสัพพัญญู จงอย่าให้เส้นผมตกลงมาจากอากาศ”* แล้วก็โยนพระเกศขึ้นไป พระอินทร์ก็ทรงรับไว้ด้วยผอบแก้วแล้วอัญเชิญขึ้นไปไว้ในพระจุฬามณีเจดีย์ที่ดาวดึงส์ พระพุทธกัสสปะก็นำเอาทิพยบริขารทั้ง 8 อันเกิดที่ต้นกัลปพฤกษ์ในพรหมโลก คือ ไตรจีวร บาตร มีดตัดเล็บ กล่องเข็ม ผ้ารัดเอว ผ้ากรองน้ำ ลงมาถวายทันที แล้วรับเอาผ้านุ่งห่มของพระพุทธเจ้าขึ้นไปบรรจุไว้ที่พระเจดีย์ในพรหมโลก

การเสด็จออกบวชของพระพุทธเจ้าเป็นนิมิตหมายอันดีของการเริ่มต้นพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เมื่อพระองค์ตรัสรู้แล้วได้เสด็จไปแสดงหลักธรรมแก่พวกปัญจวัคคีย์เป็นกลุ่มแรกเพราะเห็นว่าพวกปัญจวัคคีย์มีอุปการะแก่พระองค์มากในคราวที่ทรงบำเพ็ญเพียร โดยเฉพาะพระอัญญาโกณฑัญญะ ซึ่งเป็นหัวหน้าปัญจวัคคีย์ปรารถนาจะฟังธรรมก่อนใครทั้งสิ้น พระองค์ได้ทรงแสดง

พระธรรมจักรกัปปวัตนสูตร เป็นพระธรรมเทศนากัณฑ์แรกแก่ปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี จนพระอัญญาโกณฑัญญะ สำเร็จเป็นพระอรหันต์เป็นองค์แรก และได้ขอบวชเป็นพระสาวกในพระพุทธศาสนา

เมื่อพระพุทธศาสนาแพร่หลายมากขึ้น มีผู้ศรัทธาเลื่อมใสปรารถนาที่จะขอบวชเป็นภิกษุจำนวนมาก พระพุทธเจ้าทรงดำริว่า การบวชด้วยพระวาจาก็ดีหรือด้วยการรับไตรสรณคมน์ก็ดี ไม่สามารถที่จะยังกิจแห่งสงฆ์ให้สำเร็จลุล่วงได้โดยสะดวก และอีกประการหนึ่งพระองค์มีพระประสงค์ที่จะให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายหยั่งรากลึกอยู่ทั่วทุกมุมโลก พระองค์จึงทรงยกเลิกการบวชดังกล่าว และบัญญัติการบวชแบบใหม่ขึ้น โดยการมอบหมายให้คณะสงฆ์เป็นใหญ่ในศาสนกิจทั้งปวง สามารถบวชได้ภายในสังฆมณฑลที่มีขอบเขตแน่นอนเรียกว่าสีมา มีพระอุปัชฌาย์ ทำหน้าที่เป็นประธานพระสงฆ์กล่าววาจาประกาศรับบุคคลนั้นๆ เข้าร่วมคณะสงฆ์เพื่อปฏิบัติศาสนกิจต่อไป การบวชจะสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากที่ประชุมสงฆ์ ณ ที่นั้นด้วย

ศาสนาทายาทสมัยสุโขทัย อยุธยาและรัตนโกสินทร์

ศาสนทายาทในสมัยสุโขทัยนี้ก็เช่นเดียวกันกับความเจริญรุ่งเรืองของพุทธศาสนา เมื่อพุทธศาสนานิกายเถรวาทแบบลังกาวงศ์เข้ามายังสุโขทัย ได้เกิดการยอมรับ เกิดการสร้างเครือข่ายพุทธศาสนาผ่านศึกษาเล่าเรียนโดยมีพระเถระชาวสุโขทัยเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์สมัยสุโขทัยพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาก มีการส่งพระธรรมทูตไปยังดินแดนต่างๆ เพื่อสร้างเครือข่ายพุทธศาสนา ผ่านการเผยแผ่ ฟื้นฟู เชื่อมความสัมพันธไมตรีระหว่างรัฐ และเมืองจนเครือข่ายความสัมพันธ์ดังกล่าวกลายเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่นับถือศาสนาพุทธเฉกเช่นทุกยุคทุกสมัยดังปรากฏในหลักฐานต่างๆ เช่น จารึกวัดศรีชุม

ในสมัยพระบรมไตรโลกนาถ พระองค์ทรงปกครองบ้านเมืองด้วยความสงบร่มเย็น ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา พระองค์ทรงเป็นอีกหนึ่งกษัตริย์ที่นับเป็นพุทธมามกะ พระองค์ทรงผนวชและอาศัยร่มผ้ากาสาวพัสตร์อยู่ถึง 8 เดือน ในปีพ.ศ. 1998 ขณะเดียวกันพระองค์ยังทรงให้พระราชโอรสกับพระราชนัดดาผนวชเป็นสามเณรด้วย **สันนิษฐานว่าเป็นการเริ่มต้นของประเพณีการบวชเรียนของเจ้านายและข้าราชการ** ในรัชสมัยของพระองค์ ได้มีการรจนาหนังสือมหาชาติคำหลวง ใน พ.ศ. 2025

เมื่อกษัตริย์มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาทั้งการผนวชของตนเอง การผนวชของโอรส พระราชนัดดา จึงกลายเป็นการสร้างการยอมรับให้กับทุกคนไปด้วยเช่นกัน เมื่อกษัตริย์เป็นแบบอย่างให้กับการปฏิบัติเช่นนี้แล้ว ประชาชนก็เริ่มสวามิภักดิ์ในพระพุทธศาสนาได้อย่างแนบเนียน การสั่งสมบุญจึงกลายเป็นอุดมคติที่ทุกคนยึดถือเป็นกรอบคิด กษัตริย์และประชาชนเริ่มนิยมในการสร้างวัดวาอาราม การสร้างวัดประจำตระกูลเริ่มเป็นที่นิยมนับตั้งแต่นั้นมาจนประเพณีการทรงผนวชกลายเป็นพระบรมราชประเพณีของพระมหากษัตริย์ไทยในทุกรัชสมัยจนถึงปัจจุบัน

การบวชเรียนกลายเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาถึงยุคหลัง กำหนดให้ผู้ที่จะเป็นขุนนาง มียศถาบรรดาศักดิ์ต้องเป็นผู้ที่ผ่านการบวชเรียนมาเท่านั้น นอกจากนี้ สมัยก่อนนั้น ถ้าผู้ชายจะไปขอลูกสาวใครมาเป็นภรรยาแล้ว พ่อแม่ฝ่ายหญิง เขาจะถามก่อนว่า ผู้ที่จะมาเป็นบุตรเขยนั้น เคยบวชเคยเรียนมาแล้วหรือยัง ถ้าปรากฏว่า ยังไม่เคยบวชเคยเรียนมาก่อน พ่อแม่ฝ่ายหญิง ก็ไม่ยอมยกลูกสาวให้ ด้วยการบ่ายเบี่ยงเกี่ยงให้ชายผู้ที่จะมาเป็นเขย ได้บวชได้เรียนเสียก่อน

รูปแบบและเหตุผลของการบวชเป็นศาสนทายาทในพุทธศาสนาแบบเถรวาทจากอดีตถึงปัจจุบัน

ดินแดนที่เป็นอาณาเขตของประเทศไทยในปัจจุบันนี้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธศาสนามาเป็นเวลานานกว่าสองพันปีแล้ว โดยนับจากภายหลังที่มีการส่งพระศาสนทูตจากอินเดียในสมัยพระเจ้าอโศกเข้ามาประกาศพระพุทธศาสนาในบริเวณที่เรียกว่าสุวรรณภูมิ ซึ่งได้แก่ดินแดนของประเทศไทยในปัจจุบันและอาณาเขตใกล้เคียง การนับถือพระพุทธศาสนาของประชาชนในดินแดนแถบนี้เป็นไปตามอิทธิพลของผู้เข้าครองดินแดนจึงปรากฏว่าได้มีการเปลี่ยนสลับกันระหว่างการนับถือพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานอันเป็นสัญลักษณ์ของพระโพธิ์สัตว์ที่มีความเมตตากรุณาต่อสัตว์โลกเป็นความคิดที่จูงใจและครองใจคนได้อย่างกว้างขวางยาวนานตั้งแต่ดินแดนชมพูทวีปเรื่อยมาจนถึงทุกวันนี้ มีผู้นับถืออย่างแพร่หลาย ในประเทศ เช่น ทิเบต จีน ไต้หวัน มองโกเลีย ญี่ปุ่น เวียดนามฯลฯและนับถือฝ่ายเถรวาทอยู่ตลอดมา ราวศตวรรษที่ 18 เมื่อชนเผ่าไทยเข้มแข็งจนสามารถตั้งอาณาสุโขทัยขึ้นเป็นปึกแผ่นพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์ ได้กลายเป็นศาสนาประจำชาติของชนเผ่าไทยตั้งแต่รัชสมัยของพ่อขุนรามคำแหง พระองค์มีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนามาก นอกจากพระองค์เองจะเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีแล้ว ยังทรงสั่งสอนธรรมะแก่ข้าราชบริพารและประชาชนของพระองค์เป็นประจำ ทำให้ชาวสุโขทัยทั้งปวงนับถือพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด

ในสมัยพระเจ้าลิไทพระพุทธศาสนายิ่งเจริญรุ่งเรือง พระองค์เองได้ทรงผนวชในพระศาสนาด้วย พิธีผนวชทำเป็นสองตอนคือตอนบรรพชา (เป็นสามเณร) ทำในวัง ตอนอุปสมบททำที่วัดป่ามะม่วง พระองค์ได้รับสรรเสริญจากพระสังฆราชลังกาว่า ทรงเคร่งครัดมาก เป็นกษัตริย์ไทยองค์แรกที่ทรงผนวชขณะครองราชย์ (Phrasoponkanaporn (Rabab Tiiyano), 2530 : 26) ถือเป็นต้นแบบพระมหากษัตริย์ไทยทยที่ทรงผนวชเป็นพระภิกษุ ทำให้ในสมัยต่อมามีพระมหากษัตริย์ไทยอีกหลายพระองค์ผนวชตาม เช่น พระบรมไตรโลกนาถ ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาได้ทรงผนวชอยู่ ณ วัดจุฬามณี เมืองพิษณุโลก เป็นเวลา 8 เดือน ใน พ.ศ. 1998 (พระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐ ว่า พ.ศ. 2008) นอกจากทรงผนวชเองแล้ว ใน พ.ศ. 2027 ยังโปรดให้พระราชโอรส กับพระราชนัดดาผนวชเป็นสามเณรด้วย ข้อนี้สันนิษฐานว่า เป็นต้นประเพณีบวชเรียนของเจ้านายและข้าราชการ (Phradhamapidok (Prayut Payutto), 2540 : 151) โดยที่ในครั้งนี้ได้มีข้าราชการร่วมบวชด้วยรวมทั้งหมดถึง 1,000 คนเศษ (Phrasoponkanaporn (Rabab Tiiyano), 2530 : 31) ในรัชกาลพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ การบวชเรียนกลายเป็นประเพณีจนถึงกับว่า ผู้ที่จะเป็นขุนนางมี

ยศถาบรรดาศักดิ์ต้องเป็นผู้ได้บวชแล้วจึงจะทรงตั้ง ถึงเจ้านายในพระราชวงศ์ก็ผนวชทุกพระองค์เหมือนกัน (Phradhamapidok (Prayut Payutto), 2540 : 154) ประเพณีทรงผนวชของเจ้านายหรือเชื้อพระวงศ์จึงได้มีสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน แม้แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงผนวชโดยยึดพระราชประเพณีนี้ ดังที่ทรงมีพระราชดำรัสต่อพระบรมวงศานุวงศ์และผู้ที่มาเข้าเฝ้าในพระที่นั่งอัมรินทร์วินิจฉัย เมื่อวันที่ 18 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2499 ว่า

"โดยที่พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติของเรา ทั้งตามความศรัทธาเชื่อมั่นของข้าพเจ้าเอง ก็เห็นเป็นศาสนาที่ดีศาสนาหนึ่ง เนื่องในบรรดาสัจธรรมคำสั่งสอนอันชอบด้วยเหตุผล จึงเคยคิดอยู่ว่าถ้าโอกาสอำนวย ข้าพเจ้าควรจักได้บวชสักเวลาหนึ่งตามราชประเพณี ซึ่งจักเป็นทางสนองพระเดชพระคุณพระราชบุรพการีตามคตินิยมด้วย" (Kwan Kaew Wachotai, 2515 : 5) ส่วนการบวชของบุคคลทั่วไปในระยะเริ่มแรกน่าจะเป็นข้าราชสำนักที่พระมหากษัตริย์ทรงส่งไปบวชตามกุศโลบายด้านศาสนาของพระองค์ และข้าราชการที่ให้บุตรหลานของตนบวชแต่โอกาสที่ประชาชนทั่วไปจะได้บวชนั้นยังมีน้อย ในสมัยต่อมาเมื่อสังคมไทยมีการแบ่งชนชั้น คนที่ถูกจัดให้เป็นไพร่เป็นชั้นต่ำสุด ต้องทำงานรับใช้เจ้าขุนมูลนาย และต้องถูกเกณฑ์เป็นทหารเมื่อยามสงคราม แต่พวกไพร่สามารถอยู่อย่างเป็นอิสระและมีเกียรติได้เมื่อได้บวชในพระพุทธศาสนาจึงเป็นโอกาสให้คนในระดับชาวบ้านแสวงหาที่จะได้บวช

การบวชในอดีตอาจเป็นช่องทางให้พ้นราชภัยได้ คือเมื่อผู้ที่ทำผิดกฎหมายบ้านเมืองมาเมื่อได้บวชพระแล้วในระหว่างที่ดำรงสมณะเพศอยู่นั้น ทางราชการไม่อาจจับกุมหรือลงโทษได้ การบวชจึงได้เป็นที่นิยมกันมากขึ้น ในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีหลักฐานว่า การบวชเรียนได้รับความนิยมมาก ผู้บวชจะได้รับพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์อย่างดี ทำให้คนหลบเลี่ยงราชการบ้านเมืองไปบวชกันมาก ถึงกับต้องมีรับสั่งให้มีการประชุมสงฆ์เพื่อสอบความรู้พระภิกษุสามเณรผู้ที่หลบลี้มาบวช สอบได้ความชัดว่าไม่มีความรู้ในพระศาสนา ถูกบังคับให้ลาสิกขาเป็นจำนวนมาก (Phradhamapidok (Prayut Payutto), 2540 : 153)

การที่พระมหากษัตริย์ทรงส่งเสริมพระพุทธศาสนา ทำให้ประชาชนยิ่งเกิดความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และจากความเชื่อที่ว่าบิดามารดาที่ให้บุตรหลานบวชในพระพุทธศาสนา ตนเองแม้ไม่ได้บวชก็ได้ชื่อว่าเป็นทายาทพระศาสนา บิดามารดาจึงส่งเสริมให้บุตรชายของตนที่มีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ได้บวชพระ ส่วนบุตรชายที่อายุยังไม่ครบบวชหากต้องการจะบวชด้วยก็ให้บรรพชาเป็นสามเณร นอกจากบิดามารดามีศรัทธาให้บุตรบวชของตนบวชสืบศาสนาแล้ว ยังอาจมีความมุ่งหมายอย่างอื่น เช่น ต้องการให้บุตรได้เล่าเรียนวิชาอ่านเขียน และวิชาการด้านอื่นๆ จากอาจารย์ที่เป็นพระสงฆ์ผู้มีความรอบรู้ด้านต่างๆ เช่น คาถาอาคม เพลงอาวุธ เพลงมวย และวิชาแพทย์ เป็นต้น

ดังนั้นผู้บวชในอดีตนอกจากเป็นผู้มีคุณธรรมสูงแล้ว หากได้ศึกษาวิทยาการมาจากวัดด้วยจะเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เมื่อได้ลาสิกขาออกมาก็สามารถใช้วิชาให้เกิดประโยชน์เลี้ยงตัวได้ เช่น เข้ารับราชการ หรือตั้งตนเป็นอาจารย์สอนผู้อื่นต่อไป สังคมไทยในอดีตจึงยกย่องคนที่บวชเรียนแล้วว่าเป็นคนสุก จะทำงานราชการ ก็มีความเจริญรุ่งเรือง หรือจะขอหญิงใดแต่งงานด้วยพ่อแม่ฝ่าย

หญิงก็ไม่ขัดข้อง เพราะเชื่อว่าผู้ที่บวชเรียนแล้ว ย่อมเป็นผู้มีศีลธรรม มีใจเมตตากรุณาและมีความเที่ยงธรรม และดูหมิ่นคนที่ไม่ได้บวชว่ายังเป็นคนดิบอยู่ พ่อแม่บางคนไม่ยอมให้ลูกสาวแต่งงานกับคนดิบก็มี ตามธรรมดาชายไทยมักบวชหนเดียวแล้วก็สึกออกมาทำมาหากิน แต่บางรายกลับไปบวชอีกเป็นครั้งที่สอง ชาวบ้านก็ยังไม่ติเตียน แต่ถ้าใครบวชถึง 3 ครั้งจะได้นามว่า เป็นชายสามโบสถ์ ถูกดูหมิ่นเหยียดหยามว่าเป็นคนไม่ดี ไม่น่านับถือและไม่น่าคบค้าสมาคมด้วย

สุดท้ายแล้ววิธีการบวชเป็นพระภิกษุในประเทศไทยในปัจจุบันแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทบวชตามประเพณีหรือการบวชแบบชั่วคราวที่ใช้ระยะเวลาสั้นๆ และบวชเพื่อดำรงเพศบรรพชิตเป็นศาสนทายาทสืบพระศาสนาสืบไป ประเพณีบวชชั่วคราวในสังคมไทย ได้มีผู้สันนิษฐานว่า มีสืบเนื่องมาตั้งแต่รัชสมัยของพระเจ้าลิไทแห่งสุโขทัยราชธานี ที่ครั้งหนึ่งพระองค์มีพระราชศรัทธาออกผนวชชั่วคราวซึ่งนับเป็นกษัตริย์ไทยองค์แรกที่ผนวชขณะครองราชย์ การบวชตามประเพณีมักนิยมกระทำกันในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ทั้งนี้เพราะในช่วงเข้าพรรษาประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม หลังจากปักดำข้าวกล้าเสร็จแล้ว มีเวลาในการเข้าวัดทำบุญทำทานฟังเทศน์ฟังธรรมในวันพระได้สะดวก เมื่อออกพรรษาก็เป็นช่วงระยะเวลาเก็บเกี่ยวพอดี ดังนั้นเวลาในการบวชนาน 3 เดือน ที่กำหนดเวลาไว้เช่นนี้ ก็เพื่อต้องการให้ผู้บวชได้มีเวลาและโอกาสในการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยต่างๆ อย่างจริงจังนั่นเอง

ปัจจุบัน การบวชตามประเพณีของชาวไทยที่ผ่านมานั้นส่วนใหญ่จะบวชจำพรรษา โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการคือ เพื่อจะได้ศึกษาพระธรรมวินัยที่เรียกว่า “บวชเรียน” และอีกประการหนึ่งคือ บวชเพราะเหตุผลอื่นๆ เช่น ต้องการทดแทนบุญคุณบิดามารดา บวชสร้างการยอมรับในสังคม บวชเพราะต้องการเรียนเดรัจฉานวิชา บวชเพราะต้องการวัดเป็นสถานที่พักผ่อนในวัยชรา บวชแก้บน บวชหน้าไฟ เป็นต้น ซึ่งการบวชในอดีตนั้นนิยมบวชกันเป็นเวลานาน เช่น บวช 3 พรรษา เพื่อสร้างบุญให้แก่ตนเองและเพื่อแบ่งบุญให้บิดามารดา พอพ้นจากนี้แล้วผู้ที่พอใจจะอยู่ต่อก็อาจอยู่ในเพศบรรพชิตได้ตลอดชีวิต ส่วนผู้ที่มีพันธะหน้าที่ก็จำต้องสึกออกมา ซึ่งถือเป็นเรื่องธรรมดาในสังคมไทยในปัจจุบันที่สภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ปัจจัยแวดล้อมทางสังคมและทางเศรษฐกิจอยู่ในสภาพที่บีบรัดยิ่งขึ้น ทำให้ช่วงระยะเวลาในการบวชสั้นเข้าอีก กลายเป็นบวช 1 เดือนบ้าง 15 วันบ้าง จนกระทั่ง 7 วัน หรือ 3 วัน แล้วแต่โอกาส ดังการสัมภาษณ์ที่ว่า *“สังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมบริโภค การแข่งขันสูง ทั้งทางการศึกษาขยายภาคการศึกษา การทำงานเพื่อหาเงินมาเลี้ยงปากท้องของคนในครอบครัว จบการศึกษาก็ต้องหางานทำ จะหาเวลาบวชก็น้อย ถ้าบวชได้การบวชก็สิ้นลง อาจจะเป็น 15 วัน 7 วัน”*

การบวชกับการกลายเป็นวัฒนธรรม

ปัจจุบันพระภิกษุ สามเณร ในพระพุทธศาสนาลดน้อยลงไปกว่าร้อยละ 15 คาดว่าน่าจะมีสาเหตุหลักมาจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรมและการเรียนรู้ ต่างจากในอดีตที่เป็นสังคมเกษตรกรรม จากครอบครัวที่เคยมีบุตรหลายคนก็ลดเหลือเพียงครอบครัวละ 1-2 คน พ่อแม่ก็ไม่นิยมส่งลูกชายให้เข้าบวชเรียนเหมือนแต่ก่อน เพราะการแข่งขันทางสังคมที่สูงขึ้นและหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ เช่น หากบวชเป็นพระแล้ว

ใครจะหาเลี้ยงครอบครัว นอกจากนี้ยังมีสาเหตุมาจากความเสื่อมศรัทธาของพุทธศาสนิกชน หลังมีข่าวพระภิกษุ-สามเณรที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมออกมาให้เห็นอยู่เนืองๆ

การบวชเป็นศาสนทายาทในพุทธศาสนาแบบเถรวาท หรือหินยาน พาหนะน้อย หรือนิกายฝ่ายใต้ เผยแผ่มาทางเอเชียใต้ ได้แก่ ศรีลังกา ไทย กัมพูชา ลาว โดยเฉพาะในประเทศไทย การบวชสืบต่ออายุพระพุทธศาสนามีมาแต่ในอดีตตั้งแต่สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา กรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งก็มีพระมหากษัตริย์ได้ทรงผนวช ให้การอุปถัมภ์เรื่อยมาจนปัจจุบัน การบวชในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงตามกาลสมัย เพียงสนองตอบความต้องการที่ตกอยู่ภายใต้กรอบของการบริโภคความทันสมัย วัตถุ เงินตรา เกียรติยศ ชื่อเสียง เป็นต้น ได้ขยายไปสู่สังคมระดับชุมชน ระดับประเทศ ซึ่งวัฒนธรรมดังกล่าวเป็นผลมาจากรากเหง้าการแบ่งแยกทางชนชั้นผ่านระบบศักดินา เจ้าขุนมูลนายจะแสดงความเหนือกว่าชนชั้นอื่นด้วย งานพิธี เครื่องแต่งตัว ของใช้ การทำบุญทำทาน จากการขาดพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเรื่องการบวชอีกทั้งยังมีระบบความคิดชุดหนึ่งของชาวบ้านที่มองว่าการบวชเป็นพระภิกษุ สามเณร เป็นการเอาเปรียบสังคม เป็นภาระทางสังคม เป็นคนอนาถาไร้ที่พึ่งพิง ซึ่งการมองตามแนวคิดเช่นนี้เป็นพียงการมองในจุดยืนที่อยู่ข้างความเป็นอคติที่เกิดจากการรับรู้จากมโนทัศน์ที่ผลิตซ้ำออกมาจากสื่อผ่านระบบคิดเท่านั้นหาได้มองการบวชเป็นวิถีชีวิตที่ทักทอมาจากอดีตที่ได้พยายามซ่อนความหมายของการบวชไว้เบื้องหลัง ไม่ว่าจะเป็น ความหมายที่ผูกติดไว้กับสังคม วัฒนธรรม การเมือง และด้านเศรษฐกิจ ทำให้การบวชมีระยะสั้นลง มีผู้เข้ามาบวชลดลงดังปรากฏในปัจจุบัน

แต่ถ้าหากบวชแล้วอยู่ศึกษาเล่าเรียน และปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย อยู่ได้นานๆ ทั้งบวชเป็นสามเณร และภิกษุ ก็จะถือได้ว่าเป็นผู้สืบต่ออายุพระพุทธศาสนาเถรวาทในสังคมไทยให้สถาพรต่อไปได้ตราบนานเท่านาน

6. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา การบวชเป็นศาสนทายาทในพุทธศาสนาแบบเถรวาทในประเทศไทยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.ในขั้นตอนการบวชควรจะให้มีการอบรมก่อนการบวช โดยอาจทำในรูปแบบของแผ่นพับ ซีดี วิดีทัศน์แสดงข้อมูล วัตถุประสงค์ของการบวช แนะนำการปฏิบัติตนระหว่างที่บวชอยู่ ผู้บวชระยะสั้น 7 วัน 15 วัน 1 เดือน ควรศึกษาเรียนรู้หลักธรรมอะไรบ้าง ควรฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างน้อยกี่วัน (ระบุ) การบวชที่บรรลุผลตามที่ต้องการมีลักษณะอย่างไร วิธีการปฏิบัติตนขณะบวช เมื่อปฏิบัติตามหลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วได้รับผลอย่างไร บิดามารดาจะได้บุญจากการบวชของบุตรหลานได้อย่างไร การกราบแบบ เบญจางค์ประดิษฐ์

2. การบวชควรตรวจสอบประวัติของผู้ที่จะบวชก่อนที่จะเข้ามาบวชอย่างเคร่งครัด ผู้จะบวชต้องสมัครใจบวช ไม่ได้ถูกบังคับ

3. ภาครัฐและเอกชน ควรส่งเสริมและสนับสนุนการให้กุลบุตรที่เป็นชาวพุทธได้บวชทำหน้าที่ของชายไทยพุทธ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หน่วยงานรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบรรพชา และการอุปสมบทควรจะมีการศึกษาวิจัยในประเด็น วัฒนธรรม ความเชื่อในรูปแบบการจัดงานบวช : ศึกษาคนไทยแต่ละพื้นที่หรือแต่ละภาค ที่นับถือศาสนาพุทธแบบเถรวาทในปัจจุบัน เนื่องจากข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์แก่ภาครัฐและผู้ที่สนใจศึกษาวิถีชีวิตของคนไทยในปัจจุบันที่นับถือศาสนาพุทธแบบเถรวาท เกี่ยวกับรูปแบบและความ เชื่อในการจัดงานบวช สุดท้ายแล้วข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าในเชิงลึกต่อไป

References

Buddhadhasa Bhikku. (2543). **Teaching for New Ordained Monks**. Bangkok: Dhammasapa.

Chamlerng Vuttichan. (2525). **Personal Research Paper: Sangha and Religious Affairs for National Security**. Bangkok: Religious Affaires Printing House.

Kwan Kaew Wachotai. (2515). **Royal Ceremony and Royal Duties During Ordination.** Bangkok: Mahamakutrajavithayalaya Printing.

Phradepveti (Prayut Payutto). (2536). **Buddhism Situation: Changing Crisis to Development**. Bangkok: Religious Affaires Printing.

Phradhamapidok (Prayut Payutto). (2540). **Buddhism in Asia**.Bangkok: Dhammasapa.

Phrasoponkanaporn (Rabab Tiiyano). (2530). **History of Buddhism: Buddhism in India, Sangha Institution, The Outstanding Point in Buddhism.** Bangkok: Religious Affaires Printing House.

การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน : ปัญหาและแนวทางแก้ไข
PRESENT THAI SANGHA ADMINISTRATION: PROBLEMS AND SUGGESTED SOLUTIONS

พระณรงค์ สังขวิจิตร*
PhraNarong Sangkhawichit*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัญหา และสาเหตุของปัญหารวมถึงแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน จากการศึกษา พบว่า ปัจจุบัน คณะสงฆ์ประสบปัญหาโครงสร้างการปกครอง ปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครอง ปัญหาหลักเกณฑ์การแต่งตั้งของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์ สาเหตุปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันมีสาเหตุมาจากปัญหาโครงสร้างการปกครองเพราะคณะสงฆ์ที่ถูกควบคุมโดยรัฐผ่านพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 2 พ.ศ.2535) สาเหตุต่อมาคือการขาดประสิทธิภาพในการปกครองมาจากสาเหตุที่รวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจไว้ที่ผู้ปกครองสงฆ์ระดับสูงซึ่งมีอำนาจและอิทธิพลต่อการปกครองสงฆ์จำนวนมากซึ่งด้อยในประสิทธิภาพการทำงานเพราะชราภาพและยังด้อยความรู้ความสามารถในการปกครองสงฆ์สืบเนื่องจากระบบกลไกคณะสงฆ์ไม่มีการพัฒนาประสิทธิภาพผู้ปกครองคณะสงฆ์ ต่อมาสาเหตุของหลักเกณฑ์ของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์นั้นจำเพาะเจาะจงไว้ที่ตำแหน่งทางปกครองคณะสงฆ์ และมีการกำหนดหลักเกณฑ์ผ่านจำนวนเงินเพื่อการสร้างศาสนวัตถุ ในการแก้ไขปัญหาโครงสร้างการปกครอง มีแนวทางการแยกรัฐออกจากศาสนา กับการปรับปรุงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครอง รวมอยู่ในแนวทางการปรับปรุงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์แล้วและต่อมาคือ การแก้ไขปัญหาหลักเกณฑ์ของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์ โดยแยกสมณศักดิ์ออกจากตำแหน่งการปกครอง การให้พุทธบริษัทมีส่วนร่วมในการวางกฎเกณฑ์ และการกำหนดหลักเกณฑ์ของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์โดยคำนึงถึงการสร้างศาสนวัตถุที่จำเป็นต่อการใช้สอยและตามฐานะของวัดและกำหนดหลักเกณฑ์โดยการเน้นการสร้างศาสนวัตถุที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

คำสำคัญ : การปกครองคณะสงฆ์ไทย

* Master of Arts Program in Buddhist Education, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

ABSTRACT

Present Thai Sangha, or Buddhist monastic Order, faces several key problems: governing structure, inferior performance of the rule, and lack of clarity in nomination criteria. Under the current revised Sangha Act (No. 2) B.E. 2535 (1992), the clergy has been managed by governmental sectors. Decision making is centralized and senior monastic authorities in the Sangha Supreme Council have an average age approaching eighty and many are older than that. And nomination criteria were restricted to the ruling positions and budget for creating religious items.

Institutional reform was called for to develop effective parent ministries, while addressing inferior performance by monks due to a variety of reasons. To repair the governing structure, church may be separated from the state and the governing structure may be restructured in such a way that administrative inefficiency can also be repaired. And to solve the problem of nomination criteria, honorific ranking should be separated from ruling positions and the Thai Buddhist laypeople should take part in improving nomination criteria. Additionally, construction of religious buildings is to be done according to the necessity of usage and temples' status and this point had better be pushed as a part of community.

Keywords: Thai Sangha Administration, Monastic Governance

1. บทนำ

ในสมัยพุทธกาลมีพระพุทธเจ้าเป็นผู้ปกครองสงฆ์สูงสุด ในช่วงระยะต้นพุทธกาลยังไม่มีการบัญญัติพระวินัย เพราะพระสงฆ์ส่วนใหญ่ที่เข้ามาอุปสมบทล้วนแล้วแต่มีเจตนารมณ์ในการประพฤติพรหมจรรย์เพื่อพระนิพพาน อีกทั้งพระสงฆ์ส่วนใหญ่มีคุณธรรมขั้นสูงเป็นพระอริยบุคคลหรือโดยส่วนใหญ่พระสงฆ์มีความประพฤติดีปฏิบัติชอบ พระสงฆ์ในระยะต้นจึงยังไม่มีความประพฤติที่เสื่อมเสียเกิดขึ้นมากนัก ต่อมาเมื่อมีผู้ที่เข้ามาอุปสมบทในพระพุทธศาสนามากขึ้น เจตนาในการบวชตลอดถึงพื้นเพอัธยาศัยก็ต่างกันจึงเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้น ในช่วงระยะหลังนี้จำต้องมีการปกครองสงฆ์ (Kromprayadamrongrajanuparp, 2514 : 1) โดยมีการบัญญัติพระวินัยขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการปกครองคณะสงฆ์ ดังในคราวก่อนที่พระองค์จะดับขันธปรินิพพานได้ตรัสปัจฉิมโอวาทว่า "ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไป ก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย" (ม. ม. 13/427/463.)

สำหรับการปกครองคณะสงฆ์ไทยนอกจากจะมีพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครองแล้วยังมีการใช้อำนาจรัฐมาช่วยหนุนส่งเสริมและป้องกันภัยที่จะเกิดแก่พระธรรมวินัย การใช้อำนาจ

รัฐเข้ามาดูแลคณะสงฆ์นั้นปรากฏเด่นชัดโดยการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทย ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) ซึ่งต่อมาก็มีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์จนมาถึงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ในปัจจุบัน เจตนาของการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ดูเหมือนว่าจะเป็นการให้การคุ้มครองพระพุทธศาสนาแต่อันที่แท้จริงผลจากการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์กลับก่อให้เกิดสภาพปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ในหลายด้าน เช่น ปัญหาโครงสร้างการปกครองที่รวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจสูงสุดไว้ที่มหาเถรสมาคมซึ่งมีพระสงฆ์เพียง 20 รูป มีอำนาจในการตัดสินใจแทนพระภิกษุสามเณรทั่วประเทศราว 300,000 รูป ต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ คำสั่งต่างของทางมหาเถรสมาคมโครงสร้างนี้ยังส่งผลให้เกิดสภาพปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครองคณะสงฆ์ตามมาเพราะไม่มีหน่วยงานในระดับนโยบายหรือหน่วยงานในระดับปฏิบัติการที่คอยขับเคลื่อนงานของคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นตามระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม และยิ่งทวีความหนักหน่วงขึ้นเมื่อสภาพปัญหาการได้มาซึ่งสมณศักดิ์และจุดประสงค์ของสมณศักดิ์ถูกเปลี่ยนความหมายให้กลายเป็นเรื่องของระบบราชการผลประโยชน์ต่างตอบแทนมากกว่าที่สมณศักดิ์จะถูกให้ความสำคัญตามแบบแผนของการปกครองคณะสงฆ์ไทยแต่เดิมว่าสมศักดิ์นั้นเป็นเรื่องของพระสงฆ์ที่ดีมีคุณภาพควรได้รับสมณศักดิ์เปรียบเสมือนดั่งขวัญและกำลังใจในการสนองงานพระพุทธศาสนาหรือมากกกว่าที่สมณศักดิ์จะกลายเป็นเรื่องของประโยชน์ต่อการบังคับบัญชา การได้มาซึ่งสมณศักดิ์ในปัจจุบันที่ขาดการมีส่วนร่วมจากพระภิกษุสามเณรและญาติโยมกลับกลายเป็นเรื่องระบบขั้นตอนของระบบราชการสงฆ์ที่ส่งขึ้นตามแนวดิ่งในสายบังคับบัญชาจึงทำให้จุดประสงค์ของสมณศักดิ์ยิ่งทยอยหมดความหมายลงไปทุกขณะ จากส่วนนี้จึงเห็นว่าคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันจึงควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงปัญหาการปกครองคณะสงฆ์อย่างเร่งด่วนหากเรายังคงต้องการเห็นพุทธศาสนาเจริญงอกงามในประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

2. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

3. เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากเอกสารและใช้การสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. สำรวจเอกสารและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการปกครองคณะสงฆ์ไทยจากเอกสารต่างๆ ได้แก่ หนังสือการปกครองคณะสงฆ์ไทย เอกสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่อไปนี้ สำนักหอสมุดแห่งชาติ สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหง

2.รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นนักวิชาการทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต จำนวน 6 รูป/คน ได้แก่ โดยใช้ความเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับคณะสงฆ์โดยเฉพาะด้านการบริหารปกครองเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ

3. เรียบเรียงและจัดลำดับข้อมูลที่ค้นคว้ามาอย่างเป็นระบบ

4. นำข้อมูลที่ได้มาศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความและแสดงความคิดเห็นของผู้วิจัย

5. สรุปผลการวิจัยและเสนอแนะข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์

4. ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1. ปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

ปัจจุบันคณะสงฆ์ได้ประสบปัญหาด้านโครงสร้างการปกครอง ปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครอง ปัญหาหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์ ปัญหาเหล่านี้แสดงถึงคณะสงฆ์นั้นผูกติดกับอำนาจรัฐมากเกิน

1.1 ปัญหาโครงสร้างการปกครอง

โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันแบ่งการปกครองออกเป็นการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค มีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดและมีเจ้าคณะใหญ่ซึ่งมี 5 เจ้าคณะเป็นผู้ควบคุมดูแลเขตปกครองสงฆ์แต่ละคณะ ส่วนในภูมิภาคนั้นแบ่งเขตปกครองออกเป็น 18 ภาคมีเจ้าคณะภาคแต่ละภาคเป็นผู้รับผิดชอบและมีส่วนที่รับผิดชอบอยู่ภายใต้อีก 3 ชั้นคือ จังหวัด อำเภอ และตำบล ถึงแม้องค์กรการปกครองคณะสงฆ์จะมีสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน แต่เนื่อง จากคณะสงฆ์เป็นองค์กรที่ใหญ่และมีพระภิกษุสามเณรเป็นจำนวนมาก แต่สภาพปัญหาทางอำนาจการบริหารยังคงมีการรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่กรรมการมหาเถรสมาคมเพียงไม่กี่รูป ทั้งๆ ที่หน่วยงานที่มีพื้นที่ทำงานจะขับเคลื่อนการทำงานในพื้นที่ต่างๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์จริงๆ นั้นขึ้นอยู่ที่ส่วนภูมิภาคโดยเฉพาะในระดับจังหวัดลงมา การทำงานของคณะสงฆ์จึงมีลักษณะการทำงานเหมือนระบบราชการที่รอคำสั่งจากเบื้องบน

ฉะนั้น การรวมศูนย์ที่ส่งผลให้การใช้อำนาจของมหาเถรสมาคมมีแนวโน้มที่จะใช้อำนาจในลักษณะ “อำนาจนิยม” กับภิกษุ (หรือใคร) ที่ประพฤติตนขัดหูขัดตาได้นอกจากนี้ การรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางมากเกินไป จะส่งผลกระทบให้การดำเนินการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่สำคัญเร่งด่วนของคณะสงฆ์เกิดความล่าช้า ไม่ทันต่อสถานการณ์

1.2 ปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครอง

ปัจจุบันมีพระตำรวจหรือที่เรียกว่าพระวินยาธิการมีการเลือกปฏิบัติต่อพระสงฆ์ผู้กระทำผิดและถึงแม้ในปัจจุบันจะมีฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ฝากความหวังไว้กับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีการเปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อให้พระสังฆาธิการตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาสขึ้นมาศึกษาแล้วนำความรู้ไปปรับปรุงพัฒนาการคณะสงฆ์ที่ตนปกครองดูแล แต่แท้จริงแล้วก็ไม่ปรากฏเช่นนั้นเพราะว่า ข่าวคราวพระสงฆ์ที่มีพฤติกรรมผิดพระธรรมวินัยตั้งแต่ผิดในเรื่องเล็กน้อยจนถึงผิดบาปใหญ่ เช่น หากดูจากพฤติกรรม

ของพระภิกษุที่เดินเวียนบิณฑบาตเพื่อเอาอาหารไปขายคืนแม่ค้าที่ทุกวันนี้ยังปรากฏให้เห็นจนชินตา องค์กรคณะสงฆ์ฝ่ายปกครองยังไม่มีมาตรการใดๆ ที่ปรากฏการแก้ไขและเป็นผลสำเร็จให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนก็น่าจะพอประเมินได้ว่าขาดประสิทธิภาพหรืออ่อนด้อยการปกครองเพียงใด เช่น ปัญหาหลวงปู่เณรคำ ที่ต้องรอให้สื่อมวลชนเสนอข่าวตีแผ่ความจริงอาจมีสื่อที่ต้องการทำร้ายเรื่องนี้ก็ยอมรับว่ามีอยู่จริง แต่เราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าเรื่องนี้ก็อยู่ในความรับผิดชอบของคณะสงฆ์ตั้งแต่ระดับเจ้าคณะตำบลถึงเจ้าคณะภาคปัญหาเหล่านี้เจ้าคณะผู้ปกครองน่าจะมีมาตรการแก้ไขก่อนที่ข่าวหลวงปู่เณรคำจะดังกระฉ่อนจนทำให้ภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์ พระสงฆ์เสื่อมเสียศรัทธา หรือแม้แต่ปัญหาพระเกษม อาจิณฺณสีโล และพระคึกฤทธิ์ โสตฺถิพโล ส่วนปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครองหากมองจากภาพใหญ่เป็นหลัก กรณีธรรมกายน่าจะสะท้อนปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครองที่คณะสงฆ์ไม่สามารถจัดการแก้ไขได้ วัดพระธรรมกายไม่ใช่พระพุทธศาสนานอกแนวจารีตและยังเป็นองค์กรศาสนาที่ขึ้นต่อมหาเถรสมาคมอยู่ภายใต้การปกครองโดยพระราชบัญญัติของการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน ปัญหาที่สะท้อนความล้มเหลวของการปกครองคณะสงฆ์โดยยกตัวอย่างที่ชัดเจนกรณีธรรมกายคือ การเดินธุดงค์ธรรมชัยที่ส่งผลกระทบต่อการจราจรที่ต้องติดขัดเป็นเวลานาน ซึ่งทางผู้ปกครองสงฆ์ก็ไม่สามารถจัดการอะไรกับธรรมกายได้เลย ตัวอย่างเหล่านี้พอจะชี้วัดว่าคณะสงฆ์ผู้ปกครองขาดประสิทธิภาพการจัดการปกครองเพียงใด

1.3 ปัญหาหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์

ปัญหาหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์ในที่นี้จะขอกล่าวเฉพาะสมณศักดิ์ที่เกี่ยวกับผลงาน โดยสามารถกล่าวถึงดังต่อไปนี้

1) ปัญหาหลักเกณฑ์ทางสมณศักดิ์ในปัจจุบันคือ การกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ที่ตำแหน่งทางปกครองคณะสงฆ์ ดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์ ได้กล่าวไว้ในรายงานวิจัย เรื่อง *การวิเคราะห์ข้อเด่นข้อด้อยขององค์การและกระบวนการบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาของประเทศไทยในเชิงประสิทธิภาพด้านคุณค่าต่อพระพุทธศาสนา* ว่า หลักเกณฑ์การพิจารณาเลื่อนสมณศักดิ์ที่ ให้ความสำคัญแก่พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่ง ในสายปกครอง ซึ่งก็สอดคล้องกับโครงสร้างของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่รวมศูนย์อำนาจทั้งหมดไว้ที่พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะภาค ทรรศนะของดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์ ได้แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาหลักเกณฑ์ทางสมณศักดิ์ที่ ให้ความสำคัญแก่พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่ง ในสายปกครอง สมณศักดิ์ ภายใต้ระบบเช่นนี้จึงผูกขาดไว้ที่พระสงฆ์ทุกระดับที่มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์เท่านั้นส่วนพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถด้านอื่นๆ เช่นในด้านการบรรยายธรรม การเขียนหนังสือธรรมะ ความสามารถในการพูดภาษาต่างประเทศ ก็ไม่มีโอกาสได้รับเลื่อนสมณศักดิ์ คุณค่าของสมณศักดิ์ที่เป็นดังขวัญและกำลังในการทำงานหรือส่งเสริมเกียรติคุณความดีด้วยการมอบสมณศักดิ์ให้คุณค่าต่างๆ เหล่านี้จึงถูกทำให้แคบลง จนทำให้เกิดความเข้าใจผิดต่อคุณค่าสมณศักดิ์เหล่านี้มากขึ้น

2) ปัญหาหลักเกณฑ์หรือวิธีการแต่งตั้งการได้มาซึ่งสมณศักดิ์ในปัจจุบันคือขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนและพระภิกษุสามเณรในวัด โดยเลือกใช้กฎเกณฑ์ของมหาเถรสมาคม ตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ขั้นตอนการพิจารณานั้นต้องส่งขึ้นไปตามลำดับสายการบังคับบัญชาทางการปกครองคณะสงฆ์ ผลกระทบของการขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนและพระภิกษุสามเณรในวัด คือ ทำให้พระสงฆ์ที่ได้สมณศักดิ์มาไม่ตรงกับความรู้หรือความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและทำให้เกิดขั้นตอนของระบบอุปถัมภ์

3) นอกจากนั้น ยังมีการผูกขาดการได้มาซึ่งสมณศักดิ์โดยมีการเน้นจำนวนเงินที่ใช้ในการก่อสร้าง ถาวรวัตถุให้ใหญ่โต เช่น “เกณฑ์ของจำนวนเงิน ในเขตปกครองหนกลางต้องมีจำนวนเงินตั้งแต่ 1,000,000บาท ขึ้นไป ในเขตปกครองหนเหนือ หนตะวันออก และหนใต้ต้องมีเงินตั้งแต่ 150,000 บาท ขึ้นไป” การกำหนดกฎเกณฑ์ ส่งผลกระทบอย่างมากเพราะ ทำให้หมดเวลาไปกับการก่อสร้างมากกว่าการทำหน้าที่เผยแผ่พุทธศาสนาให้สามารถทำให้ผู้ฟังเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องหรือ แม้แต่มีส่วนในการลดความสำคัญของการศึกษาพระธรรมวินัยลง การเลื่อนสมณศักดิ์จึงยังคงจำกัดอยู่ในวงแคบ

ส่วนที่ 2. วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการปกครองไทยคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

2.1 สาเหตุของปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

ในที่นี้แบ่งสาเหตุของปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันไว้เป็น 3 สาเหตุ คือ 1. สาเหตุปัญหาโครงสร้างการปกครอง 2. สาเหตุปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครอง 3. สาเหตุปัญหาหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์ โดยจะขอกล่าวถึงไปตามลำดับดังนี้

2.1.1 การควบคุมคณะสงฆ์โดยรัฐ

สาเหตุปัญหาโครงสร้างการปกครองคือ การที่คณะสงฆ์ถูกควบคุมโดยรัฐผ่านพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์ ประธานโครงการปริญญาโทพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ให้ทรรศนะต่อเรื่องนี้ไว้ในรายงานวิจัยเรื่อง *การวิเคราะห์ข้อเด่นข้อด้อยขององค์การและกระบวนการบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาของประเทศไทยในชิงประสิทธิภาพด้านคุณค่าต่อพระพุทธศาสนา* ว่า

ไม่ว่าประเทศไทยจะเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบใดก็ตาม องค์การคณะสงฆ์กับรัฐก็ยังมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมาตลอดด้วยความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน อย่างแนบชิดทำให้ทั้งรัฐและองค์การ พระพุทธศาสนาต่างเกื้อกูลประโยชน์ซึ่งกันและกันและทำให้ องค์การพระพุทธศาสนามีความมั่นคง และได้รับการสนับสนุนจากรัฐเป็นอย่างดี ตราบเท่าที่ยังสามารถตอบสนองต่อนโยบายของรัฐได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลังจากที่รัฐสามารถควบคุมการบริหารจัดการขององค์การคณะสงฆ์ผ่านพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 เพราะฉะนั้น รัฐในอดีตถึงปัจจุบันมีความพยายามในการควบคุมคณะสงฆ์โดยตลอดมาดังทรรศนะของ สมบูรณ์ สุขสำราญ กล่าวว่า “จากอดีตจนถึงปัจจุบัน สถาบันสงฆ์เป็นเพียงส่วนขยายของโครงสร้างทางการเมืองและการบริหาร

ของอาณาจักร และอยู่ภายใต้การควบคุมของอำนาจทางการเมืองอย่างใกล้ชิด" (Somboon Suksamran, 2527) พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์คือที่มาของโครงสร้างที่ออกแบบโดยรัฐเพื่อควบคุมคณะสงฆ์ส่งผลให้โครงสร้างคณะสงฆ์นั้นตอบสนองประโยชน์ได้เพียงการขึ้นต่อการควบคุมของรัฐและตอบสนองต่อความชอบธรรมแก่นโยบายของรัฐมากกว่าที่จะตอบสนองต่อเจตนารมณ์ของหลักการทางพระพุทธศาสนา ดังทรรศนะ Peter A.Jackson (2556 : 85) ที่กล่าวไว้อีกว่า "พระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นสถาบันอย่างหนึ่งของสังคมไทยนั้นได้ถูกรัฐบาลชุดแล้วชุดเล่าหล่อหลอมให้เป็นองค์กรทางศาสนาที่สร้างความชอบธรรมให้แก่นโยบายของรัฐบาล"

2.1.2 การรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจ

สาเหตุปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครอง ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ พระไพศาล วิสาโล ไว้ โดยท่านได้เมตตาตอบเกี่ยวกับการที่คณะสงฆ์มีการรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจไว้ว่า การปกครองคณะสงฆ์มีการรวมศูนย์อำนาจไปรวมศูนย์มาที่ตัวบุคคลด้วยซ้ำ จะเห็นได้ว่าตั้งแต่เจ้าคณะตำบล จนถึงเจ้าคณะภาค ผู้ปกครองด้านบนก็เป็นเรื่องตัวบุคคล ไม่มีการทำงานเชิงกรรมการ เชิงหมู่คณะเลย มันไม่เหมือนรัฐมนตรีก็ยังมีตำแหน่งที่ต้องบริหาร สรุปคือรวมศูนย์มาก รวมศูนย์ที่ตัวบุคคล ซึ่งทำให้มันเป็นภาระมาก มันโหลดมาก พอเป็นอย่างนี้ก็ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง มันก็เลยไม่มีประสิทธิภาพ (Phra Paisarn Visarlo, 2559) การรวมศูนย์อำนาจในการตัดสินใจนี้จึงไม่สามารถจะทำให้ประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาคณะสงฆ์เกิดขึ้นได้ เพราะในการรวมศูนย์นอกจากจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ ส่งผลให้ขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาการปกครองแล้ว การรวมศูนย์ยังส่งผลให้ค่อยๆ มีการบั่นทอนประสิทธิภาพการในการทำงานและการแก้ไขปัญหาคณะสงฆ์เพิ่มมากขึ้นด้วย

2.1.3 ผู้ปกครองสงฆ์ระดับสูงที่มีอำนาจและอิทธิพลต่อการปกครองสงฆ์จำนวนมากด้อยประสิทธิภาพในการทำงานเพราะชราภาพ

ในที่นี้จำเพาะเจาะจงเป็นการเฉพาะไปที่กรรมการมหาเถรสมาคม ซึ่งมีหน้าที่และบทบาทในการปกครองคณะสงฆ์ กล่าวคือ ความชราภาพส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานเพราะระบบและโครงสร้างคณะสงฆ์ที่เปิดช่องให้ ดังที่ผู้วิจัยได้ค้นพบข้อวิจารณ์ของพระไพศาล วิสาโล ที่ปรากฏในหนังสือเรื่อง *พุทธศาสนาไทยในอนาคตแนวโน้มและทางออกจากวิกฤต* ว่า "ยิ่งในระบบแบบนี้ กว่าท่านจะขึ้นไปสูงถึงระดับมหาเถรสมาคมก็มักมีอายุ 65 ปีขึ้นไปแล้วซึ่งเกินวัยเกษียณของทางราชการแล้ว กำลังวังชาและความฉับไวก็ย่อมลดน้อยลง" (Phra Paisarn Visarlo, 2546 : 465) นอกจากนี้ยังพบข้อวิจารณ์จากคนึงนิตย์ จันทบุตร ที่ปรากฏในหนังสือเรื่อง *สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย* โดยได้วิจารณ์ไว้ว่า การปกครองคณะสงฆ์ขึ้นอยู่กับพระเถระผู้อาวุโสเพียงไม่กี่รูป พระเถระเหล่านั้นล้วนชราภาพ ดังนั้นเจ้าคณะส่วนใหญ่ล้วนมีอายุพรรษาประมาณ 50 พรรษา ซึ่งควรอยู่ในวัยพักผ่อนมากกว่าวัยทำงาน บางท่านแม้แต่เขียนหนังสือก็แทบจะไม่ไหว ซ้ำภารกิจด้านพิธีกรรม งานรัฐ งานราษฎร์มากมายจนไม่มีเวลาจะบริหารในมหาเถรสมาคมหรือ แม้แต่ในวัดตนซึ่งเป็นเจ้าอาวาส การบริหารคณะสงฆ์จึงมีแต่ทรงกับทรุด (Kanungnit Chantbutr, 2532 : 90)

ความชราภาพหรืออายุมากนั้นย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานกล่าวคือ ส่งผลให้ไม่มีความกระตือรือร้นและขาดความคล่องตัวในการทำงานอีกทั้งเมื่อพระราชาคณะซึ่งเป็นกรรมการมหาเถรสมาคมนั้นแม้อายุมากแล้วยังต้องแบกรับภาระดูแลพระสงฆ์ที่มีไม่ต่ำว่าประมาน 3 แสนกว่ารูปซึ่งก็ยิ่งจะเป็นเรื่องที่กรรมการมหาเถรสมาคมต้องเสี่ยงต่อการบั่นทอนทางสุขภาพและส่งผลเสียต่อประสิทธิภาพในการทำงานอย่างมาก

2.1.4 การด้อยความรู้ความสามารถของผู้ปกครองสงฆ์สืบเนื่องมาจากระบบและกลไกของคณะสงฆ์ที่ไม่มีการพัฒนาประสิทธิภาพของผู้ปกครองคณะสงฆ์

การด้อยความรู้ความสามารถของผู้ปกครองสงฆ์นั้นในที่นี้ก็จะขอกล่าวจำเพาะเจาะจงไปตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นต้นไปจนถึงผู้ปกครองในระดับมหาเถรสมาคม จากการสัมภาษณ์ Phra Paisarn Visarlo (2542 : 111) โดยท่านกล่าวถึงว่า “พระไม่มีความรู้ คุณภาพของพระก็ทำให้ผ่ายแพ้ต่อสักการะ ส่งผลให้การปกครองคณะสงฆ์แย่ลงไปกว่าเดิม” (Phra Paisarn Visarlo, สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2559) และยังพบข้อวิจารณ์โดยท่านวิจารณ์ถึงที่มาของการด้อยความรู้ความสามารถของผู้ปกครองสงฆ์ดังข้อวิจารณ์ที่ปรากฏในหนังสือเรื่อง *พระธรรมปิฎกกับอนาคตของพุทธศาสนา* ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือการศึกษาของคณะสงฆ์ตกต่ำอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน แม้เปรียญเอกในปัจจุบันจะมีมากมายยิ่งกว่ายุคใดสมัยใด แต่ความเป็นผู้นำทางสติปัญญาของพระสงฆ์โดยรวมกลับลดน้อยถอยลงอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกับการเป็นแบบอย่างในทางคุณธรรม

จากข้อสัมภาษณ์ของพระไพศาล วิสาโล และข้อวิจารณ์ที่ปรากฏในหนังสือเรื่อง *พระธรรมปิฎกกับอนาคตของพุทธศาสนา* เป็นสิ่งบ่งบอกว่า การด้อยความรู้ความสามารถของผู้ปกครองสงฆ์นั้นเกิดจากระบบการศึกษาของสงฆ์ที่ตกต่ำในภาพรวมและเป็นสาเหตุเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์มาจากปัญหาของการปกครองคณะสงฆ์ในแง่ที่ว่า โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ที่เป็นอยู่ไม่สามารถเอื้อหรือพัฒนาให้พระสงฆ์ได้ศึกษาเรียนรู้ให้พระสงฆ์มีคุณภาพได้

2.2 สาเหตุของปัญหาหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์

ทรรศนะของประชาชนส่วนมากในปัจจุบันมักเป็นที่รู้สึกและเข้าใจได้ว่า สมณศักดิ์นั้นคือที่มาของผลประโยชน์อันมากมายทั้งก่อนการได้มาซึ่งสมณศักดิ์และหลังจากการได้มาซึ่งสมณศักดิ์ทำให้ทราบว่าปัจจุบันทัศนคติของญาติโยมที่มีต่อสมณศักดิ์นั้นไม่ค่อยจะดีนัก แต่ถึงอย่างไรในที่นี้ผู้วิจัยเองก็ยังไม่ต้องการให้มีการยกเลิกสมณศักดิ์เสียเลย เพียงต้องการหาสาเหตุปัญหาหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์ ซึ่งในที่นี้พบว่าการกำหนดสมณศักดิ์ไว้ที่ตำแหน่งสมณศักดิ์ทางปกครอง เป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาดังกล่าวซึ่งจะกล่าวถึงไปตามลำดับ

2.2.1 การกำหนดหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์ไว้ที่ตำแหน่งทางปกครองคณะสงฆ์

สาเหตุของปัญหาหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์คือ การกำหนดหลักเกณฑ์การแต่งตั้งทางสมณศักดิ์ไว้ที่ตำแหน่งทางปกครองคณะสงฆ์ตามที่

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมในฉบับที่ 2 ปี พ.ศ. 2535 ในมาตรา 19 ได้ให้อำนาจแก่มหาเถรสมาคมในการพิจารณาหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์ ตามมาตรา 19 ระบุว่า “พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งที่ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี พระสังฆาธิการที่มีคุณสมบัติตามที่ระบุไว้ต้องจัดทำประวัติตนเองโดยละเอียดตามฟอร์มที่ทางคณะสงฆ์กำหนดไว้” สาเหตุนี้เองที่นำมาซึ่งปัญหาผูกขาดพระสงฆ์ที่จะได้เลื่อนสมณศักดิ์ไว้ที่พระสังฆาธิการ คือตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นต้นไปจนถึงเจ้าคณะหนใหญ่ตามลำดับ ลักษณะของการกำหนดหลักเกณฑ์เช่นนี้เป็นการนำสมณศักดิ์ไปผูกขาดแก่พระที่มีตำแหน่งทางการปกครองเท่านั้น ในที่นี้ก็สอดรับกับ สุรพศ ทวีศักดิ์ ได้แสดงทรรศนะไว้ว่า “หากจะมีระบบสมณศักดิ์ ก็ไม่ควรไปผูกติดกับตำแหน่งทางการปกครอง เพราะอำนาจทางการปกครองสงฆ์ควรเป็นไปตามความรู้ ความสามารถซึ่งเป็นที่ประจักษ์เป็นที่ยอมรับของพระสงฆ์ด้วยกันเองและสังคมมากกว่า”

2.2.2 การกำหนดหลักเกณฑ์ของจำนวนเงินเพื่อการสร้างศาสนวัตถุ

สาเหตุต่อมาที่มีส่วนทำให้พระสงฆ์เกิดปัญหายึดติดในสมณศักดิ์ และมุ่งความสนใจกับการสร้างถาวรวัตถุจนคุณภาพของพระสงฆ์ทั้งทางคุณธรรมและปัญญากลับต่ำลงเมื่อเทียบกับความเจริญทางถาวรวัตถุและศาสนสถาน สาเหตุดังกล่าวนั้นมาจากการมีหลักเกณฑ์ทางสมณศักดิ์ไว้ที่จำนวนเงินเพื่อสร้างถาวรวัตถุว่าใช้จำนวนเงินเท่าไหร่ในการสร้าง เช่น ในเขตปกครองส่วนกลางต้องมีจำนวนเงินที่ใช้จ่ายในการก่อสร้างและปฏิสังขรณ์แล้วตั้งแต่ 1,000,000.00 บาท (หนึ่งล้านบาท) ขึ้นไป (สำหรับพิจารณาแต่งตั้งใหม่) และตั้งแต่ 500,000.00 บาท (ห้าแสนบาท) ขึ้นไป (สำหรับพิจารณาเลื่อน) ในเขตปกครองหนเหนือ หนตะวันออก และหนใต้ ต้องมีจำนวนเงินที่ได้ใช้จ่ายในการก่อสร้างและปฏิสังขรณ์แล้วตั้งแต่ 150,000.00 บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นบาท) ขึ้นไป ยกเว้นในเขตปกครองภาค 4-5 ต้องมีจำนวนเงินตั้งแต่ 500,000.00 บาท (ห้าแสนบาท) ขึ้นไป โดยให้เริ่มนับตั้งแต่เป็นผู้รักษาการหรือดำรงตำแหน่งปกครองนั้น เป็นต้นมา

ทั้งนี้ ไม่นับผลงานที่เป็นประธานในการก่อสร้างโรงเรียนของรัฐบาล หรือการก่อสร้างวัดอื่น ถ้าจำนวนเงินไม่ครบตามหลักเกณฑ์ ให้พิจารณางานพิเศษเข้าประกอบด้วย (Sawaeng Udomsri, 2534 : 416 - 417) หลักเกณฑ์นี้เป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาสมณศักดิ์ และยึดระบบศักดินาเกินไปและทำให้พระสงฆ์มุ่งแต่การก่อสร้างแต่ศาสนวัตถุเพื่อนำมาเป็นผลงานในการพิจารณา”

ส่วนที่ 3. แนวทางในการแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

(1) แนวทางแก้ไขปัญหาโครงสร้างการปกครอง มี 2 แนวทาง แนวทางที่ 1 คือแนวทางของการแยกรัฐออกจากศาสนา เพื่อจัดขอบเขตของอำนาจรัฐและศาสนาให้มีขอบเขตที่ชัดเจน และรวมถึงการพยายามลดอำนาจรัฐที่เข้ามาควบคุมคณะสงฆ์ ได้แก่ การนำพาคณะสงฆ์กลับไปสู่การไม่มีพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ อาจจะอยู่ในรูปขององค์กรเอกชน ทั้งในส่วนของวัดและสำนักสงฆ์ แล้วทำงานเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายตามสายปฏิบัติที่เห็น เชื่อศรัทธา ปฏิบัติร่วมกัน ส่วนแนวทางที่ 2 นั้น คือการแก้ไขปรับปรุงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ใหม่โดยเน้น

การกระจายอำนาจและถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน การเปิดโอกาสให้พุทธบริษัทเข้ามามีส่วนในการกำหนดทิศทางอนาคตของคณะสงฆ์

(2) แนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครอง ส่วนหนึ่งมีคำตอบอยู่ในส่วนของแนวทางการแก้ไขด้วยการปรับปรุงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์แล้ว แต่ก็มีส่วนที่นำเสนอแนวทางในการแก้ไขในส่วนของระบบการศึกษาที่จะช่วยให้ได้พระสงฆ์ที่มีคุณภาพ ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อทั้งผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครองและผู้ปกครองและเอื้อต่อการขับเคลื่อนกลไกทางการปกครองที่มีประสิทธิภาพ

(3) แนวทางในการแก้ไขปัญหาหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์ คือการแยกสมณศักดิ์ออกจากตำแหน่งการปกครอง การปรับปรุงหน่วยงานในการพิจารณาคัดเลือกสมณศักดิ์ใหม่โดยให้พุทธบริษัทเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดเลือกและวางกฎเกณฑ์ การกำหนดหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์โดยคำนึงถึงการสร้างศาสนวัตถุที่แสดงถึงความจำเป็นในด้านประโยชน์ใช้สอยและตามฐานะของวัดในพระพุทธศาสนาและกำหนดหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์ในด้านการสร้างศาสนวัตถุให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

ทั้งนี้การปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์เหล่านี้ก็เพื่อให้สมณศักดิ์เป็นเครื่องชักจูงให้พระสงฆ์นั้นได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบ การคำนึงถึงประโยชน์ร่วมของพุทธบริษัทเป็นสาระสำคัญ

5. อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า งานวิจัยดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานของ พัฒนาการการปกครองคณะสงฆ์จากการปกครองโดยพระธรรมวินัยสู่การปกครองที่ผสมผสานระหว่างพระธรรมวินัยและกฎหมายซึ่งสามารถเห็นได้ชัดเจนกรณีของการปกครองคณะสงฆ์ในประเทศไทยตั้งแต่การมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับแรกเกิดขึ้น คือ พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 หรือใน พ.ศ. 2445 มาสู่พระราชบัญญัติการปกครอง พ.ศ. 2505 แก้ไข เพิ่มเติม ฉบับ ที่ 2 พ.ศ. 2535 ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามการมีพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถูกตั้งข้อสังเกตจากนักวิชาการว่า คณะสงฆ์ได้กลับกลายเป็นคณะสงฆ์แห่งรัฐมากกว่าจะเป็นคณะสงฆ์แห่งพระธรรมวินัย กล่าวคือ สมาชิกคือพระสงฆ์สามเณรได้รับการดูแลจากพระสงฆ์ที่รู้จักกันว่าพระสังฆาธิการหรือพระสงฆ์นักปกครอง คณะสงฆ์เองก็เป็นระบอบราชการจึงกลายเป็นว่า พระสงฆ์ได้เดินตามกลไกรัฐมากกว่าพระสงฆ์ที่กำลังเดินตามพระธรรมวินัย ผลของการเดินตามกลไกของรัฐนี้เองทำให้การปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันพบกับสภาพปัญหา 3 ด้าน คือ 1. ปัญหาโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ ที่พบว่ามีการรวมอำนาจไม่มีการการกระจายอำนาจตั้งแต่การปกครองส่วนกลางส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น

2. ปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครอง พบว่า คณะสงฆ์นำโดยพระสังฆาธิการโดยส่วนใหญ่ไม่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขพระสงฆ์ที่ทำผิดพระธรรมวินัย ดังตัวอย่างหลวงปู่เณร

คำ หรือแม้แต่วัดพระธรรมกาย หรือแม้แต่วัดที่มีการปลุกเสกเครื่องรางของขลังวัตถุนิยมต่าง ๆ ก็ยังคงลอยนวลจนสามารถกระทำผิดได้ซ้ำแล้วซ้ำอีกต่อไป

3. ปัญหาหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์ อาทิเช่น การกำหนดหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์ไว้ที่ตำแหน่งทางปกครองคณะสงฆ์เท่านั้น การขาดซึ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมจากประชาชนและพระภิกษุสามเณรในวัด โดยเลือกที่จะใช้กฎเกณฑ์การเลือกตามกฎเกณฑ์ของมหาเถรสมาคม ขั้นตอนดังกล่าวจึงเป็นการพิจารณาในแนวดิ่ง คือส่งเรื่องขึ้นไปตามลำดับสายการบังคับบัญชา ผลกระทบของการขาดขั้นตอนของการมีส่วนร่วมจากประชาชนและพระภิกษุสามเณรในวัดคือ ทำให้พระสงฆ์ที่ได้สมณศักดิ์มาไม่ตรงกับความรู้หรือความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและทำให้เกิดขั้นตอนของระบบอุปถัมภ์และปัญหาต่อมาคือการใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์โดยผูกโยงอยู่ที่การเน้นจำนวนเงินที่ใช้ในการก่อสร้าง ถาวรวัตถุให้ใหญ่โต

ภายใต้สภาพปัญหาเหล่านี้ใน 3 ด้าน คือ ปัญหาโครงสร้างการปกครอง ปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครอง ปัญหาหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์ ล้วนมีสาเหตุที่ค้นพบได้ดังนี้ 1. ปัญหาด้านโครงสร้างการปกครองมีสาเหตุมาจากการควบคุมคณะสงฆ์โดยรัฐ การควบคุมคณะสงฆ์ของรัฐนั้น ควบคุมผ่านพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในแต่ละฉบับที่ผ่านมา โดยนับแต่มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2445 หรือ รศ. 121 จนมากระทั่งถึง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมปี ฉบับ ที่สอง พ.ศ. 2535 ล้วนเป็นการตราพระราชบัญญัติโดยฝ่ายรัฐเพื่อกำหนดทิศทางอนาคตคณะสงฆ์โดยตลอดมา ไม่ปรากฏว่าสมาชิกของคณะสงฆ์คือพระภิกษุสามเณรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตผ่านการรองรับความชอบธรรมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ตามฐานะสมาชิกของคณะสงฆ์เลย เพราะฉะนั้น โครงสร้าง การบังคับชา การทำงานของระบบจึงไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในวงการของคณะสงฆ์ได้ ซ้ำร้ายกว่านั้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่กำหนดโดยรัฐฝ่ายเดียวก็มีแต่รังจะสร้างปัญหาเพิ่มขึ้นในสังฆมณฑลด้วยกันเอง

สาเหตุของปัญหาประการต่อมาคือ สาเหตุปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครอง พบว่า 1. มีสาเหตุมาจากการรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจของมหาเถรสมาคม ที่ต้องรับผิดชอบต่อชะตาชีวิตของพระสงฆ์สามเณรประมานเกือบ 3 แสนรูป ที่มีทั้งหน้าที่ บริหาร นิติบัญญัติ ตุลาการ 2. สาเหตุต่อมาพบว่า ผู้ปกครองสงฆ์ระดับสูงที่มีอำนาจและอิทธิพลต่อการปกครองสงฆ์จำนวนมากด้อยประสิทธิภาพในการทำงานเพราะชราภาพ ความชราภาพของบุคลากรในมหาเถรสมาคมก็ส่งผลต่อปัญหาการขาดประสิทธิภาพการปกครองมากพอสมควรเพราะด้วยภาระงานของหน้าที่ในมหาเถรสมาคมก็นับว่ามากมายลำพังสุขภาพของพระในมหาเถรสมาคมยังลำบากแล้วยังต้องมารับผิดชอบศาสนกิจที่มากมายกว่าจะสำเร็จลุล่วงได้จำต้องอาศัยกำลังกายซึ่งมีผลต่อกำลังสติปัญญาเฉกเช่นเดียวกัน ความกระตือรือร้น ไฟของการลุกโพลงในงานทำงานย่อมมืดดับไปตามสภาพอายุ 3. สาเหตุต่อมาคือ การด้อยความรู้ความสามารถของผู้ปกครองสงฆ์ซึ่งสืบเนื่องมาจากระบบและกลไกของคณะสงฆ์ที่ไม่มีการพัฒนาประสิทธิภาพของผู้ปกครองคณะสงฆ์ การด้อยความรู้ของ

พระผู้ปกครองสงฆ์นั้นมีส่วนสัมพันธ์กับคุณภาพของการปกครองสงฆ์ด้วย ซึ่งเป็นผลมาจากการที่คณะสงฆ์เองไม่มีระบบและกลไกของคณะสงฆ์ที่จะมาพัฒนาประสิทธิภาพของผู้ปกครองคณะสงฆ์ให้มีคุณภาพ และประการสุดท้ายต่อมาคือ สาเหตุของปัญหาหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์ ซึ่งพบว่า มีสาเหตุมาจาก การกำหนดหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์ไว้ที่ตำแหน่งทางปกครองคณะสงฆ์ และการตั้งหลักเกณฑ์ของจำนวนเงินเพื่อการสร้างศาสนวัตถุ

ภายใต้สภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่ค้นพบนี้ สามารถค้นพบแนวทางแก้ไขในดังนี้ 1. แนวทางในการแก้ไขปัญหาโครงสร้างการปกครองโดยแยกเป็น 2 แนวทาง ในส่วนของแนวทางแรกนั้นคือ การแยกศาสนาออกจากรัฐ เพื่อจัดขอบเขตของอำนาจรัฐและศาสนาให้มีขอบเขตที่ชัดเจนและเป็นความพยายามลดอำนาจรัฐ ส่วนในแนวทางที่สองนั้นเป็นแนวทางที่แก้ไขปัญหาโครงสร้างภายในการปกครองคณะสงฆ์เองโดยมีการปรับแก้ระบบและออกแบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อบริบทของโลกสมัยใหม่และอยู่บนการเคารพในกรอบของกติกาในระบอบประชาธิปไตย (Democracy)

ต่อมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครองโดยการนำโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ที่ผู้วิจัยนำเสนอมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครอง แนวทางต่อมาก็มีการปฏิรูปการศึกษาคณะสงฆ์เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของผู้ปกครองคณะสงฆ์เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครอง ซึ่งมีรายละเอียดเริ่มต้นตั้งแต่มีการปฏิรูปการศึกษาพระบาลีและต่อมาก็ปฏิรูปการศึกษาคณะสงฆ์ให้สมสมัย

ประการต่อมาคือแนวทางในการแก้ไขปัญหาหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์โดยการกำหนดหลักเกณฑ์พระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์โดยแยกสมณศักดิ์ออกจากอำนาจการปกครองและการปรับปรุงหน่วยงานในการพิจารณาคัดเลือกสมณศักดิ์ใหม่โดยให้พุทธบริษัทเข้ามามีส่วนคัดเลือกและวางกฎเกณฑ์และการกำหนดหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์เพื่อการสร้างศาสนวัตถุที่คำนึงถึงความจำเป็นในด้านประโยชน์ใช้สอยและเพื่อการสร้างศาสนวัตถุให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมสร้างแทนการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาด้วยจำนวนเงินโดยมีรายละเอียดด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์ใหม่

6. ข้อเสนอแนะ

สภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาล้วนมีการเปลี่ยนแปลงพลวัตอย่างต่อเนื่องไม่หยุดนิ่ง แนวทางในการแก้ไขปัญหาจึงต้องก้าวไปแก้ไขให้ทันท่วงทีและในขณะเดียวกันแนวทางแก้ไขก็ต้องสามารถป้องกันแนวโน้มของสภาพปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย ผลการวิจัยอาจไม่สามารถตอบโจทย์การแก้ไขสภาพปัญหาของคณะสงฆ์ได้อย่างรอบด้านครบถ้วนจำต้องอาศัยกรอบในการมองปัญหาและแนวทางแก้ไขใหม่ๆ อยู่ตลอด เช่น การปกครองคณะสงฆ์ไม่ใช่เพียงเป็นสิ่งที่เอื้อให้เกิด

ความมั่นคงหนักแน่นในพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณรเท่านั้นเหนือสิ่งอื่นใด เรื่องการปกครองคณะสงฆ์ก็สามารถมีส่วนที่จะสร้างท่าทีมุมมองต่อเพื่อนต่างศาสนิกทางศาสนาว่าเราควรเข้าไปปฏิสัมพันธ์ได้อย่างไรบ้าง

สภาพสังคมที่ศาสนาต่างๆ ได้พยายามขยับตัวเข้ามามีบทบาทต่อสังคมมากขึ้น ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างศาสนิกต่างศาสนา อาจช่วยลดความขัดแย้งกันได้มากขึ้น หากมีการปะทะกันทางบทบาทและแนวคิดของแต่ละศาสนาในการขยายตัวของศาสนาสู่บทบาททางสังคม และขยายการมองเรื่องของคณะสงฆ์ที่เชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจสังคม การเมืองนั้น เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยคิดว่าควรจะมีการวิจัยในส่วนนี้เพื่อขยายมุมมองความเชื่อมโยงของสภาพปัญหาสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาในลักษณะแบบเชื่อมโยงเข้าหากันด้วยกันมากกว่าที่จะมองเฉพาะประเด็นความมั่นคงคณะสงฆ์แต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่สามารถตอบคำถามและความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและทวีความซับซ้อนมากขึ้น

การที่คณะสงฆ์จะปรับบทบาทและวางสถานะตำแหน่งของตนอย่างไรในสังคมประชาธิปไตย การแยกรัฐออกจากศาสนาหรือคงอำนาจของคณะสงฆ์ไว้ภายใต้อำนาจรัฐดังเดิม งานวิจัยในต่อไปจึงควรตอบประเด็นเหล่านี้ และขยับขยายมุมองของวิธีวิทยาแบบสหวิทยาการมากขึ้น ก็น่าจะช่วยให้คำตอบและสร้างทางเลือกจัดวางตำแหน่งของคณะสงฆ์ให้สามารถอยู่อย่างมีความหมายในสังคมโลกต่อไป

References

Kanungnit Chantbutr. (2532). **Status and Roles of Buddhism in Thailand.** Religion and Peace: Religion for Society Coordinating Group.

Kromprayadamrongrajanuparp. (2513). **Essays on Buddhism History.** Bangkok: Printed by Wat Prapiren in the Memory of Phratepkunatarn.

Peter A.Jackson. (2556). **Dheravata Buddhism and New Era Reform in Thailand**. Bangkok: V. Printing Co.

Phra Paisarn Visarlo. (2546). **Thai Buddhism in The Future and Trend for Crisis Escape.** Bangkok: Sodsir - Saritvongs Foundation.

Phra Wisutthiphongmethi (Wira Duang pli). (2559). The Development of The Sangha administration Competency of The District Sangha Administrators in The Area of Region 14. **Journal of MCU Social Science Review, 5**(2), 315 -329.

PhrakhruPalat Aphichat Suwannachoto. (2559). The Model of The Buddhist Sangha Affairs Good administration in Ayutthaya Province. **Journal of MCU Social Science Review, 5**(2). 113 – 122.

Phravichien Saisri. (2545). Buddhism and Rank System: A Case Study of Buddhist Academicians and Buddhist Students in Higher Educational Institutes **(Master's thesis).** Bangkok: Thammasart University.

Sawaeng Udomsri. (2534). **Thai Sangha administration.** Bangkok: Mahachula-longkornrajavithayalaya Press.

Somboon Suksamran. (2527). **Buddhism and Scial and Political Change.** Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Vitoon Maliwan and Others. (2527). **History of Sangha administration.** Bangkok: Religious Department.

การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

DEVELOPMENT OF MORALITY ENHANCING CURRICULUM IN THE ASEAN COMMUNITY ERA APPLYING THE CONTEMPLATIVE AND YONISO MANASIKARA CONCEPTS FOR PRIMARY STUDENTS UNDER THE OFFICE OF SAKON NAKHON PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA 1

พระครูปริยัติสุวรรณรังษี (ชูศักดิ์ ภูวงษา)* สำราญ กำจัดภัย** อุษา ปราบหงษ์***
Phrakhrupariyatsuwanrangsi (Choosak Phuwongsa)* Samran Gumjadpai**
U-sa Prabhong***

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 2) ศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริม โดยการเปรียบเทียบคุณธรรมของนักเรียนก่อนและหลังเรียนตามหลักสูตรเสริม และเปรียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนตามหลักสูตรเสริม การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การยกร่างหลักสูตรเสริม 3) การทดลองใช้หลักสูตรเสริม และ 4) การปรับปรุงหลักสูตรเสริม กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโพนงามโคกวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จำนวน 20 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคี และ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรเสริม รูปแบบการทดลองใช้แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Dependent samples t-test และ One sample t-test ผลการวิจัย พบว่า 1) หลักสูตรเสริมที่พัฒนาขึ้น มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัญหาและความจำเป็น หลักการ จุดมุ่งหมาย ผลการเรียนรู้ โครงสร้างเนื้อหา

*Doctor of Philosophy Program in Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

**Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

***Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล 2) ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริม พบว่า ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคีของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังเรียนตามหลักสูตรเสริมสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรเสริมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตรเสริม, คุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียน, จิตตปัญญาศึกษา โมนิโสมนสิการ

ABSTRACT

Objectives of this research were: 1) to develop an enrichment curriculum to enhance morality in the ASEAN Community era through applying the contemplative and Yoniso manasikara concepts for primary students under the Office of Sakon Nakhon Primary Education Service Area 1, 2) to investigate the results of experiment in using the enrichment curriculum, the students' morality after learning according to the enrichment curriculum was compared to that before learning and the criterion of 70 percent of full score, and 3) to study the students' satisfaction with learning through the enrichment curriculum.

The research procedure was developed into 4 steps: 1) investigating basic information, 2) drafting the enrichment curriculum, 3) experimenting in implementation of the created curriculum, and 4) revising the enrichment curriculum. A sample of 20 fifth grade students at Phonngam Khok Withayakhan school, Office of Sakon Nakhon Primary Education Service Area 1 was assigned into a treatment group. The instruments used in study were a form for measuring morality in the aspects of discipline, responsibility, public mind and harmony, and a form for assessing students' satisfaction with instruction using the curriculum.
The type of experiment was one group pretest-posttest design. The statistics used to analyze data were mean, standard deviation, dependent samples t-test, and one sample t-test.

Findings of the research were as follows: 1) The enrichment curriculum was composed of: problem and need, principles, objectives, learning outcome, content structure, learning activities, media and learning sources, and measurement and evaluation. 2) The results of implementing the enrichment curriculum showed that discipline, responsibility, public mind, and harmony of students in the

treatment group after learning through the enrichment curriculum were significantly higher than that before learning at the .05 level, and were higher than the criterion of 70 percent of full score at the .o5 level, and 3) The students were satisfied with instruction through the enrichment curriculum at high level

Keywords: Development of Enrichment Curriculum, Morality in the ASEAN Community Era, Contemplative Education, Yoniso manasikara

1. บทนำ

ปัจจุบันคนไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป โดยเป็นผลกระทบมาจากการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมจากต่างชาติเข้ามาสู่ประเทศไทยผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนยังขาดทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ไม่สามารถคัดกรอง และเลือกรับวัฒนธรรมที่ดี อีกทั้งผู้ผลิตเว็บไซต์ สื่อสารมวลชนทั้งสื่อโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ จำนวนมากขาดความเข้มงวดทางจรรยาบรรณในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเชิงลบ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนค่านิยมและพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมมากขึ้น ขาดจิตสำนึกสาธารณะ ให้ความสำคัญกับส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยลดลง นำไปสู่ปัญหาทางสังคมต่างๆ อาทิ ปัญหาเด็กและเยาวชน ปัญหาการขาดสัมพันธภาพภายในครอบครัว รวมทั้งปัญหายาเสพติดและอาชญากรรมอื่นๆ (Office of National Economic and Social Development, 2554 : 13) จำเป็นต้องมีการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม อารมณ์ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะในการประกอบอาชีพ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยที่คุณธรรมและจริยธรรม ถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี เนื่องจากคุณธรรมและจริยธรรมเป็นคุณสมบัติสำคัญ ที่ทำให้ผู้นำและผู้ตามสามารถได้รับการยอมรับความเชื่อถือตลอดจนการนับถือจากบุคคลต่างๆ ทั้งในองค์กรและในสังคมทั่วไป ดังนั้น ถ้าผู้นำและผู้ตามขาดคุณธรรมและจริยธรรมย่อมไม่เป็นที่ยอมรับต่อบุคคลทั่วไปในองค์กรและในสังคม (Jarueayporn Toranin, 2554 : 3) ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมที่จำเป็นต้องส่งเสริมอันดับแรกคือระเบียบวินัย เนื่องจากมนุษย์ถูกกำหนดให้เกิดมาอยู่ร่วมกันเป็นหมู่หรือกลุ่มที่เรียกว่าสังคม ระเบียบวินัยหรือกฎกติกาของสังคมจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้และนำไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัด (Pisit Chareonsuk, 2556) โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างเหมาะสมเพื่อจะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 เยาวชนไทยเป็นผู้ได้รับผลกระทบมากที่สุดโดยเฉพาะด้านคุณธรรมที่ควรเร่งปลูกฝังให้กับเยาวชนไทย ดังงานวิจัยที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) กระทรวงศึกษาธิการที่

ศึกษาสถานการณ์และปัญหาด้านกำลังคนโดยรวม สรุปได้ว่า คุณภาพกำลังคนขาดคุณลักษณะทั้งด้านคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็น เช่น ความรับผิดชอบในงาน ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความขยัน ความมีวินัย และการตรงต่อเวลา นอกจากนี้ยังได้ร่วมกับสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตทำการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมของเยาวชนไทยของนักเรียน นักศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ และ ผู้ปกครอง จากทั่วประเทศ โดยสุ่มตัวอย่างจากจังหวัดต่างๆ ที่เป็นตัวแทนของภูมิภาค จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 2,788 คน (นักเรียน/นักศึกษา 1,641 คน ผู้บริหาร/ครู/อาจารย์ 679 คน และผู้ปกครอง 468 คน ระหว่างวันที่ 10-18 มีนาคม 2550 ในประเด็น 10 คุณธรรมของเยาวชนไทย ที่ควรเร่งสร้าง/ปลูกฝัง มีอะไรบ้าง ได้ผลเรียงตามลำดับดังนี้คือ 1) ความมีระเบียบวินัย 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความขยันหมั่นเพียร 4) ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 5) ความสุภาพ/มีสัมมาคารวะ 6) ความกตัญญู 7) ปลูกจิตสำนึกที่ดี 8) ความสามัคคี 9) ความมีเหตุมีผล และ 10) การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน (Office of Education Commission, Ministry of Education, 2554 : 5-8) หลักสูตรเสริมเป็นทางเลือกหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเยาวชนเพราะเป็นหลักสูตรที่เพิ่มทั้งความรู้ ทักษะและพัฒนาทักษะการคิด และยังมุ่งพัฒนาแรงจูงใจให้ผู้เรียนคิดอย่างเสรี เป็นคนมีวินัยในการเรียนรู้ สามารถชี้นำตนเอง (Self–Directed) มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีแรงดลใจในอาชีพ มีความเชื่ออำนาจในตน นอกจากนี้หลักสูตรเสริมยังพิจารณาทั้งเนื้อหาและกระบวนการ หลักสูตรเสริมอาจเป็นการเพิ่มเนื้อหาของการเรียนรู้ที่ไม่มีในหลักสูตรปกติ อาจเป็นเนื้อหาที่มีความลึกความกว้างมากขึ้น หรือขยายกลยุทธ์ในการสอนให้แตกต่างไปจากเดิม หลักสูตรเสริมจะมีประสิทธิผลมากขึ้น ถ้าหากเป็นการขยายหลักสูตรเดิมและผู้สอนทราบความต้องการของผู้เรียนหรือทราบวัตถุประสงค์ว่าจะให้เกิดอะไรแก่ผู้เรียน (Vijitporn Lorsuwannakul, 2544) ซึ่งการเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเยาวชนสามารถทำได้โดยการให้ความรู้คู่คุณธรรมที่มีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (จิตตปัญญาศึกษา) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่น้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญและค้นหาความจริงของสรรพสิ่งเป็นการเรียนรู้ที่สร้างกระบวนทัศน์ใหม่ จัดหลักสูตรเน้นการปลูกฝังความตระหนักรู้ ความเมตตา จิตสำนึกต่อส่วนรวม การนำปรัชญาแนวพุทธมาพัฒนาจิตและฝึกปฏิบัติจนผู้เรียนเกิดปัญญาสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิต (Sumon Amornvivat, 2548 : 14) และควรมีการส่งเสริมมุ่งปลุกเร้าให้เกิดคุณธรรมหรือกุศลธรรมต่างๆ เน้นที่การสกัดหรือข่มตัณหามีลักษณะเป็นการเสริมสร้างพลังหรือปริมาณฝ่ายดีขึ้นมากดทับข่มทับหรือบังฝ่ายชั่วไว้ให้ผลขึ้นกับกาลชั่วคราวหรือเป็นเครื่องเตรียมหนุนเสริมความพร้อมและสร้างนิสัย ที่เรียกว่าโยนิโสมนสิการระดับจริยธรรม (Phrapromkunaporn (P.A.Payutto), 2556 : 4)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะพระสงฆ์ซึ่งมีบทบาทในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดแก่ฆราวาส และยังทำหน้าที่เป็นครูพระผู้สอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา จึงเห็นความสำคัญและสนใจพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียน โดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ขึ้น ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ใช้จัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียน ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคี อีกทั้งยังเป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คุณธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาการคิด การค้นหาศักยภาพของตัวเอง ผ่านการจัดประสบการณ์ตรงที่ให้นักเรียนได้สัมผัสชีวิตของตนเองและผู้อื่นด้วยการฝึกปฏิบัติการเสริมพลังฝ่ายดีมากดทับฝ่ายไม่ดีไว้ในสถานการณ์จริงหรือคล้ายจริงและเชื่อมโยงสิ่งที่ได้ปฏิบัติกับชีวิตประจำวัน ในบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความเป็นกัลยาณมิตรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผลการปฏิบัติที่หลากหลายเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจตามเป็นจริงและเกิดคุณธรรม เป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนได้ อีกทั้งยังเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจในการสร้างหลักสูตรเสริมสร้างคุณธรรมให้กับนักเรียนหรือกลุ่มเป้าหมายอื่นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

2.2 เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

2.2.1 เปรียบเทียบคุณธรรมของนักเรียนก่อนและหลังเรียนตามหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

2.2.2 เปรียบเทียบคุณธรรมของนักเรียนหลังเรียนตามหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 กับเกณฑ์ที่กำหนดคือมีคะแนนคุณธรรมร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม ขึ้นไป

2.2.3 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนตามหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1. ประชากรในการทดลองใช้หลักสูตร ได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4, 5, 6 โรงเรียนในสังกัดศูนย์อำนวยการเครือข่ายนาแก้วบ้านแป้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จำนวน 11 โรงเรียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 660 คน

3.1.2. กลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้หลักสูตร ได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 ห้องเรียน โรงเรียนโพนงามโคกวิทยาคาร สังกัดศูนย์อำนวยการเครือข่ายนาแก้วบ้านแป้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพราะมีการจัดห้องเรียนแบบคละความสามารถ

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

คุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนที่ต้องการเสริมสร้างให้เกิดกับนักเรียน ประกอบด้วย ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคี

3.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

3.3.1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ

3.3.2. ตัวแปรตาม ได้แก่

1) คุณธรรมของนักเรียนในยุคประชาคมอาเซียน ความมีระเบียบวินัยความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคี

2) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนตามหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผู้วิจัยดำเนินการเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์แนวคิดพื้นฐานจากเอกสารและสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังในการเสริมสร้างคุณธรรมของนักเรียนในยุคประชาคมอาเซียนกับผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ครูประจำชั้น และผู้บริหารสถานศึกษา จากนั้นนำผลหาความสำคัญและความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียน (needs assessment) โดยผู้วิจัยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย โดยวิธี Modified Priority Needs Index (PNI modified) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ความต้องการจำเป็นที่ยอมรับได้คือมีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับ .20 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 2 การยกร่างหลักสูตรเสริม โดยการนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มายกร่างหลักสูตรเสริมและคู่มือการใช้หลักสูตรเสริม จากนั้นตรวจสอบโครงร่างหลักสูตรเสริมและคู่มือการใช้หลักสูตรเสริม โดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ความเหมาะสมของร่างหลักสูตรเสริม

และคู่มือการใช้หลักสูตรเสริมที่ยอมรับได้ คือมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากขึ้นไปคือระดับ 3.51 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรเสริม โดยใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโพนงามโคกวิทยาคาร สังกัดศูนย์อำนวยการเครือข่ายนาแก้วบ้านแป้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 20 คน ตามแบบแผนการทดลองหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pretest-Posttest Design)

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตรเสริมโดยนำผลจากการประเมินมาปรับปรุงและแก้ไขหลักสูตรเสริม เพื่อทำให้หลักสูตรเสริม มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการพัฒนาหลักสูตรเสริม

5.1.1 หลักสูตรเสริมที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบ คือ 1) ปัญหาและความจำเป็น 2) หลักการ 3) จุดหมาย 4) ผลการเรียนรู้ 5) โครงสร้างเนื้อหา 6) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และ 8) การวัดและประเมินผล ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยแต่ละองค์ประกอบ มีสาระสำคัญดังนี้

5.1.1.1 ปัญหาและความจำเป็น ได้แก่ ปัญหาที่คนไทยกำลังประสบ คือ การขาดคุณธรรมของเด็กและเยาวชน การพัฒนาคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียน และแนวทางการพัฒนาคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียน

5.1.1.2 หลักการ ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คุณธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาการคิด การค้นหาศักยภาพของตัวเอง ผ่านการจัดประสบการณ์ตรง 2) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สัมผัสชีวิตของตนเองและผู้อื่นด้วยการฝึกปฏิบัติการพิจารณาเพื่อเข้าถึงความจริง โดยสืบค้นหาเหตุผล การมองเหตุการณ์ สถานการณ์ ความเป็นไปของสิ่งทั้งหลายอย่างรู้เข้าใจธรรมดา ธรรมชาติของมัน การมองให้ครบทั้งข้อดี ข้อเสีย และทางแก้ไขหาทางออกให้หลุดรอดปลอดพ้นจากข้อบกพร่องต่างๆ 3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงสิ่งที่ได้ปฏิบัติกับชีวิตประจำวัน ในบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความเป็นกัลยาณมิตร และ 4) ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผลการปฏิบัติที่หลากหลายเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจตามเป็นจริงและเกิดคุณธรรม

5.1.1.3 จุดหมาย ได้แก่ 1) เสริมสร้างให้ผู้เรียนสามารถควบคุมตนเองทั้งด้านอารมณ์และพฤติกรรม ให้ปฏิบัติตนตามระเบียบข้อบังคับที่ได้บัญญัติไว้ 2) เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การเป็นนักเรียน ในการดูแลรักษาความสะอาดของโรงเรียน ดูแลรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน 3) เสริมสร้างให้ผู้เรียนช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทนและการร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม 4) เสริมสร้างให้ผู้เรียนเข้ามีส่วนร่วม ช่วยแก้ปัญหาในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและ 5) เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมเพรียงกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมมือกันกระทำกิจกรรมในการศึกษาเล่าเรียน ในการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ในชุมชน

5.1.1.4 ผลการเรียนรู้ ได้แก่ 1) สืบค้น อธิบายความหมาย ความสำคัญ ลักษณะของบุคคลที่มีคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคี 2) วิเคราะห์แนวทางปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคี 3) เห็นคุณค่า เกิดความตระหนักและปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคี

5.1.1.5 โครงสร้างเนื้อหา ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้ คือ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคี

5.1.1.6 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดกิจกรรมตามหลักการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความพร้อม ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ขั้นตอนที่ 3 การสร้างแนวทางปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 4 การฝึกปฏิบัติตน ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผลการปฏิบัติ

5.1.1.7 สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ 1) สื่อของจริง 2) สื่อมัลติมีเดีย 3) นิทาน 4) กรณีตัวอย่าง 5) แผนผังความคิด 6) ห้องสมุด และ 7) ห้องจริยธรรม

5.1.1.8 การวัดและประเมินผล ได้แก่ การวัดและประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน

5.2 ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมที่พัฒนาขึ้น

พบว่า หลังการเรียนตามหลักสูตรเสริมนักเรียนมีคุณธรรม ด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคี สูงกว่าก่อนเรียนตามหลักสูตรเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนตามหลักสูตรเสริมอยู่ในระดับมาก

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 มีประเด็นนำสู่การอภิปรายผล ดังนี้

1. จากผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริม มีความเหมาะสมมาก และคู่มือการใช้หลักสูตรเสริม มีความเหมาะสมมาก ทั้งนี้เพราะในการพัฒนาหลักสูตรเสริมได้มีการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน มีการกำหนดองค์ประกอบหลักสูตรเสริมและมีหลักการจุดหมาย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ชัดเจน เป็นไปตามแนวคิดของวิชัย วงษ์ใหญ่นักพัฒนาหลักสูตรที่กล่าวว่าหลักสูตรเสริม (Enrichment Curriculum) เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงมีระยะเวลาในการใช้หลักสูตรไม่มากนัก เน้นการเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานในหน้าที่หรือพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนเฉพาะด้านและการพัฒนาหลักสูตรเสริมควรคำนึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับ

นักเรียนโดยวิเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนอันพึงประสงค์ของแต่ละโรงเรียนเป็นตัวตั้ง ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะที่โดดเด่นของคน เช่นระบบการคิด การใฝ่รู้ ค่านิยม และคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งหลอมรวมเป็นบุคลิกภาพ นักเรียนจะได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพเหล่านี้ผ่านกิจกรรมพัฒนานักเรียนเพื่อบรรลุคุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเสริม (Vichai Vongyai 2552 : 3) รวมถึง Davis อ้างถึงใน วิจิตร์พร หล่อสุวรรณกุล กล่าวว่า หลักสูตรเสริมเป็นหลักสูตรที่ขยายทั้งความกว้างและความลึกมากกว่าหลักสูตรปกติเป็นหลักสูตรที่เพิ่มทั้งความรู้ทักษะและพัฒนาทักษะในการคิด หลักสูตรเสริมอาจมีเนื้อหานอกเหนือจากหลักสูตรปกติ (Vijitporn Lorsuwannakul, 2544)

2. ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริม นักเรียนมีคะแนนคุณธรรมด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนตามหลักสูตรเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีคุณธรรมด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความสามัคคี สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเสริมที่พัฒนาขึ้นมี 8 องค์ประกอบ คือ 1) ปัญหาและความจำเป็นเป็นส่วนที่แสดงให้เห็นถึงสภาพปัญหาและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรเสริม 2) หลักการ เป็นการระบุแนวคิดที่นำมาใช้พัฒนาหลักสูตรเสริม 3) จุดหมาย เป็นส่วนบ่งบอกคุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบหลักสูตรเสริม 4) ผลการเรียนรู้ เป็นส่วนที่ระบุว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรเสริมกำหนดไว้ 5) โครงสร้างเนื้อหา เป็นส่วนที่บ่งบอกคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนที่นักเรียนต้องเรียนรู้ 6) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นกระบวนการทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 7) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ เป็นส่วนที่ใช้จัดการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และ 8) การวัดผลประเมินผล เป็นกระบวนการตรวจสอบและประเมินคุณภาพของผู้เรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามลักษณะหลักสูตรเสริมของ Vichai Vongyai (2552 : 2 - 3) ที่กล่าวว่าหลักสูตรเสริมมีลักษณะเด่นที่ความหลากหลายของเนื้อหาวิชาและวิธีการสอนที่สามารถพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนได้และมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หมายถึง คุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบหลักสูตรประกอบด้วยความรู้ในเนื้อหาสาระ ทักษะกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดขั้นสูง และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์ 2) เนื้อหาสาระ หมายถึง สาระการเรียนรู้ วิชาความรู้ รวมทั้งประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ไปตามลำดับขั้นตอนเพื่อให้มีความรู้ความสามารถตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ 3) การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการใช้หลักสูตรกับผู้เรียนในเชิงบูรณาการซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องดำเนินการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระต่าง ๆ ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งทักษะในการเรียนรู้ มีกระบวนการคิดที่มีประสิทธิภาพและมีพฤติกรรมที่งดงาม 4) การวัดและประเมินผล หมายถึง กระบวนการตรวจสอบและประเมินคุณภาพของผู้เรียนภายหลัง

การจัดการเรียนรู้ การประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้ รวมถึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Attapong Sukmart (2443) ที่ได้พัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนประกอบด้วยความตระหนักรู้ในตนเอง ความเมตตากรุณา และจิตสาธารณะ ดำเนินการตามรูปแบบการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนาหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร การปรับปรุงและแก้ไขหลักสูตร หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบ คือ หลักการและเหตุผล แนวคิดพื้นฐาน จุดมุ่งหมาย โครงสร้างหลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้และแนวการวัดและประเมินผล ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย การสร้างความพร้อม การเสริมสร้างคุณลักษณะการคิดการเชื่อมโยง พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ คุณลักษณะความตระหนักรู้ในตน ความเมตตากรุณาและจิตสาธารณะ เปลี่ยนแปลงไปหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรในระดับมากที่สุด และยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวิจิตรพรรณ ลาภะ ที่ได้พัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างจิตสาธารณะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร 2) การสร้างและประเมินคุณภาพหลักสูตร 3) การศึกษาผลการใช้หลักสูตร พบว่าหลักสูตรเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีองค์ประกอบที่มีคุณภาพระดับมาก และนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้หลักสูตร มีคะแนนจากการทำแบบวัดจิตสาธารณะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม (Vijitpan Lapa, 2557)

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ก่อนนำหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการไปใช้ครูผู้สอนควรศึกษาเอกสารหลักสูตรทั้งหมดอย่างละเอียด

2. ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนและบริบทของโรงเรียน

3. ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามขั้นตอนของหลักการของแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนให้สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา รวมถึงนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

2. ควรศึกษาและพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในยุคประชาคมอาเซียนในคุณธรรมด้านอื่นๆ ที่มีความสำคัญจำเป็นสำหรับดำรงชีวิตในยุคประชาคมอาเซียน

3. ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามขั้นตอนของหลักการของแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและโยนิโสมนสิการ

References

Adisai Kowatthana. (2559). Moral Education 8 Secondary School Students in Phisalee District. Nakhon Sawan Province. **Journal of MCU Social Science Review**, 5(2), 233 – 242.

Attapong Sukmart. (2543). Curriculum Development for Desirable Characteristics of the 4th Grade Students. **(Doctoral Dissertation).** Bangkok: Srinakarinvirote University.

Jarueayporn Toranin. (2554). **Meaning and Principles of Virtue, Morality, Code of Ethics and Good Governance.** Bangkok: Department of Academics.

Office of Education Commission, Ministry of Education. (2554). **Strategy for Man Power Production and Development in The Period of Educational Reform at the Second Dacade, B.E. 2552-2561.** Bangkok: Office of Education Commission.

Office of National Economic and Social Development. (2554). **Direction of 11th Plan to the Immune Happiness**. Bangkok: Office of National Economic and Social Development.

Phramaha Sunan Sunantho (Ruchiwet). (2559). Buddhist Integrated Approach to the Management of Buddhist Schools. **Journal OF MCU Social Science Review**, 5(2), 31 -42.

Phrapromkunaporn (P.A.Payutto). (2556). **Buddhadhamma.** Bangkok: Mahachula-longkornrajavithayalaya Press.

Pisit Chareonsuk. (2556). Students' Morality Development at Ban Boongmaklan School, Kampawapee District, Udorntani Province **(Master's thesis)**. Udorntani: Rajabhat Udorntani University.

Vichai Vongyai. (2552). **Curriculum and Encyclopedia of Teacher Professionalism in Honor of The King on The Auspicious Occasion of 80th Anniversary**. Bangkok: Kurusapa Press.

Vijitpan Lapa. (2557). Curriculum for the 4th Grade Elementary Students' Public Will Development **(Doctoral dissertation).** Nakornsawan: Rajabhat Nakornsawan University.

Vijitporn Lorsuwannakul. (2544). Curriculum Development for Critical Thinking In Nursing Process **(Doctoral dissertation).** Bangkok: Srinakarinvirote University.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

THE FACTORS EFFECTED FOR THE SUCCESS IN MANAGEMENT OF PARIYATTIDHAMMA EDUCATION DHAMMA SECTION OF PHICHIT PROVINCE SANGHA ORDER

พระครูวิโชติสิกขกิจ (ณรงค์ กิตฺติธโร)* สุรพล สุยะพรหม** อภินันท์ จันตะนี***

Phrakruvichotsikkhakij (Narong Kittitaro)* Surapon Suyaprom** Aphinant Chantanee***

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 19 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอรรถาธิบายและพรรณนาความ ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 169 รูป/คนด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาได้แก่ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ได้แก่ **ด้านบุคลากร** คือครูอาจารย์ขาดความรู้ ขาดประสบการณ์ ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับสภาพจริง ขาดการศึกษาอบรม ขาดขวัญและกำลังใจ สำนักเรียนจะมีคุณภาพหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับบุคลากรทุกฝ่าย **ด้านงบประมาณ** การเงินมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น อัตราค่าจ้างอาจารย์ประจำ อาจารย์พิเศษ บุคลากรเจ้าหน้าที่ทุกแผนก

* Doctor of Philosophy Program in Buddhist Management, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

รวมถึงการจัดซื้อจัดจ้าง การซ่อมบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ค่ารักษาความสะอาดและอื่นๆ **ด้านวัสดุอุปกรณ์** ขาดวัสดุอุปกรณ์เพื่อส่งเสริมการศึกษานักธรรม คือสื่ออุปกรณ์การศึกษาที่จำเป็น เช่น หนังสือแบบเรียน ตำราเรียน คู่มือประกอบการศึกษา เครื่องใช้สอยภายในสำนักเรียนและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแผนกธรรม **ด้านการจัดการ** สำหรับจุดอ่อนขาดบุคลากรทั้งครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และอื่นๆ อีกหลายประการที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เมื่อบุคลากรเริ่มมีจำนวนน้อยลงๆ ก็ทำให้การเรียนการสอนต้องปรับกลยุทธ์ใหม่ให้สอดคล้องกับปัจจุบัน

2. หลักพุทธธรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ได้แก่ อิทธิบาท คือฉันทะ ความพอใจในการทำงานด้วยความรับผิดชอบ วิริยะ ความเพียรพยายามด้วยความอดทน จิตตะ ความเข้าใจสภาพแวดล้อมการเรียนการสอน วิมังสา การพิจารณากระบวนการเรียนการสอน แนวคิดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ศิลปะการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยบุคคลอื่น สำหรับทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การชี้นำ และการควบคุม

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดการ นอกจากนั้น ผู้บริหารต้องส่งเสริมกระบวนการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้สอดคล้องตามนโยบายของแม่กองธรรมสนามหลวงได้แก่ ด้านการวางแผนเพื่อส่งเสริมการศึกษาแผนกธรรม ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการชี้นำ ด้านการควบคุม

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ได้แก่ **ด้านฉันทะ** ความพอใจรับผิดชอบ ผู้บริหารสนับสนุนการเรียนการสอนทั้งบุคคล การเงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเน้นนักเรียนมีศีลธรรม กตัญญูต่อสถาบัน ต่อครอบครัว ต่อตัวเอง ส่งเสริมให้ครูอาจารย์ใช้วิธีสอนจากความรู้และประสบการณ์ **ด้านวิริยะ** ความเพียรพยายาม ผู้บริหารสนับสนุนการศึกษาวิชาธรรมะเพื่อปรับใช้ในชีวิตประจำวัน กำหนดคณะกรรมการดูแลวิธีการฝึกอบรมครูอาจารย์ ส่งเสริมให้ครูอาจารย์เพิ่มพูนความรู้ความสามารถ **ด้านจิตตะ** ความตั้งใจ ผู้บริหารต้องมีความตั้งใจส่งเสริมและผลักดันการเรียนการสอนนักธรรมแก่ครูอาจารย์ และนักเรียน **ด้านวิมังสา** การพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงเทคนิคและวิธีการสอนให้เหมาะสมตามหลักสูตรนักธรรม โดยการจัดฝึกอบรม สัมมนาเทคนิคการเรียนการสอนนักธรรม

คำสำคัญ : ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ, การจัดการ, การศึกษาพระปริยัติธรรม

ABSTRACT

Objectives of this research were to, 1. Study general Conditions, problems and obstacles of management of Pariyattidhamma education, Dhamma section, 2. Study Buddhadhamma, concepts and theories related to management of Pariyattidhamma education, Dhamma section and 3. Study factors affecting

success in management of Pariyattidhamma education, Dhamma section, of Pichit Province Sangha Order.

Research Methodology was mixed methods between the qualitative and quantitative methods. The qualitative research method collected data from document and 19 key informants and 9 participants in focus group discussion and analyzed data by descriptive interpretation. The quantitative research collected data from 169 samples with questionnaires and analyzed data with descriptive statistics; frequencies, percentiles, mean and standard deviation.

Findings were as follows:

General condition, problems and obstacles of Pariyattidhamma education, Dhamma section were that: Personnel; teachers and lecturers lacked knowledge and experiences that could apply to the real condition, lacked training and morale that help the institutes have qualifications. Budgeting; money was very important factor in learning and teaching activities such as salaries and wages of regular and visiting lecturers, general personnel, procurement, equipment maintenance, water, electricity and janitorial works. Equipment and Materials; lack of necessary supporting materials for Dhamma education, such as text books, educational tools and office and classroom facilities. Management; the weakness was the lack of teachers and lecturers and other personnel related to Dhamma education schools. Decreasing number of personnel forced the management to adapt themselves to be appropriate to the present situation. Buddhadhamma, concepts and theories related to the management of Pariyattidhamma education, Dhamma section, was Itdhipada; Chanda, aspiration in working with responsibility, Viriya, effort to work with tolerance, Jitta, understanding the nature of learning and teaching, Vimamsa, examination and consideration of the learning and teaching process. For the related concept was to get the job done through other persons. For the related theory were planning, organizing, leading and controlling.

Factors affecting the success in managing Pariyattidhamma educstion, Dhamma section were: Man, Money, Materials, Management. Besides, Dhamma education school administrators must manage Dhamma education in line with the policy of Central Dhamma Testing Service Head Quarter of Thailand in the areas of: Planning, Organizing, Directing, Controlling.

Pariyattdhamma education management according to Itdhipadha are: Chandha, aspiration in responsibility. Administrators support and facilitate learning

and teaching activities with personnel, money, materials, equipment, and management emphasizing the process to make students to have morality, gratitude to institution, family and self, promoting teachers to use knowledge and experiences in teaching. Viriya; effort, administrators support students to use Dhamma in daily life, set up a committee to supervise and train t4 eachers to have more knowledge and experiences. Jitta; attention, administrators have strong determination to support and push the Dhamma education forward. Vimamsa; examination, administrators set up committee to improve and revise the Dhamma teaching techniques appropriate to Dhamma education level by training and seminar on Dhamma teaching techniques.

Keywords: The Factors Effected for the Success, Managemet, The Pariyattidhamma Education

1. บทนำ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม คือบุคลากร (Man) คนปัจจัยตัวแรกที่ส่งผลต่อการเรียนการสอน ผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาควรจะดำเนินการจัดให้มีความเจริญก้าวหน้า มีประสิทธิภาพ อาจารย์ใหญ่เป็นบุคลากรสำคัญของการจัดการเรียนการสอนในฐานะผู้ดำเนินการ ครูผู้สอนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สำหรับงบประมาณ (Money) เงินปัจจัยตัวที่สองที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม เพื่อช่วยสนับสนุนให้การทำงานได้ดำเนินไปอย่างราบรื่น ประสบความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ สำหรับวัสดุอุปกรณ์ (Material) เป็นปัจจัยตัวที่สามที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน ควรจะมีการใช้งานบำรุงรักษาหนังสือ ตำรา สื่อการเรียนการสอนที่ชำรุดเสียหายให้อยู่ในสภาพดี พร้อมใช้งาน ช่วยให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จได้ สำหรับการจัดการ (Management) เป็นปัจจัยตัวที่สี่เพื่อสนับสนุนต่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและประหยัดทั้งด้านคน การเงิน วัสดุอุปกรณ์ และการทำงานเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนและสำนักศาสนศึกษา การแก้ไขปรับปรุงวิธีการทำงาน ระบบการติดต่อสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วและแน่นอน เพื่อให้การทำงานของสำนักศาสนศึกษามีประสิทธิภาพ (Thongchai Chorpakar, 2551 : 283) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เป็นการศึกษาพระธรรมวินัยขั้นพื้นฐานที่สำคัญ เพื่อเรียนรู้พระพุทธศาสนา พระภิกษุ สามเณรเป็นกำลังสำคัญสามารถศึกษาพระธรรมวินัยได้สะดวกและทั่วถึง เป็นวิชาพื้นฐานนำไปสู่สัมมาปฏิบัติ ปัจจุบันการศึกษาแผนกธรรมเน้นการพัฒนาศาสนทายาทให้มีความรู้ความสามารถ สามารถดำรงพระพุทธศาสนาไว้ เป็นส่วนหนึ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบัน หน่วยงานที่รับผิดชอบคือสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง และกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงาน

พระพุทธศาสนาแห่งชาติ (Religious Department, 2552 : 45) การศึกษาแผนกธรรมแบ่งออกเป็นระดับชั้น คือ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก นอกจากนั้นยังมีการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสำหรับคฤหัสถ์ เรียกว่าธรรมศึกษามีระดับชั้น คือ ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก สำหรับการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ปัจจุบัน สมเด็จพระวันรัต (พฺรหฺมคุตฺตเถร) วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมมหานคร เป็นแม่กองธรรมสนามหลวง ส่งเสริมการพัฒนาศาสนทายาทให้มีคุณภาพ สามารถดำรงพระศาสนาไว้ ด้วยถือว่าเป็นกิจคณะสงฆ์ส่วนหนึ่งที่สำคัญยิ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การบูรณาการหลักธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารทั้งการวางแผน การจัดองค์การ การชี้นำ และการควบคุมทรัพยากรในสำนักเรียน ซึ่งตามหลักอิทธิบาท 4 ส่งเสริมบุคลากรให้การทำงานให้ประสบความสำเร็จและมีความสุข คือบุคคลต้องมีศรัทธาเป็นที่ตั้ง ความศรัทธาและความเชื่อมั่น เป็นตัวเบิกทางในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จและมีความสุขกับงาน ยิ่งได้รวมพลังกับธรรมข้ออื่นก็จะเพิ่มความสำเร็จ เพิ่มความสุขในการทำงานเรียกว่าอิทธิบาท 4 (Sanya Sanyavivat, 2550 : 20) ได้แก่ ฉันทะ ความพอใจ ความต้องการจะทำ ใฝ่ใจที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาที่จะทำให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป ฉันทะเป็นองค์ธรรมหนึ่งในอิทธิบาท ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้การทำงานใดๆ ประสบความสำเร็จ วิริยะ ความเพียรพยายาม คือความมุ่งมั่นในการทำงานสิ่งใดให้สำเร็จ ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคขัดขวางใดๆ พระพุทธเจ้าจึงกล่าวว่าคำสอนเป็นศาสตร์แห่งการความเพียร ความเพียรที่เกิดจากตนเอง และความเพียรที่บุคคลผื่นช่วยกระตุ้น จิตตะ เอาจิตฝักใฝ่ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่กระทำ ทำในสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยจิตให้ฟุ้งซ่าน เลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อยๆ เสมอๆ ทำกิจงานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวน หมั่นพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และตรวจสอบข้อบกพร่อง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัย จึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง **“ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร”** เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร นอกจากนั้น องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้บริหารหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นฐานข้อมูลสารสนเทศในการส่งเสริมการพัฒนาการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ให้มีประสิทธิภาพและเจริญรุ่งเรืองต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม

2.2 เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม

2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัย ได้ติดตามการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 19 รูป/คน และสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถาม จำนวน 169 ชุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 19 รูป/คน และสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 169 ชุด

4. ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม (1) ด้านบุคลากร คืออาจารย์สอนไม่เพียงพอ ขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดประสบการณ์ ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับสภาพจริง ขาดการศึกษาอบรม ขาดขวัญและกำลังใจ (2) ด้านงบประมาณ เป็นการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน และการควบคุมเงินของโรงเรียน งบประมาณการเงินเป็นปัจจัยตัวที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ขาดวัสดุอุปกรณ์เพื่อส่งเสริมการศึกษานักธรรม คือสื่ออุปกรณ์การศึกษาที่จำเป็น เช่น หนังสือแบบเรียน ตำราเรียน คู่มือประกอบการศึกษา เครื่องใช้สอยภายในสำนักเรียนและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแผนกธรรม (4) ด้านการจัดการ ผู้บริหารส่งเสริมการศึกษาแผนกธรรม เน้นการส่งเสริมนโยบายให้มีการเรียนการสอนนักธรรมประจำจังหวัดพิจิตรตามหลักสูตรนักธรรม สิ่งสำคัญที่ผู้บริหารขอควาวมอนุเคราะห์ คือช่วยติดตามและช่วยเหลือ สนับสนุนอุปกรณ์การเรียนการสอนตลอดเวลา

2. หลักพุทธธรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ได้แก่ อิทธิบาท 4 คือฉันทะ ความพอใจในการทำงานด้วยความรับผิดชอบ วิริยะ ความเพียรพยายามด้วยความอดทน จิตตะ ความเข้าใจสภาพแวดล้อมการเรียนการสอน วิมังสา การพิจารณากระบวนการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แนวคิดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ศิลปะการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยบุคคล ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่การบริหาร ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การชี้นำ และการควบคุม สำหรับทฤษฎีระบบการบริหาร ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า บุคลากร การงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม คือตามหลักการบริหารจัดการ ได้แก่ (1) ด้านการวางแผน การวางแผนเพื่อส่งเสริมการศึกษาแผนกธรรม ปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอน ตัวปัจจัยที่สนับสนุนต่อการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วย

คน งบประมาณที่ใช้ในการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้และเทคโนโลยีต่างๆ การจัดการวางแผนพัฒนาการศึกษาทั้งระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว ซึ่งการศึกษาแผนกธรรมนี้แบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือนักธรรมชั้นตรี โทและเอก (2) ด้านการจัดองค์การ ผู้บริหารควรกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาสั่งการ ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ กรรมการ ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ กรรมการและเลขานุการ กรรมการและช่วยเลขานุการ (3) ด้านการชี้นำ ส่งเสริมการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม คือฝ่ายนักธรรมสำหรับพระภิกษุ สามเณร คือนักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก ฝ่ายธรรมศึกษาคือธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก (4) ด้านการควบคุม กำกับดูแลบุคลากร การเงิน อาคารสถานที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัสดุอุปกรณ์ภายในสำนักงาน และการจัดการเป็นต้นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแผนกธรรม ติดตามผลการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพ

การศึกษาหลักอิทธิบาท 4 คือ (1) ฉันทะ ความพอใจรับผิดชอบ ผู้บริหารควรสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทั้งบุคคล การเงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเน้นนักเรียนมีศีลธรรม กตัญญูต่อสถาบัน ต่อครอบครัว ต่อตัวเอง (2) วิริยะ ส่งเสริมการศึกษาแผนกธรรมให้มีความเหมาะสมตามกฎระเบียบ สนับสนุนและส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่อาจารย์ที่มีความปรารถนาดีต่อนักเรียน จัดให้มีและสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมและสั่งสอนนักเรียนและรู้จักใช้หลักการทางการศึกษาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ (3) จิตตะ ส่งเสริมการฝึกอบรมการเรียนการสอน การประเมินผล ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนนักศึกษาทุกระดับชั้น (4) วิมังสา แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาพิจารณาปรับปรุงอยู่เสมอ การปรับปรุงเทคนิคและวิธีสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ ดำเนินการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการสอบ เช่น เครื่องพิมพ์ คอมพิวเตอร์

5. อภิปรายผล

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้งผู้บริหาร อาจารย์และเจ้าหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับประเด็นในการอภิปรายผล ผู้วิจัยจำแจกเป็นรายด้าน คือด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการชี้นำ และด้านการควบคุม เมื่อพิจารณารายละเอียดโดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านแล้วพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้วิจัย สามารถกล่าวการอภิปรายผลแต่ละประเด็นสำคัญๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้านการวางแผน คือ การวางแผนเป็นการคิดเตรียมการแก้ไขปัญหาไว้ล่วงหน้า เพื่อให้การทำงานมีจุดหมายในอนาคต เป็นการก้าวไปข้างหน้าตลอดเวลา ไม่หยุดอยู่กับที่ ช่วยให้งานพัฒนาอยู่เสมอ การวางแผนเป็นการปฏิบัติงานอย่างมีแบบแผน มีระบบขั้นตอน ระยะเวลา สถานที่

เป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramaha Amnart Pavattano (2556) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม” ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมในปัจจุบันนี้ พระสังฆาธิการได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเพื่อการบูรณาการที่เหมาะสมกับการศึกษาพระปริยัติธรรมให้มีความสอดคล้องตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ตลอดจนถึงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสำนักเรียนเพื่อส่งเสริมการสร้างทรัพยากรบุคคล คือพระภิกษุ สามเณร ผู้เป็นศาสนทายาทสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาในอนาคต นอกจากนั้น ปัญหาอุปสรรคการจัดการเพื่อการบูรณาการที่ไม่เหมาะสมกับการศึกษาพระปริยัติธรรมในปัจจุบันนี้ สาเหตุสำคัญมาจากวิสัยทัศน์ไม่ชัดเจน พันธกิจไม่เหมาะสม กระบวนการจัดการภายในสำนักเรียนไม่ชัดเจน เช่น การบริหารบุคคล การบริหารการเงินการบริหารวัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเป็นต้น

2. การบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมตามหลักการจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยการและการควบคุมเป็นต้น ตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วยฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาเป็นต้น ตามหลักสาราณียธรรม 6 ประกอบด้วย เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีลสามัญญตา และทิฏฐิสามัญญตา เป็นต้น

3. นำเสนอการพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม ผลการแจกแบบสอบถามแก่บุคลากรกลุ่มตัวอย่างพบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง คือ ตามหลักการจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยการและการควบคุมเป็นต้น ตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาเป็นต้น

2. ด้านการจัดองค์การ คือ การจัดองค์การเพื่อส่งเสริมการศึกษาแผนกธรรม ผู้บริหารควรจะกำหนดคณะกรรมการมาดูแลด้วยวิธีการจัดแบ่งส่วนงาน ต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakrusuwanvarakarn (Pimsab Buddhayano) (2557) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1” ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนา มีกระบวนพัฒนาการจัดการศาสนศึกษาโดยนำแผนงานเชิงกลยุทธ์เข้ามาทาการวิเคราะห์สถานการณ์ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์ประกอบด้วย 4 อย่างคือจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและปัญหาอุปสรรค มาดำเนินการวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านครูผู้สอน ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล

2. สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1 พบว่า พระสังฆาธิการในทุกระดับชั้นให้ความร่วมมือกันดี มีกลไกในการพัฒนาและบริหาร

หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ โน้มน้าวผู้เรียนให้เข้าถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างแท้จริง ทำให้มีครูที่มีศักยภาพ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะตัว และมีปริมาณอย่างเพียงพอต่อการเรียนการสอน เพราะอยู่ในศูนย์กลางทางการศึกษา โดยมีกระบวนการเรียนการสอน ที่มีการจัดทำแผนการสอนตามแผนยุทธศาสตร์ มีเทคนิควิธีที่สามารถสอนให้จูงใจ แจ่มแจ้ง แกล้วกล้า ให้บุคลากรผลิตสื่อที่มีคุณภาพแล้วนำสื่อไปปรับใช้เพื่อให้เกิดศักยภาพทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้น และส่งผลให้คณะสงฆ์มีการวางแผนในการตรวจสอบการสอบวัดผลประจำปีที่รัดกุมและจริงจังต่อการกำกับดูแล

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการการศาสนศึกษาแผนกธรรมคณะสงฆ์ภาค 1 พบว่า (1) ด้านหลักสูตร ควรมีการพัฒนาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสายสามัญ (2) ด้านครูผู้สอนต้องเป็นครูมืออาชีพ มีการศึกษา อบรมและพัฒนาตัวเองตลอดเวลา (3) ด้านกระบวนการเรียนการสอน ที่มีคุณภาพ และควรปรับระยะเวลาการสอนให้เพิ่มมากขึ้น (4) ด้านสื่ออุปกรณ์การสอน ควรนำเทคโนโลยีการเรียนการสอนที่ทันสมัยมาประยุกต์ให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการนำไปใช้ (5) ด้านการวัดผลและประเมินผล ต้องมีรูปแบบเป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศเพื่อให้เกิดผลที่ชัดเจน

3. ด้านการชี้นำ คือ การชี้นำเป็นศิลปะเกี่ยวกับความสามารถของผู้บริหารที่จะกำกับดูแลการสั่งการให้คนงานปฏิบัติหน้าที่ โดยการปฏิบัติตนเป็นผู้นำที่ดีและมีความรู้ความสามารถรู้หลักในการแนะนำและควบคุมบังคับบัญชาการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนกระทำการให้เกิดการประสานงานของทุกฝ่ายให้เข้ากันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramaha Sombat Tanapanyo (2557) ได้วิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์เชิงพุทธในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาพบว่า (1) ด้านวิชาการพบว่า บริหารจัดการโดยเน้นวิชาหลักในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ และเสริมวิชาพระพุทธศาสนา คือ สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม บางโรงเรียนมีวิชามากกว่าที่นักเรียนจะรับไหว ครูมีความรู้และทักษะในการสอนไม่เพียงพอ (2) ด้านงบประมาณ โรงเรียนต้องวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการเพื่อให้สอดคล้องกับระบบราชการ งบประมาณไม่เพียงพอขึ้นอยู่กับสำนักงานพระพุทธศาสนาจะจัดให้ (3) ด้านบุคลากรพบว่า ครูไม่ตรงสายงาน ครูมีการเปลี่ยนแปลง เข้าออกบ่อย ทำให้การเรียนการสอนไม่ต่อเนื่อง ไม่มีบุคลากรปฏิบัติหน้าที่เฉพาะทาง กิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน งานทะเบียนไม่เป็นระบบเพราะขาดบุคลากร (4) ด้านงานทั่วไปพบว่า ไม่มีงบประมาณในการขยายอาคารและสิ่งก่อสร้างเพื่อรองรับจำนวนนักเรียน ต้องใช้พื้นที่วัดที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด สรุปสภาพปัญหาปัจจุบันคือขาดงบประมาณและการบริหารจัดการไม่เป็นระบบ

2. การใช้หลักพุทธธรรมกำหนดยุทธศาสตร์ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาพบว่า (1) ด้านวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาส่วนใหญ่ใช้หลักอิทธิบาทเป็นหลักครองตน ครองคน และครองงาน และเมตตาพรหมวิหาร (2) ด้านงบประมาณ ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 และธรรมาภิบาลมาปรับประยุกต์บูรณาการ เพื่อการ

บริหาร (3) ด้านบุคลากร หรือการบริหารงานบุคคล ใช้หลักเมตตาพรหมวิหารธรรมและอิทธิบาท (4) ด้านการบริหารทั่วไปไปพบว่า ใช้หลักอิทธิบาทและสัปปุริสธรรม

3. รูปแบบยุทธศาสตร์เชิงพุทธในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาได้นำเสนอยุทธศาสตร์เชิงพุทธมี 5 ยุทธศาสตร์ประกอบด้วย (1) ยุทธศาสตร์ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารต้องมีการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพโดยใช้หลักพรหมวิหารหลักสังคหวัตถุและหลักสัปปุริสธรรมมาประยุกต์ใช้ควบคู่กัน (2) ยุทธศาสตร์การทำงานเป็นทีมเพื่อพัฒนาระบบการบริหารโรงเรียนให้เข้มแข็งตรงตามมาตรฐานโดยใช้หลัก “สังคหวัตถุและหลักธรรมาภิบาลควบคู่กัน (3) ยุทธศาสตร์การสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจโดยกำหนดให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาโดยใช้หลักอิทธิบาทและหลักสังคหวัตถุควบคู่กัน (4) ยุทธศาสตร์การกำหนดความรับผิดชอบผู้บริหารโดยการสร้างแผนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งภายในและนอกโดยใช้หลักพรหมวิหารธรรมและผู้บังคับบัญชาใช้หลักอิทธิบาทควบคู่กัน (5) ยุทธศาสตร์การวางแผนและการมีส่วนร่วมโดยการกำหนดให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาพระพุทธศาสนาโดยหลักพรหมวิหารและหลักสัปปุริสธรรมควบคู่กันโดยใช้หลักวิเคราะห์เพื่อหา จุดเด่น จุดอ่อน โอกาสพัฒนา ภาวะคุกคาม เป็นตัวชี้วัด

ยุทธศาสตร์เชิงพุทธในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษานั้นต้องมีวิสัยทัศน์ที่จะสร้างศาสนทายาทที่มีปัญญาและเปี่ยมด้วยคุณธรรม ผลักดันให้ประเทศไทยได้เป็นศูนย์กลางด้านพระพุทธศาสนา มีเป้าประสงค์ที่จะให้ผู้เรียนมีสมรรถนะผ่านเกณฑ์มาตรฐานมีองค์ความรู้ทั้งภูมิธรรมและภูมิความรู้ที่สมบูรณ์ มีการจัดการศึกษาที่ได้มาตรฐาน จำนวนผู้ศึกษาชาวต่างชาติต่อปีเพิ่มขึ้น ชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องมาตรฐานมีชีวิตที่ดีขึ้นให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาสำหรับชาวโลกเพื่อการนับถือปฏิบัติ และมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารโรงเรียนให้เข้มแข็งตรงตามมาตรฐาน กำหนดให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาพระพุทธศาสนา สร้างแผนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งภายในและนอกประเทศ

4. ด้านการควบคุม คือ การกำกับดูแลการศึกษาแผนกธรรมผู้บริหารควรจะมีระบบการช่วยให้ผู้เรียนยอมรับและพัฒนาตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประเมินตนเอง และทบทวนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ รวมทั้งเป็นกัลยาณมิตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramaha Udorn Uttaro (2557) ได้วิจัยเรื่อง “สมรรถนะการปฏิบัติงานของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามหลักกัลยาณมิตร” ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่และสมรรถนะของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี มี 8 ด้าน คือ ด้านปรัชญาการสอนการเรียนพระปริยัติธรรม ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการวิจัยการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม และด้านการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีนั้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านการวัดผล

ประเมินผลการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านสื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. สมรรถนะครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีตามหลักกัลยาณมิตรในเขตกรุงเทพมหานคร มี 4 กลุ่ม รวม 12 สมรรถนะย่อย ได้แก่ (1) กลุ่มสมรรถนะทั่วไปประกอบด้วย 3 สมรรถนะย่อย คือ คุณธรรม จริยธรรม การสื่อสารที่ดีและการเป็นแบบอย่างที่ดี (2) กลุ่มสมรรถนะตนเองประกอบด้วย 3 สมรรถนะย่อย คือภาวะผู้นำตนเอง การมีสติปัญญาและการพัฒนาบุคลิกภาพตนเอง (3) กลุ่มสมรรถนะการทำงานกับคนอื่นประกอบด้วย 3 สมรรถนะย่อย คือการทำงานเป็นทีม การช่วยเหลือผู้อื่น และความเชื่อถือไว้วางใจได้ (4) กลุ่มสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 3 สมรรถนะย่อย คือการจัดการชั้นเรียน ความรอบรู้ในการจัดการเรียนรู้ และการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสมรรถนะดังกล่าวนำไปพัฒนาการปฏิบัติงานของครูได้

3. สำหรับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีตามหลักกัลยาณมิตรในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถประยุกต์ใช้ “UDORN MODEL” ร่วมกับสมรรถนะทั้ง 4 กลุ่ม 12 สมรรถนะย่อย และบทบาทหน้าที่ของครูบาลีทั้ง 8 ด้าน โดยอาศัยหลักกัลยาณมิตรเป็นแรงขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลในการสอนบาลีให้ดียิ่งขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัย สรุปข้อเสนอแนะปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยผู้วิจัยสามารถสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผู้วิจัย สรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร (1) ด้านการวางแผนควรจะกำหนดทิศทางการทำงานกับเป้าหมาย ผู้บริหารทุกคนต้องเผชิญกับปัญหาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็คือการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมอันเกิดจากเหตุทั้งภายในและภายนอก การเปลี่ยนแปลงอาจจะเป็นไปอย่างรวดเร็วหรือค่อยเป็นค่อยไปอย่างเชื่องช้า จนเกือบจะไม่รู้ตัวเลยว่ามีการเปลี่ยนแปลง (2) ด้านการจัดองค์การควรจะกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชา การแบ่งงานกันทำและการกระจายความรับผิดชอบ การจัดสรรตำแหน่งหน้าที่การงานมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ง่ายและรับการเปลี่ยนที่เหมาะสมตามยุคโลกาภิวัตน์

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัย สรุปข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร (1) ด้านการวางแผนควรจะจัดระเบียบการปฏิบัติงาน การเลือกแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสม การกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้ผู้ปฏิบัติงานทำหน้าที่ได้ง่าย ถูกต้อง ช่วยลดการทำงานซ้ำซ้อน ลดต้นทุนการปฏิบัติงานลง ประหยัดเวลาในการทำงาน ผู้ปฏิบัติงานทุกคนต่างรู้หน้าที่ ความรับผิดชอบ ปฏิบัติงานตรงเวลา (2) ด้านการจัดองค์การควรจะจัดหาครู มอบหมายงานต่างๆ ให้ครูสร้างขวัญและกำลังใจ การพัฒนาครู การพิจารณาความดีความชอบ งานที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน ได้แก่

การแบ่งกลุ่มนักเรียน การส่งเสริมการเรียนการสอน การบริการต่างๆ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะทำการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง (1) ควรจะศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรม” เพื่อชี้ให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรคการเรียนการสอนเชิงบูรณาการ (2) ควรจะศึกษาเรื่อง “การพัฒนาปัจจัยเพื่อส่งเสริมการบริหารสำนักเรียนแผนกธรรม” เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการจัดการในการเรียนการสอนแผนกธรรม (3) ควรจะศึกษาเรื่อง “การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา” เพื่อชี้ให้เห็นถึงแนวทางการบริหารในการเรียนการสอนแผนกธรรมที่มีความชัดเจน

References

Dale. (2008). **Management : Theory and Practice.** New York: Mc Grow-Hill.

Druck. Peter F. (2004). **Management: Tasks Responsibility Practice.** New York: Harper Row.

Herbert A. Simon, Donald W, Smithburg and Viotor A, Thompson. (2009). **Public Administration.** New York: Alfred A. Knope. Inc.

Herbert A. Simon. (2008). **Administrative Behavior.** New York: The Macmillan Company.

Herzberg. (2008). **Melting Experiment.** New Brunswick: New Jercy.

Michael E.McGill. (2010). **Organization Development for Operating Managers.** New York: A Division of American Management Association.

Paul R.Lawrence. (2011). **Developing Organization : Diagnosis and Action**. Reading Mass: Addisonwesley Publising Co.

Phra Baidika Chaloemphon Thanuttaro (Phoprachum). (2559). The Development of Management Model of Pariyattidhamma Studies Dhamma Department Nakhonpathom Province. **Journal of MCU Social Science Review, 5**(2), 77 – 86.

Phrakhru Wisutthananthakhun. (2559). Dhamma Educational Administration of Sangha In Photharam District, Ratchaburi Province. **Journal of MCU Social Science Review, 5**(2), 15 - 30.

Phrakrusuwanvarakarn (Pimsab Buddhayano). (2557). Administration Development of Religion Study, Dhamma Study Section, of Sangha Administration, Region 1 **(Doctoral Dissertation).** Bangkok: Mahachulalongkorn rajavathayalaya University.

Phramaha Amnart Pavattano. (2556). Phrapariyattidhamma Study Model Development **(Doctoral Dissertation).** Bangkok: Mahachulalongkorn-rajavathayalaya University.

Phramaha Sombat Tanapanyo. (2557). Buddhist Strategy for Phrapriyattidhamma, General Education Section School Administration **(Doctoral Dissertation).** Bangkok: Mahachulalongkornrajavathayalaya University.

Phramaha Udorn Uttaro. (2557). Operational Competency of Teachers of Phrayariyattidhamma School, Pali Section in Line with Kalayanamitr. **(Doctoral Dissertation).** Bangkok: Mahachulalongkornrajavathayalaya University.

Price. Alan. (2004). **Human Resource Management. In a Business Context.** London: Thomson Learning.

Religious Department. (2552). **Dhammasuksac Chan Ake (First Grade Dhamma Studies)**. Bangkok: Coompertives of Thailand Printing.

Robbins Stephen. (2002). **Management.** New Jersey: prentice Hall International.

Sanya Sanyavivat (2550). **Buddhist Method administration.** Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Stewart Black. (2009). **Journal of Organization Change Management.** Reading Mass: Addisonwesley Publising Co.

Thongchai Chorpakar. (2551). **Student Affaires administration**. Pitsanulok: Shavittayalai Buddhachinnarat.

Warren Bennis. (2013). **Organization Development.** Reading Mass: Addisonwesley Publising Co.

แนวทางในการแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

THE GUIDELINES FOR ANTI CORRUPTION IN THE PERSONNEL ADMINISTRATION OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN THE NORTHEASTERN REGION

สุรพงษ์ แสงเรณู* สุวรรณิน คณานุวัฒน์** บุญทัน ดอกไธสง***

Surapong Sangranoo* Suwannin Kananuwat** Boontan Dockthisong***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยแหล่งข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ 1. ข้อมูลเชิงเอกสาร 2. การสนทนากลุ่ม 3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลการวิจัยพบว่า 1) เป้าประสงค์ของการทุจริตประพฤติมิชอบในการบริหารงานบุคคล คือ ต้องการผลประโยชน์ตอบแทน ทั้งทางการเมือง ทางสังคม ทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงและคุณภาพชีวิต ตามที่ผู้บริหารท้องถิ่นและพนักงานส่วนท้องถิ่นต้องการ 2) ปัจจัยที่เอื้อให้การทุจริตประพฤติมิชอบเกิดขึ้น คือ มีโอกาสในการอาศัยความเป็นอิสระในการบริหารจัดการแบบนิติบุคคล การมีโครงสร้างขององค์กรที่ไม่ใหญ่มาก มีวัฒนธรรมองค์กรในระบบอุปถัมภ์ที่แข็งแรง มีการประเมินความคุ้มค่าในการทุจริตทั้งที่เป็นจำนวนเงินหรือความมั่นคงในอาชีพ อีกทั้งค่านิยมในการยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบเป็นเรื่องธรรมดา โดยอาศัยช่องว่างของกฎหมายที่ให้อำนาจกับผู้บริหารท้องถิ่นมากเกินไป ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไว้ดังนี้คือ 1) เน้นการบริหารงานบุคคลเชิงกลยุทธ์ 2) เน้นการบริหารงานบุคคลเชิงสมรรถนะ 3) การบริหารผลงาน 4) ให้ความสำคัญกับการได้มาซึ่งบุคลากร 5) เน้นการเรียนรู้และพัฒนา 6) การให้รางวัลและค่าตอบแทน 7) พัฒนาคุณภาพชีวิต

*Doctor of Public Administration Program in Public Administration, Valaya Alongkorn Rajabhat University.

** Valaya Alongkorn Rajabhat University

*** Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ซึ่งทั้ง 7 ประเด็นนี้จะต้องอยู่ภายใต้หลักคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลและหลักธรรมาภิบาลเป็นเบื้องต้น

คำสำคัญ : ทุจริตประพฤติมิชอบ ; บริหารงานบุคคล ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ABSTRACT

This research was a method of qualitative research. By dwell important information, 1. Data Sheet, 2. Focus Group Discussion, 3. Depth Interview. The result of the research was found that ; 1) The objective of the corruption misbehave in personnel management is to benefit the Political, Social, economic, security and quality of life. According to local executives and employees of local needs. 2) Factors contributing to the corruption misbehave going on is the opportunity to live independently in the management of the legal entity. The structure of the organization is not very large. There is a strong culture of the patron-client system. Assessed value in the corruption, both the amount money or stability in occupation. The value in the accept a corruption misbehave is common. By dwell through gaps in the law that empowers the district administration too. The researchers have proposed guidelines to solve the problem of corruption misbehave in the administration of local government. Northeast as follows. 1) Focus on strategic personnel management. 2) Focus on performance-oriented personnel management. 3) Performance Management. 4) Give importance with personnel acquisition. 5) Focus on learning and development. 6) Give Reward and Compensation. 7) Development a quality of life. These seven issues will be under moral principles in the personnel management and good governance principles is a preliminary.

Keywords : Corruption Misbehave; Personnel Management; Local Government

1. บทนำ

การบริหารงานบุคคลเป็นกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และเหมาะสมตามความต้องการขององค์กร โดยขอบเขตของการบริหารงานบุคคลสามารถจำแนก

ออกเป็นกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่การวางแผนกำลังคน การวิเคราะห์การจัดโครงสร้างและอัตรากำลัง การกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและการคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การย้าย การโอน การฝึกอบรม การประเมินผลการปฏิบัติการ การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่ง การจัดชั้นและตำแหน่งงาน ตามหน้าที่ ปริมาณ และระดับความรับผิดชอบของงาน การกำหนดอัตราเงินเดือนและค่าจ้าง การจัดสวัสดิการ การปกครองบังคับบัญชา การดำเนินการทางวินัย การให้พ้นจากงาน และการช่วยเหลืออำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนให้สินน้ำใจ รางวัล บำเหน็จบำนาญ เมื่อออกจากงานไป (Pongsaton Phasing, 2552: 2)

การบริหารงานบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นแนวคิดที่ต้องการให้เกิดการบรรลุเป้าหมายขององค์การ โดยจำเป็นต้องมีการอาศัยความร่วมมือร่วมกับหลายภาคส่วน เพื่อให้ระบบการบริหารงานบุคคลมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย (1) การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเพียงพอและเหมาะสม (2) การสรรหาและการคัดเลือก เพื่อให้ได้คนที่ดีมีความรู้ความสามารถ สามารถปรับตนเองให้กับเข้าวัฒนธรรมขององค์การ (3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเริ่มตั้งแต่บุคคลเข้ามาทำงานในองค์การและพัฒนาต่อเนื่องกันไปตลอดระยะเวลาที่บุคคลนั้นอยู่ในองค์การ (4) การรักษาพนักงานเพื่อให้มีความพึงพอใจในการทำงาน การสร้างขวัญกำลังใจการทำงาน ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ การมีรายได้พอเพียงกับความเป็นอยู่ นอกจากนี้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถตรวจสอบและควบคุมได้ ตลอดจนให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น แนวคิดการจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในการบริหารจัดการองค์การสมัยใหม่ ซึ่งรวมถึงการบริหารงานบุคคลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย (Naratip Sriram, 2550)

ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลนั้นอาจจะเห็นได้ตั้งแต่ปัญหาด้านการสรรหาบุคคล ได้แก่ กระบวนการในการสรรหาบุคคล เช่น แหล่งสรรหาบุคคล ระบบการสรรหาบุคคล ใช้ระบบคุณธรรม หรืออุปถัมภ์ วิธีการเลือกสรรใช้วิธีสอบ ความเชื่อถือได้ของวิธีการสอบ ปัญหาด้านการบรรจุแต่งตั้ง ได้แก่ การจำแนกตำแหน่งในการบรรจุไม่ตรงความรู้ความสามารถ ใช้ระบบอุปถัมภ์ค้ำชูมากเกินไป จนขาดความยุติธรรม จำนวนงานกับปริมาณเจ้าหน้าที่ไม่ได้สัดส่วนกัน การให้โอกาสที่ไม่เท่าเทียมกัน ปัญหาด้านการพัฒนาบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงาน ไม่เต็มใจที่จะเข้ารับการอบรม หรือผู้บังคับบัญชามีทัศนคติที่คับแคบไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาบุคคล จึงไม่ให้การสนับสนุนหรือต่อต้านการพัฒนาบุคคล ปัญหาด้านการประเมินความดีความชอบ ได้แก่ การปูนบำเหน็จที่ไม่เป็นธรรมขาดมาตรฐานหรือวิธีการที่เชื่อถือได้ในการ

วัดผลการปฏิบัติงาน ผู้บังคับบัญชาขาดความเป็นธรรมใช้ระบบพรรคพวกมากเกินไป เงินมีจำกัด ระเบียบข้อบังคับขอบเขตการปูนบำเหน็จไว้ ปัญหาด้านการโอน (ย้าย) ได้แก่ ในการโอน (ย้าย) แต่ละครั้ง ผู้บริหารจะรับโอนเฉพาะแต่พรรคพวก โดยไม่ได้พิจารณาถึงการปฏิบัติงานที่แท้จริงของผู้ที่จะโอนหรือย้าย (Samhan Rangsiyokit, 2540: 3)

แนวคิดการปกครองท้องถิ่นที่ต้องการให้อิสระในการบริหารงานของท้องถิ่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้วางหลักไว้ว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปในการดูแลและจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น และย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การบริหาร การจัดบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ โดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดและประเทศเป็นส่วนรวมด้วย”(The Secretariat of the House of Representatives, 2558) ซึ่งจากการให้อิสระในการบริหารงานบุคคลดังกล่าวทำให้มีผู้บริหารท้องถิ่นมีการใช้อำนาจในการดำเนินการบริหารงานบุคคลตามดุลยพินิจ ซึ่งเป็นการเปิดช่องทางแสวงหาประโยชน์จากกระบวนการต่างๆ ในการบริหารงานบุคคล ซึ่งในกระบวนการดังกล่าวเป็นการกระทำในลักษณะการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์หรือประโยชน์ตอบแทน ซึ่งหากมีการสมยอมก็จะไม่สามารถทราบได้หรือไม่มีหลักฐานในการกระทำความผิดหรือการร้องเรียน/ฟ้องร้องต่อการกระทำดังกล่าว ซึ่งในทางกลับกันหากเกิดการขัดกันระหว่างประประโยชน์หรือไม่สมประโยชน์ก็จะมีการการร้องเรียน/ฟ้องร้องในกระบวนการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Maha Sutap Sutawamatee. (2556) พบว่ามีการใช้ระบบอุปถัมภ์ในจัดหาบุคคลากรเข้าทำงานคัดเลือกเครือญาติเข้ามาทำงาน เรียกรับผลประโยชน์ในการบรรจุพนักงาน ไม่สนับสนุนการพัฒนาบุคลากร จัดสรรงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรไม่เพียงพอ ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรไม่ต่อเนื่อง จัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอต่อการจัดสวัสดิการให้บุคลากรอย่างเหมาะสมกับค่าครองชีพในปัจจุบัน การพิจารณาความดีความชอบเห็นแต่ความสำคัญกับเครือญาติ พนักงานไม่มีความผูกพันกับองค์กร มีการโอนหรือย้ายบ่อย ไม่มีนโยบายสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารกับพนักงาน ไม่มีนโยบายให้คำปรึกษาแก่พนักงานในการโอนย้าย ปรับเปลี่ยนตำแหน่ง และสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่พบรูปแบบการทุจริตในการบริหารงานบุคคล คือ การเรียกหรือยอมรับเงินของผู้มีอำนาจในการบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย พนักงานหรือข้าราชการท้องถิ่น การเปิดกรอบอัตรากำลังในกรณีของลูกจ้างตามภารกิจที่มากเกินความจำเป็นเพื่อแสวงหาประโยชน์จากอัตรากำลังที่เพิ่มขึ้น การเรียกรับส่วนแบ่งจากเงินโบนัสจากผู้ใต้บังคับบัญชาโดยผู้บริหารท้องถิ่น

การอนุมัติใช้เงินสะสมเพื่อจ่ายโบนัส การใช้ช่องว่างของกฎหมายเพื่อเพิ่มเงินโบนัสให้แก่ข้าราชการพนักงาน ลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Somkit Lertpaithoon et al., 2555)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะในพื้นที่กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ที่ประกอบด้วยจังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่นและจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีความชัดเจนในการกระทำความผิดเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล และนำสู่การฟ้องร้องต่อศาลปกครองและการชี้มูลความผิดของคณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ในการชี้มูลความผิดในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเป้าประสงค์และปัจจัยที่มีผลต่อการทุจริตประพฤติมิชอบในการบริหารงานบุคคล เพื่อจะนำไปสู่การแสวงหาแนวทางในแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการการทุจริตประพฤติมิชอบในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. เป้าประสงค์ของการทุจริตประพฤติมิชอบในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. แนวทางในการแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย “แนวทางในการแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตประพฤติมิชอบในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมติของ ป.ป.ช. และคำพิพากษาศาลปกครอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งหมด 24 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ

2.1) กลุ่มผู้ปฏิบัติหน้าที่ตรวจสอบ ปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน

2.2) กลุ่มผู้ปฏิบัติหน้าที่กำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 12 คน

2.3) กลุ่มข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 12 คน

3. การสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใน 4 จังหวัด คือ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดละ 10 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้เนื้อหาที่นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ และบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยมีการจัดการให้ข้อมูลเป็นระเบียบให้พร้อมที่จะแสดงและนำเสนอได้อย่างเป็นระบบ มีการแสดงข้อมูล (Data Display) ที่เชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกันเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและหาข้อสรุป ตีความและตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัย (Conclusion, Interpretation and Verification) และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4. ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่เอื้อให้การทุจริตประพฤติมิชอบเกิดขึ้น คือ

ผลจากข้อมูลสรุปได้ว่าปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการทุจริตประพฤติมิชอบและระบบอุปถัมภ์ในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประเด็นดังต่อไปนี้

1.1 โอกาส จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรขนาดเล็กมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการในฐานะนิติบุคคล โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่ที่สุด รองลงมาคือเทศบาลนคร เทศบาลเมือง ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีขนาดเล็กก็คือเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล โดยในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีจำนวนบุคลากรในองค์กรประมาณ 30-500 คน ซึ่งถือว่าไม่มากเมื่อเทียบกับการบริหารงานบุคคลของส่วนราชการประเภทอื่นในกระทรวง หรือกรมต่างๆ ที่เป็นการบริหารจัดการโดยภาพรวมโดยมีสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) เป็นหน่วยงานในกำกับ

ดูแล ยังมีระบบความสัมพันธ์หรือระบบอุปถัมภ์ในระดับต่างๆ อยู่อย่างค่อนข้างแข็งแรง การเข้าถึงโอกาสการทุจริตคอรัปชั่นจึงมีมากกว่าหน่วยงานอื่น อย่างองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มาก

1.2 ความคุ้มค่า เป็นปัจจัยที่ผู้บริหาร พนักงานส่วนท้องถิ่นหรือบุคคลภายนอกนำมาใช้ในการประเมิน พิจารณา ตัดสินใจในการกระทำความผิดในการทุจริตคอรัปชั่น ว่ามีความคุ้มได้คุ้มเสียหรือไม่ในการทุจริต ไม่ว่าจะเป็นความคุ้มค่าที่สามารถประเมินได้เป็นจำนวนเงินหรือรูปแบบอื่น เช่น อำนาจ การยอมรับจากบุคคลและสังคม ซึ่งจากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการทุจริตในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นการกระทำที่มีความคุ้มค่าทั้งต่อตนเองและครอบครัว ซึ่งขัดกับความคุ้มค่าในการพัฒนาท้องถิ่นและงบประมาณในการบริหารงานส่วนท้องถิ่น

1.3 วัฒนธรรมที่ผิด วัฒนธรรมที่ผิดก็เป็นอีกประเด็นที่ทำให้ง่ายต่อการทุจริตคอรัปชั่น โดยจากการสนทนากลุ่มย่อยทุกเวทีมีการยอมรับว่ามีการใช้ระบบอุปถัมภ์ในการบริหารงานบุคคลเป็นการทุจริตคอรัปชั่น แต่หลายคนก็มองว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่สามารถเกิดขึ้นได้ของการเมืองระดับท้องถิ่นผู้บริหารท้องถิ่นหรือพนักวานส่วนท้องถิ่น การที่ผู้บริหารท้องถิ่นชนะการเลือกตั้งแล้วเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีการลงทุนไม่ว่าจะเป็นการหาเสียงหรือแม้แต่การใช้เงินในการทุจริตการเลือกตั้ง

1.4 ช่องว่างของกฎหมาย จากข้อมูลสรุปได้ว่าพบว่าการทุจริตคอรัปชั่นในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดจากช่องว่างของกฎหมาย ตามที่ที่พนักงานส่วนท้องถิ่นได้แสดงความคิดเห็นว่าโดยส่วนใหญ่เป็นการให้อำนาจกับผู้บริหารในการตัดสินใจซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการบริหารงานท้องถิ่นที่ต้องการให้ท้องถิ่นสามารถบริหารงานได้อย่างคล่องตัวมีความยืดหยุ่นมากกว่า การบริหารราชการในรูปแบบอื่น มีการให้อำนาจผู้บริหารในการตัดสินใจ การใช้ดุลยพินิจ ซึ่งสอดคล้องกับคำพิพากษาศาลปกครองที่พนักงานส่วนท้องถิ่นร้องเรียนผู้บริหารในการตั้งกรรมการสอบสวนทางวินัยกับพนักงานส่วนท้องถิ่นที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บริหารท้องถิ่น จนทำให้เกิดความขัดแย้งในการปฏิบัติงานระหว่างผู้บริหารท้องถิ่นกับพนักงานส่วนท้องถิ่น จนผู้บริหารท้องถิ่นใช้อำนาจในการออกคำสั่งให้พนักงานส่วนท้องถิ่นไปช่วยราชการหรือให้พักการปฏิบัติหน้าที่ แล้วแต่งตั้งพนักงานส่วนท้องถิ่นคนอื่นรักษาการแทน หรือการที่ผู้บริหารท้องถิ่นมีอำนาจในการสั่งให้มีการปรับปรุงแผนอัตรากำลังเพื่อรองรับบางตำแหน่งที่ผู้บริหารท้องถิ่นต้องการ

1.5 ระบบการตรวจสอบ จากข้อมูลสรุปได้ว่า การทุจริตคอรัปชั่นในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการทุจริตที่ยากต่อการตรวจสอบ เนื่องจากการทุจริตแบบนี้ไม่ค่อยมีหลักฐานที่ชัดเจนในการกระทำความผิด เป็นการทำทุจริตที่เกิดขึ้นจากระบบอุปถัมภ์ระหว่างบุคคลที่เรียกว่าผู้อุปถัมภ์หรือผู้บริหารท้องถิ่นกับผู้ใต้อุปถัมภ์ไม่ว่าจะเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่นหรือบุคคลต้องการเข้ามาทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ตกลงกันและมีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์จากการทุจริต ดังนั้นหลักฐานที่เกิดจากผู้กระทำการทุจริตนั้นเป็นไปได้ยาก เนื่องจากเป็นลักษณะการสมประโยชน์หรือสมยอมของทั้ง 2 ฝ่าย

1.6 การแข่งขันทางสังคม ด้วยสภาพของอัตราการว่างงานหรือตำแหน่งงานของระบบราชการนั้นมีอยู่อย่างจำกัดเมื่อเทียบกับจำนวนคนที่ต้องการรับราชการซึ่งเป็นอาชีพที่มีความมั่นคง มีสวัสดิการที่ดี มีอนาคตในการก้าวหน้าในสายงาน จึงต้องมีการแข่งขันเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งดังกล่าวซึ่งที่ผ่านมาจากการรับสมัครบุคคลเพื่อสอบแข่งขันเข้ารับราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีสัดส่วนผู้สมัครจำนวนมาก โดยจะเป็นได้ว่าอัตราการแข่งขันจะสูงมากซึ่งหากใครอาจจะได้รับการบรรจุแต่งตั้งก็ต้องมีการวิ่งเต้นการหาเส้นสาย การใช้ระบบอุปถัมภ์ การให้สินบนหรือเสนอประโยชน์เพื่อแลกกับการได้รับการบรรจุแต่งตั้ง โดยผู้บริหารท้องถิ่นก็เป็นปัจจัยสำคัญอันดับหนึ่งและรองลงมาก็คือผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ดำเนินการจัดสอบแข่งขัน อีกส่วนหนึ่งก็คือพนักงานส่วนท้องถิ่นที่ต้องการเข้าสู่ตำแหน่งสายงานบริหารก็เช่นเดียวกัน

2. เป้าประสงค์การทุจริตประพฤติมิชอบในการบริหารงานบุคคล พบว่าการทุจริตคอรัปชั่นส่วนใหญ่เกิดจากมีเป้าประสงค์ดังต่อไปนี้

2.1 ประโยชน์ตอบแทน ซึ่งมีหลายอย่างเช่นผลประโยชน์ทางการเมืองที่ผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นวิธีการสร้างฐานอำนาจทางการเมือง และเป็นสร้างเครือข่ายฐานคะแนนในการเลือกตั้งของผู้บริหารท้องถิ่นผ่านระบบเครือญาติของผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการทำทุจริตคอรัปชั่นผลประโยชน์ส่วนตน คือเงินหรือสิ่งตอบแทนอื่นที่มีผู้เสนอให้ โดยมองว่าเป็นค่านิยมจากการใช้จ่ายในการลงสมัครรับเลือกตั้งเข้ามาเป็นผู้บริหารท้องถิ่น เมื่อเทียบกับค่าตอบแทนที่ได้รับตลอดระยะเวลา 4 ปี ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการหาเสียง

2.2 อำนาจ เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นสามารถเอื้อประโยชน์หรือแสวงหาประโยชน์ได้จากอำนาจในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกขั้นตอน ซึ่งการใช้อำนาจนั้นก็มีทั้งการใช้อำนาจที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ แบบเป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือการใช้ดุลยพินิจก็มี ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นเป็นผู้ที่สามารถสั่งการ อนุมัติ อนุญาต หรือให้คุณให้โทษด้วย

2.3 ความมั่นคง พบว่าความมั่นคงในอาชีพราชการเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการทุจริต โดยมุมมองของสังคมและคนทั่วไปมีค่านิยมที่ต้องการให้ลูกหลานได้รับราชการ ซึ่งเป็นงานที่มีความมั่นคงทั้งต่อตนเองและครอบครัว ส่วนพนักงานท้องถิ่นก็ต้องการที่มีตำแหน่งที่สูงขึ้น มีตำแหน่งบริหาร มีเงินประจำตำแหน่ง

3. แนวทางในการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นและระบบอุปถัมภ์ในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลจากการวิจัยผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวทางในการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เป็นกลไกสำคัญต่อแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบและระบบอุปถัมภ์ที่ยั่งยืนได้ ดังนี้

1) มุ่งเน้นการบริหารงานบุคคลเชิงกลยุทธ์ (Strategic HRM) เป็นกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในเวลาที่ต้องการประกอบด้วย กิจกรรมการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ กิจกรรมการวิเคราะห์งานและการออกแบบงานกิจกรรมการสรรหาและกิจกรรมการคัดเลือก

2) มุ่งเน้นการบริหารงานบุคคลเชิงสมรรถนะ (Competency based HRM) เป็นการบริหารงานบุคคลที่มุ่งเน้นในประเด็น การวางแผนอัตรากำลังคน การสรรหาและการคัดเลือก การพัฒนาและการฝึกอบรม การบริหารค่าตอบแทน การบริหารผลงาน การสืบทอดตำแหน่ง การวางเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ

3) มุ่งเน้นการบริหารผลงาน (Performance Management) เป็นเรื่องของการจัดระบบความรู้ความสามารถใน การปฏิบัติงานของบุคคล ทีมงาน และองค์การ ให้สามารถเชื่อมโยง ผนึกประสาน (Cascading & Alignment) ไปในทิศทางเดียวกันกับเป้าหมายและกลยุทธ์ธุรกิจ

4) การได้มาซึ่งบุคลากร (Souring) ในการบริหารงานบุคคลภาครัฐแนวใหม่ ต้องให้ความสำคัญกับการได้มาซึ่งบุคลากรใน 4 ประเด็นคือ การจัดหา การพัฒนา การให้รางวัล การธำรงรักษา ภายใต้หลักคุณธรรม

5) การเรียนรู้และพัฒนา (Leaning and Development) เป็นการแสวงหาวิธีการเพื่อมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสิทธิภาพในการทำงาน ภายใต้เงื่อนไขที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในเรื่องงานและเงื่อนไขภายนอก

6) การให้รางวัลและค่าตอบแทน (Rewarding) ต้องมีความชัดเจนในเรื่องของระบบการให้รางวัล และต้องมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนมีความยุติธรรมและสามารถอธิบายได้

7) พัฒนาคุณภาพชีวิต (Development Quality Work Life) เป็นสิ่งซึ่งสะท้อนความผูกพันและความพึงพอใจของพนักงานในทุกระดับชั้นที่มีต่อองค์กร อันเป็นผลมาจากการดูแลเอาใจใส่และให้ความสำคัญต่อพนักงานในฐานะที่เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสูงที่สุด

5. อภิปรายผล

ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการทุจริตคอรัปชั่นและระบบอุปถัมภ์ในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประเด็นดังต่อไปนี้ 1) โอกาส ด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กที่มีระบบความสัมพันธ์หรือระบบอุปถัมภ์ทั้งทางการเมืองและเครือญาติที่ค่อนข้างแข็งแรง ซึ่งหากระบบอุปถัมภ์มีความแข็งแรกก็ทำให้มีโอกาสเกิดการทุจริตคอรัปชั่นได้มากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบล ที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด 2) ความคุ้มค่า เป็นปัจจัยที่ใช้ในการประเมิน พิจารณา และตัดสินใจในการทำการทุจริตคอรัปชั่น โดยอาจประเมินได้เป็นจำนวนเงิน อำนาจ การยอมรับ บทบาททางสังคม ลักษณะของงาน คุณภาพชีวิต สอดคล้องกับ Somkit Lertpaithoon et al. (2555) โดยในส่วนของผู้บริหารท้องการเข้าสู่แวดวงการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นนั้น เป็นที่ยอมรับว่าต้องใช้ต้นทุนสูง ไม่ว่าจะเป็นต้นทุนทางสังคม และต้นทุนทางเศรษฐกิจ ดังนั้น เมื่อสามารถก้าวเข้ามาเป็นผู้บริหารท้องถิ่นได้ก็จะเกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “ถอนทุนคืน” 3) วัฒนธรรมที่ผิด ส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารท้องถิ่นหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นมองว่าการใช้ระบบอุปถัมภ์ที่นำมาสู่การทุจริตนั้นเป็นเรื่องธรรมดาเป็นอำนาจของผู้บริหารท้องถิ่น เป็นสิทธิ์ของผู้ที่มีฐานะทางการเงินที่ดี ไม่ใช่เรื่องของตนเองไม่อยากวุ่นวาย 4) ช่องว่างของกฎหมาย เป็นอีกปัจจัยที่มีการกล่าวถึงมากที่สุด ด้วยการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ประกอบกับช่องว่างทางกฎหมายที่ให้อำนาจกับผู้บริหารท้องถิ่นมากจนเกินไป ขาดกระบวนการตรวจสอบและถ่วงดุล เปิดช่องให้ผู้บริหารท้องถิ่นใช้การใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับ Kowit Puang-ngam et al. (2550) ที่กล่าวว่ากฎหมายเปิดช่องว่างให้มีการทุจริตได้ โดยโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญ ปี 2540 เป็นต้นมา และในกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีความเข้มแข็งเพื่อให้อยู่ในตำแหน่งตลอด 4 ปี ซึ่งในกรณีที่สมาชิกสภาท้องถิ่น เป็นทีมเดียวกับผู้บริหารท้องถิ่นทั้งหมด ก็จะเป็นช่องทางให้ทุจริตได้ เพราะระบบถ่วงดุลขาดความเข้มแข็ง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Somkit Lertpaithoon et al. (2555)ที่เห็นว่า กฎหมายให้อำนาจในการบริหารงานบุคคลแก่ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีมากเกินไป การที่

กฎหมายให้อำนาจในการบริหารงานบุคคลแก่ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก โดยมาตรา 15 มาตรา 23 และมาตรา 25 ของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้อำนาจในการออกคำสั่งเกี่ยวกับการบรรจุ แต่งตั้ง การย้าย การโอนการรับโอน การเลื่อนระดับ การเลื่อนขึ้น เงินเดือน การสอบสวน การลงโทษทางวินัย การให้ออกจากราชการ การอุทธรณ์และการร้องทุกข์เป็นของผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสิ้น ทำให้ผู้บริหารใช้อำนาจดังกล่าวในการเรียกรับเงินหรือผลประโยชน์จากบุคลากรในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Naphrat Taycho et al. (2016, April 29) ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานราชการต่างๆ ได้แก่ 1) ช่องว่างและข้อบกพร่องของกฎหมายตลอดจนระเบียบของราชการที่เปิดโอกาสให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการใช้ดุลยพินิจได้มาก ความล้าสมัยของกฎหมายขาดความรัดกุมและชัดเจน มีขั้นตอนการปฏิบัติ ที่ยุ่งยากซับซ้อนและล่าช้า ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ (1) เป็นความผิดเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐหรือผู้หนึ่งผู้ใด (2) เป็นความผิดเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ไปในทางแสวงหาประโยชน์สาหรับตนเองหรือผู้อื่น 5) ระบบการตรวจสอบ การทุจริตคอรัปชั่นในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเรื่องที่ยากต่อการตรวจสอบ เนื่องจากการทุจริตแบบนี้ไม่ค่อยมีหลักฐานที่ชัดเจนในการกระทำความผิด เป็นการทำทุจริตที่เกิดขึ้นจากระบบอุปถัมภ์ระหว่างบุคคลที่ตกลงกันและมีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์จากการทุจริต เป็นลักษณะของการสมประโยชน์หรือสมยอมของทั้ง 2 ฝ่าย ดังนั้นหลักฐานที่เกิดจากผู้กระทำการทุจริตนั้นเป็นไปได้ยาก ซึ่ง Arapin Sopchokchai et al. (2540)ได้สรุปสาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชั่นและความไม่โปร่งใสในองค์การบริหารส่วนตำบลคือการทุจริตจากช่องว่างของกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ซึ่งยังมีความไม่ชัดเจนและรัดกุมเพียงพอ สอดคล้องกับ Somkit Lertpaithoon et al. (2555) ประสิทธิภาพของกลไกการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยยังไม่ดีเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของความล่าช้าในการตรวจสอบและการลงโทษทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวต่อการรับโทษเมื่อตนเองกระทำความผิด อีกทั้งเงื่อนไขหนึ่งที่นำไปสู่การชี้มูลความผิด คือ พยานและหลักฐาน ดังนั้น ในหลายกรณีที่ไม่สามารถหาพยานและหลักฐานมายืนยันการกระทำทุจริตได้ ผู้กระทำการทุจริตก็จะรอดพ้นจากการถูกลงโทษ และ 6) การแข่งขันทางสังคม ด้วยสภาพของอัตราการว่างงานหรือตำแหน่งงานของระบบราชการนั้นมีอยู่อย่างจำกัดเมื่อเทียบกับจำนวนคนที่ต้องการรับราชการซึ่งเป็นอาชีพที่มีความมั่นคง มีสวัสดิการที่ดี มีอนาคตในการก้าวหน้าในสายงาน

การทุจริตคอรัปชั่นและระบบอุปถัมภ์นั้นล้วนแล้วมีเหตุผลและเป้าประสงค์ก่อนการลงมือทำการทุจริตคอรัปชั่น มีหลายประเด็นประกอบด้วย ด้านประโยชน์ตอบแทน โดยผู้บริหารท้องถิ่นก็จะมองที่ผลประโยชน์ทางการเมือง การสร้างฐานอำนาจทางการเมือง การทดแทนใช้จ่ายในการลงสมัครรับเลือกตั้ง ค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเพื่อเข้ามาเป็นผู้บริหารท้องถิ่น ส่วนพนักงานส่วนท้องถิ่นก็มองเรื่องของรายได้ที่จะเกิดขึ้น สอดคล้องกับ Somkit Lertpaithoon et al. (2555) การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นปัญหาที่เกิดขึ้น สืบเนื่องจากอำนาจในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารท้องถิ่นที่มีมากกับความต้องการของผู้ที่ต้องการได้รับประโยชน์จากการใช้อำนาจของผู้บริหารท้องถิ่น อันทำให้เกิดความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันระหว่างผู้ให้กับผู้รับ ในรูปแบบของการเสนอเงินให้แก่ผู้มีอำนาจในการบริหารงานบุคคลหรือผู้มีอำนาจในการบริหารงานบุคคลเรียกรับเงินจากบุคคลที่ต้องการตำแหน่งหรือผลประโยชน์จากอำนาจในการบริหารงานบุคคลของตน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในทางที่เป็นการให้คุณหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ในทางที่เป็นการให้โทษ ส่วนการให้เงินโบนัสนั้นเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ต้องการได้รับรายได้เพิ่มจากเงินเดือนโดยปกติของตนในขณะผู้บริหารก็ต้องการผลประโยชน์ในรูปของส่วนแบ่งจากเงินโบนัสของเจ้าหน้าที่อันเนื่องมาจากผู้บริหารท้องถิ่นไม่มีสิทธิในการได้รับเงินโบนัส ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์ที่แต่ละฝ่ายต่างต้องการประโยชน์จากอีกฝ่ายหนึ่งนั้นทำให้เมื่อมีการทุจริตก็จะเอาผิดได้ยากเนื่องจากความสัมพันธ์ของผู้ให้และผู้รับมีลักษณะเป็นการได้ผลประโยชน์ร่วมกัน ด้านอำนาจ ทั้งทางการเมืองและอำนาจทางการบริหาร บทบาททางสังคม การได้รับการยอมรับ ยกย่องและให้เกียรติทางสังคม ซึ่งสมคิด เลิศไพฑูรย์ และคนอื่นๆ เห็นว่าในหลายพื้น ที่ผู้บริหารท้องถิ่นจะใช้วิธีเปิดกรอบอัตรากำลัง โดยการจ้างลูกจ้างตามภารกิจให้เต็มที่เพื่อให้รายจ่ายในส่วนของการบริหารงานบุคคลอยู่ที่ 40% เพื่อที่จะไม่ต้องจ่ายเงินโบนัสหรือจ่ายเงินโบนัสในอัตราที่น้อยมาก การจ้างลูกจ้างตามภารกิจนั้นเป็นวิธีการที่ผู้บริหารท้องถิ่นนิยมทำกันมากในปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างจากเดิม คือ เป็นการกระทำเพื่อตอบแทนหัวคะแนนและเครือญาติของผู้บริหารท้องถิ่น ดังนั้น ผลตอบแทนที่ผู้บริหารท้องถิ่นจะได้รับจึงไม่ใช่ตัวเงินเหมือนกับการเรียกรับเงินในการบรรจุแต่งตั้ง โยกย้าย ประเมินเงินโบนัส แต่จะได้ผลตอบแทนในเรื่องฐานเสียงและความไว้เนื้อ เชื่อใจซึ่งทำให้ระบบอุปถัมภ์มีความแนบแน่นมากยิ่งขึ้น ด้านความมั่นคง มองในสองฝ่ายคือฝ่ายผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการสร้างความมั่นคงในทางการบริหารและความมั่นคงทางการเมือง ส่วนพนักงานส่วนท้องถิ่นนั้นก็จะมองที่ความมั่นคงทางชีวิตที่มีรายได้ มีสวัสดิการ ความมั่นคงทางอาชีพ

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ทุกภาคส่วนต้องหันมาให้ความสำคัญและจริงจังกับการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น เนื่องจากการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสร้างกำลังในพัฒนาท้องถิ่นและเพิ่มประสิทธิภาพในการปกครองท้องถิ่น โดยการกำหนดเป็นนโยบายหรือหลักเกณฑ์ในการบริหารงานบุคคล การสร้างระบบตรวจสอบหรือการถ่วงดุลอำนาจการบริหารงานบุคคลโดยให้ฝ่ายสภาท้องถิ่นและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม อีกทั้งแก้ไขระบบการลงโทษและวินัยสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวกับการทุจริตคอรัปชั่นอย่างตรงไปตรงมาและเหมาะสม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ผู้บริหารท้องถิ่นและพนักงานส่วนท้องถิ่นต้องยึดกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับหรือแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลที่กำหนด ยึดหลักการบริหารงานบุคคลแนวใหม่และตัวชี้วัด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการลดระบบอุปถัมภ์ที่มีผลต่อการทุจริตคอรัปชั่นในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ควรศึกษาประสิทธิภาพของกระบวนการตรวจสอบและควบคุมการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ควรศึกษารูปแบบการบริหารงานบุคคลที่พึงประสงค์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

References

Arapin Sopchokchai et al. (2540). **Report in Study Forms and Guidelines to Promote The Strengthening of Subdistrict Administrative Organization.** . Bangkok: The Thailand Development Research Institute (TDRI).

Kowit Puang-ngam et al. (2550). **Guidelines for the Development and Strengthen the Mechanism of Preventing Corruption in Local Governments**. Bangkok: Mister Copy Printing.

Naphrat Taycho et al. (2016, April 29). **Guidelines for the Prevention and Suppression of Corruption in the Government of Thailand**. Retrieved from http:// www.nacc.go.th/download/article/ article_201012184143.pdf

Naratip Sriram. (2550). **Human Resource Management of Local Government**. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Publising Co.

Phra Maha Sutap Sutawamatee. (2556). Personnel Administration of the Subdistrict Administrative Organization in Amphoe Mueang, Phitsanulok Province **(Master Dissertation)**. Bangkok: Mahachulalongkorn- rajavathayalaya University.

Pongsaton Phasing. (2552). Study and Administration of Municipal issues in Uttaradit Province, Phare Province and Nan Province **(Master Dissertation)**. Uttaradit: Uttaradit Rajabhat University.

Samhan Rangsiyokit. (2540). **Principle of Personnel Administration**. Bangkok: Nakang printing.

Somkit Lertpaithoon et al. (2555). The Prevention and Suppression of Corruption in Local Governments **(Research Report)**. Nonthaburi: Office of the National Anti-Corruption Commission.

The Secretariat of the House of Representatives. (2558). **Comparison of the Constitution of the Kingdom of Thailand BE 2540 and 2550 editions of the Draft Constitution of the Kingdom of Thailand Reform (Year 58)**. Bangkok: The Secretariat of the House of Representatives.

รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

THE SUPERVISION MODEL FOR CLASSROOM ACTION RESEARCH OPERATION OF TEACHERS IN KHONKAEN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

นิรันดร กากแก้ว* สุบัน มุขธระโกษา** สุนทร ฉมารัตน์***
Nirundorn Kakkaew* Suban Muktarakosa** Suntorn Chamarat***

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการด้านการทำวิจัย ในชั้นเรียนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 2) เพื่อพัฒนารูปแบบ การนิเทศในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 สร้างร่างรูปแบบจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูกลุ่มเป้าหมายจำนวน 315 คน การศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบร่างรูปแบบจากการประชุมกลุ่มสนทนาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน และปรับปรุงรูปแบบให้มีความเหมาะสม ขั้นตอนที่ 3 การยืนยันรูปแบบโดยการทำประชาพิจารณ์ จากกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นศึกษานิเทศก์ ครูและผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามประมาณค่า5 ระดับ สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) สาระสำคัญ 4) ขั้นตอนการนิเทศ 5) ปัจจัยสนับสนุน ซึ่งรูปแบบมีความสอดคล้องทุกองค์ประกอบ ($\overline{X}$ = 6.4, IOC=0.70) และมีความเหมาะสมในทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.39, S.D. = 0.52)

*Doctor of Philosophy Program in Educational Administration, North Eastern University
**Program in Educational Administration, North Eastern University
***Program in Educational Administration, North Eastern University

2. ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ไปปฏิบัติ โดยภาพรวมทุกองค์ประกอบ มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.52)

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ, การนิเทศภายใน, การวิจัยในชั้นเรียน

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the present Problems and needs of the Classroom Action Research of Teachers in Khonkaen Primary Educational Service Area 1 2) to develop a model of Classroom Action Research of the Teachers in Khonkaen Primary Educational Service Area 1.

Methodology was conducted in 3 steps: Step 1, to create a model of the current conditions. Problems and Needs School administrators and teacher from the target 315 people. educational theory and related research. And interviews with experts on 9 people. Step 2, to determine the Model by focus group discussion with the experts' 9 people and improve the model to be appropriate. Step 3, verification form by a public hearing. The target, which is Supervisors Teachers and school administrators, 30 people were selected by simple random. The instrument was a questionnaire about the five-level statistics used were mean, percentage and standard deviation.

The findings of the research were as follows:

1. The Supervision Model for Classroom Action Research operation of Teachers in Khonkaen Primary Educational Service Area 1, consisting of one 5 main components : 1) Principle 2) objective, 3) substantially 4) contains the procedure for supervision 5) factors. This pattern is consistent All elements ($\overline{X}$ = 6.4 , IOC= 0.70) and are suitable for all elements at a high level ($\overline{X}$ = 4.39, S.D. = 0.52)

2. The possibility of bringing of The Supervision Model for The Enhancement in Classroom Action Research of Teachers in Khonkaen Primary Educational Service Area 1, into practice, Overall implementation of all elements. There is a possibility at a high level ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.52)

Keywords: Development of Model , Supervision, Classroom Action Research

1. บทนำ

การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรืองนั้น ครู ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนในทุกๆด้าน ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่ได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาวิชาชีพครู เพราะครูเป็นบุคคลสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาสังคมและการศึกษาของชาติเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาบุคคลในสังคมให้มีความเจริญงอกงามอย่างเต็มที่แต่จากการประเมินผลของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาพบว่าแม้มีหลายเรื่องที่ประสบผลสำเร็จแต่ก็ยังมีปัญหาต้องเร่งพัฒนาปรับปรุงและต่อยอด โดยเฉพาะด้านครูพบว่ามีปัญหาในการพัฒนาครูประจำการยังไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายทั้งด้านปริมาณและด้านคุณภาพ ซึ่งในยุคปัจจุบันเราให้ความสำคัญต่อการศึกษาเป็นอย่างมากแต่ละเลยการให้ความสำคัญกับครูจึงส่งผลให้คุณภาพการศึกษาของประเทศชาติลดลงอย่างต่อเนื่องตลอดทศวรรษที่ผ่านมา (Yaovapa Techakup, 2542: 86) และจากผลการวิจัยภายใต้การปฏิรูปการศึกษาไทยที่ผ่านมาพบว่าครูไทยมีความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาเชิงสมรรถนะทางวิชาชีพในด้านต่างๆหลายประการ โดยเฉพาะด้านการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) เพราะครูต้องการมีสมรรถนะของการเป็นนักวิจัยเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทั้งครูและนักเรียนให้บังเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว (Queensland University of Technology, 2002: 45)

การวิจัยในชั้นเรียนนั้นถือว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาวิชาชีพครูแต่ผลจากการวิจัยเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนพบว่ายังขาด การพัฒนาเท่าที่ควรและไม่ต่อเนื่อง กล่าวคือครูมีการทำวิจัยในชั้นเรียน แต่ทำเพื่อให้มีผลงานตามนโยบายไม่ได้ทำเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างจริงจัง การเขียนรายงานการวิจัยยังไม่ถูกต้องและขาดคุณภาพ ครูมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับการทำวิจัยอยู่ในระดับน้อย มีครูส่วนน้อยที่สามารถทำวิจัยได้แต่ก็ต้องมีพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาต้องคอยดูแลให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด ตลอดจนครูมีความต้องการที่จะมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน สาเหตุที่ทำให้การวิจัยของครูไม่ก้าวหน้านั้นเพราะความรู้ของครูที่ได้จากการอบรมไม่เพียงพอที่จะทำให้ครูสามารถทำวิจัยได้โดยลำพัง จึงส่งผลให้ครูทำวิจัยไม่เสร็จและเกิดความท้อถอยในการทำวิจัย (Yupin Yuenyong, 2553 : 67) และในการพัฒนาครูเพื่อให้ครูสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างถูกต้องและมีคุณภาพต้องใช้กระบวนการที่เป็นระบบกระบวนการดังกล่าวที่จะใช้แก้ปัญหานี้ได้ดีคือการนิเทศการสอนนั่นเองเพราะการนิเทศการสอนนั้นสามารถช่วยเหลือและแก้ปัญหาต่างๆ ในโรงเรียนได้ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนของครู เป็นต้น ในปัจจุบันจากการศึกษาสภาพการนิเทศการสอนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่ามีการนิเทศ แต่ยังไม่มีรูปแบบการนิเทศในเรื่องเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนโดยเฉพาะ โดยรูปแบบการนิเทศที่ปรากฏอยู่ปัจจุบันมักจะเริ่มต้นด้วยการแจ้งนโยบายแก่คณะครูแล้วแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการนิเทศ รูปแบบการนิเทศดังกล่าวเป็นการนิเทศโดยคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บริหารจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกพบว่า มีข้อจำกัดและอุปสรรคที่ทำให้การนิเทศยังไม่ประสบ

ผลสำเร็จเท่าทีควรหลายประการ เช่น ผู้นิเทศขาดความรู้ในเรื่องของเทคนิควิธีสอนต่างๆ ขาดทักษะและเทคนิคการนิเทศ ขาดเครื่องมือที่มีมาตรฐานและเหมาะสมกับการนิเทศ วิธีสังเกตการสอนและการให้ข้อมูลย้อนกลับไม่มุ่งผลการพัฒนาอย่างจริงจังทำให้ไม่เกิดผลการพัฒนาเป็นไปตามที่พึงประสงค์ การนิเทศเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีรูปแบบที่ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติการนิเทศเพื่อให้ครูพัฒนาคุณภาพด้านการวิจัยได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ครูมีขวัญกำลังใจ มีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

จากสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการปฏิรูปการศึกษาด้านการพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ และการพัฒนาครูตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ตลอดจนมีความคิดเห็นว่ารูปแบบการนิเทศที่เป็นระบบนั้นช่วยให้ครูสามารถทำการวิจัยในชั้นเรียนได้ประสบผลสำเร็จและช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นผู้วิจัยจึงศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติการนิเทศครูให้สามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างถูกต้องตามหลักการ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่นำมาใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการนิเทศการสอน แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน

3.2ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(1)ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำนวน 1,729 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan ใช้ค่าความเชื่อมั่น 95% มีความคลาดเคลื่อน 5% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 317 คน ได้มาด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยสุ่มจากบัญชีรายชื่อของโรงเรียนในแต่ละกลุ่มสถานศึกษาในเขตพื้นที่ด้วยตารางเลขสุ่ม (Random Number Table)

(2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ (In-depth Interview)ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9คนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คนการทำประชาพิจารณ์ (Public Hearing) ได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 30 คน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่องรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยมีลำดับขั้นตอนในการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างร่างรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยดำเนินการดังนี้

1.1การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการทำวิจัยในชั้นเรียนจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูกลุ่มเป้าหมายเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือที่ใช้ใน การวิจัย ได้แก่แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence, IOC) และหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α-Coefficient) โดยใช้สูตรครอนบัค (Cronbach) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำแบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 317 คน ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามจำนวน 317 ชุด ได้แบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 315 ชุด คิดเป็นร้อยละ 99.36 และไม่ตอบกลับจำนวน 2 ชุด คิดเป็นร้อยละ 0.64

1.2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการนิเทศเป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ทางทฤษฎีที่จะนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์สังเคราะห์กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบวิเคราะห์เอกสาร

1.3 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน และการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสังเคราะห์พัฒนาเป็นร่างรูปแบบการนิเทศ เพื่อให้ได้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบและรูปแบบการนิเทศเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

1.4 นำผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ผลการศึกษาเอกสารงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องและผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มาวิเคราะห์เพื่อสังเคราะห์เป็นร่างรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริม การวิจัยในชั้นเรียนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบร่างรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จากผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) จำนวน 9 คน และการประเมินความสอดคล้องของร่างรูปแบบการนิเทศ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบประเมินความสอดคล้อง

ขั้นตอนที่ 3 การยืนยันรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เป็นการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทำประชาพิจารณ์ (Public Hearing) และนำแบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่น สอบถามความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ครูและ

ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยสถิติพื้นฐานได้แก่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean, $\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, S.D.) ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence, IOC) และสถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือได้แก่การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (**α**-Coefficient) โดยใช้สูตรครอนบัค (Cronbach)

5. ผลการวิจัย

รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 สร้างขึ้นจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน การศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการนิเทศ การวิจัยในชั้นเรียน การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การจัดกลุ่มสนทนาผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) และการทำประชาพิจารณ์ (Public Hearing) สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เคยทำวิจัยในชั้นเรียน และส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียน สภาพปัจจุบันในการดำเนินงานของครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพความต้องการของครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5.2 รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) องค์ประกอบของรูปแบบ4) ขั้นตอนการนำรูปแบบไปใช้และ 5) ปัจจัยสนับสนุน ซึ่งรูปแบบที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด และรูปแบบมีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อย ได้แก่ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบของรูปแบบหลักการ ขั้นตอนการนำรูปแบบไปใช้ และปัจจัยสนับสนุน และรูปแบบมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในสถานศึกษาโดยภาพรวม มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ขั้นตอนการนำรูปแบบไปใช้องค์ประกอบของรูปแบบ วัตถุประสงค์ ปัจจัยสนับสนุน และหลักการตามลำดับ

6. อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้วิจัยได้อภิปรายผลได้ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยดังนี้

6.1 สภาพปัจจุบันในการดำเนินงานด้านการวิจัยในชั้นเรียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ Vichasitti Tippavong (2552) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในการดำเนินงานด้านการวิจัยในชั้นเรียนของครูพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักสูตรการฝึกอบรมดังกล่าวไม่ได้เกิดจากความประสงค์หรือความต้องการของโรงเรียนจึงทำให้ผู้บริหารในสถานศึกษาไม่รับรู้ด้วยทำให้ขาดการกำกับติดตามผลในระดับโรงเรียนขาดการวางแผนพัฒนาบุคลากรร่วมกันระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนจึงทำให้ขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน

6.2 สภาพปัญหาด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ยุทธพงษ์ อายุสุข ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูพบว่าสภาพปัญหาการทำวิจัยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูขาดการส่งเสริมสนับสนุนและช่วยเหลือการทำวิจัยในชั้นเรียนจากผู้บริหารสถานศึกษาเพราะการสนับสนุนของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแนวทางสำคัญที่สุดที่จะช่วยพัฒนาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้กำหนดนโยบายการทำวิจัยของครู นอกจากจะพัฒนาทักษะความสามารถด้านการวิจัยแก่ครูแล้วยังต้องส่งเสริมให้ครูมีการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่องด้วย ดังนั้นการวิจัยในชั้นเรียนของครูจึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร

6.3 สภาพความต้องการของครูด้านทำวิจัยในชั้นเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Suntorn Chamarat ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพความต้องการของครูด้านทำวิจัยในชั้นเรียนพบว่าครูมีความต้องการทำการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับมากอาจเนื่องมาจากครูได้ตระหนักถึงความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้มีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนในการเปลี่ยนแปลงสู่ห้องเรียนคุณภาพ (Quality classroom) ที่เน้นการพัฒนาครู 5 ด้าน โดยเฉพาะในด้านการวิจัยในชั้นเรียนนั้นได้จัดโปรแกรม Classroom Action Research : CAR เพื่อเป็นการนำการเปลี่ยนแปลงตนเองของครู ดังนั้นจากข้อค้นพบดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาทั้งในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษาควรให้ความสนใจและหาแนวทางในการพัฒนาให้ครูสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Suntorn Chamarat, 2555)

6.4 รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีความสอดคล้อง มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะสร้างขึ้นโดยผสมผสานแนวคิดการนิเทศแบบกัลยาณมิตร การนิเทศแนวใหม่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและการประยุกต์ทฤษฎีหลักการสอนผู้ใหญ่ตามแนวคิดของกลิ๊กแมน, กอร์ดอนและรอสกอร์ดอนและแนวคิดของ Wiles and Bondi ที่เน้นการสร้างบรรยากาศที่ดีและเหมาะสมกับความต้องการของบุคคลและความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการร่วมคิดร่วมทำ มาใช้เพื่อสร้างเป็นรูปแบบการนิเทศ และผ่านการตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยการประชุมกลุ่มสนทนาและจากการทำประชาพิจารณ์ กอปรกับ

สอดคล้องกับความต้องการของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศในการแก้ปัญหาด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องการรูปแบบหรือแนวทางการนิเทศที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้ (Wiles, Jon and Joseph Bondi, 2004) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kriengsak Sangchai ที่ได้สร้างรูปแบบการนิเทศขึ้นเพื่อแก้ปัญหาให้ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีแนวทางการนิเทศที่ชัดเจน เพราะการนิเทศเป็นปัจจัยสำคัญและมีความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะการนิเทศภายในสถานศึกษา ซึ่งดำเนินการนิเทศโดยผู้บริหารสถานศึกษาที่จำเป็นต้องมีแนวทางที่ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ตามมาตรฐานด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นรูปแบบที่สร้างขึ้นนี้จึงสอดคล้องกับความต้องการผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องการแบบแผนการนิเทศที่ชัดเจนและง่ายต่อการนำไปปฏิบัติในสถานศึกษา (Kriengsak Sangchai, 2552)

7. ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยเรื่องรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาควรนำรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครูไปปฏิบัติในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการวิจัยในชั้นเรียนของสถานศึกษา

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรกำหนดนโยบายในการนำรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครูไปใช้ในสถานศึกษาให้ชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบอื่นๆ เพื่อส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู เช่น รูปแบบการนิเทศแบบโค้ช (Coaching Model) รูปแบบการนิเทศแบบพัฒนาวิชาชีพ (PBSE Model: Performance Based Supervision and Evaluation) และรูปแบบการนิเทศพัฒนาวิชาชีพแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาครูผู้เชี่ยวชาญ (TEC Model: Teacher Expertise Coaching Model) เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครูกับสถานศึกษาในสังกัดอื่นๆ เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นต้น

References

Kriengsak Sangchai. (2552). Science Teacher Guidance and Teaching Model Development for Science Inclined Students Development **(Doctoral Dissertation).** Bangkok: Silpakorn University.

Pattanan Pulprasit. (2555). Guidance, Counseling, Evaluation and Instruction Management by Knowledge Management Method for Elementary Educational Service Areas in The Northeast Region **(Doctoral Dissertation).** Nakhon Ratchasima: Vongchavalitkul University.

Suntorn Chamarat. (2555). Class Room Research Teacher Development Model for Small Educational Institutes, Khonkaen Elementary Education Area1 **(Doctoral Dissertation).** Khon Kaen: Northeast Region University.

Vichasitti Tippavong. (2552).Roles of Elementary Schools Administrators in Teachers' Class Room Research Promotion, Korchan 2 School Group, Educatinal Service Area 2, Chonburi **(Master's thesis).** Chachoengsao: Rajabhat Rajanakarin University.

Wiles, Jon and Joseph Bondi.(2004). **Supervision: A Guide to Practice. 6th ed.** New Jersey: Pearson Prentice-Hall.

Yaovapa Techakup. (2542). **Elementary Education Administration and Guidance.** Bangkok: Chaopraya Printing

Yupin Yuenyong. (2553). Guidance Methods for Competency Enhancement in Class Room Research for Teachers at Educational Area5, Bangkok Educational Area **(Doctoral Dissertation).** Bangkok: Silpakorn University.

การพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

THE DEVELOPMENT OF SUPPLEMENTARY READING MATERIALS ON TRAVEL TO SAMPHRAN TO ENHANCE THE ABILITY OF READING FOR MAIN IDEA FOR PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS

อภิเชษฐ์ เทศเล็ก*

Aphichet Theslek*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่านชุด ท่องเที่ยวเมืองสามพราน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน และ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาคประสิทธิ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2559 จำนวน 40 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) กำหนดระยะเวลาในการทดลอง 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง รวม 8 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ หนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย($\bar{X}$)ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test) แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (dependent)

ผลการวิจัยพบว่า :

1. หนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 8163/82.67

2. ทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

---

*Master of Education Program in Thai Language Teaching, Department of Curriculum and Methodology, Faculty of Education, Silpakorn University

3. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

คำสำคัญ : หนังสือส่งเสริมการอ่าน, การอ่านจับใจความสำคัญ

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to develop supplementary reading materials on travel to Samphran to enhance the ability of reading for main idea for Prathomsuksa 6 students to be the efficient standard criterion of 80/80 2) to compare the ability of reading for main idea for Prathomsuksa 6 students before and after study by supplementary reading materials on travel to Samphran. And 3) to study the opinion of student about using the supplementary reading materials on travel to Samphran. The samples was 40 students of Prathomsuksa 6 Nakprasith school. Sampran district. NakhonPathom province of Academic year 2016. They were selected by simple random sampling.The experiment was taken 2 weeks, 4 times per week, total 8 times. The research instruments were 1) supplementary reading materials on travel to Samphran 2) learning management plans 3) test of student ability of reading for main idea and 4) questionnaires to investigate student's opinions by using the supplementary reading materials on travel to Samphran. The data were analyzed by mean ($\overline{X}$), standard deviation of items (S.D.) and t-test dependent

The research findings were as follows :

1. The supplementary reading materials on travel to Samphran to enhance the ability of reading for main idea for Prathomsuksa 6 students had the efficient standard criterion of 81.63/82.67.

2. The ability of reading for main idea of Prathomsuksa 6 students after learning higher than before learning been statistically significant at the .05 level.

3. The sample student was opinions at high agreement level about management learning using the supplementary reading materials on travel to Samphran.

Keywords: Supplementary reading materials, Reading comprehension.

1. บทนำ

ภาษาไทยนอกจากจะเป็นเครื่องมือในการสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน ใช้เป็นภาษาราชการใช้ในกิจการงานต่าง ๆ แล้ว ภาษาไทยจึงยังมีความสำคัญในการเรียนการสอนทุกระดับชั้น กล่าวคือ การเรียนทุกวิชาต้องใช้ภาษาไทยเป็นสื่อ เป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ ไม่ว่าจะเป็นการพูด อธิบาย การฟังหรือการอ่านตำราต่าง ๆ การเรียนการสอนภาษาไทยมิได้มุ่งหวังให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้เพียงอย่างเดียว หากมุ่งหวังให้นักเรียนนำความรู้ ความสามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง สื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี รวมทั้งต้องรักษาภาษาไทยไว้ในฐานะที่เป็นสมบัติของชาติด้วย ดังนั้น ผู้ที่มีความสามารถใช้ภาษาไทยได้ดีย่อมมีโอกาสเรียนรู้ได้ดีกว่าคนอื่น

วิชาภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ ซึ่งผู้เรียนต้องได้รับการฝึกฝนให้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้ง 4 ทักษะ คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน ในบรรดา 4 ทักษะดังกล่าวนั้น การอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญและจำเป็นมากในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพราะปัจจุบันนี้วิทยาการและเทคโนโลยีต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ข้อมูลต่างๆ ในชีวิตประจำวันจะต้องอาศัยการอ่าน จึงจะสามารถเข้าใจ และสื่อความหมายกันได้ นักการศึกษาของไทยและต่างชาติเห็นพ้องต้องกันว่า การอ่านมีความสำคัญสำหรับนักเรียน เพราะกิจกรรมการเรียนทุกอย่างประมาณร้อยละ 80-90 ต้องอาศัยการอ่านเป็นสำคัญ การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญในการแสวงหาความรู้ เนื่องจากการศึกษาหาความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ต้องอาศัยการอ่านเป็นสำคัญ จึงจะสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ (Phramaha Kamphon Khunangkaro, 2559 : 255) ดังนั้น ในการเรียนการสอนจึงจำเป็นจะต้องปลูกฝังให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านและพัฒนาให้นักเรียนสามารถอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาต้องทำอย่างสม่ำเสมอ สำหรับการอ่านที่เป็นพื้นฐานและเป็นประโยชน์ต่อการแสวงหาความรู้ คือ การอ่านจับใจความสำคัญ ดังที่ แวววยุรา เหมือนนิล ได้กล่าวไว้ว่า การอ่านจับใจความสำคัญเป็นความเข้าใจเรื่องที่อ่านระดับต้นและเป็นพื้นฐานที่สำคัญมากสำหรับการอ่านในระดับที่สูงต่อไป (Vaewmayura Muannin, 2541: 17)

แม้ว่าการอ่านและการอ่านจับใจความสำคัญจะมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ และถูกกำหนดให้เป็นเนื้อหาในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยมาอย่างต่อเนื่องก็ตาม แต่พบว่าการอ่านยังเป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข คือ นักเรียนไม่มีนิสัยรักการอ่านและไม่ชอบอ่าน ดังที่ ณรงค์ฤทธิ์ ศักดาณรงค์ ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาที่นักเรียนไม่ชอบอ่านและไม่มีนิสัยรักการอ่านเป็นการนำไปสู่ปัญหาขั้นพื้นฐาน คือ การฟัง การพูด และการเขียนไม่ก้าวหน้า เนื่องจากการอ่านเป็นพื้นฐานในการฟัง การพูด และการเขียน และถ้านักเรียนมีประสิทธิภาพในการอ่านจะทำให้มีประสิทธิภาพในการฟัง การพูด และการเขียนตามไปด้วย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาคประสิทธิ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่านชุด ท่องเที่ยวเมืองสามพราน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน

3. ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีแบบแผนการวิจัย แบบหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pretest Posttest Design) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาคประสิทธิ์ จังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2559 จำนวน 9 ห้องเรียน ซึ่งจัดนักเรียนแบบคละความสามารถ รวมทั้งสิ้น 386 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาคประสิทธิ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2559 จำนวน 1 ห้องเรียน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มได้ห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/3 มีนักเรียน 40 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพรานตัวแปรตาม คือ ความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญและความคิดเห็นของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา และแบบแผนการวิจัย

ขั้นที่ 2 ขั้นสร้างเครื่องมือ

2.1 หนังสือส่งเสริมการอ่านชุด ท่องเที่ยวเมืองสามพราน จำนวน 4 เล่ม โดยผู้วิจัยสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลท้องถิ่นของอำเภอสามพรานที่มีอยู่เดิมโดยอิงเนื้อหาที่มาจากคำขวัญและข้อมูลของอำเภอสามพราน เพื่อนำมาพัฒนาเป็นหนังสือส่งเสริมการอ่านจำนวน 4 เล่ม คือ เล่มที่ 1 เมืองสามนายพราน เล่มที่ 2 พุทธสถานวัดไร่ขิง

เล่มที่ 3 หลากหลายสิ่งที่ดอนหวาย เล่มที่ 4 ล่องเรือไปในท่าจีน มีค่าประสิทธิภาพดังนี้ การหาประสิทธิภาพรายบุคคล ได้ค่าประสิทธิภาพ 67.50/68.89 การหาประสิทธิภาพเป็นกลุ่มเล็ก ได้ค่าประสิทธิภาพ 77.22/78.89 การหาประสิทธิภาพภาคสนาม ได้ค่าประสิทธิภาพ 80.33/81.44 แล้วจึงนำหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน จำนวน 4 แผน เวลา 8 ชั่วโมง ที่ได้ตรวจสอบความถูกต้องและเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.96– 1.00

2.3 แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบปรนัยมี 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คนได้เท่ากับ 1.00จากนั้นหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดทักษะโดยได้ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.20-0.80 และได้ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.21 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR – 20 ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91

2.4 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน แบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 10 ข้อ โดยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นใน 3 ด้าน คือ ด้านบรรยากาศในการเรียน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านประโยชน์และการนำไปใช้ โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าเท่ากับ 1.00

ขั้นที่ 3 ขั้นทดลอง

ก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน ผู้วิจัยได้ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญซึ่งเป็นแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญก่อนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบปรนัยมี 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ แล้วตรวจให้คะแนน โดยข้อถูกให้ 1 คะแนน ข้อผิด 0 คะแนนจากนั้นดำเนินการทดลอง โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนด้วยตนเอง ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น จำนวน 4 แผน รวม 8 ชั่วโมง เริ่มทดลองจัดการเรียนรู้ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ตามกำหนดให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ (Post-test) ซึ่งเป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกับแบบทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pre-test) แต่ใช้วิธีการสลับข้อ แล้วตรวจให้คะแนน หลังจากการจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน ให้ผู้เรียนทำแบบสอบถามความคิดเห็น

ขั้นที่ 4 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำคะแนนมาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยการทดสอบ t-test แบบกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มมีความสัมพันธ์กัน วิเคราะห์ผลความคิดเห็นของนักเรียน โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่านชุด ท่องเที่ยวเมืองสามพราน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลการวิจัยดังนี้

1. หนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.63/82.67

2. ทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

6. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่านชุด ท่องเที่ยวเมืองสามพราน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผลการหาประสิทธิภาพของหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.63/82.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพรานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ เป็นเนื้อหาสาระเกี่ยวกับท้องถิ่นของนักเรียนเองทำให้นักเรียนเกิดความสนใจมากขึ้น อีกทั้งภายในหนังสือประกอบไปด้วยเนื้อหาที่น่าสนใจ ใช้ภาษาเข้าใจง่าย ภาพประกอบสวยงาม และมีสีสันที่สวยงามเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Banjong Vansuriya (2530) ที่ว่า การใช้แหล่งข้อมูลท้องถิ่นเป็นสื่อในการเรียนรู้เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง กระตุ้นให้เกิดความสนใจอยากรู้ อยากเห็นอยากค้นคว้าไม่เบื่อหน่ายในบทเรียน

ทั้งนี้ หนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพรานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนั้น

มีองค์ประกอบที่สนับสนุนให้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.63/82.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้แก่ 1.1 เนื้อหา และกิจกรรมคำถามท้ายเล่มที่ไม่ซับซ้อน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ตรงกับความสนใจของผู้เรียน สามารถส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสามารถในการอ่านจับใจความได้ดีขึ้น ดังที่ เสริมศรี หอมทิมาวรกุล ได้กล่าวถึงขั้นตอนการอ่านจับใจความสำคัญไว้ 5 ขั้นตอน คือ 1) อ่านเรื่องราวผ่าน ๆ โดยตลอดเพื่อให้รู้ว่าเรื่องนั้นว่าด้วยเรื่องอะไรบ้าง จุดใด ตอนใด เป็นจุดสำคัญของเรื่อง 2) อ่านให้ละเอียดทำความเข้าใจให้ชัดเจน ไม่ควรหยุดอ่านระหว่างเรื่องเพราะจะทำให้เข้าใจไม่ต่อเนื่อง 3) อ่านซ้ำตอนที่ไม่เข้าใจ และตรวจสอบความเข้าใจในข้อความบางตอนให้แน่นอนและถูกต้อง 4) ตอบคำถามสั้น ๆ อะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ หรือทำโน้ตย่อ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของตนเอง 5)เรียบเรียงใจความสำคัญของเรื่องด้วยตนเอง และ Ajjari Kongcharoenket (2540) ได้สรุปลักษณะของหนังสืออ่านประกอบที่ดีไว้ว่า หนังสืออ่านประกอบที่ดีต้องมีเนื้อหาตรงกับความสนใจ ความต้องการของเด็กและช่วยส่งเสริมความรู้ของเด็กในด้านต่าง ๆ เนื้อเรื่องมีความสนุกสนาน ชัดเจน เหมาะสมในการใช้เป็นเครื่องกระตุ้นให้อยากอ่าน เป็นหนังสือที่อ่านเข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่ดี ขนาดของเรื่องไม่สั้นหรือยาวเกินไป มีภาพประกอบและชื่อเรื่องสอดคล้องกัน ตัวอักษรที่ใช้เหมาะสมกับวัยของเด็ก 1.2 แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีกิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น เกม และเพลง กิจกรรมตอบคำถามเพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการนำเสนองานกลุ่ม ที่ทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมตลอดกิจกรรม ปัญหาที่พบจากการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้จากการสังเกต และสอบถามกลุ่มทดลอง เนื่องจากในขั้นตอนการหาประสิทธิภาพแบบเดี่ยว พบว่ามีค่าประสิทธิภาพอยู่ที่ 67.50/68.89 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จากการสังเกตและสอบถามนักเรียนกลุ่มทดลอง พบปัญหาคือ เวลาที่ใช้ในการเข้าร่วมกลุ่มทดลองของนักเรียนไม่พอเนื่องจากต้องร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียนด้วย อีกทั้งนักเรียนยังไม่เข้าใจเรื่องข้อสอบประเมินค่าเท่าที่ควร โดยครั้งต่อมาในการหาประสิทธิภาพกลุ่มย่อย ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้บริหารสถานศึกษาให้นักเรียนกลุ่มทดลองในขั้นตอนนี้เข้าร่วมกลุ่มการทดลองได้เต็มเวลาโดยไม่ต้องเข้าร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียนชั่วคราว อีกทั้งอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำข้อสอบประเมินค่าให้นักเรียนเข้าใจยิ่งขึ้น ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพบว่ามีค่าประสิทธิภาพอยู่ที่ 77.22/78.89 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จากการสังเกตและสอบถามนักเรียนกลุ่มทดลอง พบปัญหาคือ ชั่วโมงที่ใช้ในการทดลองตรงกับคาบเรียนสุดท้าย ทำให้นักเรียนไม่ตั้งใจทำข้อสอบ เพราะมีความกังวลที่จะต้องเดินทางกลับบ้านให้ตรงเวลา ซึ่งปัญหาในขั้นตอนนี้ ตรงกับปัญหาที่พบในขั้นตอนการหาประสิทธิภาพแบบเดี่ยว ผู้วิจัยจึงแก้ปัญหาโดยเปลี่ยนชั่วโมงทดลองจากคาบเรียนสุดท้าย มาเป็นคาบเรียนในช่วงเช้า เพื่อหลีกเลี่ยงความเร่งรีบของนักเรียนกลุ่มทดลองภาคสนาม และดึงสมาธิให้อยู่ในกิจกรรมการทดลอง ซึ่งพบว่ามีค่าประสิทธิภาพอยู่ที่ 80.33/81.44 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพรานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบวัดทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการ

เรียนรู้ โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพรานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ สูงกว่า ก่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพรานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการนำหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพรานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เป็นนวัตกรรมที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เป็นเพราะการที่ผู้วิจัยมีกระบวนการในการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความที่เป็นระบบ โดยการสร้างแบบทดสอบที่ครอบคลุม เนื้อหาจากนอกชั้นเรียน และเนื้อหาในแบบทดสอบยังไม่เกี่ยวข้องกับหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพรานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญที่นักเรียนได้อ่าน เพื่อจะได้วัดความสามารถในการอ่านจับใจความที่แท้จริง โดยข้อคำถามได้กำหนดให้มีการวัดระดับพฤติกรรม ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า ซึ่งสอดคล้องกับ Sunanta Mansettavit (2543: 83-90) ที่ได้เสนอทักษะเพื่อเป็นแนวทางการสอนอ่านจับใจความสำคัญไว้คือ 1) ทักษะขั้นพื้นฐาน ทักษะการอ่านขั้นพื้นฐานนั้นเกี่ยวข้องกับการลำดับความคิดนักจิตวิทยาการอ่านจึงได้นำหลักของบลูม (Bloom) มาประยุกต์ใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ทางการอ่านไว้ 6 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 จำ เป็นขั้นเริ่มแรกของการอ่านที่สมองจะต้องจำเรื่องราวให้ได้จำความหมายของคำให้คำจำกัดความของคำยาก จำชื่อตัวละครและเหตุการณ์สำคัญ การที่ครูจะรู้ว่านักเรียนมีความจำเรื่องที่อ่านได้มากหรือน้อยก็ใช้วิธีการตั้งคำถามเรื่องที่อ่าน หรืออาจให้สะกดคำ บอกความหมายหรือบอกคำจำกัดความ ขั้นที่ 2 เข้าใจ เป็นขั้นที่ผู้อ่านสามารถจำเรื่องที่อ่านด้วยคำพูดของตนเองได้ เข้าใจความคิด ถ้อยคำ ประโยค และข้อคติสอนใจ สรุปเรื่องเป็นแนวคิดโดยใช้คำพูดของตน ดังนั้นการที่ครูจะประเมินนักเรียนว่ามีความเข้าใจมากหรือน้อย ควรตั้งคำถามให้มีการเล่าเรื่องและเรียงลำดับของเรื่อง ขั้นที่ 3 นำไปใช้ เป็นขั้นที่ผู้อ่านควรมีการฝึกนำถ้อยคำ ประโยค และเหตุการณ์ที่ได้จากการอ่านไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นใหม่หรือนำไปแก้ปัญหาในวิชาอื่นๆ ดังนั้น คำถามที่ใช้มักที่จะกำหนดเป็นสถานการณ์ให้ผู้อ่านพิจารณาในการนำความรู้มาใช้ ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ เป็นขั้นที่ผู้อ่านแยกองค์ประกอบย่อยของแนวคิดที่ได้จากการอ่าน การรู้จักแยกความหมายของคำที่มีความหมายหลายอย่าง สามารถบอกได้ว่าองค์ประกอบใด มีความสัมพันธ์กันหรือไม่เกี่ยวข้องเลย ขั้นที่ 5 สังเคราะห์ เป็นขั้นที่ผู้อ่านรู้จักสรุปแนวคิดของเรื่อง ค้นหาลักษณะโครงเรื่องที่คล้ายคลึงกับเรื่องที่เคยอ่าน สุภาษิตหรือคำพังเพยที่มีความหมายเปรียบเทียบใกล้เคียงกัน อีกทั้งยังสามารถสรุปแนวคิดที่เหมือนกันและแตกต่างกันได้ด้วย ขั้นที่ 6 ประเมินค่า เป็นขั้นสูงสุดของการคิดที่ให้ผู้อ่านรู้จักตัดสินใจเรื่องที่อ่านว่าอะไรคือส่วนที่เป็นเท็จ พิจารณาและค้นหาคุณค่าที่ปรากฏในเรื่อง เพื่อฝึกให้ผู้อ่านรู้จักสังเกตการณ์ใช้ถ้อยคำ การบรรยายที่ทำให้เกิดภาพจน์ตลอดจนความประทับใจอื่น ๆ ที่ได้จากการอ่านเรื่อง อีกทั้งเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นในหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพรานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญนั้น เป็นเนื้อหาที่เรียงลำดับจากง่าย ไปหายาก เพื่อพัฒนาผู้เรียนทีละลำดับขั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Pannee Ch,Jenjit (2550: 136) ที่กล่าวถึงลักษณะทางสติปัญญา (Cognitive Characteristics) ของเด็กระดับประถมศึกษาตอนปลาย ไว้ว่า วิธีที่ดีที่สุดในการสอนให้เด็กพัฒนาถึงขีดความสามารถคือ การให้เริ่มทำจากสิ่งง่ายๆ แล้วค่อยๆ ยากขึ้นเป็นลำดับ

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพรานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ พบว่า ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ โดยภาพรวมเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 2.790 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.38 เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายคำถาม พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน ช่วยปลุกเร้าและจูงใจให้นักเรียนกระตือรือร้นในการเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพรานทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ มีระดับความคิดเห็นโดยรวมเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 2.98 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.16 รองลงมาคือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพรานให้บรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและน่าสนใจ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพรานทำให้นักเรียนเกิดนิสัยรักการอ่าน มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 2.83 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.38 และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 2.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.41 ตามลำดับ แสดงว่านักเรียนมีความพึงพอใจและเห็นด้วยกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญทุกรายการในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพรานเพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ เป็นกิจกรรมที่นักเรียนชอบและให้ความสนใจ เพราะทำให้นักเรียนได้ผ่อนคลายความเครียดจากการเรียนในหนังสือเรียนและแบบฝึกหัดเดิมๆ อีกทั้งยังได้รับความรู้ ความบันเทิงควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จินตนา ใบกาซูยี ที่กล่าวถึงธรรมชาติของเด็กว่า ธรรมชาติของเด็กนั้นจะชอบฟังนิทานและอ่านเรื่องราวจากนิทาน ซึ่งหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้นั้น มีกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากการออกแบบ การสำรวจและกำหนดเนื้อหา การการสร้างคำถามท้ายเล่ม การออกแบบภาพประกอบ จึงทำให้หนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ มีความน่าสนใจและช่วยปลุกเร้าจูงใจให้นักเรียนกระตือรือร้นในการเรียน ตามที่นพวรรณ สิริเวชกุลและปานบุญ สิริเวชกุล ระบุ

ว่า หนังสือที่ดีสำหรับเด็กต้องเป็นหนังสือที่อ่านแล้วสนุกสนานเพลิดเพลิน มีเทคนิคการพิมพ์ที่สวยงาม ขนาดของตัวอักษรและรูปเล่มเหมาะสมกับเด็ก ต้องมีภาพประกอบเกือบทุกหน้าซึ่งภาพประกอบต้องมีสีสันสวยงามสอดคล้องกับเรื่องที่อ่าน รวมถึงการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ มีกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งเกมการศึกษา และเพลงประกอบบทเรียน กิจกกรมถาม ตอบ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการนำเสนอผลงาน ที่จัดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ ช่วยสร้างบรรยากาศที่ท้าทาย น่าติดตาม และไม่น่าเบื่อ ทั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากเรื่องที่ง่ายไปหายาก คอยกระตุ้นให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับเทคนิคของคูนิน (Kounin, อ้างถึงใน พรรณี ช.เจนจิต) (2550: 23) ที่สรุปว่า นักเรียนจะให้ความสนใจและความร่วมมือในการเรียนการสอนเป็นอย่างดี ถ้าการดำเนินกิจกรรมของครูเป็นไปอย่างต่อเนื่องและราบรื่น โดยนักเรียนมีความคิดเห็นตรงกันว่ามีประโยชน์ต่อตนเองและเหมาะสมที่จะใช้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

8. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย ตามที่เสนอไปแล้วข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. การทำแบบทดสอบภายใน 1 ชั่วโมง อาจทำให้นักเรียนเกิดความเหนื่อยล้าและเครียด เนื่องจากต้องทำงานแข่งกับเวลาเพื่อให้งานสำเร็จในเวลาที่กำหนด ดังนั้นจึงควรเพิ่มเวลาตามความเหมาะสมของผู้เรียน

2. นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อาจจะยังไม่มีความเข้าใจในเรื่องการทำข้อสอบแบบประเมินค่าเท่าที่ควร ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรให้คำแนะนำ และสาธิตตัวอย่างที่ถูกต้องให้กับนักเรียนก่อนเริ่มทำการทดสอบ

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทดลองสร้างพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่าน เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ ที่เกี่ยวกับข้อมูลท้องถิ่นอื่น ๆ เพิ่มขึ้นเพื่อให้ข้อมูลดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องและใกล้ตัวผู้เรียนมากขึ้น

2. ผลการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการอ่านจับใจความสามารถส่งเสริมและพัฒนาได้ ดังนั้นจึงควรมีการนำวิธีการนี้ไปใช้ในระดับชั้นอื่น เนื่องจากการอ่านจับใจความสำคัญเป็นทักษะจำเป็นที่นักเรียนจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

References

Ajjari Kongcharoenket. (2540). **Life Experience Supplementary Reading Books Production for 2nd Grade Elementary Students** Bangkok: Kasetsart University.

Banjong Vansuriya. (2530). Free Selective Science Subject Production in Accordance With 2551 First Secondary Education Curriculum (improved 2533) by using local knowledge in Lampang Province **(Master's thesis).** Chiengmai: Chiengmai University.

Nawaphon Kopwitthayakun. (2558). Model of Participation of Reading Habits Activity Supporting For Primary School. **Journal of MCU Social Science Review**, 5(2), 233 – 244.

Noppawan Sirivejjakul and Panboon Sirivejjakul. (2548). **Sort Stories for Children and Youth.** Bangkok: Max Printing house.

Pannee Ch,Jenjit. (2550). **Learning and Teaching Psychology**. Nantaburi: Geat Education.

Phramaha Kamphon Khunangkaro. (2559). Human Resource Development In Buddhist Approach. **Journal of MCU Social Science Review**, 5(2), 387 – 396.

Rungnapa Issarent. (2555). Story Book Development for Teaching 10 National Health Principles to the 5th Grade Elementary Students of Wat Klangbangkaew School,Nakornpatom **(Master's Thesis).** Nantaburi: Sukhothaitammatirat Open University.

Sunanta Mansettavit. (2543). **Principle and Method of Reading Thai Language**. Bangkok: Thaiwattanapanich.

Vaewmayura Muannin. (2541). **Reading for Main Ideas.** Bangkok: Chomromdek Printing.

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายใน ของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

FACTORS AFFECTING EFFECTIVENESS OF INTERNAL AUDIT OF PUBLIC AUTONOMOUS UNIVERSITIES

มาลีรัตน์ พัฒนตั้งสกุล* กนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินิทธิ์**
Maleerat Phattatangsakun* Kanoksak Sukwatanasinit**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (3) เพื่อศึกษาผลกระทบของปัจจัยด้านบุคคลและด้านการตรวจสอบภายในสมัยใหม่ที่มีต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และ (4) เพื่อศึกษารวบรวมปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มผู้รับตรวจและกลุ่มผู้ตรวจสอบภายใน จำนวน 398 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน การใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ผู้บริหารแบบกึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, F-test (ANOVA) และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ในการวิเคราะห์แปลผลและนำเสนอ

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุมากกว่า 40 ปี สมรส ระดับการศึกษา ปริญญาตรี สาขาวิชาบัญชี เป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานปฏิบัติการ มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป และมีหน้าที่ปฏิบัติงานในปัจจุบันด้านการตรวจสอบภายใน โดยมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับปัจจัยการตรวจสอบภายในสมัยใหม่โดยรวมอยู่ในระดับสูงทุกด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนางานให้ทันสมัยและตรงกับวัตถุประสงค์ขององค์กรด้านการตรวจสอบตามผลการประเมินความเสี่ยง ด้านการตรวจสอบแบบมีส่วนร่วมและการประเมินผลตนเอง ด้านการตรวจสอบในเชิงรุกแบบก้าวหน้าและสร้างสรรค์ และมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในโดยรวมอยู่ในระดับสูง ตามลำดับดังนี้ ด้านการลดโอกาสที่จะเกิดความสูญเสียจากการดำเนินงาน ด้านการควบคุมภายในที่ดี ด้านการบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ และด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

*Master of Accountancy Program in Accountancy, Sripatum University
**Faculty of Accountancy, Sripatum University

ผลจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านบุคคลเกี่ยวกับเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาสูงสุด สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา สถานภาพการทำงาน ตำแหน่งงานในปัจจุบัน ประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในที่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยด้านบุคคลเกี่ยวกับหน้าที่ปฏิบัติงานในปัจจุบัน แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในที่ไม่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ด้านการตรวจสอบภายในสมัยใหม่ พบว่า ด้านการพัฒนางานตรวจสอบให้ทันสมัยและ ตรงกับวัตถุประสงค์ขององค์กร ด้านการตรวจสอบตามผลการประเมินความเสี่ยง ด้านการ ตรวจสอบแบบมีส่วนร่วมและการประเมินผลตนเอง และด้านการตรวจสอบในเชิงรุกแบบก้าวหน้า และสร้างสรรค์ มีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนในด้านปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการตรวจสอบภายใน ของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ พบว่า ปัญหาจากการตรวจสอบภายใน บุคลากรมีจำนวนน้อยกว่า ปริมาณงาน ผู้ตรวจสอบภายในขาดความรู้ ไม่มีการพัฒนา อุปสรรค คือ สถานที่-เวลาของหน่วยรับ ตรวจไม่เอื้ออำนวย ไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ข้อเสนอแนะคือ ทีมตรวจสอบภายในควร เรียนรู้พัฒนาเทคนิคใหม่ เร่งสร้างบุคลากรให้มีทักษะ เชี่ยวชาญ ควรวางแผนการดำเนินงานอย่างมี กลยุทธ์รัดกุม รายงานผลการตรวจสอบให้ทันท่วงทีไม่ล่าช้า

คำสำคัญ : การตรวจสอบภายในสมัยใหม่, ประสิทธิผลของการตรวจสอบภายใน

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1. To study on individual factors and aspects of modern internal auditing of the audited toward the effeteness of internal audit of Autonomy University. 2, To study comparative the effeteness of internal audit of Autonomy University. 3, To study the impact of individual factors and aspects of the audits toward the effiveness of internal audit of Autonomy University. 4, To study the issues, obstacles and collection the problem about the internal audit of Autonomy University. The sample size was 398 auditors with different levels of positions. Data were analyzed by descriptive statistic; frequency, percentage, mean and standard deviation, and interential statistics; t-test, f-test (ANOVA) and Multiple Regression Analysis.

Findings indicated that the executive agencies and internal audit practitioners, financial accounting, procurement and internal audit of the Autonomous University of the State. Most are women older than 40 years were married. Education Level Bachelor graduation. A work status University staff, Operating/operational officer, worked for more than 10 years and has worked in the

field of internal audit. The result showed that the respondents gave high level to both 4 sides of the efficiency of internal audit which are the development to date and meet the objectives of the organization, risk-based audit approach, participative audit and control self assessment and proactive and constructive and gave very high level in the first side that is reducing losses from operations, good internal control, achievement and objectives and enhancing efficacy. The result after testing the hypothesis showed that the different sex, age, marital status, highest education level, disciplines studied, status of work, in the current position and work experience can affect the effectiveness of the different internal audit. Statistically significant at the 0.05. But the different of current duties can affect the effectiveness of the no different internal audit. Statistically significant at the 0.05. The result of model internal audit to both 4 sides is affecting the effectiveness of the internal audit, the overall statistical significance level 0.05. The results on problems, obstacles and suggestions showed that the problem the amount of the internal audit and the quantity of the jobs are not reasonable, the internal audits lack of the high technology knowledge. The obstacles from the auditing are the place of the clients is not comfortable and the clients don't have enough time for auditing, and does not supported from the management. The last the clients gave the useful suggestions for internal auditing these are the auditing team should improve, practice and study for the new technology knowledge. And develop the officer to be the specialist, should plan for the manpower and the operation strategy.

Keywords: Modern Internal Audit, The Effectiveness of Internal Audit

1. บทนำ

งานตรวจสอบภายในเป็นเครื่องมือที่สำคัญของฝ่ายบริหารในการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานภายในส่วนราชการ เพื่อให้ผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด บทบาทที่สำคัญของงานตรวจสอบภายใน คือ การสนับสนุนส่งเสริมให้การปฏิบัติงานในทุกระดับของหน่วยงานในส่วนราชการบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าภายใต้การบริหารความเสี่ยงการควบคุมและการกำกับดูแลที่ดี (Good Governance) ที่เหมาะสมและมีประสิทธิผล ความมีประสิทธิผลของการตรวจสอบภายใน (Internal Audit Effectiveness) แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความถูกต้องรวดเร็วภายในระยะเวลาที่กำหนดและผลงานสามารถช่วย

ลดต้นทุนและเป็นประโยชน์ต่อผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างแท้จริง เพื่อมุ่งหวังให้ผลที่เกิดจากการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กรที่กำหนดไว้

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐบาล หรือที่เรียกว่า "มหาวิทยาลัยนอกระบบ" คือ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ที่มีการบริหารการจัดการอิสระแยกจากระบบราชการ (Autonomous University) แต่ยังได้รับเงินอุดหนุนทั่วไป (Block Grant) ที่รัฐจัดสรรให้เป็นรายปีโดยตรง เพื่อใช้จ่ายตามความจำเป็นในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย และเพื่อประกันคุณภาพการศึกษา (Phuriwat Punyawuthiprida, 2556: 178)

ดังนั้น เพื่อให้การตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐมีการพัฒนากระบวนการเป็นระบบมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เพื่อต้องการทดสอบว่าปัจจัยการตรวจสอบภายในสมัยใหม่มีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในหรือไม่ อย่างไร โดยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบภายในและผู้รับตรวจของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านบุคคลและด้านการตรวจสอบภายในสมัยใหม่ที่มีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

3) เพื่อศึกษาผลกระทบของปัจจัยด้านบุคคลและด้านการตรวจสอบภายในสมัยใหม่ที่มีต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

4) เพื่อศึกษารวบรวมปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านบุคคลและด้านการตรวจสอบภายในสมัยใหม่ที่มีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เพื่อศึกษาผลกระทบของปัจจัยด้านบุคคลและด้านการตรวจสอบภายในสมัยใหม่ที่มีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และเพื่อศึกษารวบรวมปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

3.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐรวมทั้งสิ้น 94,423 คน โดยแบ่งประชากรเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้รับตรวจ ได้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงิน บัญชี พัสดุ และกลุ่มผู้ตรวจสอบภายใน ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยตรวจสอบภายในและผู้ตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

3.3 ขอบเขตข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะกรณีปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยศึกษาความคิดความเห็นจากเจ้าหน้าที่บุคลากรสายปฏิบัติการและผู้บริหารหน่วยตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐเท่านั้น โดยในปัจจุบันมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ที่ประกาศผ่านร่าง พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐของแต่ละมหาวิทยาลัยแล้ว จำนวน 20 แห่ง ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้จึงไม่สามารถนำไปอ้างอิงเป็นบทสรุปทั่วไปกับองค์กรอื่นได้ อีกทั้งในการนำผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานจริงย่อมต้องพิจารณาถึงปัจจัยและบริบทอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัยที่เปลี่ยนแปลงด้วย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 รูปแบบการวิจัย

เป็นรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ประกอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ส่งทางระบบออนไลน์และทางจดหมายอิเล็กทรอนิคส์ E-mail และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ บุคลากรของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐรวมทั้งสิ้น 94,423 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดระดับความเชื่อมั่นในการเลือกขนาดกลุ่มตัวอย่าง 95% โดยกำหนดความผิดพลาดไม่เกิน 5% หรือที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 398 คน

4.3 เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดโครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถาม ตามกรอบแนวความคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert Scale) คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุด

4.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดสถิติที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับข้อมูลทางสถิติเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ มีดังนี้

1) สถิติสถิติพื้นฐานเชิงพรรณนา (Descriptive Method Research) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) สถิติที่ใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ได้แก่

การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) โดยใช้วิธีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient Method) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

5. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อการนำเสนอได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับขอรัฐ เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้วอยู่ในระดับสูง ตามลำดับดังนี้

3.1 ด้านการพัฒนางานตรวจสอบให้ทันสมัยและตรงกับวัตถุประสงค์ขององค์กร เช่น มหาวิทยาลัยตระหนักถึงสารสนเทศที่เสนอต่อคณะกรรมการและผู้บริหาร จะต้องคิดเยี่ยงผู้บริหารและเสนอรายงานในเรื่องที่เป็นสาระสำคัญในการบริหารปรับปรุงงาน เป็นต้น

3.2 ด้านการตรวจสอบตามผลการประเมินความเสี่ยง เช่น มหาวิทยาลัยส่งเสริมให้ผู้ตรวจสอบภายในได้พัฒนาทักษะ ความรู้ และความเข้าใจในการวิเคราะห์โอกาสที่จะเกิดความเสียหายหรือข้อผิดพลาดของกิจกรรม และมุ่งเน้นให้มีการวิเคราะห์โอกาสที่จะเกิดความเสียหายหรือความผิดพลาดของกิจกรรมเพื่อนำมาวางแผนการตรวจสอบภายใน เป็นต้น

3.3 ด้านการตรวจสอบในเชิงรุกแบบก้าวหน้าและสร้างสรรค์ เช่น มหาวิทยาลัยสนับสนุนให้มีการนำเทคนิคหรือวิธีการตรวจสอบใหม่ ๆ มาใช้ในการตรวจสอบ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

3.4 ด้านการตรวจสอบแบบมีส่วนร่วมและการประเมินผลตนเอง เช่น มหาวิทยาลัยมุ่งเน้นให้มีการประชุมร่วมของผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติ และผู้ตรวจสอบภายใน หลังการตรวจสอบเพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไขและรับทราบข้อบกพร่อง และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ตรวจสอบภายในกับผู้ปฏิบัติงานจะช่วยให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับขอรัฐ

ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับขอรัฐ เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้วอยู่ในระดับสูง ตามลำดับดังนี้

4.1 ด้านการลดโอกาสที่จะเกิดความสูญเสียจากการดำเนินงาน เช่น การตรวจสอบภายในช่วยให้เกิดมาตรการและวิธีการในการรับรู้หรือบริหารความเสี่ยง เพื่อลดผลกระทบมหาวิทยาลัยให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ เป็นต้น

4.2 ด้านการควบคุมภายในที่ดี เช่น มหาวิทยาลัยมีการส่งเสริมช่วยให้คณะกรรมการและผู้บริหารได้ตระหนักถึงความเสี่ยงที่สำคัญ ตลอดจนข้อเสนอแนะวิธีป้องกันการประพฤติมิชอบหรือการทุจริต และลดความเสี่ยง มีการสอบทานขอบเขตและแผนการตรวจสอบ เป็นต้น

4.3 ด้านการบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ เช่น มหาวิทยาลัยสามารถดำเนินงานให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยได้อย่างมีประสิทธิผล เป็นต้น

4.4 ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เช่น มหาวิทยาลัยมีประเมินและวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้ทรัพยากรและผลการปฏิบัติงานอย่างเที่ยงธรรม เป็นกลางและมีมาตรฐานสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับมหาวิทยาลัย เป็นต้น

6. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ สามารถอภิปรายผลตามสมมติฐานและวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ดังนี้

1) ศึกษาเปรียบเทียบ ผลกระทบเกี่ยวกับปัจจัยด้านบุคคลและด้านการตรวจสอบภายในที่มีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

1.1 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำแนกตามเพศ พบว่า โดยรวมผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศแตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น สมมติฐานที่ 1 จึงยอมรับได้รับการสนับสนุน ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Nantawan Wannadee (2545) ได้วิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมีประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายในกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อัตราเงินเดือน สถานภาพสมรส หน้าที่ปัจจุบัน และระยะเวลาการทำงานแตกต่างกันไม่มีผลต่อปัจจัยที่มีอิทธิผลต่อความมีประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายในกระทรวงศึกษาธิการ และไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Supot Suntornpornsilp (2546) ศึกษาการได้รับการยอมรับการตรวจสอบภายในในทัศนะของผู้ตรวจสอบภายในที่เป็นสมาชิกของสมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตรวจสอบภายในที่เป็นสมาชิกของสมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย มีทัศนะว่า เพศ อายุ องค์กรที่สังกัด ระดับการศึกษาสูงสุด สาขาที่จบการศึกษาของผู้ตรวจสอบภายในที่แตกต่างกันได้รับการยอมรับจากผู้รับการตรวจสอบไม่แตกต่างกัน ยกเว้นอายุงานในวิชาชีพ ซึ่งมีความแตกต่างกัน นอกจากนี้เพศ อายุ องค์กรที่สังกัด ระดับการศึกษา สาขาที่จบการศึกษาของผู้ตรวจสอบภายในที่แตกต่างกันยังได้รับการยอมรับจาก

ผู้บริหาร และคณะกรรมการตรวจสอบไม่แตกต่างกัน ยกเว้น อายุงานในวิชาชีพและตำแหน่งงานซึ่งมีความแตกต่างกัน

1.2 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2, 3, 4, 7 และ 8 ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance : ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุแตกต่างกัน สถานภาพแตกต่างกัน ระดับการศึกษาสูงสุดแตกต่างกัน ตำแหน่งงานในปัจจุบันแตกต่างกัน และประสบการณ์การทำงานตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่ต่างกันหรือไม่ พบว่า โดยรวมผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุแตกต่างกัน สถานภาพแตกต่างกัน ระดับการศึกษาสูงสุดแตกต่างกัน ตำแหน่งงานในปัจจุบันแตกต่างกัน และประสบการณ์การทำงานตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแตกต่างกัน ดังนั้น สมมติฐานที่ 2, 3, 4, 7 และ 8 จึงยอมรับได้รับการสนับสนุน ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Supot Suntornpornsilp (2545) ได้วิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมีประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายในกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อัตราเงินเดือน สถานภาพสมรส หน้าที่ปัจจุบัน และระยะเวลาการทำงานแตกต่างกันไม่มีผลต่อปัจจัยที่มีอิทธิผลต่อความมีประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายในกระทรวงศึกษาธิการ

1.3 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 5 ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance : ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาแตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่ต่างกันหรือไม่ พบว่า โดยรวมผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแตกต่างกัน ดังนั้น สมมติฐานที่ 5 จึงยอมรับได้รับการสนับสนุน ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Supot Suntornpornsilp (2545) ศึกษาการได้รับการยอมรับการตรวจสอบภายในในทัศนะของผู้ตรวจสอบภายในที่เป็นสมาชิกของสมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตรวจสอบภายในที่เป็นสมาชิกของสมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย มีทัศนะว่า เพศ อายุ องค์กรที่สังกัด ระดับการศึกษาสูงสุด สาขาที่จบการศึกษาของผู้ตรวจสอบภายในที่แตกต่างกันได้รับการยอมรับจากผู้รับการตรวจสอบไม่แตกต่างกัน ยกเว้นอายุงานในวิชาชีพ ซึ่งมีความแตกต่างกัน นอกจากนี้เพศ อายุ องค์กรที่สังกัด ระดับการศึกษา สาขาที่จบการศึกษาของผู้ตรวจสอบภายในที่แตกต่างกันยังได้รับการยอมรับจากผู้บริหาร และคณะกรรมการตรวจสอบไม่แตกต่างกัน ยกเว้น อายุงานในวิชาชีพและตำแหน่งงานซึ่งมีความแตกต่างกัน

1.4 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 6 ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance : ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานภาพการทำงานแตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่ต่างกันหรือไม่ พบว่า โดยรวมผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานภาพการทำงานแตกต่างกันมีความ

คิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแตกต่างกัน ดังนั้น สมมติฐานที่ 6 จึงยอมรับได้รับการสนับสนุน ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุพจน์ สุนทรพรศิลป์ ศึกษาการได้รับการยอมรับการตรวจสอบภายในในทัศนะของผู้ตรวจสอบภายในที่เป็นสมาชิกของสมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตรวจสอบภายในที่เป็นสมาชิกของสมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย มีทัศนะว่า เพศ อายุ องค์กรที่สังกัด ระดับการศึกษาสูงสุด สาขาที่จบการศึกษาของผู้ตรวจสอบภายในที่แตกต่างกันได้รับการยอมรับจากผู้รับการตรวจสอบไม่แตกต่างกัน ยกเว้นอายุงานในวิชาชีพ ซึ่งมีความแตกต่างกัน นอกจากนี้เพศ อายุ องค์กรที่สังกัด ระดับการศึกษา สาขาที่จบการศึกษาของผู้ตรวจสอบภายในที่แตกต่างกันยังได้รับการยอมรับจากผู้บริหาร และคณะกรรมการตรวจสอบไม่แตกต่างกัน ยกเว้น อายุงานในวิชาชีพและตำแหน่งงานซึ่งมีความแตกต่างกัน

1.5 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 9 ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance : ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานในปัจจุบันแตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่ต่างกันหรือไม่ พบว่า โดยรวมผู้ตอบแบบสอบถามที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานในปัจจุบันแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐไม่แตกต่างกัน ดังนั้น สมมติฐานที่ 9 จึงไม่ยอมรับไม่ได้รับการสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Supot Suntornpornsilp (2545) ได้วิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมีประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายในกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ หน้าที่ปัจจุบันแตกต่างกันไม่มีผลต่อปัจจัยที่มีอิทธิผลต่อความมีประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายในกระทรวงศึกษาธิการ

1.6 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 10, 11, 12, และสมมติฐานที่ 13 ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคุณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้หน่วยวิเคราะห์ทั้งหมดจากผู้ตอบแบบสอบถาม หรือ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบรวม พบว่า ปัจจัยด้านการตรวจสอบภายในสมัยใหม่ทุกด้านมีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานได้รับการสนับสนุน ปัจจัยด้านการตรวจสอบภายในสมัยใหม่ ด้านการพัฒนางานตรวจสอบให้ทันสมัยและตรงกับวัตถุประสงค์ขององค์กร (H10) เป็นตัวแปรอิสระที่ไม่มีอิทธิพลหรือไม่มีผลกระทบต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านการตรวจสอบแบบมีส่วนร่วมและการประเมินผลตนเอง (H12) และด้านการตรวจสอบในเชิงรุกแบบก้าวหน้าและสร้างสรรค์ (H13) เป็นตัวแปรอิสระที่มีอิทธิผลทางบวกหรือมีผลกระทบเชิงบวกต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการตรวจสอบตามผลการประเมินความเสี่ยง (H11) เป็นตัวแปรอิสระที่มีอิทธิผลทางลบหรือมีผลกระทบเชิงลบต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งผลการวิจัยตามสมมติฐานที่ 10, 11, 12 และ 13 สอดคล้องกับ

ผลงานวิจัยของ Tanapakorn Hattasilp (2556) ได้วิจัยผลกระทบของกลยุทธ์การตรวจสอบภายในสมัยใหม่ที่มีต่อความสำเร็จของการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก - เฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การตรวจสอบภายในสมัยใหม่ ด้านการพัฒนางานให้ทันสมัยและตรงกับวัตถุประสงค์ขององค์กรมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จของการตรวจสอบภายในโดยรวม สอดคล้องกับแนวคิดการตรวจสอบสมัยใหม่ของ Ussana Patramontree (2558) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการตรวจสอบภายใน ด้านหนึ่งคือ การพัฒนางานให้ทันสมัยและตรงกับวัตถุประสงค์ขององค์กร การตรวจสอบสมัยใหม่เน้นการให้สารสนเทศต่อคณะกรรมการองค์กร คณะกรรมการตรวจสอบฝ่ายบริหารและผู้บริหาร การตรวจสอบแบบนี้ กล่าวกันว่าผู้ตรวจสอบต้องคิดเยี่ยงผู้บริหาร และควรเสนอรายงานในเรื่องที่เป็นสาระสำคัญในการบริหารปรับปรุงงาน ไม่ใช่รายงานการผิดระเบียบในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือรายงานความผิดพลาดด้านการเงินและบัญชี และสอดคล้องกับแนวคิดของ Jantana Sakhakorn ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้การตรวจสอบภายในประสบความสำเร็จ ว่าการประกอบวิชาชีพตรวจสอบภายในที่ประสบความสำเร็จเกิดจากปัจจัย จะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา มีความกระตือรือร้นตื่นตัวในการทำงานและพัฒนางาน พิจารณาและทบทวนตนเองอยู่เสมอว่าได้ปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนงานและสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายมากน้อยเพียงใด ติดตามสารสนเทศข่าวสารทางเศรษฐกิจ สังคม และธุรกิจอยู่เสมอ

2) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. แนวทางในการพัฒนาระบบงานตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและเกิดประโยชน์สูงสุด ควรศึกษาและปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และมาตรฐานการตรวจสอบภายใน เพื่อส่งเสริมให้การดำเนินงานของหน่วยตรวจสอบภายในสามารถดำเนินการได้เต็มศักยภาพ โดยจะต้องมีผู้บริหารที่เชื่อมั่น และเข้าใจการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในว่าเพิ่มมูลค่า ช่วยให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

2. การดำเนินงานของหน่วยตรวจสอบภายในที่ควรเร่งดำเนินการแก้ไข/ปรับปรุงที่สุด ผู้บริหารสูงสุดของมหาวิทยาลัยควรมีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยตรวจสอบภายใน ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ทั้งการวางแผน และการปฏิบัติงานตรวจสอบภายใน

3. ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรต้องพัฒนาเสริมสร้างทักษะบุคลากรให้เกิดความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานตรวจสอบภายใน เพื่อเป็นหลักประกันความเชื่อมั่นให้เกิดการยอมรับ

4. การบริหารจัดการโครงสร้างและงบประมาณของหน่วยตรวจสอบภายในที่เอื้อต่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและเกิดประโยชน์สูงสุด ควรมีโครงสร้างขึ้นตรงกับผู้บริหารสูงสุด และงบประมาณที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานและพัฒนางานตรวจสอบภายในมีความเป็นอิสระ

5. ลักษณะของงานตรวจสอบภายในที่มีประสิทธิผลจะต้องมีลักษณะการตรวจสอบภายในที่มีประสิทธิภาพจะต้องช่วยให้เพิ่มมูลค่า ปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์กร รายงานผลการตรวจสอบเป็นที่ยอมรับ น่าเชื่อถือ นำไปปรับปรุงใช้ประโยชน์ได้จริง และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อจำกัดในงานวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาความคิดความเห็นเฉพาะผู้บริหารหน่วยตรวจสอบภายในและผู้ปฏิบัติงานด้านการเงิน บัญชี พัสดุ และตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐเท่านั้น โดยในปัจจุบันมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ที่ประกาศผ่านร่าง พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐของแต่ละมหาวิทยาลัยแล้วจำนวน 20 แห่ง ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้จึงไม่สามารถนำไปอ้างอิงเป็นบทสรุปทั่วไปกับองค์กรอื่นได้ อีกทั้งในการนำผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานจริง ย่อมต้องพิจารณาถึงปัจจัยและบริบทอื่นๆ ของมหาวิทยาลัยที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ควรให้ความสำคัญของปัจจัยด้านการตรวจสอบภายในสมัยใหม่ทุกด้าน เนื่องจากจากการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อประสิทธิผลของการตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ซึ่งจะช่วยปรับปรุงพัฒนาการตรวจสอบภายในให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุดแก่มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ควรให้ความสำคัญกับการรายงานผล การประเมินและการวิเคราะห์ความเสี่ยงโอกาสที่จะเกิดความเสียหายหรือสูญเปล่าของทรัพยากร เพื่อให้การบริหารดำเนินงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล บรรลุวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรขยายขอบเขตผู้ตอบแบบสอบถามหรือประชากรในตำแหน่งอื่น ๆ ภายในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เช่น ผู้บริหารและพนักงานในกลุ่มงานวิจัย ทุกสาขา อาทิเช่น ด้านคอมพิวเตอร์ ด้านวิชาการ ด้านการศึกษา ฯลฯ โดยแบบสอบถามควรจะกำหนดขึ้นเฉพาะด้านและควรศึกษาจากหน่วยงานตรวจสอบภายในแหล่งงอื่น ๆ ด้วย เป็นหน่วยงานที่มีการดำเนินลักษณะคล้ายคลึงกับมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สถาบันอุดมศึกษาสังกัดคณะกรรมการอุดมศึกษาในประเทศไทย เป็นต้น

References

Jantana Sakhakorn.(2557). **Nipanhen Chokchaichana and Silpaporn Srichanpetch, Internal Control and Audit**. (1st ed.). Bangkok: P.P.N.Press.

Nantawan Wannadee. (2545). Factors Affecting Duty Performance of Internal Auditing Personnel of Ministry of Education **(Master's thesis).** Nonthaburi: Sukhothaitammatirat open University.

Phuriwat Punyawuthiprida. (2556). Legal Measures Concerning Guarantee and Protection of Disabled Persons' Rights on Performance and Working to Employers. **Journal of MCU Social Science Review**, 2(2), 178 – 192.

Supot Suntornpornsilp. (2546) .Internal Auditing Accecptance in The View of Members of Internal Auditing Association of Thailand **(Master's Thesis).** Bangkok: Srinakarinvirot University,

Tanapakorn Hattasilp. (2556). Effects of New Internal Audits Towards the Success of New Internal Audit of Local Administrative Organizations in Northeast Region **(Master's Thesis).** Mahasarakam: Mahasarakam University.

Ussana Patramontree. (2558). **New Internal Audit**. (4th edition), Bangkok: Jamjuree Products.

ปัจจัยความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 : กรณีศึกษาเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์

FACTORS OF THE READINESS OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION AND PEOPLE LEADING TO ASEAN COMMUNITY IN 2015: CASE STUDY OF THE REGION OF NAKHONSAWAN PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

พรรณอร พัฒนการค้า*
Phanon Phatthanakhanka*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาปัจจัยการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558: กรณีศึกษาเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์ ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากแบบสอบถาม เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์ 100 คน (90.01% ของการเลือกสุ่ม) และประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ 384 คน (100% ของการเลือกสุ่ม) นำไปวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบ One-sample t-test และ Independent-sample t-test และ การวิเคราะห์องค์ประกอบ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพร้อมในภาพรวมทั้งหมดของการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (P<.05) และ พบว่า ในแต่ละรายด้านมีความพร้อมอยู่ในระดับต่ำเช่นกัน 2) กลุ่มเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการกับประชาชน มีทัศนะต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 ไม่แตกต่างกัน (P<.05) ใน 4 ด้านคือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านเทคโนโลยีข้อมูลและสารสนเทศ ด้านการมีส่วนร่วม และ ด้านทัศนคติต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ส่วนด้านทักษะภาษา เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการมีทัศนคติสูงกว่าประชาชน (P<.05) และ 3) ปัจจัยสำคัญของความพร้อมต่อการเข้าสู่อาเซียน มี 6 จาก 41 ประเด็นสำคัญดังนี้ ด้านอัตลักษณ์และความมั่นคงมี 8 ประเด็นสำคัญ ด้านความร่วมมือ มี 6 ประเด็นสำคัญ ด้านการติดต่อสื่อสาร มี 7 ประเด็นสำคัญ ด้านความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน มี 8 ประเด็นสำคัญ ด้านการใช้ภาษาอาเซียน มี 7 ประเด็นสำคัญ และ ด้านนโยบายอาเซียน มี 5 ประเด็นสำคัญ ในขณะเดียวกันพบว่า ปัจจัยทั้ง 6 ด้านดังกล่าวสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 60.25 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ความพร้อม, การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

---

*Faculty of Political Science, Nakhon Sawan Rajabhat University

ABSTRACT

Objectives of this research was to investigate factors affecting the readiness of the Local Administrative Organization (LAO) and people for entering into ASEAN Community in the year of 2015, in case of the region of Nakhonsawan Provincial Administrative Organization (NPAO).

Methodology was quantitative research, Data from both sets of questionnaires: 100 Practitioners (90.10% of sampling) in the NPAO and 384 Nakhonsawan citizens (100% of sampling) were employed and analyzed by frequency, percentage, means, standard deviation, independent sample t-test, one-sample t-test, and factor analysis.

Findings were as follows: 1) Overall, a readiness of the leading to ASEAN Community in the year of 2015 was at the low level when comparing with established criteria (P<.05). Also, as a whole of each aspect toward readiness, all were the same as low level; 2) As comparing viewpoints of Practitioners in the NPAO and people, no significantly differences at the .05 level were found in 4 aspects: Knowledge/understanding; Techno/data/ information; Participation; and Attitudes toward leading to ASEAN community. Moreover, it was revealed that practitioners in the NPAO had viewpoint higher than people in term of Language skills (P<.05); and 3) Readiness of leading to ASEAN factors, there were 6 from 41 as crucial aspects: 6 crucial issues for Identify and Security, 6 crucial issues for Cooperation, 7 crucial issues for Communication, 8 crucial issues for Basic ASEAN Knowledge, 7 crucial issues for ASEAN Language, and 5 crucial issues for ASEAN Policy. These all 6 aspects could explain the variance at 60.25 percent and at the .05 level of significance.

Keywords: Readiness, ASAN Community, Local Administrative Organization

1. บทนำ

ประชาคมอาเซียน เริ่มก่อตัวขึ้นตั้งแต่ ปี 2510 สิ่งที่เห็นได้ชัดในสายตาของประชาชนของประเทศที่รวมกลุ่มกัน คือ มีการร่วมมือ ร่วมใจพัฒนาในด้านสังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ต่อมาที่ประชุมสุดยอดอาเซียนที่บาหลี เมื่อปี 2546 ได้แสดงเจตนารมณ์ร่วมกันที่จะสร้างประชาคมอาเซียน โดยมีการจัดทำแผนงานด้านต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว และนำมาสู่การจัดทำกฎบัตรอาเซียน เพื่อวางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กรของอาเซียน ทำให้อาเซียนเป็นองค์กรที่มีกฎกติกาในการทำงาน มีประสิทธิภาพ และเป็นองค์กรเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง และที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ ได้รับรองปฏิญญาชะอำ

หัวหิน ว่าด้วยแผนงานสำหรับการจัดตั้งประชาคมอาเซียนทั้ง 3 เสาหลัก คือ 1) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political and Security Community–APSC) มีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้ประเทศในภูมิภาคอยู่อย่างสันติสุข โดยแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธีและยึดมั่นหลักความมั่นคงรอบด้าน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ประชาคมทางการเมืองและความมั่นคงอาเซียน 2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community – AEC) มีวัตถุประสงค์เป็นเป้าหมายด้านเศรษฐกิจหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนความร่วมมือระหว่างอาเซียน ภายหลังการลงนามจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน คือการเป็นตลาด และเป็นฐานการผลิตร่วมกัน โดยมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงาฝีมืออย่างเสรีและเงินลงทุนที่เสรีมากขึ้น มีความสามารถ ในการแข่งขันสูง มุ่งสร้างความเท่าเทียมในการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศอาเซียนและการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาเซียนเข้ากับประชาคมโลก 3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Cultural Community–ASCC) มีวัตถุประสงค์ทำให้อาเซียนอยู่ร่วมกันในสังคมที่เอื้ออาทร ร่วมมือกันในด้านต่างๆโดยมีการจัดทำแผน ปฏิบัติการประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เพื่อมุ่งให้เกิดผล 4 ด้านคือ สังคมเอื้ออาทร แก้ไขผลกระทบต่อสังคมอันเนื่องมาจากการรวมตัวทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนผ่านการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมร่วมกัน (Narong Popruksanant, 2556: 65)

สาระสำคัญที่ถ่ายถอดสู่ประชาชน คือ การเป็นประชาคมอาเซียนไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญในมิติด้านเศรษฐกิจในเรื่องของการเปิดเสรีด้านเศรษฐกิจ การสร้างโอกาสในการขยายการเจริญเติบโตทางธุรกิจ การศึกษาตลาดและสำรวจความต้องการหรือพฤติกรรมของผู้บริโภค (Consumer behavior) อัตราเงินเฟ้อและอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ประมวลผลได้อย่างเป็นรูปธรรม การเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี เพื่อก้าวไปสู่การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันเท่านั้น แต่ยังมีเป้าหมายในมิติด้านการเมืองความมั่นคง เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประเทศในภูมิภาค ธำรงไว้ซึ่งสันติภาพ เสถียรภาพการเคารพและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมถึงเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และความมั่นคงทางการเมืองและมิติด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นแผนงานที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาโดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ศูนย์กลางมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุ้มครองและให้สวัสดิการทางสังคมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี รักษาสิทธิและความยุติธรรมทางสังคม ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งสร้าง อัตลักษณ์อาเซียน (ASEAN Identity) ให้เกิดการยอมรับและเคารพความแตกต่าง เพื่อให้อาเซียนเป็นสังคมที่เอื้ออาทร แบ่งปัน และลดช่องว่างระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันของประเทศสมาชิก การเข้าใจและเคารพความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและประเพณีของประเทศเพื่อนบ้านตามแนวคิดของประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนและเข้าใจวิถีชีวิตของประชาชนประเทศนั้นๆ อย่างถ่องแท้และลึกซึ้ง ซึ่งเรื่องเหล่านี้ส่งท้ายด้วยการเรียกร้องให้คนไทยตื่นตัวและปรับตัวรองรับการแข่งขันและโอกาสที่กำลังเกิดขึ้นมากมาย และสร้างความตื่นตาตื่นใจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอนาคตของภูมิภาคนี้

ปัจจุบันสิ่งที่คนไทยรับรู้ทั่วไปคือภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2558 ประเทศภาคีสมาชิกอาเซียน 10 ชาติจะก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ซึ่งประชาชนโดยทั่วไปของประเทศสมาชิกอาเซียน รวมถึงคนไทยยังไม่ได้มีความรู้สึกถึงความเป็น "พลเมืองอาเซียน" ภาคประชาชนไม่มีทิศทางในการเตรียมตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ไม่รู้ว่าต้องทำอะไร อย่างไร เมื่อไร และจะพึ่งใครได้ ในทำนองเดียวกันการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายเรื่องการจัดตั้งประชาคมภายในปี 2558 อาเซียนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับประชาชนทั้งในเรื่องการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและรู้สึกเป็นเจ้าของประชาคมที่จะสร้างขึ้น บทเรียนจากสหภาพยุโรปชี้ให้เห็นว่า ประชาคมจะไม่สามารถบรรลุผลได้หากประชาชนไม่ให้การสนับสนุน ประเทศไทยจึงต้องเตรียมความพร้อมโดยเฉพาะการเตรียมประชาชนชาวไทยทุกคนให้มีความพร้อมอันจะทำให้ประชาชนสามารถก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ได้อย่างบรรลุผลได้ภายในปี 2558 ดังนั้นสิ่งที่น่ากังวลในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนคือ การเร่งถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ “ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community)” ที่ถูกต้องครบถ้วนทั้ง 3 เสาหลัก การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายเรื่องการจัดตั้งประชาคมภายในปี 2558 แต่จากผลงานวิจัยของ ปาจรีย์ รุจิแสวง ศึกษาเรื่อง การเตรียมตัวด้านการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน:กรณีศึกษานักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการเตรียมตัวอยู่ในระดับปานกลาง และการเตรียมตัวน้อยที่สุด คือ การเรียนภาษาอื่นๆ ของประเทศที่เข้าร่วม AEC นอกจากภาษาอังกฤษ (Pajaree Rujisawaeng, 2555) เช่นเดียวกับ สมใจ กงเติม ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบูรณ์ ที่พบว่า ความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของนักศึกษามหาวิทยาลัย ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (สมใจ กงเติม, 2555) และผลการศึกษาของพรทิวา คงคุณ ทำการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และความพร้อมต่อการเป็นประชาคมอาเซียนของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนอยู่ในระดับควรปรับปรุงมากที่สุด เมื่อพิจารณาถึงความพร้อมของประชาชน จะเห็นได้ว่าแม้รัฐบาลจะสนับสนุนงบประมาณให้หน่วยงานภาครัฐเพื่อเตรียมความพร้อมของประชาชนจำนวนมหาศาล แต่จากผลการศึกษาวิจัยความพร้อมของประชาชนกลับพบว่า ประชาชนยังขาดความพร้อมสำหรับการเข้าสู้ประชาคมอาเซียนอยู่มาก ดังเช่น งานวิจัยของ วีรากร อุตร์เลิศ ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน กรณีศึกษา:พื้นที่เทศลาบตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความรู้ความและความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในระดับที่ต่ำ ด้านการเตรียมความพร้อมของท้องถิ่นเกี่ยวกับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในด้านต่างๆ ทั้งทางสังคมวัฒนธรรม การศึกษา เศรษฐกิจ การบริการและการท่องเที่ยว อยู่ในระดับที่น้อย จังหวัดนครสวรรค์ เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ระหว่างตอนล่างของภาคเหนือและตอนบนของภาคกลาง มีพื้นที่ประมาณ 9,597 ตารางกิโลเมตร ซึ่งถือว่าเป็นเมืองใหญ่อันดับ 2 ของภาคเหนือรองจากเชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์อีกจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย มีพื้นที่ติดต่อกับหลายจังหวัด ได้แก่ ด้านเหนือ ติดต่อกับจังหวัดพิจิตรและกำแพงเพชร ด้านตะวันออกติดกับจังหวัด

เพชรบูรณ์และลพบุรี ด้านใต้ติดกับจังหวัดสิงห์บุรี ชัยนาท และ อุทัยธานี และ ด้านตะวันตกติดกับจังหวัดตาก ซึ่งถือได้ว่าจังหวัดนครสวรรค์เป็นประตูสู่ภาคเหนือ ส่งผลกับประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและความมั่นคง และ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งถ้าเรานำเอกลักษณ์เด่นๆ ของจังหวัดนครสวรรค์ผนวกเข้ากับประชาคมอาเซียน จะทำให้จังหวัดนครสวรรค์เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความได้เปรียบในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

จากที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อให้การเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นของจังหวัดนครสวรรค์ได้รับการพัฒนาและมีการเตรียมความพร้อมเพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน กรณีศึกษาองค์การบริการส่วนจังหวัดนครสวรรค์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาระดับปัจจัยความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 กรณีศึกษาเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์

2.เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกับประชาชนต่อการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 กรณีศึกษาเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์

3.เพื่อศึกษาปัจจัยการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 กรณีศึกษาเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์

3. ขอบเขตของการวิจัย

ประกอบด้วย 1) ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้ และ 2) ตัวแปรที่เกี่ยวกับปัจจัยของการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน ด้านเทคโนโลยี ข้อมูล และ สารสนเทศ ด้านทักษะภาษา ด้านการมีส่วนร่วม และ ด้านทัศนคติต่อการเข้าสู่อาเซียน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาและการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey & Descriptive Research Studies) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมา เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 ประกอบด้วย 5 ด้านคือ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน ด้านเทคโนโลยี ข้อมูล และ สารสนเทศ ด้านทักษะภาษา ด้านการมีส่วนร่วม และ ด้านทัศนคติต่อการเข้าสู่อาเซียน ในเบื้องต้นได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คนตรวจสอบความตรง (Validity) ได้ค่า

สัมประสิทธิ์ความสอดคล้องรวมทั้งฉบับเป็น 0.905 และ ทดสอบความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือโดยนำเครื่องมือดังกล่าวไปลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจริงรวม 60 คน เป็นเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด 30 คน และ ประชาชน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบอัลฟ่าทั้งฉบับเป็น 0.972 และหลังจากเก็บรวบรวมมาได้ทั้งหมดจำนวน 384 ชุด ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบอัลฟ่าของแบบสอบทั้งฉบับเป็น 0.972 สำหรับข้ออมูลที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดถูกนำไปวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติ ได้แก่ จำนวน (Frequency) ร้อยละ (Percentage) การทดสอบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้หรือการทดสอบค่าทีแบบ One-sample t-test และ แบบ Independent Sample t-test การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

5. ผลการวิจัย

1. ระดับความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 : กรณีศึกษาเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์ สรุปได้ดังนี้

1.1) ภาพรวมความพร้อมเข้าสู่อาเซียน พบว่า ในภาพรวมทั้งหมดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์อยู่ในระดับต่ำ (Mean=3.01) เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (70% หรือ 3.5 ของมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

1.2) ภาพรวมความพร้อมในแต่ละรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความพร้อมอยู่ในระดับต่ำเช่นเดียวกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ ได้แก่ ด้านทัศนคติต่อความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (Mean=3.18) ด้านความรู้ความเข้าใจ (Mean=3.03) ด้านเทคโนโลยี ข้อมูลและสารสนเทศ (Mean=3.00) ด้านทักษะภาษา (Mean=2.90) และ ด้านการมีส่วนร่วม (Mean=2.98)

2. ปัจจัยของการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 ผลการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของการวัดความเพียงพอของข้อมูลจากการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีวัดแบบ ไกเซอร์ เมเยอร์-โอลกิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ 0.967 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ พบว่า ข้อมูลทั้งหมดสามารถสกัดองค์ประกอบได้เป็น 6 ปัจจัยหลัก สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 60.253 และเมื่อพิจารณาประเด็นสำคัญโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ (Factor Rotated Coefficient) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป เป็นเกณฑ์พบว่า มี 41 ประเด็นสำคัญสามารถจัดทำเป็นรูปแบบความพร้อมการสู่อาเซียนสำหรับชาวไทย หรือ ASEAN Readiness for Thai People Model ดังภาพที่ 2 สำหรับรายละเอียดของด้านต่างๆ สามารถตั้งชื่อรายด้านตามความเหมาะสมดังนี้

2.1 ด้าน "อัตลักษณ์และความมั่นคง (Identity & Security)" น้ำหนักองค์ประกอบโดยเฉลี่ยเป็น 0.7276 มี 8 ประเด็นสำคัญคือ 1) การเข้าร่วมประชาคมอาเซียนเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ 2) การสร้างประชาคมอาเซียนเป็นการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศไทย 3) การจัดตั้งอาเซียนมีผลประโยชน์กับประเทศไทย 4) ความพร้อมในการร่วมสร้างความเข้มแข็งของประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียน 5) การรวมตัวกันของอาเซียนมีความเหมาะสม 6) ความภูมิใจในความเป็นไทยและความเป็นประชาคมอาเซียน 7) การยอมรับความแตกต่างทางด้านภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม และศาสนาของประเทศในประชาคมอาเซียน และ 8) ความตระหนักในความเป็นประชาคมอาเซียน

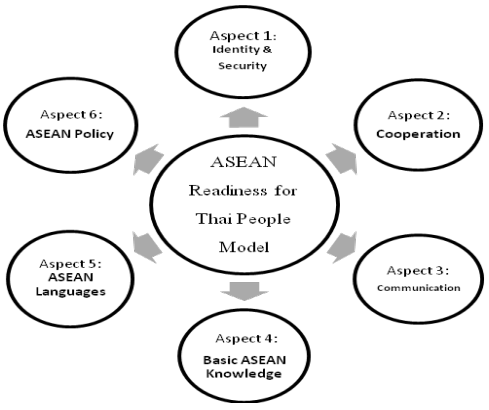

ภาพที่ 1 รูปแบบความพร้อมการสู่อาเซียนสำหรับชาวไทย
(ASEAN Readiness for Thai People Model)

2.2 ด้าน "ความร่วมมือ (Cooperation)" น้ำหนักองค์ประกอบโดยเฉลี่ยเป็น 0.6712 มี 6 ประเด็นสำคัญคือ 1) การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนและเปลี่ยนแปลงของประชาคมอาเซียน 2) การมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้าใจกับประชาชนเกี่ยวกับความแตกต่างทางชาติพันธุ์และหลักสิทธิมนุษยชน 3) การมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการของประชาคมอาเซียน 4) การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการรวมตัวกันของประชาคมอาเซียนและประเทศอาเซียน 5) หน่วยงานท้องถิ่น หรือชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเชื่อมโยงกับประชาคมอาเซียน และ 6) การมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้าใจกับประชาชนเกี่ยวกับเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอาเซียน

2.3 ด้าน "การติดต่อสื่อสาร (Communication)" น้ำหนักองค์ประกอบโดยเฉลี่ยเป็น 0.6427 มี 7 ประเด็นสำคัญคือ 1) ช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาเซียน 2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาข้อมูล สารสนเทศของประชาคมอาเซียน 3) การนำเทคโนโลยี ข้อมูล หรือสารสนเทศสามารถ

มาปรับใช้กับอาเซียน 4) ความสะดวกสบายในการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียน 5) Website ที่สามารถศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน 6) การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน และประเทศอาเซียนให้ผู้อื่นทราบ และ7) แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน

3.3 ด้าน "ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน (Basic ASEAN Knowledge)" น้ำหนักองค์ประกอบโดยเฉลี่ยเป็น 0.6419 มีประเด็นสำคัญ 8 ประเด็นคือ 1) ประวัติความเป็นมาของอาเซียน 2) ความหมายและความสำคัญของประชาคมอาเซียน 3) คุณค่าในการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียนในฐานะพลเมืองอาเซียน 4) วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งประชาคมอาเซียน 5) หลักการพื้นฐานความร่วมมือของประชาคมอาเซียน 6) ประชาคมการเมืองกับความมั่นคงอาเซียน 7) ประชาคมกับการเศรษฐกิจอาเซียน และ 8) ประชาคม สังคม และวัฒนธรรมอาเซียน

3.4 ด้าน "การใช้ภาษาอาเซียน (ASEAN Languages)" (น้ำหนักองค์ประกอบโดยเฉลี่ยเป็น 0.6277) มี 7 ประเด็นสำคัญคือ 1) การติดต่อสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Facebook, Twitter, Google Plus, Line) 2) ความสามารถอ่านหนังสือของประเทศอาเซียนได้อย่างน้อย 1 ภาษา (ไม่รวมภาษาไทย) 3) การใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้อย่างน้อย 1 ภาษา (ภาษาอังกฤษหรือภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียน) 4) ความสามารถพูดภาษาของประเทศอาเซียนได้อย่างน้อย 1 ภาษา (ไม่รวมภาษาไทย) 5) ความสามารถฟังภาษาของประเทศอาเซียนได้อย่างน้อย 1 ภาษา (ไม่รวมภาษาไทย) 6) การเข้าไปทักทายและสนทนากับชาวต่างชาติ และ 7) ความสามารถเขียนหนังสือของประเทศอาเซียนได้อย่างน้อย 1 ภาษา (ไม่รวมภาษาไทย)

3.5 ด้าน "นโยบายอาเซียน (ASEAN Policy)" (น้ำหนักองค์ประกอบโดยเฉลี่ยเป็น 0.5574) มี 5 ประเด็นสำคัญคือ 1) กฎบัตรอาเซียน 2) รายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบเสาหลักของการรวมตัวกันของประชาคมอาเซียน 3) สัญลักษณ์ประชาคมอาเซียน 4) ภาพรวมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และ 5) รัฐบาล/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายประชาคมอาเซียนและนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

6. อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558: กรณีศึกษาเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมพบว่า ระดับความพร้อมอยู่ในระดับต่ำและเมื่อพิจารณาภาพรวมความพร้อมในแต่ละรายด้านประกอบพบว่า ทุกด้านมีความพร้อมอยู่ในระดับต่ำเช่นกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ซินแคร์ และ แฮงค์ (Sinclair and Hanks) (1987) ที่ระบุว่า การเตรียมความพร้อมที่มีประสิทธิภาพต้องมีความเต็มใจ ความกระตือรือร้นที่จะกระทำกิจกรรม

2. ผลการวิจัยการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกับประชาชนต่อการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 ในภาพรวมทั้งหมดพบว่า กลุ่มเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ (Officer) และ ประชาชน (Customer) มีทัศนะต่อความพร้อมของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนไม่แตกต่างกัน ในทำนองเดียวกันในภาพรวมของแต่ละรายด้านพบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านเทคโนโลยี ข้อมูล และสารสนเทศ ด้านการมีส่วนร่วม และ ด้านทัศนคติต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีทัศนะต่อความพร้อมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Vilai Changboon (2555) ที่พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของบุคคลกรสายสนับสนุนและช่วยวิชาการ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่แตกต่างกัน ทำให้มีการรับรู้เกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 3. ผลการวิจัยปัจจัยการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 ที่พบว่า มี 41 ประเด็นสำคัญสามารถจัดทำเป็นรูปแบบความพร้อมเข้าสู่อาเซียนสำหรับชาวไทยหรือ ASEAN Readiness for Thai People Model โดยมีรายละเอียดของด้านต่างๆ สามารถตั้งชื่อรายด้านตามความเหมาะสม ประกอบด้วยด้านอัตลักษณ์ และความมั่นคง (Identity & Security) ในทำนองเดียวกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ อดทน ที่พบว่า ส่วนใหญ่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรของประชาชนตำบลวังหว้า อำเภอแกลง จังหวัดระยอง มีความคาดหวังในระดับมาก ในด้านอัตลักษณ์และความมั่นคง (Identity & Security) ส่วนด้านความร่วมมือ (Cooperation) ของงานวิจัยครั้งนี้พบว่า มี 6 ประเด็นสำคัญมีผลต่อความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนคือ 1) การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนและเปลี่ยนแปลงของประชาคมอาเซียน 2) การมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้าใจกับประชาชนเกี่ยวกับความแตกต่างทางชาติพันธุ์และหลักสิทธิมนุษยชน 3) การมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการของประชาคมอาเซียน 4) การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการรวมตัวกันของประชาคมอาเซียนและประเทศอาเซียน 5) หน่วยงาน ท้องถิ่น หรือชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเชื่อมโยงกับประชาคมอาเซียน และ 6) การมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้าใจกับประชาชนเกี่ยวกับเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอาเซียน จะเห็นได้ว่าทั้ง 6 ประเด็นดังกล่าวมีส่วนสำคัญต่อการสร้างความร่วมมือ เพราะล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับประชาชน และเป็นหลักสำคัญของการมีส่วนร่วม งานวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ประยูร ศรีประสาธน์ ที่ได้นำเสนอปัจจัยการมีส่วนร่วมโดยนำเสนอไว้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลักคือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ และ การเป็นสมาชิกกลุ่ม และ ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล เป็นต้น ส่วนด้านการติดต่อสื่อสาร (Communication) มี 7 ประเด็นสำคัญคือ 1) ช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาเซียน 2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาข้อมูล สารสนเทศของประชาคมอาเซียน 3) การนำเทคโนโลยี ข้อมูล หรือสารสนเทศสามารถมาปรับใช้กับอาเซียน 4) ความสะดวกสบายในการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียน 5) Website ที่สามารถศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน 6) การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน และประเทศอาเซียนให้ผู้อื่นทราบ และ 7) แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลลภ บัวชุม ศึกษาเรื่องความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของนักบัญชีไทยตาม LEG 11 ของสหพันธ์บัญชีนานาชาติมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความคาดหวังและความเห็นของผู้บริหารฝ่ายบัญชีและการเงิน

ต่อความรู้ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของนักบัญชีตาม LEG 11 ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารฝ่ายบัญชีและการเงินคาดหวังต่อความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของนักบัญชีในระดับมาก ขณะเดียวกันความคาดหวังดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับ เพศ อายุ และประสบการณ์ของผู้บริหาร และผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า นักบัญชีในปัจจุบันมีระดับความรู้ความสามารถในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับผลของการวิจัยด้านความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน (Basic ASEAN Knowledge) มี 8 ประเด็นสำคัญคือ 1) ประวัติความเป็นมาของอาเซียน 2) ความหมายและความสำคัญของประชาคมอาเซียน 3) คุณค่าในการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียนในฐานะพลเมืองอาเซียน 4) วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งประชาคมอาเซียน 5) หลักการพื้นฐานความร่วมมือของประชาคมอาเซียน 6) ประชาคมการเมืองกับความมั่นคงอาเซียน 7) ประชาคมกับการเศรษฐกิจอาเซียน และ 8) ประชาคม สังคม และวัฒนธรรมอาเซียน จะเห็นได้ว่าทั้ง 8 ประเด็น เป็นองค์ความรู้สำคัญที่ทุกประเทศสมาชิกต้องเผยแพร่และสร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนของตนเอง เพื่อเตรียมความพร้อม อย่างไรก็ตามสำหรับประเทศไทย แม้ว่าจะได้ยินได้ฟังคำว่าประชาคมอาเซียนกันบ่อยๆ ทั้งจากสื่อมวลชนแขนงต่างๆ ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ มีการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องอาเซียน เพื่อเตรียมความพร้อมที่จะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนกันมากขึ้น แต่หลายๆ คนก็ยังคงมึนงงอยู่ว่า แล้วประชาคมอาเซียนมันคืออะไร คำว่าอาเซียนอย่างเดียวกับประชาคมอาเซียน มันเรื่องเดียวกันหรือเปล่า และเราจำเป็นต้องเรียนรู้ด้วยหรือรู้หรือไม่รู้จะได้ประโยชน์อะไร อะไรทำนองนี้ เป็นคำถามที่เชื่อแน่ว่าคงจะมีอยู่ในใจของผู้คนเกินครึ่งในสังคมนี้อย่างแน่นอน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิวา คงคุณ ที่ศึกษาความรู้ ทัศนคติ และความพร้อมต่อการเป็นประชาคมอาเซียนของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนอยู่ในระดับควรปรับปรุงมากที่สุด และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วีราภร อุตร์เลิศ ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน: กรณีศึกษาพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า ระดับความรู้และความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของท้องถิ่นเพื่อรองรับการก้าวเข้าสู้ประชาคมอาเซียนประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก มีความรู้ความและความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนอยู่ในระดับที่ต่ำ

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องนี้กับกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ เช่น เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง หรือ องค์การบริหารส่วนตำบล ฯลฯ

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบสถานที่หรือหน่วยงานอื่นๆ ประกอบเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาเปรียบเทียบความแตกต่างของแต่ละสถานที่และหน่วยงาน

3. ควรศึกษาในประเด็นอื่นให้มีความครอบคลุม เช่น ในเรื่องของผลกระทบกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน แนวทางการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปัญหาการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรติดตามผลลัพธ์จากการเตรียมความพร้อมของการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จากการศึกษาวิจัยต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

5. เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน รอบด้าน ในเรื่องการเตรียมความพร้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ควรมีการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารหรือนักการเมืองท้องถิ่นประกอบด้วย เพื่อนำมาหาแนวทางเตรียมความพร้อมได้อย่างแท้จริง

References

Chariya Mahayotsanan. (2559). The Development of Roles and Responsibility in Local Administrative Organizations. **Journal OF MCU Social Science Review**, 5(2), 211 – 220.

Narong Popruksanant. (2556). **ASEAN Studies.** (2nd edition). Bangkok: Seed Ucation.

Pajaree Rujisawaeng. (2555). **Educational Preparation for ASEAN: A case study of Faculty of Economics.** Chiengmai : Chiengmai University.

Prayoon Sriprasart. (2542). **Factors Affecting Participation of Education Commission to Elementary Schools in Patoomtani Province**. Nonthaburi: Sukhotaitammatirat Open University.

Somjai Kongterm. (2555). **Study of Rajabhat Petchaboon University Students Preparation for ASEAN, Supported by Research and Development Research Fund 2555, Faculty of Education.** Petchaboon: Rajabhat Petchaboon University.

Sutton Srisai. (2551). **Applied Statistics for Sociological Research.** Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Vilai Changboon. (2555). Knowledge and Understanding of Supporting and Academic Staffs, Faculties of Arts and Sciences, Kampangsaen Campus, About AEC **(Master's thesis).** Bangkok: Kasetsart University.

Wichchukorn Narkton. (2559). Good Governance of Fiscal Administration in Local Administration Organization. **Journal OF MCU Social Science Review, 5**(2), 355 – 364.

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

PROJECT BASED LEARNING IN INSTRUCTIONAL METHODOLOGY AND MANAGEMENT IN MATHEMATICS 1 COURSE FOR BACHELOR'S DEGREE STUDENTS OF THE FACULTY OF EDUCATION IN MATHEMATICS AT LOEI RAJABHAT UNIVERSITY

ศิริพร ศรีจันทะ*
Siriporn Srichantha*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 3) ศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 33 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) มีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินผลโครงการ แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา การทดสอบค่าที (t-test Dependent)

ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช ภัฏเลย ประกอบด้วย การวางแผนและจัดทำโครงการเรื่องการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยบูรณาการผีตาโขน การศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ และการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา การศึกษาดูงานที่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเมืองด่านซ้าย (ผีตาโขน) (ประวัติความเป็นมาของผีตาโขน กระบวนการทำหน้ากากผีตาโขน) การเก็บรวบรวมข้อมูล และการเขียนรายงานผลโครงการเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการผีตาโขน รวมทั้งการนำเสนอผล

* Faculty of Education, Loei Rajabhat University

โครงการเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการผีตาโขน การจัดกระบวนการเรียนรู้ส่งผลให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ทราบปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหา 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย หลังการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นจากก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน, การจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1, นักศึกษาระดับปริญญาตรี

ABSTRACT

Objectives of this research were; 1) to study the process of learning using project based learning, 2) to compare the learning achievement in Instructional Methodology and Management in Mathematics 1 course of students using project based learning and 3) to study the students' satisfaction on learning management using project based learning in Instructional Methodology and Management in Mathematics 1 course for bachelor's degree students of the Faculty of Education in Mathematics at Loei Rajabhat University. The sample consisted of 33 fourth year students in Mathematics Education of the Faculty of Education at Loei Rajabhat University. They were selected by cluster random sampling, a classroom is a unit of random. The research instruments included lesson plans using project based learning, achievement test, observation form, interview form, evaluation form, and satisfaction form. The mean, percentage, standard deviation, and t-test for dependent samples were used for data analysis.

The findings of this research were as follows; 1) the process of learning using project based learning in Instructional Methodology and Management in Mathematics 1 course for bachelor's degree students of the Faculty of Education in Mathematics at Loei Rajabhat University consisted of the planning and preparation of the project of learning management in mathematics integrating with Phi Ta Khon, studying concepts of learning management, studying on the curriculum in schools, studying to local museum in Dan Sai (Phi Ta Khon) (The history of Phi Ta Khon, Phi

Ta Khon mask making process), collecting of data, and report writing of the project of learning management integrating with Phi Ta Khon, including presentations of the project of learning management integrating with Phi Ta Khon. The learning process management affects the students to have knowledge and comprehension in the process learning management, learns problem and trouble in the learning management, and solutions for solving those problems as well, 2) the post learning management result using project based learning in Instructional Methodology and Management in Mathematics 1 course for bachelor's degree students of the Faculty of Education in Mathematics at Loei Rajabhat University was higher than that of posttest significantly different at .05 level and 3) the students' satisfaction towards learning management using project based learning in Instructional Methodology and Management in Mathematics 1 course for bachelor's degree students of the Faculty of Education in Mathematics at Loei Rajabhat University was at the highest level.

Keywords: Project Based Learning, Instructional Methodology and Management in Mathematics 1 Course, Bachelor's Degree Students.

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ ควรจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (Office of National Education Commission, 2553) การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการ เป็นกระบวนการเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน โดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ศึกษาหาคำตอบในเรื่องนั้นๆ ซึ่งมีผู้สอนคอยกระตุ้น แนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ มาเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ผลงานอันเป็นประโยชน์ ตามความถนัดและความสนใจ สามารถทำงานอย่างมีระบบมีกระบวนการทำงานและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถนำเสนอผลงานของตนและกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์และประเมินผลงานของตนเองได้ นำเสนอผลการวิเคราะห์ การประเมินผล พร้อม

ข้อเสนอแนะ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขผลงาน จึงเป็นแนวทางเลือกหนึ่งที่นักการศึกษาหลายท่านยอมรับว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนทุกระดับควรนำไปใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียน โดยการค้นหาความรู้ ด้วยตนเองด้วยการทำโครงการ (Pimpan Techakup, 2547 ; Ladda Silanoi & Angkana Tungkasamit, 2553 ; Guilford, 1967 ; Suthira Prasertsun, 2555 ; Kanokkorn Medtajit, 2558) การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน เป็นกระบวนการเรียนที่เริ่มจากให้ ผู้เรียนเลือกหรือกำหนดชื่อโครงการที่จะศึกษาด้วยตนเองตามความสนใจ การจัดทำโครงการ การวางแผนการดำเนินงาน การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การดำเนินงานของโครงการตามแผนที่วางไว้ รวมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ ข้อมูล การเขียนรายงานผลโครงการ และนำเสนอผลของโครงการ

รายวิชา การจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 เป็นรายวิชาบังคับซึ่งอยู่ในหมวด วิชาชีพครู ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ซึ่งเนื้อหาประกอบด้วย วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาในกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา จิตวิทยาการเรียนรู้และจิตวิทยาพัฒนาการของผู้เรียนระดับประถมศึกษา รูปแบบการสอน วิธีสอน และเทคนิคการสอน แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ การพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ และการฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริง การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาดังกล่าวจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่าง มีความสุข

จากเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยตระหนักในความสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการและผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ และนำผลการวิจัยที่ได้ไป ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน ในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

3. ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 มีจำนวนห้องเรียนทั้งหมด 2 ห้องเรียน จำนวนนักศึกษา 70 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักศึกษา 33 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) มีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม ซึ่งทางมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยได้จัดห้องเรียนโดยคละความสามารถ

ตัวแปรที่ทำการศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

2. ตัวแปรตาม คือ

2.1 กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

2.3 ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน

นักศึกษา 33 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) มีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม ซึ่งทางมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยได้จัดห้องเรียนโดยคละความสามารถ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบสังเกต 4) แบบสัมภาษณ์ 5) แบบประเมินผลโครงการเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการผีตาโขน 6) แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยด้วยตนเอง โดยนำเครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัยไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ตามรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Kemmis and Mc Taggart, 1990)

4. วิเคราะห์ข้อมูล

1. กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยการนำข้อมูลโดยการรวบรวม เรียบเรียง แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยการนำคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา มาคำนวณหาร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ โดยใช้สถิติ t-test Dependent

3. การวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน ในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยการนำคะแนนมาคำนวณหา ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5. ผลการวิจัย

1. กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พบว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ประกอบด้วย การวางแผนและจัดทำโครงการเรื่องการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยบูรณาการผีตาโขน การศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ และการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา การศึกษาดูงานที่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเมืองด่านซ้าย (ผีตาโขน)

(ประวัติความเป็นมาของผีตาโขน กระบวนการทำหน้ากากผีตาโขน) การเก็บรวบรวมข้อมูล และการเขียนรายงานผลโครงการเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการผีตาโขน รวมทั้งการนำเสนอผลโครงการเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการผีตาโขน การจัดกระบวนการเรียนรู้ส่งผลให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ทราบปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหา

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนรู้ในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ก่อนเรียนและหลังเรียนที่จัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน ดังตารางที่ 1

.

กลุ่มทดลอง	N	$\overline{X}$	S.D.	t
ก่อนการจัดการเรียนรู้	33	12.94	4.00	12.33
หลังการจัดการเรียนรู้	33	26.74	2.44	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ก่อนการจัดการเรียนรู้ นักศึกษามีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.94 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 4.00 ส่วนหลังการจัดการเรียนรู้ นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 26.74 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.44 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน ในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ได้ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน

รายการ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน มีรูปแบบที่น่าสนใจ น่าเรียนรู้	4.70	0.58	มากที่สุด
2. ลำดับขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน มีความเหมาะสม	4.72	0.58	มากที่สุด
3. เนื้อหาวิชาสอดคล้องกับวิธีการเรียน	4.70	0.58	มากที่สุด
4. ระยะเวลาในการมอบหมายงาน มีความเหมาะสม	4.46	0.65	มาก
5. นักศึกษา ได้ไปศึกษาดูงาน ทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ดี	4.90	0.61	มากที่สุด
5. นักศึกษาได้ศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.78	0.50	มากที่สุด
6. นักศึกษาได้รู้จักการวางแผนการทำงานที่เป็นระบบ	4.23	0.59	มาก
7. นักศึกษาได้ฝึกการทำงานเป็นทีม รับผิดชอบงานมอบหมาย	4.46	0.65	มาก
8. นักศึกษาได้เลือกหัวข้อตามความถนัด/ สนใจ	4.54	0.51	มากที่สุด
9. นักศึกษาได้เรียนรู้การฝึกวิเคราะห์อย่างระบบ	4.38	0.57	มาก
10. นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง	4.84	0.56	มากที่สุด
11. นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริงเพื่อสร้างผลงาน	4.75	0.50	มากที่สุด
12. นักศึกษาเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง	4.42	0.64	มาก
13. นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน	4.70	0.58	มากที่สุด
14. การให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำของอาจารย์ในการทำกิจกรรม	4.64	0.57	มากที่สุด
โดยรวมทั้งหมด	**4.94**	**0.62**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน (Project Based Learning) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.94, S.D. = **0.62**) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ นักศึกษา ได้ไปศึกษาดูงาน ทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ดี ($\bar{x}$ = 4.90, S.D. = 0.61) รองลงมาคือ นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ($\bar{x}$ = 4.84, S.D. = 0.56) และนักศึกษาได้ศึกษาหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ($\bar{x}$ = 4.78, S.D. = 0.50) ตามลำดับ

6. อภิปรายผล

1. กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน (Project Based Learning)

กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ประกอบด้วย การวางแผนและจัดทำโครงการเรื่องการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยบูรณาการผีตาโขน การศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ และการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดการ

เรียนรู้ในสถานศึกษา การศึกษาดูงานที่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเมืองด่านซ้าย (ผีตาโขน) (ประวัติความเป็นมาของผีตาโขน กระบวนการทำหน้ากากผีตาโขน) การเก็บรวบรวมข้อมูล และการเขียนรายงานผลโครงการเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการผีตาโขน รวมทั้งการนำเสนอผลโครงการเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการผีตาโขน การจัดกระบวนการเรียนรู้ส่งผลให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ทราบปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ดีที่จะนำไป ใช้ในการประกอบอาชีพครูในอนาคตได้ สอดคล้องกับ Hargis (2005) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นวิธีการสอนเชื่อมโยงผู้เรียนเข้ากับการค้นพบจากคำถาม ข้อสงสัยตามความสนใจ ซึ่งผู้เรียนใช้การคิดกระบวนการค้นหาและการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน Dunn (1972) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นการสร้างกลุ่มเล็กๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อกันในการจัดการเรียนรู้จะเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้เรียนมีความรู้สึกโดดเดี่ยวหรืออยู่คนเดียว เนื่องจากมีการทำงานร่วมกันและช่วยกันรับผิดชอบในงานด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง และศยามน อินสะอาด (2559) ที่กล่าวว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนและจัดทาโครงการการศึกษาแนวคิดหลักการ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการเขียนโครงการ รวมทั้งการนำเสนอผลการออกแบบ การจัดกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว ส่งผลให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการออกแบบเกมและสถานการณ์จำลองได้อย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ และ Pratanporn Oonor (2556) พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ Project Based Learning ในรายวิชา 2201-2412 วิชาการเขียนโปรแกรม GUI ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ 2545 ซึ่งการจัดกระบวนการ เรียนรู้ดังกล่าวส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเขียนโปรแกรม GUI ได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ในระดับปานกลาง แต่สามารถพัฒนาทักษะ การคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองและส่งผลต่อระดับผล การเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างการจัดการสอนโดยใช้โครงงาน เป็นฐานช่วยให้ผู้เรียนได้ผลิตงานที่เป็นรูปธรรม

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา

ผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พบว่า มีค่าเฉลี่ย นักศึกษา จำนวน 33 คน ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ก่อนการจัดการเรียนรู้ นักศึกษามีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.94 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 4.00 ส่วนหลังการจัดการเรียนรู้นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 26.74 และผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 1 ของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาได้เลือกเรื่องที่ศึกษาด้วยตนเองตามความสนใจของตนเอง ทำให้สามารถดำเนินโครงการได้อย่างเป็นระบบ ประกอบกับ

อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำปรึกษา ทำให้นักศึกษาสามารถวางแผนการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ประเด็น ปัญหาหรือเลือกหัวข้อที่จะศึกษา การเขียนโครงการ การนำเสนอโครงการ ศึกษาดูงาน การได้รับการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากเพื่อนๆ และอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ มีการนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการ ซึ่งเป็นการติดตามการดำเนินงานเป็นระยะๆ ทำให้นักศึกษามีความพร้อมที่จะไปศึกษาดูงาน และไปศึกษาดูงานตามแผนที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Prontipa Sriwong (2552); Yurathon Jina & Wipada Yansarn (2559) ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการและส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดย ใช้โครงการเป็นฐาน

นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ นักศึกษาได้ไปศึกษาดูงาน ทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ดี รองลงมาคือ นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และนักศึกษาได้ศึกษาหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตามลำดับ นอกจากนี้ นักศึกษามีความเห็นว่า การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ปฏิบัติจริง มีการวางแผนการทำงานที่เป็นระบบ มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและทำงานร่วมกันมีความกระตือรือร้นที่จะค้นหาคำตอบ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สอดคล้องกับ Wattana Makkasamon (2551) ให้ความหมายไว้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโครงการว่าเป็นการจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลุ่มลึก ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงกับเรื่องที่ศึกษา โดยให้เขาได้สังเกตอย่างใกล้ชิดจากแหล่งความรู้ เพื่อค้นพบคำตอบในการจัดกิจกรรมตามวิธีการของเขาเอง เมื่อพบคำตอบก็นำความรู้ที่ได้มาเสนอในรูปแบบต่างๆ โดยนำเสนอต่อเพื่อน ครู ผู้ปกครอง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จนั้น ดังกล่าวส่งผลให้นักศึกษาได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ดี ได้รับการฝึกและพัฒนา ทักษะการคิด ทักษะการค้นคว้า ทักษะกระบวนการกลุ่ม การทำงานอย่างเป็นระบบ ทักษะทางสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง เมื่อนักศึกษาได้เรียนรู้จาก ประเด็นที่ต้องการรู้และได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Vilaiporn Promsri (2551); Panya Sripaywong (2556) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการ เมื่อสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้นักเรียนจะมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก และพจน์ศิรินทร์ ลิมปินันทน์ ที่กล่าวว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนแบบโครงงานมัลติมีเดียบนแท็บเล็ตอยู่ในระดับมากที่สุด

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) ก่อนการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ อาจารย์ผู้สอนควรศึกษาขั้นตอนและกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ให้เข้าใจ และควรทำความเข้าใจขั้นตอนในการทำโครงการ

2) การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน อาจารย์ผู้สอนต้องมีความรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นอย่างดี และก่อนให้นักศึกษาทำโครงการ ควรให้ความรู้แก่นักศึกษาเกี่ยวกับวิธีการเขียนโครงการ องค์ประกอบของโครงการ ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติเพื่อให้นักศึกษามีความเข้าใจและสามารถเขียนโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การวิเคราะห์ข้อมูลและการเขียนรายงานโครงการ อาจารย์ผู้สอนต้องให้ความรู้แก่นักศึกษาในเรื่องการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และการเขียนรายงานผลการศึกษาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานใน รายวิชาอื่นๆ ที่มีเนื้อหาสาระที่เป็นการปฏิบัติ ตามหลักสูตรของสถานศึกษา

2) ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบโครงการสอดแทรกกับการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ

References

Dunn, Rita. (1972). **Team Learning and Circles of Knowledge. Practical Approaches to individualizing. West Nyack, New York : Packer Publishing.**

Guzdial, M. (1998). **Technological Support For Project - Based Learning.** ASCD Yearbook: Learning With Technology.

Guilford, J.P. (1967). **The Nature of Human Intelligence**. McGraw-Hill:Book Company.

Hargis, J. (2005). **Collaboration, Community and Project-Based Learning-Does It Still Work Online?.** Instructional Media, 32(2).

Kanokkorn Medtajit. (2558). The Effects of A Program Integrating Goal Setting Into Inquiry Teaching Method on Achievement Motivation and Achievement in Science Subject of Mathayom Suksa 2 Nawaminthrachinuthit Bodindecha Schooo (Bodin 3). **Journal of MCU Social Science Review**, **4**(1), 180 - 189.

Kemmis, S. & Mc Taggart, R. (1990). **The Action Research Planner.** (3rd ed.). Victoria: Deaken University Press.

Ladda Silanoi & Angkana Tungkasamit. (2553). The Annual General Meeting of : The Development Of Learning Activities By Using Project. Faculty of Education**,** Khon khaen University.

Office of National Education Commission. (2553). **National Educational Law 2542, Revised in (The 3rd Amendment) 2553.** Bangkok: Office of The Prime Minister.

Pimpan Techakup. (2547). **Thinking and Learner Development By Project: Chalenge, Opportnity,and Integration**. **Paper for Seminar on The Occasion of 36th Anniversary of Faculty of Education.** Khon khaen University : Klangnanavitaya.

Panya Sripaywong. (2556). Development of An Instructional Activity Using Project Based Learning Based on the Mini Company Model on the Subject of Career Project for Mathayom Suksa 5 **(Master's Thesis)**. Sakon Nakhon : Sakon Nakhon Rajabhat University.

Prontipa Sriwong. (2552).Learning achievement in health and physical education of Mathayomsueksa III students based on project approach model **(Master's Thesis)**. Khon khaen: Khon khaen University.

Pratanporn Oonor. (2556). Instruction Management by Project - Based Learning in Writing GUI Program for Career Certificate Students **(Research Report).** Thai - Taiwan Technology Institute (BDI): Office of Vocational Education.

Suthira Prasertsun. (2555). Research-Based Project: New Learning Process of Thai Education. Bangkok : The Thailand Research Fund

Sutini Ratanasri. (2551). English for Communication Learning Achievement Development of The 5th Grade Secondary Students by Using Activity-Based Teaching **(Master's Thesis).** Khon khaen: Khon khaen University.

Vilaiporn Promsri. (2551). Results of Learning Activities of Science Subject About Species Maintaining of Living Organism for 5th Grade Elementary Students by Activity-Based Teaching **(Master's Thesis)**. Khon khaen: Khon khaen University.

Vimolrat Suntornrote. (2545). **Student-Centered Instruction**. Mahasarakam: Faculty of Education, Mahasarakam University.

Wattana Makkasamon. (2551). Project-Based Learning. (2nd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University.

Yurathon Jina & Wipada Yansarn. (2559). Using Project Work Titled Lanna wisdom in Sustainable Development Subject for Undergraduate Students of Rajamagala University of Technology, Lanna. RMUTP Research Journal Special Issue The 5th Rajamangala University of Technology National Conference.

การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึก

THE DEVELOPMENT OF COMPREHENSIVE READING ABILITY OF PRATHOMSUKSA 5 STUDENTS USING KWL TECHNIQUE INTEGRATED WITH EXERCISES

จินดารัตน์ ฉัตรสอน*
Jindarat Chatson*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถอ่านจับใจความของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึก 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้เทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมัธยมสาธุการวิทยา สังกัดเอกชน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 40 คน เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความด้วยเทคนิค KWL แบบฝึกการอ่านจับใจความด้วยเทคนิค KWL สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้เทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึก การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และการทดสอบค่าสถิติที (t- test) แบบ (Dependent)

ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึก หลังเรียนด้วยแบบฝึกสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การอ่านจับใจความ, เทคนิค KWL

*Master of Education Program in Thai Language Teaching, Department of Curriculum and Methodology, Faculty of Education, Silpakorn University

ABSTRACT

This research has objectives: 1) to compare ability in reading comprehension of students in the 5th Year of the Primary Education level, before and after managing learning with KWL Technique together with exercises; 2) to study points of views of the students in the 5th Year of the Primary Education level which manages learning KWL Technique in line with exercises.

Samples groups employed in this research study are students in the 5th Year of the Primary Education, Sathukan Witthaya Secondary School, under Private Education Commission Office, Prachuap Khiri Khan Province, total 40 students, and it is an experimental research study in one group, testing before and after learning.

Research tools employed include Managing Learning Plan for Reading Comprehension with KWL Technique, Exercises for Reading Comprehension with KWL Technique for the 5th Year of Primary Education students, Tests for ability assessment in reading comprehension, and Questionnaires for survey of students' points of view towards the ability development activities in reading comprehension of students in the 5th Year of the Primary Education, which manages learning KWL Technique in line with exercises. Data analyses apply percentage (%) value, average means (X), Standard Deviation (S.D.) and Dependent T-Test.

Findings of the Research results: Ability in Reading Comprehension of students in the 5th Year of the Primary Education under learning management with KWL Technique in line with Exercises, post learning with Exercises ability is higher than prior learning, and is statistically, significantly different at 0.01 level. And Students have attitudes towards learning management with KWL Technique in line with Exercises, and overall picture is at a very good level.

Keywords: Reading comprehension, KWL Technique.

1. บทนำ

ภาษาไทยถือว่ามีความสำคัญในยุคแห่งความเจริญก้าวหน้าเพราะทุกคนต้องใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสื่อสารในชีวิตประจำวันและเรียนรู้วิชาต่างๆ โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันมีวิทยาการใหม่ๆ เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาทำให้คนเราได้รับข้อมูลข่าวสารทางเทคโนโลยีสารสนเทศตลอดเวลาคนไทยในสังคมจึงต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ซึ่งต้องอาศัยการใช้ภาษาไทยเพื่อการอ่านทำความเข้าใจและสื่อความกันได้ถูกต้องการอ่านจึงเป็นทักษะที่สำคัญในชีวิตประจำวัน แม้ทักษะการอ่านและการเขียนเป็นสาระที่สำคัญอย่างไรก็ตามถ้าอ่านหนังสือไม่ออก ก็จะเขียนหนังสือไม่ได้ดังนั้นการอ่านจึงจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้ครู

ควรปลูกฝังให้ผู้เรียนมีทักษะในการอ่านโดยเฉพาะความสามารถในการอ่านจับใจความของเรื่องได้อย่างถูกต้องดังที่ศรีวิไลพลมณีกล่าวไว้ว่าการอ่านเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะการอ่านจับใจความเพราะผู้ที่อ่านจับใจความของเรื่องที่อ่านได้มาก ย่อมมีโอกาสรับรู้เรื่องราวได้ดีกว่าผู้ที่ไม่สามารถจับใจความของเรื่องที่อ่านได้ (Srivilai Polmanee, 2545 :122) ด้วยความสำคัญของการอ่านหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจึงได้กำหนดสาระที่ 1 ให้เป็นสาระการอ่านมาตรฐาน ท 1.1 คือผู้เรียนสามารถใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน โดยกำหนดตัวชี้วัดชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ว่า นักเรียนสามารถแยกข้อเท็จจริงข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอ่านจับใจความจากสื่อต่างๆ เช่น วรรณคดีในบทเรียนบทความบทโฆษณางาน เขียนประเภทโน้มน้าวใจข่าวและเหตุการณ์ประจำวันและอ่านหนังสือตามความสนใจ (Ministry of Education, 2551 : 15)

ถึงแม้การอ่านจะเป็นสาระสำคัญที่มีการกำหนดไว้ในทุกระดับชั้น แต่ผลการศึกษา พบว่าความสามารถการอ่านของนักเรียนก็ยังไม่ถึงตามเกณฑ์ร้อยละ70 ของคะแนนที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้จากผลการทำข้อสอบปลายภาคเรียนที่ 1 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2557 พบว่านักเรียนมีผลการสอบภาษาไทยเรื่องของการอ่านจับใจความมีคะแนนวิชาภาษาไทยเฉลี่ยร้อยละ 65 ซึ่งต่ำกว่าค่ามาตรฐานที่สถานศึกษากำหนดไว้ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม 100 คะแนนและจากประสบการณ์การสอนของผู้วิจัยที่ผ่านมาพบว่าผู้เรียนจำนวนมากยังขาดทักษะการอ่านจับใจความของเรื่องไม่สามารถจับประเด็น หรือลำดับเหตุการณ์ของเรื่องได้ถูกต้องมีการคิดอย่างไม่เป็นระบบไม่สามารถถ่ายทอดใจความจากการอ่านของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างชัดเจนไม่มีความมั่นใจในการตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงไม่เป็นที่พึงพอใจต่อครูผู้สอน

จากปัญหาดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การอ่านไม่ใช่เพียงแค่นักเรียนไม่มีนิสัยรักการอ่านเท่านั้นเพราะถ้าเรามองให้ลึกลงไปในขั้นการสอนจะพบปัญหาว่านักเรียนส่วนมากประสบปัญหาในการอ่านจับใจความเนื่องจากอ่านหนังสือแล้วไม่เข้าใจ ไม่สามารถสรุปหรือจับใจความของเรื่องที่อ่านได้ซึ่งนอกจากปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนแล้วด้านครูผู้สอนมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหา ซึ่ง Sunanta Mansertvit (2545 : 8) กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับตัวครูผู้สอนว่าครูไม่เข้าใจวิธีการสอนอ่านอย่างแท้จริงส่วนมากจะกำหนดวัตถุประสงค์ให้นักเรียนอ่านเรื่องโดยไม่มีวัตถุประสงค์อื่นเพื่อให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการอ่านในลักษณะต่างๆ เพราะครูภาษาไทยมีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับการสอนอ่านไม่เพียงพอเช่นจิตวิทยาการอ่านวิธีการสอนอ่านตามจุดมุ่งหมายเฉพาะและเทคนิคหรือวิธีการสอนต่างๆ ดังนั้น ครูผู้สอนควรหาวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะการอ่านมีรูปแบบวิธีสอนหนึ่งน่าสนใจที่จะช่วยแก้ปัญหาการสอนอ่านจับใจความได้ดีซึ่งเป็นวิธีที่มุ่งเน้นให้นักเรียนมีวิธีการอ่านที่เป็นระบบอ่านอย่างรอบคอบรู้จักบูรณาการทักษะซึ่งเป็น

การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสอดคล้องกับทักษะการอ่านอย่างรู้ตัวว่าตนคิดอะไรมีวิธีคิดอย่างไร สามารถตรวจสอบความคิดของตนเองได้ โดยผู้เรียนจะได้รับการฝึกให้ตระหนักในกระบวนการทำความเข้าใจตนเอง มีการจัดระบบข้อมูลเพื่อดึงมาใช้ภายหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Suvit Moonkam and Oratai Moonkam, 2545 : 8) นอกจากนี้ Vatchara Laoriendee (2547 : 92 – 94) ได้กล่าวว่าเทคนิค KWL สามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนาทักษะในการอ่านได้ทุกระดับการนำเทคนิค KWL มาใช้พัฒนาทักษะการอ่านและทักษะการคิดทำได้ง่ายเนื่องจากมีกรอบและแนวทางฝึกให้คิดเป็นลำดับขั้นตอน K (Whatweknow) นักเรียนรู้อะไรบ้างเกี่ยวกับเรื่องที่จะอ่าน W (Whatwewanttoknow) นักเรียนต้องการรู้อะไรเกี่ยวกับเรื่องที่จะอ่านและ L (Whatrehavelearned) นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากเรื่องที่อ่าน อาจกล่าวได้ว่าเทคนิค KWL สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในการเรียนรู้จับใจความจากเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และสามารถนำไปปรับใช้ในการแสวงหาความรู้ในเรื่องอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำเทคนิค KW L มาใช้ในการวิจัยสอนอ่านจับใจความครั้งนี้

นอกจากเทคนิควิธีสอน KWL แล้วการจัดการเรียนการสอนควรนำสื่อหรือแบบฝึกมาใช้ร่วมกับวิธีการสอนเพื่อพัฒนาทักษะในการเรียนเรื่องการอ่านจับใจความจนเกิดความชำนาญซึ่งสอดคล้องกับ นงเยาว์ ประโมนะกัง ที่ได้แสดงความคิดเห็นว่าสิ่งที่จะช่วยให้พัฒนาการทางภาษาดีขึ้นนั้นคือการนำความรู้ที่ได้เรียนมาแล้วมาฝึกให้เกิดความเข้าใจกว้างขวางมากขึ้นโดยอาศัยแบบฝึกเสริมทักษะโดยตรงซึ่งหัวใจหลักของการสอนวิชาทักษะทางภาษาอยู่ที่การฝึกอย่างถูกวิธีเท่านั้นที่จะทำให้เกิดความชำนาญคล่องแคล่วว่องไวทักษะทางภาษาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องฝึกให้แก่เด็ก วันเพ็ญ คุณพิริยะทวี ได้กล่าวว่าแบบฝึกเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของผู้เรียนเพราะการที่ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดมาก ๆ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่เรียนมาแล้วฝึกให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่กว้างขวางและเกิดความชำนาญมากขึ้น

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาทักษะภาษาไทยโดยใช้แบบฝึกแล้วพบว่าการที่ครูใช้แบบฝึกร่วมกับการเรียนการสอนภาษาไทยนั้นจะสามารถพัฒนาทักษะทางภาษาของผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนได้ดียิ่งขึ้นและส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นเช่น รัตนา ภรณ์คล่องแคล่ว ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6โดยใช้แบบฝึกผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังใช้แบบฝึกสูงขึ้นกว่าก่อนใช้แบบฝึก และนักเรียนมีความคิดเห็นว่าแบบฝึกทำให้นักเรียนเข้าใจวิธีการอ่านจับใจความและสามารถอ่านจับใจความได้ดี จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบฝึกเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนภาษาไทยดังกล่าว จะเห็นได้ว่าแบบฝึกที่สร้างขึ้น สามารถใช้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้โดยนักเรียนที่เรียนด้วยการใช้แบบฝึกมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับการใช้แบบฝึกสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมัธยมสาธุการวิทยาเพื่อให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความที่สูงขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อเปรียบเทียบความสามารถอ่านจับใจความของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึก

2.เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึก

3. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบแผนการวิจัยพื้นฐาน (Pre–Experimental Design) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังเรียน (The one–grouppretest–posttest Design) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5จำนวน 123 คนที่กำลังศึกษาภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2558 โรงเรียนมัธยมสาธุการวิทยาอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 ภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2558 โรงเรียนมัธยมสาธุการวิทยาอำเภอหัวหินจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 40 คนได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ การจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึก และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึกและความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึก

4. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นเตรียมการวิจัยเป็นการศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ประกอบด้วย

1.1 แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเรื่องการอ่านจับใจความด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึกของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5จำนวน 5 แผนแผนละ 2 ชั่วโมงรวม 10 ชั่วโมงโดยนำแผนจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึกเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาค่า IOC และมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความ ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL เป็นข้อสอบแบบปรนัยจำนวน 20 ข้อ ใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งได้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาค่า IOC มีค่าดัชนีความสอดคล้อง0.67–1.00 และผู้วิจัยได้นำข้อสอบแบบปรนัย จำนวน 45 ข้อไปให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่6 จำนวน 40คน ที่เคยเรียนเนื้อหาดังกล่าวแล้วทดลองทำ เพื่อหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนก และ

คัดเลือกข้อสอบแบบปรนัยจำนวน 20 ข้อ ซึ่งค่าความยากง่ายของข้อสอบแบบปรนัยอยู่ระหว่าง 0.25–0.80 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20–0.67มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78

2.3แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึกแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับซึ่งได้นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญและหาค่า IOC มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 - 1.00

3. ขั้นดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (pretest)เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความด้วยแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นหลังจากนั้นจัดการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 5 แผนและทดสอบหลังเรียน (posttest) ด้วยแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นชุดเดิม พร้อมกับให้ผู้เรียนทำแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึกเพื่อนำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์และผลการทำแบบสอบถามความคิดเห็นมาวิเคราะห์ข้อมูล

4.ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล 1) ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึกวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่า t-test แบบ dependentและ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึกโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5. ผลการวิจัย

1. ผลจากการทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.797 สูงกว่าก่อนเรียน ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.432 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึกในภาพรวมทั้งหมดทุกด้านเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$) = 2.75, S.D.=0 .4 3) สรุปได้ว่าผู้เรียนมีความคิดเห็นที่ดีมากต่อการจัดเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึกและจากการศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้เรียนในแต่ละด้านพบว่าระดับความคิดเห็นเฉลี่ยด้านของประโยชน์ที่ได้รับมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$) = 2.88, S.D. = 0.40) ส่วนรองลงมาเป็นอันดับที่ 2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 2.70, S.D. = 0.42) และด้านบรรยากาศการเรียนรู้มีระดับความคิดเห็นเป็นอันดับสุดท้ายมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 2.67, S.D. = 0.48)

6. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึกซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึกพบว่าคะแนนหลังจากการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึกสูงกว่าคะแนนการทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้อาจเนื่องจากแบบฝึกการอ่านจับใจความ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีการลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ให้นักเรียนเข้าใจง่าย สามารถทำแบบฝึกได้ด้วยตนเองเรื่องราวในแบบฝึกทั้ง 5 ชุดเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจและใกล้ตัวกับนักเรียนจึงทำให้นักเรียนสนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียนจึงส่งผลให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของแบบฝึกการอ่านจับใจความสอดคล้องกับ Rangsiman Suriyarangsan (2555) ที่กล่าวว่าแบบฝึกควรมีการเลือกเนื้อหาที่หลากหลาย เป็นเรื่องราวที่ใกล้ตัวนักเรียนมีภาพประกอบเหมาะสมดึงดูดความสนใจของผู้เรียนและมีความเหมาะกับวัยจึงส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความได้ดีขึ้นและมีความเข้าใจในเรื่องที่อ่านสามารถสรุปใจความของเรื่องและตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านได้ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความสามารถการอ่านจับใจความก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบฝึกการอ่านจับใจความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยคะแนนก่อนเรียนสูงกว่ากำลังเรียน

2. นอกจากนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการอ่าน เริ่มจากการกระตุ้นประสบการณ์เดิมของนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องที่จะอ่านโดยบันทึกความรู้เดิมที่มีอยู่เกี่ยวกับหัวข้อเรื่องนั้น ๆหลังจากนั้นฝึกตั้งคำถามว่าจะพบข้อมูลอะไรบ้างเกี่ยวกับเรื่องที่จะอ่านในระหว่างการอ่านในขณะที่อ่านให้นักเรียนตอบคำถามที่ได้เขียนไว้หลังจากการอ่านได้มีการอธิบายถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการอ่านทบทวนถึงคำถามเกี่ยวกับในสิ่งที่อยากรู้ว่าได้คำตอบที่ตรงตามความต้องการหรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับ Suwan Duangsawat (2555) ที่กล่าวว่าเทคนิค KWL PLUS เป็นกลวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีกรอบและแนวทางในการทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอนฝึกการแสวงหาคำตอบจากเรื่องที่อ่านและยังฝึกการจัดระบบข้อมูลความรู้และความคิดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้จากการอ่านทำให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดในการเรียนรู้ทั้งยังเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถทำให้ทั้งเด็กเก่ง ปานกลางและอ่อนบรรลุเป้าหมายได้เหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Jiranan Poonsawat (2554) ที่พบว่าความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับหูตึงก่อนการสอนอ่านด้วยเทคนิค KWL PLUS อยู่ในระดับพอใช้และหลังการสอนอ่านด้วยวิธี KWL PLUS อยู่ในระดับดีมากซึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถการอ่านจับใจความหลังการสอนสูงกว่าก่อนสอนทั้งนี้เป็นผลเนื่องจากการสอนอ่านด้วยวิธี KWL PLUS เป็นการสอนที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นขั้นตอนให้นักเรียนฝึกคิด

อย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงในแต่ละขั้นตอนช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่าน เนื่องจากมีกรอบและแนวทางให้นักเรียน โดยมีครูคอยดูแลการฝึกของนักเรียนและคอยกระตุ้นให้นักเรียนฝึกตั้งคำถามเพื่อแสวงหาคำตอบจากเรื่องที่อ่าน ซึ่งสอดคล้องกับ Suvit Moonkam and Oratai Moonkam (2545 : 8) ที่กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่าเทคนิค KWL เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการอ่านและทักษะกระบวนการคิดอย่างรู้ตัวว่าตนเองคิดอะไร มีวิธีคิดอย่างไร สามารถตรวจสอบความคิดของตนเองได้และสวามารถปรับเปลี่ยนกลวิธีการคิดของตนเองโดยผู้เรียนจะได้รับการฝึกให้ตระหนักในกระบวนการทำความเข้าใจมีการจัดระบบข้อมูลเพื่อการดึงมาใช้ภายหลังอย่างมีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับ Jaraporn Boonnarong (2554) ที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิค KWL กับวิธีสอนแบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิค KWL สูงกว่าวิธีสอนแบบปกติทั้งนี้เนื่องมาจากวิธีการสอนด้วยเทคนิค KWL มีขั้นตอนในการทำกิจกรรมที่ชัดเจนกล่าวคือขั้น K เป็นกิจกรรมที่นักเรียนต้องฝึกใช้ประสบการณ์เดิมของนักเรียนประสบการณ์เดิมของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญมากในกิจกรรมก่อนการอ่านเพราะความรู้จากประสบการณ์เดิมจะเป็นพื้นฐานให้นักเรียนสามารถเดาเนื้อเรื่องหรือเหตุการณ์จากเรื่องได้ ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ Pannee Sawetamarn (2543) ที่พบว่านักเรียนต้องใช้ประสบการณ์เดิมเพื่อตีความทำความเข้าใจเรื่องที่จะอ่านดังนั้นประสบการณ์เดิมจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสูงขึ้น

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึกในภาพรวมนักเรียนเห็นด้วยมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่านักเรียนเห็นด้วยมากคือด้านประโยชน์ที่ได้รับเป็นอันดับที่ 1ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอันดับที่ 2และด้านบรรยากาศการเรียนรู้เป็นอันดับสุดท้ายอาจเป็นเพราะว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึก เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการอ่านควบคู่กับทักษะการคิดในทุกตอนของการจัดการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนของเทคนิค KWL นักเรียนจึงมีกรอบการคิดที่เป็นลำดับต่อเนื่องไม่สับสนนอกจากนี้นักเรียนยังได้ฝึกการตั้งคำถามและค้นหาคำตอบจากเรื่องที่อ่านด้วยตนเองช่วยให้นักเรียนมีจุดมุ่งหมายในการอ่านซึ่งมีความสอดคล้องกับ Vatchara Laoriendee (2547 : 150) ที่กล่าวว่าสิ่งสำคัญในการนำเทคนิค KWL ไปจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านให้กับนักเรียนคือการใช้คำถามของครูในการกระตุ้นให้นักเรียนคิดในทุกขั้นคอนของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยืนยันหรือเปลี่ยนแปลงความคิดเมื่อเห็นมีหลักฐานหรือเหตุผลเพียงพอก่อนที่จะใช้วิจารณญาณของตนเองในการหาข้อสรุปการแสดงความคิดเห็นด้านประโยชน์ที่ได้รับเป็นอันดับที่ 1นั้นนักเรียนมีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความด้วยเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึกช่วยให้นักเรียนสามารถนำกระบวนการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในวิชาอื่นๆ และในชีวิตประจำวันได้และช่วยส่งเสริมพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนได้ดีขึ้นรองลงมาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นักเรียนมีความคิดเห็นว่ากิจกรรมเทคนิค KWL ร่วมกับแบบฝึกเป็นกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการอ่านจับใจความไป

พร้อมๆ กับการคิดช่วยกระตุ้นให้นักเรียนตั้งคำถามและค้นหาสิ่งที่อยากรู้อันดับสุดท้ายคือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ซึ่งนักเรียนมีความคิดเห็นว่านักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมครูเป็นกันเองกับนักเรียนและช่วยส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมบรรยากาศการเรียนขณะเรียนเป็นกันเองนักเรียนสนุกสนานในการปฏิบัติกิจกรรมทุกขั้นตอน

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.การเลือกบทอ่านในการทำกิจกรรมต่างๆ ตามขั้นตอนของเทคนิค KWL ครูควรเลือกเนื้อหาของบทอ่านที่มีชื่อเรื่องที่นักเรียนคุ้นเคยสนใจไม่ยากจนเกินไปหรือเป็นเรื่องที่นักเรียนพอมีพื้นฐานอยู่บ้างเพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์เดิมของตนเองมาช่วยทำความเข้าใจหรือตีความบทอ่านจะทำให้นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นและระดมความคิดร่วมกับเพื่อนๆ ได้หากครูเลือกบทอ่านที่มีชื่อเรื่องยากหรือต้องใช้การตีความมากจนเกินไปจะทำให้นักเรียนไม่อยากที่จะตั้งคำถามและไม่สามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL ครูควรมีบทบาทในทุกขั้นตอนไม่ควรปล่อยให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมเพียงลำพังครูควรเริ่มฝึกนักเรียนตั้งแต่การบันทึกข้อมูลลงในตาราง KWL ให้ถูกต้องและเป็นระบบระเบียบตั้งแต่ครั้งแรกเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการเขียนสรุปความได้ง่ายขึ้นตลอดจนครูต้องเน้นย้ำถึงการเขียนสรุปความการใช้ภาษาการเขียนสะกดคำให้ถูกต้อง

3.ครูควรกระตุ้นนักเรียนความรู้เดิมหรือแนวคิดของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้ใช้ความคิดการทำกิจกรรมครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดระดมสมองการตั้งคำถามการจัดระเบียบของข้อมูลและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นให้ได้มากที่สุด

4. ในขณะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ครูควรคอยชี้แนะหรืออธิบายช่วยเหลือนักเรียนอย่างทั่วถึงตลอดเวลาการเรียนการสอนอาจเกินเวลาที่กำหนดในกรณีที่นักเรียนบางคนทำงานช้าหรือยังไม่เข้าใจในบางเนื้อหาหรืออ่านคำสั่งไม่ชัดเจน อาจต้องใช้เวลาในการแนะนำอธิบายหรือยกตัวอย่างประกอบซึ่งครูผู้สอนสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมโดยอาจให้ทำแบบฝึกบางส่วนและนำไปฝึกในชั่วโมงต่อไปได้

5. เนื่องจากงานเขียนประเภทนิทานเป็นงานเขียนที่มุ่งเน้นเพื่อความบันเทิงเนื้อหาเรื่องลำดับไปตามเหตุการณ์ในเรื่องจึงอ่านง่ายและบอกแก่นสารที่เป็นประโยชน์ไว้ให้ผู้อ่านสามารถนำไปปฏิบัติได้ทำให้ผู้เรียนสามารถสรุปเรื่องได้ง่ายสำหรับเรื่องสั้นๆ เป็นเรื่องที่มุ่งให้ความเพลิดเพลินเช่นเดียวกับนิทาน แต่มีองค์ประกอบหลายด้านเช่นตัวละครโครงเรื่องแนวคิดเป็นต้นจึงทำให้สรุปใจความได้ยากขึ้น ส่วนบทความมุ่งเสนอข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นยากต่อการแยกองค์ประกอบเนื่องเรื่องข่อนข้างยาว นำเสนอเนื้อหาที่เป็นประโยชน์มุ่งให้ความรู้มากกว่าความเพลิดเพลินจึงทำให้สามารถสรุปใจความได้ยาก นักเรียนต้องใช้หลักในการวิเคราะห์เพื่อสรุปความลำดับเนื้อหายากต่อมาคือเนื้อหาประเภทข่าวเพราะข่าวมุ่งนำเสนอความรู้ความจริงเพียงด้านเดียวอ่านแล้วให้ผู้อ่านเกิดความตระหนักรับรู้ถึงความเป็นไปทางสังคม เนื้อหาค่อนข้างยาวมีประเด็นสำคัญหลายประเด็น

จึงมีความยากมากขึ้น ส่วนกลอนสุภาพและกาพย์ยานีนั้นเป็นงานเขียนร้อยกรองจึงมีลักษณะบังคับฉันทลักษณ์มีการใช้อุปมาอุปไมยหรือสัญลักษณ์ต่างๆ ด้วย ผู้อ่านจึงต้องใช้ความรู้ทางภาษามาใช้ในการตีความจึงทำให้สรุปความค่อนข้างยากกว่างานเขียนประเภทอื่นๆ ดังนั้น ครูผู้สอนควรลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยากโดยเริ่มจากให้นักเรียนฝึกเขียนสรุปความจากนิทานก่อนจากนั้นจึงฝึกเขียนสรุปใจความงานเขียนประเภทอื่น ๆเป็นลำดับต่อไปนี้คือเรื่องสั้น ๆบทความข่าวและบทร้อยกรอง

6. เทคนิค KWL เป็นวิธีการสอนที่มีขั้นตอนชัดเจนดังนั้นครูจะต้องเตรียมตัวในการจัดกิจกรรมรวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจึงจะทำให้การจัดกิจกรรมเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้แบบฝึกการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิค KWL กับทักษะอื่นในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเช่นทักษะการเขียนสรุปใจความ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้แบบฝึกการอ่านจับใจความร่วมกับเทคนิคอื่น

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความด้วยเทคนิค KWL โดยใช้บทอ่านอื่นๆเช่นสารคดีเพลงเป็นต้น

4. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบพัฒนาการอ่านของนักเรียนโดยใช้เทคนิค KWL ร่วมกับสื่อหรือวิธีการสอนอื่นๆ

References

Jaraporn Boonnarong. (2545). Comparison of Achievement of Comprehensive Reading of 6th Grade Elementary Students Taught by KWL and Regular Method **(Master's Thesis).** Bangkok: Silpakorn University.

Jiranan Poonsawat. (2554). Study of Comprehensive Reading Competency of 5th Grade Elementary Hearing Disable Students by KWL Plus **(Master's Thesis).** Bangkok: Silpakorn University.

Ministry of Education. (2551). **Department of Academics, 2551 Basic Education Core Curriculum.** Bangkok: Express Delivery Organization Printing House.

Pannee Sawetamarn. (2543). Study of Achievement of English Reading Taight by KWL PLUS and Teachers Manual **(Master's Thesis).** Bangkok: Rankamhaeng University.

Phramaha Kamphon Khunangkaro. (2559). Human Resource Development in Buddhist Approach. **Journal of MCU Social Science Review**, 5(2), 387 – 396.

Rangsiman Suriyarangsan. (2554). Comprehensive Reading Exercise Form Development for the 1st Grade Secondary Students With Local Data of Petburi Province **(Master's Thesis).** Bangkok: Silpakorn University.

Srivilai Polmanee. (2545). **Language and Teaching.** (4th edition). Chiengmai: Secondary Education Program, Faculty of Education, Chiengmai University,

Sunanta Mansertvit. (2545). **Principle and Method of Thai Language Reading**. Bangkok: Watanapanit Printing.

Suvit Moonkam and Oratai Moonkam. (2545). **21 Methods of Learning Management for Thinking Process Development**. Bangkok: Parppim Limited Partnership Store.

Suwan Duangsawat. (2555). Learning Result Development and Learning Stability about Relationship of World Economics of Career Certificate Students with KWL PLUS Techniques **(Master's Thesis).** Bangkok: Silpakorn University.

Vatchara Laoriendee. (2547). **Knowledge Management Technique for Professinal Teachers**. Nakornpatom: Silpakorn University.

การปกครองตนเองผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและการมีจิตสำนึกประชาธิปไตยของประชาสังคม

SELF - GOVERNANCE THROUGH PARTICIPATORY PROCESS AND DEMOCRATIC CONSCIOUSNESS OF CIVIL SOCIETY

เชษฐา ทรัพย์เย็น*
Chettha Sapyen*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ศึกษาถึงปัจจัยที่นำไปสู่การปกครองตนเอง และปัจจัยดังกล่าวประกอบกันเป็นความสัมพันธ์กันอย่างไรที่นำไปสู่ตัวแบบการปกครองตนเอง โดยการวิเคราะห์ตัวแบบสมการเชิงโครงสร้างที่ประกอบด้วยตัวแปรแฝง คือ การปกครองตนเอง ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม จิตสำนึกประชาธิปไตย และบริบทสภาพแวดล้อม ด้วยจำนวนตัวอย่าง 330 ตัวอย่าง จากการสุ่มแบบกลุ่มที่เป็นครัวเรือนจากทุกตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่าตัวแบบการปกครองตนเองผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและการมีจิตสำนึกประชาธิปไตยของประชาสังคมจังหวัดสมุทรสงครามมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และยอมรับสมมติฐานทุกข้อ คือ 1) บริบทของสภาพแวดล้อมส่งผลเชิงบวกต่อการมีจิตสำนึกประชาธิปไตย 2) บริบทของสภาพแวดล้อมส่งผลเชิงบวกต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม 3) จิตสำนึกประชาธิปไตยส่งผลเชิงบวกต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม 4) จิตสำนึกประชาธิปไตยส่งผลเชิงบวกต่อการปกครองตนเอง 5) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมส่งผลเชิงบวกต่อการปกครองตนเองในระดับมาก

คำสำคัญ: การปกครองตนเอง, กระบวนการมีส่วนร่วม, จิตสำนึกประชาธิปไตย

ABSTRACT

Objectives of this research were to study factors of self governance and relation of the factors. This research analyzed by structural equation model. Latent variables were Self Governance, Participatory Democracy,Democratic Consciousness and Context. 330 Sample by cluster sampling from household of 33 Tambol in Samutsongkram province were used for data collection. Finding of research were framework model of Self Governance in Samutsongkram province that was compatible with empirical data. All hypotheses were supported that were 1) Contexts have positive influence on Democratic Consciousness 2) Contexts have positive influence on Participatory Democracy 3) Democratic Consciousness has

*Faculty of Humanities and Social Sciences, Thonburi Rajabhat University

positive influence on Participatory Democracy 4) Democratic Consciousness has positive influence on Self Governance 5) Participatory Democracy has positive influence on Self Governance.

Keyword: Self Governance, Participatory Process, Democratic Consciousness.

1. บทนำ

การจัดการปกครอง (Governance) ตามแนวคิดของ Rhodes ได้เสนอลักษณะของการจัดการปกครองมี 6 ลักษณะ คือ 1) เป็นรัฐที่มีขนาดเล็ก 2) บรรษัทภิบาล (Corporate Governance) 3) เป็นการจัดการภาครัฐแนวใหม่ 4) เป็นการจัดการปกครองที่ดี (Good Governance) 5) ระบบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Socio -Cybernatic System) 6) เป็นเครือข่ายการจัดการตนเอง ดังนั้นการปกครองตนเองเป็นแนวคิดหนึ่งของการจัดการปกครอง นอกจากนั้นการปกครองตนเองได้สอดคล้องกับแนวคิดการกระจายอำนาจทางการปกครองเพื่อนำไปพัฒนาท้องถิ่นการปกครองตนเองได้นำไปสู่การเพิ่มสมรรถนะในการปกครองท้องถิ่น (Weller, M. 2005) ในการตอบสนองต่อประชาชน สร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับประชาชน (Przeworski, A. 2010) และเป็นการส่งเสริมการพัฒนาทางการเมือง หรือการพัฒนาทางประชาธิปไตย

จากความบกพร่องที่ปรากฏขึ้นในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนจึงทำให้ทฤษฎีประชาธิปไตยเคลื่อนเข้าสู่ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยที่ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมองว่าพลเมืองมีพันธะเข้าสู่การตัดสินใจทางการเมืองอย่างกว้างขวางและมีส่วนร่วมแบ่งเบาความรับผิดชอบต่อส่วนรวม กระบวนการการมีส่วนร่วมเป็นการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบใหม่ซึ่งเป็นวัฒนธรรมสนับสนุนให้พลเมืองเข้มแข็งจากเบื้องล่าง ที่สามารถทำให้ประชาสังคมเข้ามามีบทบาทในกระบวนการนโยบาย แนวคิดของระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจึงให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ประชาชน และกลุ่มต่างๆ เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานของรัฐบาลและผู้ใช้อำนาจรัฐในลักษณะที่มีปฏิสัมพันธ์โดยตรง เพื่อให้มีส่วนในการเสนอความคิดเห็น ตั้งแต่กระบวนการกำหนดนโยบาย จนถึงกระบวนการตัดสินใจ (Poramot Wanbawon, 2559: 255) ดังนั้น ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดหนึ่งที่นำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตย

ประชาสังคมมีความสำคัญต่อประชาธิปไตยยุคใหม่เนื่องจากกระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นประชาธิปไตยทางการเมือง ประชาสังคมจะทำหน้าที่เป็นเสมือนตัวนำพลเมืองสู่การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในสังคมประชาธิปไตย สามารถขยายขอบเขตพื้นที่สาธารณะที่เอื้อให้ประชาชนได้แสดงออกบนพื้นฐานหลักสิทธิและเสรีภาพ ดังนั้น คำถามของงานวิจัยนี้ คือ ปัจจัยที่นำไปสู่การปกครองตนเองมีอะไรบ้าง และปัจจัยดังกล่าวประกอบกันเป็นความสัมพันธ์กันอย่างไรที่นำไปสู่ตัวแบบการปกครองตนเอง

2. วัตถุประสงค์

บทความนี้เป็นบทความวิจัยที่มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การปกครองตนเอง

2.2 เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่นำไปสู่การปกครองตนเอง

2.3 เพื่อสร้างตัวแบบการปกครองตนเองของประชาสังคม

3. ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยการวิเคราะห์ตัวแบบสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Model Analysis) ประชากรที่ทำการศึกษา คือ ครัวเรือนจากทุกตำบลของจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 33 ตำบล โดยมีจำนวนตัวอย่าง 330 ตัวอย่าง ด้วยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster sampling) โดยแต่ละตำบลทั้ง 33 ตำบล ทำการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลากจากทะเบียนบ้านตำบลละ 11 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) หรือลิทเคิร์ทสเกล (Likert Scale) โดยระดับที่ 5 มากที่สุด และระดับที่ 1 น้อยที่สุด การทดสอบเครื่องมือประกอบด้วย 1) การทดสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหากับภาษาโดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66-1 จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน 2) การทดสอบความถูกต้องเชิงโครงสร้างด้วยการทดสอบองค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) 3) การทดสอบความเชื่อมั่นด้วยการนำแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือวัดไปทดสอบใช้กับตัวอย่างจำนวน 30 ตัวอย่างและนำมาวิเคราะห์หาค่าแอลฟ่าของครอนบราคของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่า 0.942 และใช้ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณา และการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง

4. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ดัชนีความกลมกลืนของข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังต่อไปนี้ χ2/df เท่ากับ 1.123 ค่า p-value เท่ากับ 0.242 ค่า GFI, CFI, AGFI เท่ากับ 0.971, 0.996, 0.954 ตามลำดับ และค่า RMSEA เท่ากับ 0.019 จากค่าดังกล่าวพบว่าค่าดัชนีความกลมกลืนมีค่าตามมาตรฐาน ดังนั้น ตัวแบบตามกรอบแนวคิดที่เสนอมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สำหรับค่าอิทธิพลหรือสัมประสิทธิ์การถดถอยของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง เป็นดังตารางที่ 1 หรือดังรูปที่ 2

ตารางที่ 1 สัมประสิทธิ์การถดถอยของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง

ความสัมพันธ์	สมมติฐาน	สัมประสิทธิ์การถดถอย	สัมประสิทธิ์การถดถอยค่ามาตรฐาน (Standardized Regression Weights)

บริบทของสภาพแวดล้อมไปสู่จิตสำนึกประชาธิปไตย	1	0.253**	0.246
บริบทของสภาพแวดล้อมไปสู่ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม	2	0.560***	0.459
จิตสำนึกประชาธิปไตยไปสู่ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม	3	0.324***	0.274
จิตสำนึกประชาธิปไตยไปสู่การปกครองตนเอง	4	0.100*	0.091
ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมไปสู่การปกครองตนเอง	5	0.826***	0.896

*** คือ p-value < 0.001 , ** คือ p-value < 0.01 และ * คือ p-value < 0.05

รูปที่ 1 สัมประสิทธิ์การถดถอยค่ามาตรฐานของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง

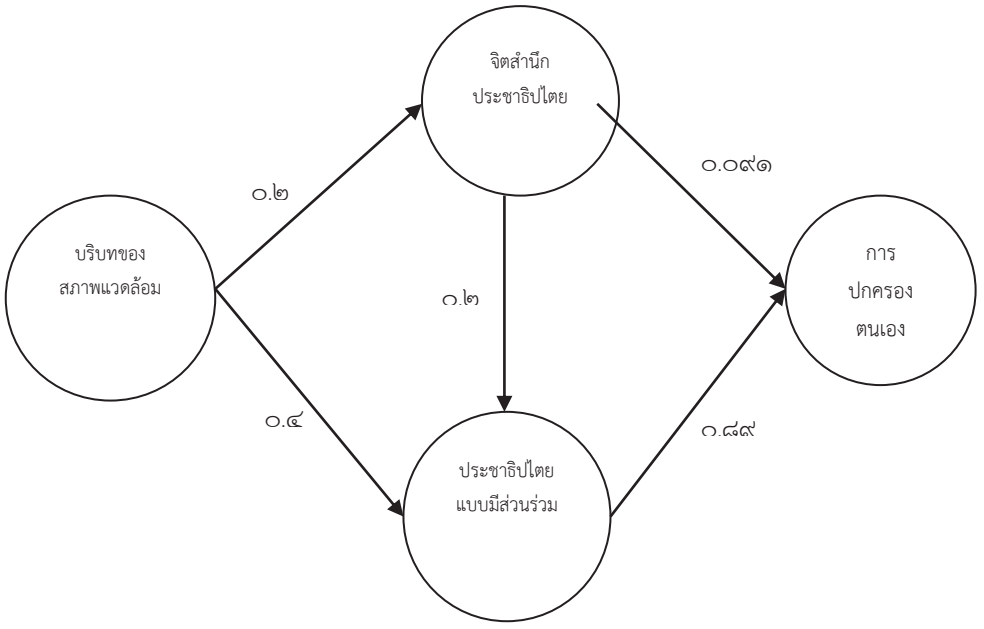

5. อภิปรายผล

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อการปกครองตนเองด้วยค่าอิทธิพลหรือสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน 0.896 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.000 จากแนวคิดการจัดการปกครองแบบเครือข่าย (Network Governance) ที่เป็นแนวคิดโดยใช้ทฤษฎีการจัดการปกครอง (Governance) ทฤษฎี

การจัดการปกครองตามแนวคิดของ Rhodes กล่าวว่าการจัดการปกครองเป็นเครือข่ายที่จัดการตนเอง ทำให้การจัดการปกครองมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้เกิดการจัดการปกครองตนเอง (Rhodes, R. A. W. 1996: 652-667) และสิ่งที่นำมาใช้หรือรูปแบบที่นำมาใช้ คือ การมีส่วนร่วม Sørensen & Torfing สำหรับกระบวนการสร้างทางเลือกในการกำหนดนโยบายสาธารณะ (Formulation policy) (Sørensen, E., & Triantafillou, P., 2009) และการนำนโยบายไปปฏิบัติ หรือการส่งมอบบริการ มีการสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมเพิ่มของพลเมืองมากขึ้นเนื่องจาก นโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่จะมีผลลัพธ์และส่งผลกระทบต่อประชาชนในสังคม โดยแต่ละกลุ่มประชาชนจะได้ผลลัพธ์และผลกระทบที่แตกต่างกัน ประชาชนบางกลุ่มอาจจะได้ผลลัพธ์ที่ดีจากทางเลือกนโยบายแบบหนึ่ง แต่ประชากรบางกลุ่มอาจจะได้รับผลกระทบทางลบ เมื่อนโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง ประชาชนควรเป็นผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การประเมินผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การปกครองตนเอง การเมืองที่มีการกระจายอำนาจเป็นสถานการณ์หนึ่งที่นำมาสู่การมีส่วนร่วม ให้เกิดการปกครองตนเอง (Wolff, 2005) การกระจายอำนาจจากรัฐไปสู่ประชาชน ให้ประชาชนได้มีโอกาสในการปกครองตนเองในระดับที่ทำให้เกิดความมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการจัดการสาธารณะหรือการบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนและตามที่ประชาชนต้องการ มากกว่าการพยายามที่จัดหาบริการสาธารณะที่ส่งมอบให้กับประชาชนโดยที่ประชาชนไม่ได้ต้องการ หรือกล่าวได้ว่าเป็นการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามระบอบการปกครองประชาธิปไตย ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและการปกครองตนเองทั้งสองอย่างถูกนำมาสู่กระบวนการบูรณาการ (F.Danspeckgruber, W. 2005) เนื่องจากการปกครองตนเองจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมตามแบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม หรือเกือบจะกล่าวได้ว่าการปกครองตนเองเกิดขึ้นได้เมื่อมีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม กระบวนการดังกล่าวจึงสามารถที่จะผนวกรวมกัน

จิตสำนึกประชาธิปไตยส่งผลต่อการปกครองตนเองด้วยค่าอิทธิพลหรือสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน 0.091 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.042 แต่ค่าที่แสดงนี้ถือว่าเป็นค่าที่ไม่มาก เนื่องจากสามารถเกิดการปกครองตนเองได้แม้ว่าประชาชนอาจจะมีจิตสำนึกประชาธิปไตยไม่สูงได้ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีงานที่สนับสนุนในความสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกประชาธิปไตยและการปกครองตนเองในการจัดการปกครองตนเองของท้องถิ่น จิตสำนึกทางการเมืองที่เป็นพื้นฐาน คือ เรื่องสิทธิทางการเมือง สิทธิทางการเมืองเป็นจิตสำนึกทางการเมืองหรือจิตสำนึกประชาธิปไตยที่จำเป็นต้องเข้าใจเพื่อจะนำไปสู่การปกครองตนเอง การมีเพียงกระบวนการมีส่วนร่วมแม้ว่าจะทำให้เกิดการปกครองตนเองได้อย่างมีประสิทธิผล แต่ไม่ได้รับรองว่าการเข้ามาปกครองตนเองนั้นจะประกอบด้วยจิตสำนึกทางการเมือง การที่เข้ามาปกครองตนเองโดยไม่มีจิตสำนึกทางการเมืองหรือจิตสำนึกประชาธิปไตยจะเกิดปัญหาการคอร์รัปชั่นขึ้นได้ การมีจิตสำนึกทางการเมืองทำให้ชนพื้นเมืองชาวอะบอริจิ้นในประเทศออสเตรเลียมีความต้องการจะตัดสินใจด้วยตนเอง (self determination) ในการปกครองตนเอง ชาวอะบอริจิ้นมีความเข้าใจในสิทธิมนุษยชน สิทธิในการเป็นชนพื้นเมือง ความ

รับผิดชอบ และการมีตัวตนในความเป็นพลเมือง ดังนั้นการเข้าใจสิทธิในความรับผิดชอบที่เป็นจิตสำนึกทางการเมือง เป็นสิ่งที่สนับสนุนการปกครองตนเองได้ หรือในงานของ Wang and Dai ที่มีข้อเสนอเช่นเดียวกัน คือ ผู้หญิงในชนบทของจีนพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองในการมีส่วนร่วมและการปกครองตนเอง โดยประเด็นสำคัญ คือ จิตสำนึกทางการเมืองในเรื่องสิทธิ จากงานศึกษาทั้งสองให้น้ำหนักกับจิตสำนึกทางการเมืองในด้านสิทธิ เนื่องจากทั้งชาวอะบอริจิ้นและผู้หญิงในประเทศจีนเป็นกลุ่มคนที่มีสิทธิน้อยกว่าเมื่อเทียบกับคนกลุ่มอื่น

จิตสำนึกประชาธิปไตยส่งผลต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมด้วยค่าอิทธิพลหรือสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน 0.274 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.000 ถือว่าค่าที่แสดงนี้มีค่าไม่มาก จิตสำนึกทางการเมืองหรือจิตสำนึกประชาธิปไตยนำไปสู่การมีส่วนร่วม (Barber, B. R., 2003) การมีจิตสำนึกทางการเมืองหรือจิตสำนึกประชาธิปไตยในการมีส่วนร่วมของพลเมืองต้องมีการเพิ่มให้มากขึ้น เมื่อพลเมืองมีจิตสำนึกทางการเมืองในด้านสิทธิ ทำให้พลเมืองมีความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม ผู้ที่มีความสนใจทางการเมืองจะมีจิตสำนึกทางการเมืองในระดับมาก จิตสำนึกความเป็นพลเมือง ส่งเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Baglioni, S., 2007) ผู้ที่มีความสนใจทางการเมืองมีแนวโน้มที่จะพัฒนาในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง จิตสำนึกทางการเมืองเป็นสิ่งที่ส่งเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เพราะการมีจิตสำนึกทางการเมืองทำให้เข้าใจในสิทธิที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการก่อรูปนโยบายของกระบวนการกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้งการประเมินผลนโยบายสาธารณะ โดยกิจกรรมดังกล่าวส่งผลต่อผลลัพธ์และผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง การบริการสาธารณะหรือการจัดการสาธารณะเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ต้องการการมีส่วนร่วมจากประชาชนในการพัฒนาและปรับปรุงเนื่องจากประชาชนเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจากกิจกรรม

บริบทของสภาพแวดล้อมส่งผลต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมด้วยค่าอิทธิพลหรือสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน 0.459 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.000 ถือว่าค่าที่แสดงเป็นค่าที่มากในระดับปานกลาง บริบทและสถานการณ์ทางการเมืองมีผลต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ในบริบทและสถานการณ์ทางการเมืองที่มีความเป็นอิสระจะส่งผลต่อจิตสำนึกประชาธิปไตยและส่งผลกระทบต่อไปยังการมีส่วนร่วมในประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และการเป็นอิสระปกครองตนเองในเชิงบวก และทางตรงกันข้ามในบริบทและสถานการณ์ที่ไม่เป็นอิสระจะส่งผลในเชิงลบ บริบทของสภาพแวดล้อมที่ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง หรือสนใจทางการเมืองจะทำให้ประชาชนมีความต้องการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองมากขึ้น บริบทของสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยทำให้ประชาชนเกิดความคุ้นเคย สำหรับประเทศไทยมีบริบทที่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในระดับชุมชน หรือหมู่บ้านจะมีการประชุมชาวบ้านเพื่อแจ้งข่าวสาร และสอบถามความคิดเห็นกับชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านมีความคุ้นเคยกับกระบวนการมีส่วนร่วม รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานได้มีกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตามประเด็นต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐมีความต้องการความคิดเห็นจากประชาชน

สภาพแวดล้อมส่งผลต่อจิตสำนึกประชาธิปไตยด้วยค่าอิทธิพลหรือสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน 0.246 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.002 แสดงให้เห็นว่ามีค่าไม่มาก จิตสำนึกประชาธิปไตยได้รับผลจากบริบทแวดล้อมไม่มาก อย่างไรก็ตาม ยังคงมีงานที่สนับสนุนว่าสถานการณ์ทางการเมืองมีผลต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ในบริบทและสถานการณ์ทางการเมืองที่มีความเป็นอิสระจะส่งผลต่อจิตสำนึกประชาธิปไตย จากที่ได้กล่าวมาแล้วบริบทของสภาพแวดล้อมของประเทศ เป็นประเทศที่มีความเป็นอิสระในการที่ประชาชนจะใช้สิทธิ และเสรีภาพภายใต้กรอบของกฎหมายตามหลักการของการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่ในอีกมุมมองหนึ่งบริบทดังกล่าวอาจจะไม่ส่งผลต่อจิตสำนึกทางการเมืองมาก

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่าตัวแบบการปกครองตนเองผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและการมีจิตสำนึกประชาธิปไตยของประชาสังคมจังหวัดสมุทรสงครามมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และยอมรับสมมติฐานทุกข้อ

6. ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาตัวแปรที่นำไปสู่ความสำเร็จในกระบวนการมีส่วนรวม เนื่องจากกระบวนการมีส่วนร่วมส่งผลต่อการปกครองตนเองในระดับสูง โดยการศึกษาสามารถทำได้ทั้งการสร้างตัวแบบสมการเชิงโครงสร้างที่อธิบายถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรสาเหตุที่นำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วม และสามารถดำเนินการวิจัยโดยการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อค้นหาถึงแนวทาง หรือต้นแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง หรือด้วยวิธีการศึกษาแบบกรณีศึกษา (Case Study Research) ในกรณีที่มีประชาสังคมที่มีความสามารถในการปกครองตนเองด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างโดดเด่น

References

Ahern, P., Nuti, P., & Masterson, J. M. (2000). **Promoting Gender Equity in The Democratic Process: Women's Paths to Political Participation and Decisionmaking.** USA: The United States Agency for International Development.

Baglioni, S. (2007). **The Effects of Direct Democracy and City Size on Political Participation : The Swiss Case.** In T. Zittel & D. Fuchs (Eds.), Participatory Democracy and Political Participation Can participatory engineering bring citizens back in?. New York: Routledge.

Barber, B. R. (2003). **Strong Democracy : Participatory Politics for a New Age.** Los Angeles: University of California Press.

Eriksson, L. (2009). **Self - Governance in Micro Level Theory.** In E. Sørensen & P.Triantafillou (Eds.). The Politics of Self -Governance. Surrey : Ashgate Publishing Limited.

Keating, M. (2009). **The Independence of Scotland Self-Government and The Shifting Politics of Union.** New York: Oxford University Press.

Narong Sinsawat. (2552). **Political Psychology**. (2rd edition). Bangkok: Tammasart University Press.

Narumol Tabjumpol. (2551). **Argument about Democracy From The View of The Powerless Group, in Narong Petprasert : Not beyond Popularism, Democracy Seeking.** Bangkok: Adison Press Product.

Poramot Wanbawon. (2559). Creating Political Culture Whith Citizen for Democratic Regime. **Journal of MCU Social Science Review, 5**(3), 255 – 270.

Przeworski, A. (2010). **Democracy and The Limits of Self-Government.** Cambridge: Cambridge University Press.

Sombat Tamrongtanyawongs. (2537). **Politics: Concept and Development.** Bangkok: S and G Graffics.

Turner, M. (2005). **From Centralized Authoritarianism to Decentralized Democracy : Regional Autonomy and The State in Indonesia.** In M. Weller & S. Wolff (Eds.), Autonomy, Self - Governance and Conflict Resolution Innovative Approaches to Institutional Design in Divided Societies. New York: Routledge.

Wolff, S., & Weller, M. (2005). **Self - Determination and Autonomy : A Conceptual Introduction.** In M. Weller & S. Wolff (Eds.), Autonomy, Self - Governance and Conflict Resolution : Innovative Approaches to Institutional Design in Divided Societies. New York: Routledge.

ผลกระทบของการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมที่มีต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

THE IMPACT OF SOCIAL ACCOUNTING AND CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY ON THE SUSTAINABILITY OF LISTED COMPANIES IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

ชื่นกมล สินบางหว้า* ฐิตาภรณ์ สินจรูญศักดิ์**
Chuenkamol Sinbangwa* Titaporn Sincharoonsak**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาผลกระทบของการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมที่มีต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้มาจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ จำนวน 192 ตัวอย่าง โดยใช้เครื่องเครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ในส่วนของการวิเคราะห์ทางสถิติมีดังนี้ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) อธิบายถึงลักษณะทั่วไปของบุคคลโดยการแจกความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัยจากกรอบแนวคิด

ผลการวิจัย พบว่า การบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคม มีผลกระทบเชิงบวกต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในด้านความน่าเชื่อถือ ด้านความมีชื่อเสียง ด้านภาพลักษณ์ ด้านความสำเร็จ ด้านความมั่นคงทางการเงิน ด้านการยอมรับจากสังคมของบริษัท ด้านความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยควรมุ่งเน้นศึกษาถึงการพัฒนากระบวนการในการดำเนินงานเกี่ยวกับการมีความรับผิดชอบต่อสังคมทางการบัญชีเพื่อเป็นการสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กรต่อไป

คำสำคัญ : การบัญชีสังคม, ความยั่งยืนขององค์กร, ความรับผิดชอบต่อสังคม

---

*Master of Accountancy Program in Accountancy, Faculty of Accountancy, Sripatum University

**Faculty of Accountancy, Sripatum University

ABSTRACT

Objective of the study was to study the Impact of social accounting and corporate social responsibility on the sustainability of listed companies in the Stock Exchange of Thailand. One hundred and ninety-two companies were selected from “the listed companies handbook” in the Stock Exchange of Thailand as samples. Questionnaires were used for data collecting. Descriptive statistic, frequency, mean, percentage and standard deviation, was used for data explanation while inferential statistic, Multiple regression analysis was used for hypothesis testing.

The results show that social accounting and corporate social responsibility had a positive relationship with the sustainability of listed companies in the Stock Exchange of Thailand. Therefore, the listed companies in the Stock Exchange of Thailand may need to consider developing a process to operate a social responsibility accounting in order to foster their corporate image and reputation which, in turn effects organization sustainability.

Keywords: Social Accounting, Social Responsibility, Organizational Sustainability.

1. บทนำ

ในปัจจุบันการดำเนินธุรกิจต้องเผชิญกับการแข่งขันอย่างสูง ส่งผลให้การดำเนินธุรกิจต้องคำนึงถึงความอยู่รอดในการดำเนินธุรกิจ ธุรกิจต่างมุ่งเพิ่มรายได้และลดต้นทุนอย่างจริงจัง เนื่องจากมีความเชื่อว่าการลดต้นทุนและการสร้างรายได้เพิ่มจะสามารถตอบแทนผู้ถือหุ้นและสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยั่งยืน แต่ยังมีปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการสร้างความยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจ คือ การดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม โดยให้ความสำคัญต่อความคาดหวังของสังคมและผู้มีส่วนได้เสียต่อธุรกิจ ซึ่งผู้ประกอบการของธุรกิจจำเป็นต้องนำแนวคิดความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมมาประยุกต์ในการดำเนินธุรกิจโดยถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของการบัญชีสังคมเพื่อสร้างความอยู่รอดในการดำเนินธุรกิจได้อย่างยั่งยืน

การบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคม หรือเรียกว่า การบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นแนวคิดในการนำเสนอข้อมูลทางบัญชีในการดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงข้อมูลทางบัญชีที่มีผลกระทบต่อสังคมและผู้มีส่วนได้เสียกับธุรกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการสะท้อนมูลค่าที่แท้จริงของการดำเนินธุรกิจในเชิงคุณภาพ ซึ่งสามารถถ่ายทอดเป็นภาพลักษณ์ขององค์กรต่อสังคมและผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินธุรกิจอย่างมืออาชีพ (Collier, J. & Esteban, R. vol. 16 No.1: 19-33) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ธุรกิจสมัครใจให้แก่สังคมและผู้มีส่วนได้เสียกับธุรกิจเพื่อนำไปสร้างประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

ในการประกอบธุรกิจ สิ่งที่ธุรกิจต้องการอย่างยิ่ง คือ ความยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจ ดังนั้น ผู้ประกอบการจำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคมได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นธุรกิจที่ต้องการการเป็นที่ยอมรับของสังคมเป็นอย่างมาก

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลกระทบของการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมที่มีต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบว่า การบัญชีและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมมีผลกระทบต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือไม่อย่างไร ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารฝ่ายบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลจากการวิจัยสามารถนำไปเป็นข้อมูลและแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ธุรกิจต่างๆ พิจารณาเห็นความสำคัญของการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคม เพื่อตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคมและสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลกระทบของการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมกับความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 511 ราย โดยได้ยกเว้นกิจการกลุ่มการเงิน จำนวน 59 ราย และยกเว้นกิจการที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูการดำเนินงาน หรือไม่มีการนำส่งรายงานเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านบัญชีสิ่งแวดล้อม หรือมีข้อมูลไม่ครบถ้วน จำนวน 12 ราย ดังนั้น ประชากรในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 440 ราย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารฝ่ายบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้ใช้สูตรการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบทราบจำนวนประชากร โดยกำหนดความเชื่อมั่นที่ 95% ความผิดพลาดไม่เกิน 5% ของ Taro Yamane (1967) คำนวณได้จำนวน 210 ตัวอย่าง เป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรเป้าหมายในการศึกษา แบ่งตามการจัดสรรแบบสัดส่วน (Proportional Allocation)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิด โดยการจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ จำนวน 210 ฉบับ ได้รับกลับคืนมาทั้งสิ้นได้รับจำนวน 192 ฉบับ ซึ่งมีความครบถ้วนทั้ง 192 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91.438 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 59 วัน และนำแบบสอบถามที่

ได้รับไปวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลต่อไป โดยสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

4. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุและทดสอบสมมติฐาน

ตารางแสดงผลกระทบของการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมที่มีต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในด้านต่างๆ ดังนี้

ผลจากการทดสอบปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ ($R^{2)}$) มีค่าเท่ากับ 0.719 แสดงว่า การบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทมีผลกระทบต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความน่าเชื่อถือของบริษัท ร้อยละ 71.90 สรุปว่าการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความเชื่อถือของบริษัท ดังนั้น การทดสอบสมมติฐานที่ 1 ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการทดสอบปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.149 แสดงว่าการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมมีผลกระทบต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความมีชื่อเสียงของบริษัท ร้อยละ 14.90 สรุปว่าการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคม มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความมีชื่อเสียงของบริษัท ดังนั้น การทดสอบสมมติฐานที่ 2 ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการทดสอบปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.135 แสดงว่าการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมมีผลกระทบต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านภาพลักษณ์ของบริษัท ร้อยละ 13.50 สรุปว่าการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านภาพลักษณ์ของบริษัท ดังนั้น การทดสอบสมมติฐานที่ 3 ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการทดสอบปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.114 แสดงว่าการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมมีผลกระทบต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสำเร็จของบริษัท ร้อยละ 11.40 สรุปว่าข้อมูลการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคม มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสำเร็จของบริษัท ดังนั้น การทดสอบสมมติฐานที่ 4 ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ

ผลจากการทดสอบปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.089 แสดงว่าการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมมีผลกระทบต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความมั่นคงของบริษัท ร้อยละ 8.90 สรุปว่าข้อมูล

การบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความมั่นคงของบริษัท ดังนั้น การทดสอบสมมติฐานที่ 5 ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการทดสอบปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.133 แสดงว่า การบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมมีผลกระทบต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านการยอมรับจากสังคม ร้อยละ 13.30 สรุปว่า ข้อมูลการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคม มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านการยอมรับจากสังคม ดังนั้น การทดสอบสมมติฐานที่ 6 ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ

ผลจากการทดสอบปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.234 แสดงว่า การบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมมีผลกระทบต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถในการแข่งขันในทางธุรกิจได้ร้อยละ 23.40 สรุปว่า การบัญชีสังคมและความผิดชอบของบริษัทต่อสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถในการแข่งขันในทางธุรกิจ ดังนั้น การทดสอบสมมติฐานที่ 7 ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ

5. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาผลกระทบของการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมที่มีต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลวิจัยแสดงให้เห็นว่า การบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมมีผลกระทบต่อความยั่งยืนขององค์กรโดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Supatrasorn Taweechan (2556: 136–141) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม : ความสำเร็จองค์กรอย่างยั่งยืน พบว่า การบัญชีสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นการบัญชีที่ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับกับสภาพแวดล้อม เป็นวิวัฒนาการทางการบัญชีแขนงหนึ่งที่นักบัญชีได้มีการพัฒนาขึ้นมาเพื่อรายงานเกี่ยวกับต้นทุนและผลประโยชน์ อันเกิดจากกิจกรรมขององค์กรที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งที่เป็นข้อมูลด้านการเงินและข้อมูลที่ไม่เกี่ยวกับการเงิน เนื่องจากผลกระทบของปัญหาบัญชีสังคมและสิ่งแวดล้อมมีมาตรฐานกำหนดระบบอย่างชัดเจน เหมาะสม รับผิดชอบที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนขององค์กร และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Roberts & Wallace (2015: 78-87) ซึ่งศึกษาเรื่อง การบัญชีสังคมและการบัญชีสิ่งแวดล้อมต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน พบว่า กิจการที่นำบัญชีสังคมและบัญชีสิ่งแวดล้อมไปปฏิบัติจะทำให้กิจการสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้อย่างยั่งยืน เมื่อแยกการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมเป็นรายด้าน ผลวิจัยแสดงให้เห็น ดังนี้

1) การบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมมีผลกระทบต่อความยั่งยืนขององค์กร ด้านความน่าเชื่อถือของบริษัทและด้านความสามารถในการแข่งขันในทางธุรกิจ เนื่องจากบริษัทมุ่งเน้นเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์และสร้างความไว้วางใจต่อสาธารณชนรวมถึงนักลงทุน มีการจัดทำข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมอย่างตรงไปตรงมา ถูกต้องและสามารถตรวจสอบได้ ทำให้ธุรกิจได้รับการยอมรับและมีนักลงทุนเข้ามาลงทุนกับบริษัทเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ธุรกิจมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Kornkanok Tipparos and Papruk Utsahavanichkity (2548: 198 – 210) พบว่า ลักษณะของบรรษัทภิบาลในประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย ความน่าเชื่อถือ ความรับผิดชอบต่อสังคม ความยุติธรรม ความโปร่งใส ส่งผลสำคัญในการนำพาให้ธุรกิจเติบโตได้จากความน่าเชื่อถือของการดำเนินงานและประสบความสำเร็จในการแข่งขันกับธุรกิจอื่นๆ

2) การบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมมีผลกระทบต่อความยั่งยืนขององค์กร ด้านความมีชื่อเสียงของบริษัท ด้านการยอมรับจากสังคม และด้านภาพลักษณ์ของบริษัท เนื่องจากธุรกิจผลิตสินค้าหรือบริการที่ใช้นวัตกรรมที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถสร้างความสนใจของลูกค้าในตัวผลิตภัณฑ์ได้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจวรรณ ซื่อสัตย์ พบว่า การบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคม ส่งผลให้นำไปสู่ทัศนคติที่ดีของผู้บริโภคก่อให้เกิดความยั่งยืนของบริษัท และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Tassanee Tanaanantakul (2552) ผลการวิจัยพบว่าการบัญชีสิ่งแวดล้อมด้านการเปิดเผยข้อมูลต่อบุคคลภายนอก มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความยั่งยืนของบริษัทด้านความมีชื่อเสียงและภาพลักษณ์องค์กรโดยรวม ดังนั้น ธุรกิจจึงควรให้ความสำคัญต่อการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีสิ่งแวดล้อมต่อบุคคลภายนอก ซึ่งจะทำให้เกิดการยอมรับจากสังคม ทำให้ธุรกิจมีความยั่งยืนในการประกอบธุรกิจ

3) การบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมมีผลกระทบต่อความยั่งยืนขององค์กร ด้านความสำเร็จของบริษัท ด้านความมั่นคงทางการเงิน ด้านความมีชื่อเสียงขององค์กร เนื่องจากธุรกิจมุ่งมั่นในการปฏิบัติการบัญชีสังคมให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติมาตรฐาน ปฏิบัติตามกฎระเบียบและมีการทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบัญชีสังคมอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งยังมีการคำนวณและนำเสนอข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมตามความเป็นจริง สร้างความไว้วางใจจนทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ มีชื่อเสียง และมีความมั่นคงทางการเงิน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมศักดิ์ เวียงอินทร์ และคณะ พบว่า ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมีความรับผิดชอบต่อสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์องค์กร ด้านความมั่นคงทางการเงิน ความมีชื่อเสียงขององค์กร และกระทบต่อผลการดำเนินงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผลการวิจัยสามารถนำไปปรับใช้เพื่อให้สามารถแข่งขันกับสถาบันการเงินอื่นทำให้ธุรกิจประสบผลสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาความคิดเห็นของพนักงานในองค์กรเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจที่พนักงานสามารถแสดงออกได้

2. ควรศึกษาผลกระทบของการบัญชีและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมที่มีต่อความยั่งยืนของบริษัทในด้านอื่นๆ ให้ครอบคลุมมากขึ้น

3. ควรศึกษาตัวแปรอื่นที่มีผลกระทบต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เช่น คุณสมบัติของพนักงาน ลักษณะของผู้บริหาร เป็นต้น

References

Back, H. J. (2006). **The Effects of Image Congruence on Customer Satisfaction and Brand Loyalty in The Lodging Industry.** New York: The Pennsylvania state University.

Collier, J. & Esteban, R. (2007). **Corporate Social Responsibility and Employee Commitment.** Business Ethics: A European Review.

Kornkanok Tipparos and Papruk Utsahavanichkity. (2548). Corporate Good Governance in Thailand: Survey of Registered Companies in Stock Market. **Academic Journal of Thai Chamber of Commerce University, 25**(1), 198-210.

Somchai Supatada. (2552). **When LEAN Does Not Make Profit, How to Mamage With LEAN Accounting.** Bangkok: E.I. Square.

Supatrasorn Taweechan. (2556). Accounting for Social Responsibility and Environment: Organization Sustainable Success. **Naresuan University Journal**, **21**(1), 136-141.

Tassanee Tanaanantakul. (2552). Relationship between Development of Accounting of Environment, Social Responsibility and Image of Paper Business Oranizations in Thailand **(Master's Thesis).** Mahasarakam: Mahasarakam University.

Tharini Nenwong. (2559). Factors Affecting The Level of Internal Control of The Accounting Information Systems on The Government Fiscal Management Information System In The Political Support Mission Agencies. **Journal of MCU Social Science Review**, 5(3), 159–172.

Wichchukorn Narkton. (2559). Good Governance of fiscal Administration in Local Administration Organization. **Journal of MCU Social Science Review**, 5(2), 355–364.

ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

THE FACTORS AFFECTING ON ACHIEVEMENT OF STUDENTS OF THE BACHELOR OF ART PROGRAM CURRICULUM IN POLITICAL SCIENCE SECTION IN THE FACULTY OF SOCIAL SCIENCES MAHACHULALONGKORNRAJAVIDDHAYALAYA UNIVERSITY

ยุทธนา ปราณีต*
Yuttana Praneet*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ (3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากนิสิต จำนวน 600 รูป/คน โดยการใช้การสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) จำนวน 400 รูป/คน ตามสัดส่วนประชากรแต่ละภาค วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) และ F-test (One way Analysis of Variance) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Product Moment Correlation) เพื่อบอกทิศทางและขนาดของความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์วิเคราะห์สถิติสำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ดังนี้ ปัจจัยจิตวิทยา ด้านแรงจูงใจในการเรียน ด้านแรงจูงใจในการทำงาน ทัศนคติต่อวิชารัฐศาสตร์ ดังนี้ 1) สภาพแวดล้อม ได้แก่ ระบบการบริหารงานของสาขาวิชา บรรยากาศในการเรียนการสอน ความเอาใจใส่ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีผลต่อสัมฤทธิ์ของ

*Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

นิสิตที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ความสามารถในการวิเคราะห์ทางรัฐศาสตร์ ความรู้ทางรัฐศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ที่อยู่ในระดับมาก ดังนี้ ความพอใจในองค์ความรู้ ด้านผลการเรียนรวม ตามลำดับ 2) นิสิตที่มีเพศ การศึกษา อายุและอาชีพ ต่างกัน มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนนิสิตที่ศึกษาที่วิทยาเขต มีสถานภาพ และรายได้ ต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 3) ความสัมพันธ์ของปัจจัยจิตวิทยา ด้านแรงจูงใจในการเรียน ด้านแรงจูงใจในการทำงาน ด้านทัศนคติต่อวิชารัฐศาสตร์ และปัจจัยสภาพแวดล้อม ด้านระบบการบริหารงานของสาขาวิชา ด้านบรรยากาศในการเรียนการสอน ด้านความเอาใจใส่ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ปัจจัย, ผลสัมฤทธิ์, นิสิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the factors that affect achievement of students in bachelor of Arts Program in Political Science Department of Social Sciences Faculty in Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2) to study the relationship of factors effecting on achievement of students in bachelor of Arts Program in Political Science Department of Social Sciences Faculty in Mahachulalongkornrajavidyalaya University and 3) to study the suggestions and approach the factors effecting achievement of students in bachelor of Arts Program in Political Science Department of Social Sciences Faculty in Mahachulalongkorn-rajavidyalaya University. This research is a survey research, which used the questionnaires with 400 sample out of 600 students who are studying at Mahachulalongkorn-rajavidyalaya University. The tool used for collecting data and analysis was frequency, percentage, median, Standard deviation, T-Test, One way analysis of variance and Pearson Product Moment Correlation.

The findings of this research were as follows: The factors effect on Achievement of Students in Bachelor of Arts Program in Political Science Department of Social Sciences Faculty in Mahachulalongkornrajavidyalaya University, in overall are at good level such as physiological factor, learning motivation, work motivation and attitude to political science. For the environmental factors such as material system of department, learning atmosphere, responsibility of lecturers and officers have the effect

on Achievement of Students at the highest level are the ability to political science analysis, political science knowledge. For the effect on achievement are at high level such as satisfaction of knowledge and overall learning result respectively. The students who have the difference of gender, education, age and career, have the relationship to the factors effect on Achievement of Students in Bachelor of Arts Program in Political Science Department of Social Sciences Faculty in Mahachulalongkorn-rajavidyalaya University differently at statistical significance at 0.05 level but students who study the other campuses and have the difference of status and income, have the positive factors effect on Achievement of Students in Bachelor of Arts Program in Political Science Department of Social Sciences Faculty in Mahachulalongkornrajavidyalaya University indifferently. To relation of the physiological factors on motivation in leaning, working, attitude, Environment factor, administration Factors, learning atmosphere, lecturers responsibility have the effect on achievement of students in Bachelor of Arts Program in Political Science Department of Social Sciences Faculty with significantly statistics at 0.01 level.

Keywords: Factors, achievement, students, Program in Political Science

1. บทนำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยแห่งคณะสงฆ์ไทย) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงสถาปนาขึ้นเพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง สำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ทั่วไป มหาวิทยาลัยมีปณิธานอันแน่วแน่ในการที่จะเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาและวิชาการด้านต่างๆ ที่มีคุณค่าต่อมวลมนุษย์ มุ่งมั่นในการทำหน้าที่ให้การศึกษา ค้นคว้า วิจัย แสวงหาความรู้เกี่ยวกับวิชาการทางพระพุทธศาสนาและประยุกต์เข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาการของมหาวิทยาลัยและพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ความเป็นสากลด้านแหล่งให้บริการความรู้เกี่ยวกับวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา ทั้งทฤษฎีและภาคปฏิบัติอันจะก่อให้เกิดการพัฒนามวลมนุษย์ สังคม ประเทศชาติและพระพุทธศาสนา (Apinan Jantanee, 2556: 126) โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการเปิดการเรียนการสอนในหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต พุทธศาสตรมหาบัณฑิตและพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โดยแบ่งเป็น 5 คณะ ได้แก่ 1. บัณฑิตวิทยาลัย 2. คณะพุทธศาสตร์ 3. คณะครุศาสตร์ 4. คณะมนุษยศาสตร์ 5. คณะสังคมศาสตร์ ในการก้าวไปสู่การเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนานั้น มหาวิทยาลัยมีพันธกิจที่จะต้องดำเนินการ 4 ประการ คือ

1. ผลิตและพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 9 ประการ คือ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม

2. การวิจัยและค้นคว้าเพื่อสร้างองค์ความรู้ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน เน้นการพัฒนาองค์ความรู้ในพระไตรปิฎก โดยวิธีสหวิทยาการแล้วนำองค์ความรู้ที่ค้นพบมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาศีลธรรมและจริยธรรมของสังคม รวมทั้งพัฒนาคุณภาพงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนา

3. ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคมตามปณิธานการจัดตั้งมหาวิทยาลัย ด้วยการปรับปรุงกิจกรรมต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องเอื้อต่อการส่งเสริม สนับสนุนกิจการคณะสงฆ์ สร้างความรู้ ความเข้าใจหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา สร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน จัดประชุมสัมมนาและฝึกอบรม เพื่อพัฒนาพระสงฆ์และบุคลากรทางศาสนาให้มีศักยภาพในการธำรงรักษา เผยแผ่หลักคำสอนและเป็นแกนหลักในการพัฒนาจิตใจในวงกว้าง

4. เสริมสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ให้เอื้อต่อการศึกษาเพื่อสร้างจิตสำนึกและความภูมิใจในความเป็นไทย สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างมีดุลยภาพ

ทั้งนี้ โดยภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้เปิดสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ จำนวน 20 กว่ารุ่น โดยที่ผ่านมาได้ขยายพื้นที่ในการเปิดสอนเกือบทุกแห่งที่เป็นวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ ห้องเรียนและหน่วยวิทยบริการของมหาวิทยาลัย และปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์นี้ยังไม่ได้มีการทำวิจัยหรือทำการสำรวจผลสัมฤทธิ์สาขาวิชานี้ จึงเป็นที่นิยมแต่ผู้ที่จบการศึกษาไปแล้วที่ได้ผลการเรียนดีหรือต่ำเพราะเหตุใด มีปัจจัยด้านใดที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตและที่สำคัญในปัจจุบันนี้ การประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ ที่ให้ตัวบ่งชี้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพหลักสูตรและนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยตามยุคตามสมัยด้วยเช่นกัน เพื่อพัฒนาหลักสูตรและอาจจะส่งผลต่อความต้องการของสังคมยุคปัจจุบันที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องการบุคลากรที่เรียนจบสาขาวิชานี้ได้ไปปฏิบัติหน้าที่ตรงตามสายสาขาวิชาชีพต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตร-บัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตร-บัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ ปัจจัยด้านจิตวิทยา ประกอบด้วย 1) แรงจูงใจในการเรียน 2) แรงจูงใจในการทำงาน 3) ทัศนคติต่อวิชารัฐศาสตร์ และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย 1) ระบบการบริหารงานของสาขาวิชา 2) บรรยากาศในการเรียนการสอน และ 3) ความเอาใจใส่ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตระดับพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ พระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ชาย หญิง ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 และ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้ง 4 ภาค จำนวน 4 วิทยาเขต

3. ขอบเขตด้านสถานที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น วิทยาเขตเชียงใหม่ ส่วนกลาง และวิทยาเขตนครศรีธรรมราช

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นิสิตที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น วิทยาเขตเชียงใหม่ ส่วนกลาง และวิทยาเขตนครศรีธรรมราช จำนวน 600 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้เลือกศึกษากลุ่มตัวอย่าง จากนิสิตที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้ง 4 ภาค วิทยาเขตขอนแก่น วิทยาเขตเชียงใหม่ ส่วนกลาง และวิทยาเขตนครศรีธรรมราช จำนวน 400 ตัวอย่าง ตามสัดส่วนแต่ละวิทยาเขต

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ลักษณะของแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยศึกษาทฤษฎี และแนวคิด ตำรา เอกสารทางวิชาการ งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้าง

แบบสอบถาม โดยครอบคลุมตัวแปรทุกตัวที่ใช้ในการศึกษา โดยแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 3 ตอน

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์จากคณบดีคณะสังคมศาสตร์เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากนิสิตสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้รับข้อมูลคืนผู้วิจัย ได้จัดระบบข้อมูลและประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำมาจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยในรูปของตารางประกอบความเรียง ประกอบด้วย

1. สถิติพรรณนาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เพื่ออธิบายข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วิทยาเขตที่ศึกษา สถานภาพ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentages)

2. ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้ง 6 ปัจจัย ด้านจิตวิทยา ประกอบด้วย 1) แรงจูงใจในการเรียน 2) แรงจูงใจในการทำงาน 3) ทัศนคติต่อวิชารัฐศาสตร์ และด้านสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย 1) ระบบการบริหารงานของสาขาวิชา 2) บรรยากาศในการเรียนการสอน และ 3) ความเอาใจใส่ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตระดับพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Product Moment Correlation) เพื่อบอกทิศทางและขนาดความสัมพันธ์ โดยใช้ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

5. ผลการวิจัย

ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า ปัจจัยด้านจิตวิทยา มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์คณะสังคมศาสตร์ อยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ดังนี้ แรงจูงใจในการเรียน แรงจูงใจในการทำงาน และทัศนคติต่อวิชารัฐศาสตร์

1. ปัจจัยจิตวิทยา มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์คณะสังคมศาสตร์ อยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ดังนี้ แรงจูงใจในการเรียน แรงจูงใจในการทำงาน และทัศนคติต่อวิชารัฐศาสตร์มีรายละเอียดดังนี้

ด้านแรงจูงใจในการเรียน มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ข้อที่มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ต้องการนำความรู้ใหม่ๆ ด้านรัฐศาสตร์ไปพัฒนาชุมชนของตนเอง รองลงมามีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับมากได้แก่ข้อที่ว่า “มีความประทับใจบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการประอาชีพทางด้านรัฐศาสตร์” “เชื่อว่าการเรียนในสาขาวิชารัฐศาสตร์ทำให้มีโอกาสใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่” “เป็นสาขาวิชาที่ตรงกับความชอบและความถนัด” และ “มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับทางด้านสาขาวิชารัฐศาสตร์ **ด้านแรงจูงใจในการทำงาน** มีความสัมพันธ์มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ข้อที่มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับมากได้แก่ ข้อที่ว่า “เป็นวิชาที่สร้างอาชีพที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและมีชื่อเสียงในสังคม” รองลงมาได้แก่ข้อที่ว่า “เป็นสาขาวิชาที่สามารถยกระดับตนเองให้เป็นผู้นำหรือผู้บริหารงานได้” “เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพที่ตนเองต้องการ” “เห็นว่านักการเมืองทุกระดับส่วนใหญ่จบสาขาวิชารัฐศาสตร์” และ “มีงานอาชีพรองรับทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน” ตามลำดับ

ด้านทัศนคติต่อวิชารัฐศาสตร์ มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ข้อที่มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า ได้แก่ข้อที่ว่า “เชื่อว่าสาขาวิชารัฐศาสตร์เป็นศาสตร์แห่งการเป็นผู้นำ” “การเรียนรัฐศาสตร์ทำให้มีความรู้และความเข้าใจในเหตุการณ์ความเป็นไปของบ้านเมือง” “สาขาวิชารัฐศาสตร์เป็นวิชาที่น่าสนใจ” ตามลำดับ รองลงมาอยู่ในระดับมากได้แก่ข้อที่ว่า “ต้องการเรียนสาขาวิชารัฐศาสตร์ในระดับสูงขึ้นไป” และอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ข้อที่ว่า “รู้สึกผิดหวังเมื่อได้เข้าเรียนสาขาวิชารัฐศาสตร์” ตามลำดับ

2. ปัจจัยสภาพแวดล้อม มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์คณะสังคมศาสตร์ อยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ดังนี้ “ระบบการบริหารงานของสาขาวิชา” “ความเอาใจใส่ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่” และ “บรรยากาศในการเรียนการสอน” มีรายละเอียด ดังนี้

ด้านระบบการบริหารงานของสาขาวิชา มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ข้อที่มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับมากได้แก่ ข้อที่ว่า “มุ่งตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน” “มีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง” “มีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายอย่างชัดเจน” “มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ” และ“มีความร่วมมือและความสามัคคีในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความว่องไว” ตามลำดับ

ด้านบรรยากาศในการเรียนการสอน มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ข้อที่มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับมากได้แก่ ข้อที่ว่า “การเรียนการสอนส่วนใหญ่มีเอกสารประกอบการสอน” “อุปกรณ์สื่อการสอนเหมาะสมกับบทเรียน” “สื่อและอุปกรณ์การเรียนมีเพียงพอต่อความต้องการ” รองลงมาอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ข้อที่ว่า “สื่อหนังสือ ตำรา และเทคโนโลยีเพียงพอกับความต้องการ” “อาคารเรียนและห้องเรียนมีความสะอาดเรียบร้อยและจัดวางเป็นระบบ” ตามลำดับ

ด้านความเอาใจใส่ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ข้อที่มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับมากได้แก่ ข้อที่ว่า “การเรียนการสอนส่วนใหญ่มีเอกสารประกอบการสอน” “อุปกรณ์สื่อการสอนเหมาะสมกับบทเรียน” “สื่อและอุปกรณ์การเรียนมีเพียงพอต่อความต้องการ” รองลงมาอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ข้อที่ว่า “สื่อหนังสือ ตำรา และเทคโนโลยีเพียงพอกับความต้องการ” “อาคารเรียนและห้องเรียนมีความสะอาดเรียบร้อยและจัดวางเป็นระบบ” ตามลำดับ

3. ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณา ผลสัมฤทธิ์ที่อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนี้ ความสามารถในการวิเคราะห์ทางรัฐศาสตร์ ความรู้ทางรัฐศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ที่อยู่ในระดับมาก ดังนี้ ความพอใจในองค์ความรู้ และด้านผลการเรียนรวม

สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้

1) วิทยาเขตขอนแก่น มีผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้ นิสิตมีความสามารถในการวิเคราะห์ทางรัฐศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีความรู้ทางรัฐศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีความพอใจในองค์ความรู้ อยู่ในระดับมาก มีผลการเรียนรวม อยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยจิตวิทยามีผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ปัจจัยสภาพแวดล้อม ดังนี้

ปัจจัยจิตวิทยา ที่ส่งต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ในเรื่อง แรงจูงใจในการเรียน อยู่ในระดับมาก แรงจูงใจในการทำงาน อยู่ในระดับมาก ทัศนคติต่อวิชารัฐศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ปัจจัยสภาพแวดล้อม ที่ส่งต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ อยู่ในระดับมากในเรื่อง ระบบการบริหารงานของสาขาวิชา อยู่ในระดับมาก ความเอาใจใส่ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ อยู่ในระดับมาก บรรยากาศในการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2) วิทยาเขตเชียงใหม่ มีผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้ นิสิตมีความสามารถในการวิเคราะห์ทางรัฐศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีความรู้ทางรัฐศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีความพอใจในองค์ความรู้ อยู่ในระดับมาก มีผลการเรียนรวม อยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยจิตวิทยามีผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ปัจจัยสภาพแวดล้อม ดังนี้

ปัจจัยจิตวิทยา ที่ส่งต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ในเรื่อง แรงจูงใจในการเรียน อยู่ในระดับมาก แรงจูงใจในการทำงาน อยู่ในระดับมาก ทัศนคติต่อวิชารัฐศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ปัจจัยสภาพแวดล้อม ที่ส่งต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ในเรื่อง ระบบการบริหารงานของสาขาวิชา อยู่ในระดับมาก ความเอาใจใส่ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ อยู่ในระดับมาก บรรยากาศในการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

3) ส่วนกลาง มีผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้ นิสิตมีความสามารถในการวิเคราะห์ทางรัฐศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีความรู้ทางรัฐศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีความพอใจในองค์ความรู้ อยู่ในระดับมาก มีผลการเรียนรวม อยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยจิตวิทยามีผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ปัจจัยสภาพแวดล้อม ดังนี้

ปัจจัยจิตวิทยา ที่ส่งต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ในเรื่อง แรงจูงใจในการเรียน อยู่ในระดับมาก แรงจูงใจในการทำงาน อยู่ในระดับมาก ทัศนคติต่อวิชารัฐศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ปัจจัยสภาพแวดล้อม ที่ส่งต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ในเรื่อง ระบบการบริหารงานของสาขาวิชา อยู่ในระดับมาก ความเอาใจใส่ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ อยู่ในระดับมาก บรรยากาศในการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

4) วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้ นิสิตมีความสามารถในการวิเคราะห์ทางรัฐศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีความรู้ทางรัฐศาสตร์ อยู่ในระดับ

มากที่สุด มีความพอใจในองค์ความรู้ อยู่ในระดับมาก มีผลการเรียนรวม อยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยจิตวิทยามีผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ปัจจัยสภาพแวดล้อม ดังนี้

ปัจจัยจิตวิทยา ที่ส่งต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ในเรื่อง แรงจูงใจในการเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด แรงจูงใจในการทำงาน อยู่ในระดับมาก ทัศนคติต่อวิชารัฐศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ปัจจัยสภาพแวดล้อม ที่ส่งต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ในเรื่อง ระบบการบริหารงานของสาขาวิชา อยู่ในระดับมาก ความเอาใจใส่ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ อยู่ในระดับมาก บรรยากาศในการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

5. สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

พบว่านิสิตที่มีปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน วิทยาเขต สถานภาพ และรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

6. สรุปผลการทดสอบความสัมพันธ์ ปัจจัยจิตวิทยาและปัจจัยสภาพแวดล้อม

ปัจจัยจิตวิทยา ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้

ด้านแรงจูงใจในการเรียน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนี้ ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการเรียนที่มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย กล่าวคือ ความสามารถในการวิเคราะห์ทางรัฐศาสตร์ (Y4) มีค่าเท่ากับ .340

ด้านแรงจูงใจในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนี้ ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการเรียนที่มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย กล่าวคือ ความสามารถในการวิเคราะห์ทางรัฐศาสตร์ (Y4) มีค่าเท่ากับ .204

ด้านทัศนคติต่อวิชารัฐศาสตร์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนี้ ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการเรียนที่มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย กล่าวคือ ความสามารถในการวิเคราะห์ทางรัฐศาสตร์ (Y4) มีค่าเท่ากับ .157

ปัจจัยสภาพแวดล้อม ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้

ด้านระบบการบริหารงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนี้ ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการเรียนที่มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย กล่าวคือ ความสามารถในการวิเคราะห์ทางรัฐศาสตร์ (Y4) มีค่าเท่ากับ .161

ด้านบรรยากาศในการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนี้ ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการเรียนที่มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย กล่าวคือ ความสามารถในการวิเคราะห์ทางรัฐศาสตร์ (Y4) มีค่าเท่ากับ .139

ด้านความเอาใจใส่ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนี้ ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการเรียนที่มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย กล่าวคือ ความสามารถในการวิเคราะห์ทางรัฐศาสตร์ (Y4) มีค่าเท่ากับ .113

7. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องนี้ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้

ปัจจัยจิตวิทยา เป็นปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า ปัจจัยด้านจิตวิทยามีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์คณะสังคมศาสตร์ อยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ซึ่งอภิปรายได้ว่า ที่เป็นเช่นนี้เพราะ นิสิตมีแรงจูงใจในการเรียน แรงจูงใจในการทำงาน และนิสิตมีทัศนคติต่อวิชารัฐศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kornusa Srisuwan ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต พ.ศ.2542 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ” ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัยและด้านทักษะพิสัย มีความเหมาะสมในระดับมาก (Kornusa Srisuwan, 2552)

1) ด้านแรงจูงใจในการเรียน มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งอภิปรายได้ว่า ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ต้องการนำความรู้ใหม่ๆ ทางรัฐศาสตร์ไปพัฒนาชุมชนของตนเองและมีความประทับใจบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการประอาชีพทางรัฐศาสตร์ซึ่งชื่อว่าการเรียนในสาขาวิชารัฐศาสตร์ทำให้มีโอกาสใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่และเป็นสาขาวิชาที่ตรงกับความชอบและความถนัดอีกทั้งทำให้นิสิตมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับทางด้านสาขาวิชารัฐศาสตร์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Vilawan Kongsadee ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษารหัส 52 คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยราชพฤกษ์ ปี

การศึกษา 2552" ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับมาก (Vilawan Kongsadee, 2552)

2) ด้านแรงจูงใจในการทำงาน มีความสัมพันธ์มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะ เป็นวิชาที่สร้างอาชีพที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและมีชื่อเสียงในสังคมและเป็นสาขาวิชาที่สามารถยกระดับตนเองให้เป็นผู้นำหรือผู้บริหารงานได้ เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพที่ตนเองต้องการซึ่งนิสิตเห็นว่านักการเมืองทุกระดับส่วนใหญ่จบสาขาวิชารัฐศาสตร์แล้วมีงานอาชีพรองรับทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฮูล (Houle) ได้วิจัยเรื่อง "แรงจูงใจในการเข้าเรียนของผู้ใหญ่ในสหรัฐอเมริกา" พบว่า ผู้ใหญ่เข้ามาเรียนด้วยแรงจูงใจที่ต่างกัน โดยมาเรียนอย่างมีเป้าหมาย (Goal-oriented) หมายถึงมาเรียน เพราะต้องการเพิ่มพูนความรู้และทักษะด้านวิชาชีพ (Houle, Cyril O, 1961 :15-16)

3) ด้านทัศนคติต่อวิชารัฐศาสตร์ มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งอภิปรายได้ว่า ที่เป็นเช่นนี้เพราะ นิสิตเชื่อว่าสาขาวิชารัฐศาสตร์เป็นศาสตร์แห่งการเป็นผู้นำและการเรียนรัฐศาสตร์ทำให้มีความรู้และความเข้าใจในเหตุการณ์ความเป็นไปของบ้านเมือง สาขาวิชารัฐศาสตร์เป็นวิชาที่น่าสนใจ จึงต้องการเรียนสาขาวิชารัฐศาสตร์ในระดับสูงขึ้นไป และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Rosenberg and other (โรเซ็นเบิร์ก และคณะ) ได้วิจัยเรื่อง "ค่านิยมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย" ผลการวิจัยพบว่าค่านิยมที่สำคัญมิได้มีอยู่ที่การมีรายได้ และเกียรติภูมสูงเท่านั้น แต่อยู่ที่ความพอใจ ด้านอื่นๆ อีกได้แก่ การเปิดโอกาสให้ได้ใช้ความรู้ความสามารถ และความถนัดพิเศษ เป็นงานที่มีรายได้ เปิดโอกาสให้ทำงานร่วมงานกับผู้อื่นมากกว่าจะอยู่กับสิ่งของ เปิดโอกาสให้ได้ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้เต็มที่ ทำให้มีเกียรติและสถานภาพทางสังคม การมีอนาคตที่มั่นคงปลอดภัย เปิดโอกาสให้มีอิสระอย่างเต็มที่ มีโอกาสได้ใช้ภาวะผู้นำและได้ช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ

ปัจจัยสภาพแวดล้อม

1) ด้านระบบการบริหารงานของสาขาวิชา มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งอภิปรายได้ว่า ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ผู้บริหารได้มุ่งเน้นในการตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน จึงมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายอย่างชัดเจนด้วยการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งผู้บริหารเจ้าหน้าที่และนิสิตให้ความร่วมมือและความสามัคคีในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความว่องไว" และสอดคล้องกับผลการวิจัย Vilawan Kongsadee (2552) ได้วิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษารหัส 52 คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยราชพฤกษ์ ปีการศึกษา 2552" ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับมาก ด้านคุณลักษณะผู้สอน

ด้านการบริหารหลักสูตรและการบริการ ด้านประวัติภูมิหลังของผู้เรียน ด้านการบริหารของสถาบัน ด้านคุณลักษณะผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ด้านวิธีการสอน ด้านภาระหน้าที่ของผู้เรียน ด้านเจตคติของผู้เรียน

2) ด้านบรรยากาศในการเรียนการสอน มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งอภิปรายได้ว่า ที่เป็นเช่นนี้เพราะ การเรียนการสอนส่วนใหญ่มีเอกสารประกอบการสอน อุปกรณ์สื่อการสอนเหมาะสมกับบทเรียน สื่อและอุปกรณ์การเรียนมีเพียงพอต่อความต้องการ สื่อหนังสือ ตำรา และเทคโนโลยีเพียงพอกับความต้องการ อาคารเรียนและห้องเรียนมีความสะอาดเรียบร้อยและจัดวางเป็นระบบ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของวิภา อร่ามรุ่งโรจน์ชัย ได้วิจัยเรื่อง “แรงจูงจูงใจในการศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตบพิตรพิมุขมหาเมฆ” พบว่า นักศึกษามีแรงจูงใจโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจมีแรงจูงใจมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านลักษณะของสถาบัน

3) ด้านความเอาใจใส่ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งอภิปรายได้ว่า ที่เป็นเช่นนี้เพราะ อาจารย์ให้ความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนิสิต อาจารย์รับฟังเหตุผลของนิสิตเสมอเมื่อนิสิตมีปัญหาและเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาหรือให้คำแนะนำเมื่อนิสิตมีความสงสัยหรือไม่เข้าใจ ในขณะเดียวกันอาจารย์เอาใจใส่นิสิตและให้ความร่วมโดยเข้าสอนตรงเวลาและออกตรงเวลาและสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์ ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา” ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครู และปัจจัยด้านสถานศึกษา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

4.ผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณา ผลสัมฤทธิ์ที่อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งอภิปรายได้ว่า ที่เป็นเช่นนี้เพราะนิสิตมีความสามารถในการวิเคราะห์ทางรัฐศาสตร์ ความรู้ทางรัฐศาสตร์ และนิสิตมีความพอใจในองค์ความรู้ ด้านผลการเรียนรวม และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kornusa Srisuwan (2552) ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต พ.ศ.2542 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ” ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ด้านแรงจูงใจในการเรียน ควรส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยให้นิสิตได้ไปทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อสร้างประสบการณ์เรียนรู้จากสถานที่จริง 2) ด้านแรงจูงใจในการทำงาน ควร

ส่งเสริมการมีอาชีพรองรับหลังจบการศึกษา โดยมหาวิทยาลัยจัดให้มีหน่วยงานภายในที่คอยประสานงานกับหน่วยงานอื่น ให้นิสิต ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนซึ่งมีความประสงค์ต้องการใช้บัณฑิต 3) ด้านทัศนคติต่อวิชารัฐศาสตร์ ควรทำให้นิสิตได้มีโอกาสพบปะบุคลากรและผู้นำทางรัฐศาสตร์ โดยการเชิญบุคคลที่มีชื่อเสียงและเป็นแบบอย่างทางรัฐศาสตร์ เพื่อเป็นแรงบันดาลใจและสร้างความกระตือรือร้น เมื่อได้เรียนสาขาวิชารัฐศาสตร์ 4) ด้านระบบการบริหารงานของสาขาวิชา ควรสร้างความร่วมมือและความสามัคคีในการบริหารจัดการ โดยการให้นิสิตร่วมแสดงความคิดเห็นและความประสงค์ ให้เกิดความรวดเร็วในการติดต่องาน กิจกรรมของสาขาวิชารัฐศาสตร์ 5) ด้านบรรยากาศในการเรียนการสอน ควรให้อาจารย์ผู้บรรยายปรับเปลี่ยนหาวิธีการถ่ายทอดในรูปแบบใหม่ โดยการเชิญอาจารย์ผู้สอนที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาบรรยายเพื่อสร้างความรู้จากผู้มีประสบการณ์ตรงกับนิสิต 6) ด้านความเอาใจใส่ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ ควรให้อาจารย์สอนสนใจว่านิสิตจะเข้าใจหรือไม่เวลาที่ตนเองบรรยาย โดยกำหนดเวลาให้นิสิตได้ซักถาม เพื่อเปิดโอกาสและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับอาจารย์และเพื่อนนิสิตร่วมชั้นเรียน ทุกครั้งที่มีการบรรยายจบในแต่ละครั้ง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเกี่ยวกับ “ติดตามประสิทธิผลนิสิตที่จบหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” 2) ควรศึกษาเกี่ยวกับ “ประเมินประสิทธิภาพบัณฑิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” 3) ควรศึกษาเกี่ยวกับ “ความต้องการของตลาดแรงงานของบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์”

References

Apinan Jantanee. (2556). How Important is Abiding by The Frame of Standard of Higher Education Qualification. **Journal of MCU Social Science Review**, 2(1), 126 – 140.

Houle, Cyril O. (1961). **The Inquiring Mind.** Wisc : University of Wisconsin Press.

Kornusa Srisuwan. (2552). Medical Science Curriculum Evaluation, Srinakarinvirote University **(Research Report)**. Bangkok: Srinakarinvirote University.

Vilawan Kongsadee. (2552). Factors Affecting Learning Achievement of 52 ID Coded Students of Business Administration, Rajapruk College, Academic Year 2552 **(Research Report).** Funded by Research Fund of Research Center. Nonthaburi: Rajapruk College.

การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ
COMPETENCY DEVELOPMENT OF STATE UNIVERSITY STAFF

อัจฉรา หล่อตระกูล*
Achara Lortakul*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ (1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาอุปสรรคของสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ ในปัจจุบัน (2) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรม สำหรับการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ (3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีคือ ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ในเชิงคุณภาพ ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่เป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัยของรัฐ ผู้จัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ และพนักงานมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 ราย และใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย ในเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 คน ซึ่งเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาอุปสรรคของสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ ในปัจจุบันพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่า การพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของเวลา เนื่องจาก ภารกิจหลักของพนักงานมหาวิทยาลัยในปัจจุบันประกอบไปด้วย งานสอน งานวิจัย งานบริการวิชาการ งานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งได้รับมอบหมายภาระงานมาจากผู้บังคับบัญชา จึงทำให้ไม่มีเวลาในการพัฒนาตนเอง หรือเข้ารับการพัฒนา และจากแบบสอบถามพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐพบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางในด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี และการทำงานเป็นทีม ด้านที่มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยมีปัญหาน้อยที่สุด คือ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม

2. ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรม สำหรับการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและจากความคิดเห็นของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่า การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสม เพราะจะทำให้ผู้รับการพัฒนา ได้เรียนรู้จากการฟังและการปฏิบัติจริงอย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้การฝึกอบรมยังเป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะให้แก่ผู้เข้ารับ

* Doctor of Philosophy Program in Public administration, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

การอบรมเพื่อการพัฒนาตนเอง นำไปเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของตน ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และระดับความคิดเห็นของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่มีต่อการพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัย ตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ มีระดับความคิดเห็นในทุกด้านอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ว่า หลักไตรสิกขาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่พร้อมทั้งด้านศีล สมาธิ และปัญญา โดยการนำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นหลักคิด เพื่อให้พนักงานมหาวิทยาลัยที่เข้ารับการพัฒนาด้วยหลักไตรสิกขานี้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน มีความเจริญเติบโตทั้งทางด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยพบว่า ในการพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐตามหลักไตรสิกขานี้ ตัวบ่งชี้ในการพัฒนาทุกตัวบ่งชี้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันสามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ ข้อมูลเหมาะสมที่จะทำการวิเคราะห์องค์ประกอบดีมาก ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐพบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการพัฒนาพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่า การพัฒนาสมรรถนะด้วยไตรสิกขานั้นจะมีอิทธิพลต่อตัวแปรการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพมากที่สุด รองลงมาคือ ตัวแปรการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม การบริการที่ดี และการทำงานเป็นทีม ตามลำดับ 3. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ เป็นการพัฒนาสมรรถนะหลักทั้ง 5 ด้าน มีส่วนประกอบ 4 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 สมรรถนะหลัก 5 ด้าน ส่วนที่ 2 คือ หลักพุทธธรรมไตรสิกขา ส่วนที่ 3 หลักการของรูปแบบ และส่วนที่ 4 กระบวนการพัฒนา ซึ่งรูปแบบที่นำเสนอในงานวิจัยนี้คือ การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยด้วยไตรสิกขา

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะ, พนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ, ไตรสิกขา

ABSTRACT

Objectives of this research were of 3: 1) to study the natures and problems of the competency of the state university staff, (2) to study the theories, concepts and principle of Buddhism in order to develop the competence of the state university staff, (3) to present a model of competency development of state university staff.

The methodology of this research was mixed methods between qualitative and quantitative methods. The qualitative method studied from relevant documents and in-depth interviews of 15 key informants, (executive directors of the state university, human resources managers and university staff). Data were analyzed by inductive analysis. The quantitative method collected data with

questionnaires from 500 samples who were the state university staff, and analyzed data by using descriptive and inferential statistics.

Findings were as follows:

1. The part of nature of state university staff were found that (from in-depth interviews with 15 key informants) the competency development of state university staff had problems in term of time, due to teaching load, research, academic services and promotion of Thai art & culture. Then they had no time to develop themselves or to be developed. And the results of questionnaires from state university staff, in the whole picture, their opinions were in moderate level. Most of them focused on achievement motivation, service mind and teamwork. Integrity had least problem.

2. Results from studying the theories and Buddhist theories for developing competency of state university staff (from in-depth interviews with 15 key informants and state university staff opinions) was found that the appropriate model of development was training (workshop) because the training was the process to increase knowledge and skill that will be useful in their work. They agreed in training with Tri-Sikkha, because Tri-Sikkha was the instrument and guideline to develop people to be perfect man with Sila Samathi and Panya. The state university staff who were trained with Tri-Sikkha will be good at work with behavior, mind and wisdom.

The confirmatory factor analysis of the competency development indicators found that all indicators had relationship and statistical significant. The factors had related each other and could analyze with elements. The analysis resulted in the model was compatible with data. The competency development with Tri-Sikkha would influence on expertise, achievement motivation, integrity, service mind and teamwork respectively.

3. The competency development of state university staff model was to develop 5 core competencies. The model consisted of 4 parts, core competency, Tri-sikkha, the principle of model and development process. And the model in this research is “The competency development of state university staff with Tri-Sikkha model”.

Keywords: Competency Development, State University Staff, Tri-Sikkha

1. บทนำ

ในอดีตมีการกำหนดให้บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการในสถาบันอุดมศึกษา มีสถานะเป็นข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา เมื่อ พ.ศ. 2507 ต่อมาในปี พ.ศ. 2551 มีการกำหนดเกี่ยวกับพนักงานมหาวิทยาลัย อย่างเป็นทางการ และปัจจุบันในสถาบันอุดมศึกษาไม่มีการบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาแล้ว โดยสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ จะใช้การบรรจุและแต่งตั้งพนักงานมหาวิทยาลัยทดแทนอัตราข้าราชการเดิม ซึ่งพนักงานมหาวิทยาลัย มีสิทธิที่จะได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ และตำแหน่งผู้บริหารเช่นเดียวกันกับข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 หมวดที่ 1 บททั่วไป มาตราที่ 7 กล่าวถึงการให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยาการ เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง และยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอนการวิจัย ให้บริการวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทำนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู รวมทั้งเป็นสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีพันธกิจในการสร้างเสริมโอกาสในการศึกษา ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น สร้างระบบบริหารจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และมีภาระหน้าที่ในการส่งเสริมการเป็นอุดมศึกษาที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาสากล สร้างและพัฒนาองค์ความรู้ สร้างบัณฑิตที่มีความรู้คู่กับความดี สร้างสำนึกในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นและชาติ ประสานความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชนและองค์กรอื่นๆเพื่อพัฒนาสังคมให้สอดคล้องกับนโยบายการ บริหารจัดการ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (Manee Chinnarong, 2553)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษาที่มีบุคลากรประเภท พนักมหาวิทยาลัย สายวิชาการ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มาแทนอัตราข้าราชการ และอาจารย์ผู้สอนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคน เพราะเป็นบุคคลที่จะทำให้จุดหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตรหรือจุดมุ่งหมายของการศึกษา ซึ่งเป็นนามธรรมเปลี่ยนแปลงเป็นรูปธรรม ดังนั้นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือคุณภาพของอาจารย์ผู้สอนและการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนให้มีความรู้ความชำนาญเพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเรื่องการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ ทั้งนี้สนใจศึกษาวิเคราะห์โดยการนำหลักไตรสิกขา มาใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัย หลักไตรสิกขา เป็นหลักธรรมที่ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองในการทำงาน ประกอบด้วย 1. ศีล คือ ข้อปฏิบัติสำหรับอบรมทางด้านความประพฤติ 2.สมาธิ คือ จิตตสิกขา ข้อปฏิบัติสำหรับอบรมจิตให้เกิดสมาธิ 3.ปัญญา คือ ปัญญาสิกขา ข้อปฏิบัติสำหรับอบรมปัญญาให้รู้แจ้งตามความเป็นจริง

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาอุปสรรคของสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐในปัจจุบัน

2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรม สำหรับการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ

3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ

3. รูปแบบการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยที่ผสมผสานระหว่าง การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันศึกษาปัจจัยและหลักพุทธธรรมที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัย สายวิชาการ

2. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎี รวมทั้งทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารและการสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัย สายวิชาการ

3. สรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมมาใช้พัฒนาแบบสอบถามสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้

4. ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก 1–4 หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆกับสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัย

5. วิเคราะห์ข้อมูลหาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง โดยทดสอบความตรงเชิงโครงสร้างและวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล

6. สรุปผลเชิงสาเหตุของตัวปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง นำเสนอโมเดลความสัมพันธ์ที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์สรุปเป็นค่าอิทธิพลรวม อิทธิพลอ้อม ของปัจจัยทุกปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะทางวิชาการของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาข้อมูลสำคัญเชิงลึกจากผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีต่อการพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัย ซึ่งลักษณะการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง ที่ได้กำหนดประเด็นคำถามที่ใช้เป็นแนวทางเพื่อให้ได้แนวคิด ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบ

2. การวิจัยเชิงปริมาณเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม เพื่อศึกษาพนักงานมหาวิทยาลัยที่มีความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาอุปสรรคในปัจจุบันของการพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัย

5. ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาอุปสรรคของสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐในปัจจุบันพบว่า มีปัญหา โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่า การพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของเวลา เนื่องจาก ภารกิจหลักของพนักงานมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน ประกอบไปด้วย งานสอน งานวิจัย งานบริการวิชาการ งานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งได้รับมอบหมายภาระงานมาจากผู้บังคับบัญชา จึงทำให้ไม่มีเวลาในการพัฒนาตนเอง หรือเข้ารับการพัฒนา ระบบการพัฒนาของทางมหาวิทยาลัยที่ไม่ชัดเจนก็เป็นปัญหาอุปสรรคในการพัฒนา หรือในการจัดโครงการพัฒนาของมหาวิทยาลัยมิได้ทำอย่างต่อเนื่อง ไม่มีการติดตามผลหลังจากการพัฒนาทำให้ผู้ที่เข้ารับการพัฒนาไม่ได้นำไปพัฒนาต่อยอด อาจเป็นเพราะผู้บริหารมิได้ให้ความสนใจอย่างจริงจังหรือเมื่อพัฒนาตนเองไปแล้วก็ไม่เห็นประโยชน์อย่างไร เพราะระบบผลตอบแทนมิได้สัมพันธ์กับสมรรถนะที่ได้รับการพัฒนา และจากแบบสอบถามพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐพบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางในด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี และการทำงานเป็นทีม ด้านที่มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยมีปัญหาน้อยที่สุด คือ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม

2. ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรม สำหรับการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและจากความคิดเห็นของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่า การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสม เพราะจะทำให้ผู้รับการพัฒนา ได้เรียนรู้จากการฟังและการปฏิบัติจริงอย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด การจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการเสริมทักษะในลักษณะเกม ทำให้ได้รับความรู้พร้อมๆ กับการผ่อนคลาย หรือเป็นไปในลักษณะการแสดงละครเวที หรือปาฐกถา เพราะทำให้ดึงความสามารถที่มีอยู่ในตัวออกมาได้ชัดเจน ทั้งยังได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับงานอีกด้วย นอกจากนี้การฝึกอบรมยังเป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมเพื่อการพัฒนาตนเอง นำไปเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของตน การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการทำให้ได้ลงมือปฏิบัติจริง ยิ่งทำให้เข้าใจ หรือหากไม่เข้าใจก็สามารถซักถามหาคำตอบได้ทันที เป็นการพัฒนาที่ตรงเป้าหมายมากที่สุด ในส่วนของพนักงานมหาวิทยาลัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีต่อการพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัย โดยภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เห็นด้วยในทุกด้านอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และระดับความคิดเห็นของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่มีต่อการพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัย ตามหลักไตรสิกขา อยู่ในระดับมาก ในทุกด้าน ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ว่า หลักไตรสิกขาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่พร้อมทั้งด้านศีล สมาธิ และปัญญา

โดยการนำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นหลักคิด เพื่อให้พนักงานมหาวิทยาลัยที่เข้ารับการพัฒนาด้วยหลักไตรสิกขานี้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน มีความเจริญเติบโตทั้งทางด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัย พบว่า ในการพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐตามหลักไตรสิกขานี้ ตัวบ่งชี้ในการพัฒนาทุกตัวบ่งชี้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.268 ถึง 0.832 และมีความสัมพันธ์เชิงบวก เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (identity matrix) ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันสามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ ข้อมูลเหมาะสมที่จะทำการวิเคราะห์องค์ประกอบดีมาก ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐพบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) ที่มีค่า 0.84 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.77 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 และค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.03 ซึ่งเข้าใกล้ 0 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์โมเดลที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบคุณลักษณะของสมรรถนะกับการพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐกับตัวแปรสังเกตได้ซึ่งเป็นตัวแปรบ่งชี้คุณลักษณะของสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัย พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบทั้ง 15 ตัว มีขนาดตั้งแต่ 043 ถึง 0.94 และมีระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ในขณะที่องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบไตรสิกขากับการพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐพบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบทั้ง 3 ตัว มีขนาดตั้งแต่ 025 ถึง 0.39 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อตัวแปร พบว่า ตัวแปรการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการพัฒนามากที่สุด รองลงมาคือตัวแปรการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอยู่ระหว่าง 0.72 ถึง 0.94 โดยตัวแปรทุกคู่มีความสัมพันธ์แบบมีทิศทางเดียวกัน คือมีค่าความสัมพันธ์เป็นบวก จากผลการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการพัฒนาพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่า การพัฒนาสมรรถนะด้วยไตรสิกขานั้นจะมีอิทธิพลต่อตัวแปรการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพมากที่สุด รองลงมาคือ ตัวแปรการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม การบริการที่ดี และการทำงานเป็นทีม ตามลำดับ

3. การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่า ในการพัฒนาสมรรถนะหลักทั้ง 5 ด้าน มีส่วนประกอบ 4 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 สมรรถนะหลัก 5 ด้าน ส่วนที่ 2 คือหลักพุทธธรรมไตรสิกขา ส่วนที่ 3 หลักการของรูปแบบ และส่วนที่ 4 กระบวนการพัฒนา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสร้างรูปแบบจะต้องให้มีการกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรภายในรูปแบบ และลักษณะความสัมพันธ์ ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรนั้น แล้วคัดเลือกองค์ประกอบย่อย หรือตัวแปรที่สำคัญประกอบขึ้นเป็นโครงสร้างของรูปแบบ ซึ่งรูปแบบที่นำเสนอในงานวิจัยนี้คือ การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยด้วยไตรสิกขา

6. อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาอุปสรรคของสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐในปัจจุบันพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่า การพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของเวลา เนื่องจาก ภารกิจหลักของพนักงานมหาวิทยาลัยในปัจจุบันประกอบไปด้วย งานสอน งานวิจัย งานบริการวิชาการ งานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งได้รับมอบหมายภาระงานมาจากผู้บังคับบัญชา จึงทำให้ไม่มีเวลาในการพัฒนาตนเอง หรือเข้ารับการพัฒนา หรือเมื่อพัฒนาตนเองไปแล้วก็ไม่เห็นประโยชน์อย่างไร เพราะระบบผลตอบแทนมิได้สัมพันธ์กับสมรรถนะที่ได้รับการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับ Ledford, E.Gerald.& Heneman, L. Robert. (1998 : 103-121) ศึกษาพบว่า บทเรียนเพื่อการศึกษาจากประสบการณ์ในหน่วยงานภาคเอกชนครั้งนี้ สรุปได้ว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเชื่อมโยงการจ่ายค่าตอบแทนตามความสามารถ โดยจะต้องวัดสมรรถนะให้เป็นในลักษณะพฤติกรรมที่สามารถวัดและสังเกตได้ จำเป็นต้องผสมผสานสมรรถนะให้อยู่ในระยะของกระบวนการการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการบุคลากรและการพัฒนาบุคลากรเพื่อชดเชยในส่วนที่ขาด อันนำไปสู่ผลผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น และจากแบบสอบถามพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐพบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางในด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี และการทำงานเป็นทีม ด้านที่มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยมีปัญหาน้อยที่สุด คือ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม สอดคล้องกับ Nantaka Vareenin (2557) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยรวมระดับปานกลาง มีปัญหาอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการในการพัฒนาระดับมาก และสอดคล้องกับ Maneerat Chatutai (2550) ที่พบว่า ช่องว่างระหว่างความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะกับสมรรถนะที่มีอยู่ตามกรอบสมรรถนะของผู้ให้บริการห้องสมุดจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การบริหารจัดการระบบสารสนเทศ การบริการที่ดี จรรยาบรรณวิชาชีพ การมุ่งผลสัมฤทธิ์จริยธรรม การสืบเสาะหาข้อมูล ความถูกต้องของงาน การสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ความเข้าใจผู้อื่น การมุ่งเน้นที่คุณภาพ และความร่วมแรงร่วมใจ และในการทำงานควรมีการเพิ่มศักยภาพของตัวเอง เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในการทำงาน ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาสมรรถนะการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยเพราะนอกจากเป็นการเพิ่มพูนศักยภาพของตนเองแล้วยังเป็นการเพิ่มศักยภาพขององค์การอีกด้วย การพัฒนาทำให้จิตใจสูงขึ้น ประพฤติปฏิบัติตนได้ถูกต้องเหมาะสมทั้งตามหลักคุณธรรม จริยธรรม และวิชาชีพ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ และมีวินัยในตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของ กรพินธุ์ โอฬารเสถียรกุล และคณะ ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพกับผลการดำเนินงานขององค์การ : กรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมชิ้นส่วนรถยนต์ ผลการศึกษาพบว่า แนวปฏิบัติการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (HR practices) มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานขององค์การ ซึ่งวัดผลจาก ผลตอบแทนสุทธิจากสินทรัพย์รวม (ROA) การรับรู้ของพนักงานต่อผลลัพธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (HR outcomes) มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานขององค์การ ซึ่งวัดผลจาก ผลตอบแทนสุทธิจากสินทรัพย์รวม (ROA) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มี

ประสิทธิภาพที่ประกอบด้วย แนวปฏิบัติการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (HR practices) และผลลัพธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (HR outcomes) มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานขององค์การซึ่งวัดผลจาก ผลตอบแทนสุทธิจากสินทรัพย์รวม (ROA)

1. ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรม สำหรับการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและจากความคิดเห็นของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่า การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสม เพราะจะทำให้ผู้รับการพัฒนา ได้เรียนรู้จากการฟังและการปฏิบัติจริงอย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด และยังเป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมเพื่อการพัฒนาตนเอง นำไปเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของตน สอดคล้องกับ “แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ” ของ Goldstein (1993) ซึ่งเป็นแนวคิดการจัดการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ (a systematic approach to training) นี้อิงอยู่บนแนวคิดแบบระบบ (the system approach) คือ ระบบของการฝึกอบรมเป็นระบบย่อยระบบหนึ่งขององค์การ และมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) กับระบบอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น นโยบายขององค์การในด้านการคัดเลือกบุคลากรหรือการจัดการ ย่อมมีอิทธิพลอย่างมากต่อการจัดการฝึกอบรมและสอดคล้องกับ Sataporn Pisarnbut and Yongyut Ketsakorn (2549 : 9 – 10) ที่ว่า การพัฒนาบุคคลเป็นการเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ความสามารถตลอดจนการอุทิศตัว บุคลิกภาพและการปรับตัว และการคิดริเริ่มของบุคคลในองค์การผ่านกระบวนการของการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา ซึ่งองค์การเป็นผู้จัดดำเนินการให้หรือโดยบุคลากรดำเนินการเองเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านความคิด ความรู้ จิตใจ บุคลิกภาพ และการทำงาน เมื่อได้รับการพัฒนาแล้วสามารถวัดผลงานหรือความประพฤติของบุคลากรในองค์การได้ว่ามีความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่องค์การต้องการหรือไม่ ข้อมูลย้อนกลับที่จะเข้าสู่กระบวนการของการพัฒนาบุคคลเช่นนี้ต่อไปภายใต้สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในขององค์การได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยี ตลอดจนบรรยากาศในการทำงาน การเปิดโอกาสให้ได้รับการพัฒนาขององค์การซึ่งจะมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับระบบอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์การต่อไป และสอดคล้องกับรูปแบบของการพัฒนาสมรรถนะของ Sparks, D. & Loucks -Horsley, S. (1989 : 40-57) ที่ว่ารูปแบบการฝึกอบรม (Training Model) เป็นรูปแบบที่ใช้กันมาจนถือเป็นปกติที่ทุกคนต่างมีประสบการณ์ ซึ่งการฝึกอบรมนี้ อาจเป็นการนำเสนอและการอภิปรายผลงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา การสาธิต บทบาทสมมุติ การจำลองสถานการณ์ หรือการสอนระดับจุลภาค เป็นต้น และนอกจากนี้ยังมีรูปแบบการศึกษาดูงาน ที่เป็นการพัฒนาอีกวิธีหนึ่ง ที่ทำให้ได้เห็นของจริง ได้สัมผัสของจริง มิใช่สิ่งที่เป็นเพียงตัวหนังสือ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เป็นการเพิ่มทักษะ ประสบการณ์และการเรียนรู้จากผู้อื่น เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งยังเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แนวคิดทำให้เกิดการพัฒนาได้โดยตรง เป็นวิธีการพัฒนาที่ทำให้เห็นเทคนิค รูปแบบ วิธีการปฏิบัติงาน ที่สามารถนำเอาความรู้นั้นๆ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะของตนเองด้วย รวมถึงการให้คำปรึกษา ในส่วนของพนักงานมหาวิทยาลัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของพนักงานมหาวิทยาลัย

ของรัฐที่มีต่อการพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัย โดยภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก และจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัย พบว่า ในการพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐตามหลักไตรสิกขานี้ ตัวบ่งชี้ในการพัฒนาทุกตัวบ่งชี้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ และมีความสัมพันธ์เชิงบวก ข้อมูลเหมาะสมที่จะทำการวิเคราะห์องค์ประกอบดีมาก ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐพบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์โมเดลที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบคุณลักษณะของสมรรถนะกับการพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐกับตัวแปรสังเกตได้ซึ่งเป็นตัวแปรบ่งชี้คุณลักษณะของสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัย พบว่าองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบไตรสิกขากับการพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อตัวแปรพบว่า ตัวแปรการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการพัฒนามากที่สุด รองลงมาคือตัวแปรการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากตัวแปรการบริการที่ดี ในขณะที่ตัวแปรการบริการที่ดี ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการพัฒนา และตัวแปรการทำงานเป็นทีม ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการพัฒนา การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและการบริการที่ดี โดยตัวแปรทุกคู่มีความสัมพันธ์แบบมีทิศทางเดียวกัน คือมีค่าความสัมพันธ์เป็นบวก จากผลการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการพัฒนาพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่า การพัฒนาสมรรถนะด้วยไตรสิกขานั้นจะมีอิทธิพลต่อตัวแปรการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพมากที่สุด รองลงมาคือตัวแปรการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม การบริการที่ดี และการทำงานเป็นทีม ตามลำดับ สอดคล้องกับ อังศินันท์ อินทรกำแหง และทัศนา ทองภักดี ศึกษา เรื่อง การพัฒนารูปแบบสมรรถนะด้านผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ เอกชน และในกำกับของรัฐ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า สมรรถนะทั้ง 4 ด้านคือ ด้านการสอน การวิจัย การบริการวิชาการและการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย มีผลทางตรง และผลทางอ้อมโดยส่งผ่านสมรรถนะด้านบริการวิชาการ ส่งผลต่อความเป็นผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ ทั้งนี้ รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความเป็นผู้นำทางวิชาการตามสมมติฐานนั้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลความคิดเห็นของอาจารย์ทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่างอยู่ในเกณฑ์ดีมาก โดยรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุนี้สามารถอธิบาย ค่าความแปรปรวนของความเป็นผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ เอกชนและในกำกับของรัฐ ได้ร้อยละ 69.0, 83.0 และ 85.0 ตามลำดับ และรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่ 3 อาจารย์ในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ อยู่ในเกณฑ์ดีที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่ 1 อาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ และกลุ่มตัวอย่างที่ 2 อาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชน ด้วยค่า ไค - สแควร์ = 24.50, P-value=0.953, df = 39, GFI = 0.98, AGFI = 0.94, RMR = 0.017 และ RMSEA = 0.000

1. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ เป็นการพัฒนาสมรรถนะหลักทั้ง 5 ด้าน มีส่วนประกอบ 4 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 สมรรถนะหลัก 5 ด้าน ส่วนที่ 2 คือหลักพุทธธรรมไตรสิกขา ส่วนที่ 3 หลักการของรูปแบบ และส่วนที่ 4 กระบวนการพัฒนา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสร้างรูปแบบจะต้องให้มีการกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรภายในรูปแบบ และลักษณะความสัมพันธ์ ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรนั้น แล้วคัดเลือกองค์ประกอบย่อย หรือตัวแปรที่สำคัญประกอบขึ้นเป็นโครงสร้างของรูปแบบ สอดคล้องกับ Boonchom Srisaard (2536 :104-106) ที่ว่าการสร้างรูปแบบหัวใจสำคัญอยู่ที่การเลือกเฟ้นองค์ประกอบในรูปแบบ (ตัวแปร หรือกิจกรรม) เพื่อให้ได้แบบที่เหมาะสม ผู้วิจัยควรกำหนดหลักการในการพัฒนารูปแบบอย่างชัดเจน เช่นเป็นรูปแบบที่ไม่ซับซ้อนสามารถนำไปปฏิบัติได้ง่าย ตัวแปรในรูปแบบมีน้อยแต่สามารถอธิบายผลได้มาก สอดคล้องกับ Keeves (1988 : 560) ว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ดีนั้น ควรจะมีข้อกำหนด (requirement) 4 ประการ คือ 1. รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันแบบรวมๆ (associative relationship) 2. รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น สามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ 3. รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย 4. รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา ซึ่งรูปแบบที่นำเสนอในงานวิจัยนี้คือ การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยด้วยไตรสิกขา

7. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัย สรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ ตามหลักสมรรถนะหลัก 5 ด้านอันประกอบด้วย การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม และการทำงานเป็นทีม ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐนับว่าเป็นเรื่องที่ควรจัดทำ เพราะพนักงานมหาวิทยาลัยเป็นบุคลากรแบบใหม่ ที่จะมาแทนข้าราชการ ซึ่งในปัจจุบันแทบจะไม่เปิดรับบุคลากรประเภทข้าราชการ เมื่อพนักงานมหาวิทยาลัยเป็นบุคลากรสายพันธุ์ใหม่ ก็ควรได้รับการถ่ายทอด ทั้งวิชาการความรู้ คู่ไปกับจริยธรรม ซึ่งผู้บริหารมหาวิทยาลัยของรัฐจะต้องให้ความสนใจหรือให้ความจริงจังในการจัดทำนโยบาย โครงการ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม

2) ผู้บริหาร ผู้บังคับบัญชาทุกระดับ และผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการวางแผนงานอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐที่

มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบายของมหาวิทยาลัยและจะต้องขยายผลจากการพัฒนาระดับนโยบายหรือผู้บริหารไปสู่บุคลากรที่ข้าราชการและพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย

3) ควรส่งเสริมให้มีการนำความรู้ จากที่บุคลากรได้รับการพัฒนามาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาการปฏิบัติงานจริง ภายในมหาวิทยาลัย เช่น จัดทำโครงการพัฒนาบุคลากร คัดเลือกหลักสูตรการฝึกอบรมพัฒนาให้เหมาะสม มีการเผยแพร่องค์ความรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ให้ความรู้ในการประชุมคณาจารย์ การสอนงานเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารมอบหมายโครงการให้ปฏิบัติ และนำผลที่ได้จากการประเมินผ่านระบบการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Performance Agreement) มาใช้เป็นผลงานประกอบการพิจารณาความก้าวหน้าในสายงานของพนักงานมหาวิทยาลัย

4) การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐนั้น ควรมีโครงการเข้าค่ายคุณธรรม เสริมสร้างความเข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ในการพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยจะต้องอาศัยการเรียนรู้ร่วมกัน ควรส่งเสริม สนับสนุนให้พนักงานมหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการสร้างระบบงาน กระบวนการทำงาน และเน้นการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและมอบอำนาจให้พนักงานมหาวิทยาลัยมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานที่รับผิดชอบ

2) การพัฒนาอาจทำได้หลายวิธี โดยควรส่งเสริมวิธีการพัฒนาหลากหลายวิธี เช่น การให้คำแนะนำ (Mentoring) หรือ การสอนงาน (Coaching) มาใช้ ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาควรคัดเลือกผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน มีความรู้เชี่ยวชาญในงาน และมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี สามารถสอนและแนะนำงานให้แก่พนักงานมหาวิทยาลัยที่เข้าใหม่เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับงาน เพื่อนร่วมงาน และสภาพแวดล้อมการทำงาน รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเนื้องาน วัฒนธรรมองค์กร และลักษณะการทำงานได้เร็วขึ้น จนนำไปสู่การมีทัศนคติที่ดี

3) ผู้บริหาร ควรจัดทำแบบประเมินสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยสำหรับบันทึกการพัฒนาบุคลากร การบันทึกข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ หรือบันทึกระดับการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่จะใช้อ้างอิงในการวิจัย รวมถึงควรมีการติดตามและประเมินผลความคุ้มค่าของการพัฒนาบุคลากรอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ

4) ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาพนักงานมหาวิทยาลัยให้เพิ่มขึ้น เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

5) ควรมีการสร้างแรงจูงใจให้พนักงานมหาวิทยาลัยเกิดความต้องการในการพัฒนาตนเอง เช่น การพิจารณาเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง เพิ่มเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน อย่างเหมาะสมและยุติธรรม โดยมีการพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ ความสำเร็จของงานที่เกิดจากความสามารถส่วนบุคคล ซึ่งจะส่งผลให้มีความตื่นตัว

6) ควรจัดโครงการค่ายคุณธรรม อบรมเสริมสร้างความเข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปศึกษาหาประสิทธิภาพ เพื่อให้การพัฒนาพนักงานมหาวิทยาลัยให้เกิดประสิทธิผล

2) ควรนำการศึกษารูปแบบการพัฒนาพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐจากการวิจัยนี้ ไปใช้ในในมหาวิทยาลัยของรัฐอื่นๆด้วย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบว่ามีประสิทธิภาพหรือแตกต่างกันหรือไม่

3) ควรศึกษาการพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐที่มุ่งเน้นในการพัฒนาบุคลากรโดยเน้นหลักพุทธธรรมหลักอื่น ๆ

References

Boonchom Srisaard. (2536). **Research on Measurement and Evaluation.** Bangkok: Siriviriya Printing.

Hakdi Phosing. (2559). Factor Analysis of Prepare for Retirement Quality of Personnel of Rajabhat Maha Sarakham University. **Journal of MCU Social Science Review**, 5(3), 93 - 106.

Keeves P.J. (1988). **Educational Research, Methodology and Measurement: An International Handbook.** Oxford: Pergamum Press.

Manee Chinnarong. (2553). Effective Management of Faculty of Management of Rajabhat Universities **(Doctoral Dissertation).** Bangkok: Siam University.

Maneerat Chatutai. (2550) . Study of Framework of Competency and The Need for Competency Development of Service Renders at Central Library, Chaokuntaharn Ladkrabang Institute of Technology **(Research Report).** Chon Buri: Burapa University.

Nantaka Vareenin. (2557). Model of Learning Competency Development of Teachers in Schools Office of Kampangpet Elementary Educational Service Area 2 **(Doctoral Dissertation).** Nakornsawan: Rajabhat Nakornsawan University.

Sataporn Pisarnbut and Yongyut Ketsakorn. (2549). **Personnel Development and Training.** Bangkok: BK Interprint.

การนำเศรษฐกิจพอเพียง : เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ในชุมชนบ้านสะพานผัก

SUFFICIENCY ECONOMY : A GUIDING LIGHT TOWARDS SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN BANSAPANPAK COMMUNITY

กมลพร กัลยาณมิตร*

Kamolporn Kalyanamitra*

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การนำเศรษฐกิจพอเพียง : เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก” มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของประชาชนในการนำเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก 2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนำเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก 3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนในการนำเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)โดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรและเป็นหัวหน้าครัวเรือน จำนวน 35 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับวิธีการสังเกต ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนา

ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1. ชุมชนบ้านสะพานผัก ในสภาพปัจจุบันได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาปฏิบัติในชุมชนในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว และชุมชน เป็นการขยายการรวมกลุ่มที่มากขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเป็นหลักการที่มุ่งเน้นให้เรามีความพออยู่พอกิน โดยให้เลี้ยงตนเองได้อย่างแข็งแรง และความร่วมมือร่วมใจของชุมชน

2. ปัญหา อุปสรรค ของประชาชน ได้แก่ 2.1. ขาดบุคลากรผู้ดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน 2.2. ขาดแคลนวิทยากรและผู้รู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะมาให้ความรู้ต่อการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ปัญหา 2.3. ชุมชนบ้านสะพานผักมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงคลาดเคลื่อนไม่ตรงกับวัตถุประสงค์และความหมายของหลักการที่แท้จริง

3. ข้อเสนอแนะของประชาชน ได้แก่ 1.ควรให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชนโดยการนำกรณีตัวอย่างจากชุมชนต่างๆ ที่ประสบผลสำเร็จมาถ่ายทอดประสบการณ์ 2.หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนด้านนโยบายและงบประมาณใน

*Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University

การพัฒนาความรู้เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาชุมชนและบุคลากรของชุมชนอย่างต่อเนื่อง 3. ควรส่งเสริมการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังให้เป็นแนวนโยบายในการขจัดความยากจนของชุมชน 4. ควรหาวิธีส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

คำสำคัญ: เศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

Research titled "The sufficiency economy : a guiding light towards sustainable development in Bansapanpak Community" has three objective : 1. To study the current condition of people in the sufficiency economy : a guiding light towards sustainable development in Bansapanpak Community 2. To study the barriers of people in the economic of the sufficiency economy : a guiding light towards sustainable development in Bansapanpak Community 3. To study the suggestions of people in the sufficiency economy : a guiding light towards sustainable development in Bansapanpak Community. This was a qualitative research by a purposive random sampling. The samples were farmers and head of households is 35 samples and collected data through indept-interview and observation. The content analysis was a descriptive statistic method.

The results were as follows :

1. Bansapanpak Community in the current conditions have led to the economic performance in the individuals, families and communities to expand to include more groups. The principle of sufficiency economy works is dedicated to the principles we have enough to feed themselves vigorously and the cooperation of the community

2. The problems of people were : 2.1. Lack of sufficient economic activity in the community. 2.2. Lack of knowledge expert speakers of economic principles to solve problems. 2.3. Bansapanpak Community understanding's the economic dislocation does not meet the purpose and meaning of true principles.

3. Suggestions include as follows : 3.1. Should have knowledge of community leaders and people by providing case examples from different successful past experiences communities. 3.2. The involved government agencies should support the policies and budget for the development knowledge community, staff and the community continuously. 3. Promote the use of the

sufficiency economy as a serious policy to eradicate poverty in the community. 4. Find a way to promote learning based on the sufficiency economy model with the community participation.

keyword: sufficiency economy

1. บทนำ

"บ้านสะพานผัก" ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 5 ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ห่างจากที่ว่าการอำเภอบางกรวยประมาณ 4 กิโลเมตร บริเวณพื้นที่นี้ เดิมประชาชนมีอาชีพทำการเกษตร เช่น ปลูกผัก ไม้ดอก ไม้ผล ฯลฯ โดยการคมนาคมต้อง อาศัยทางเรือในการขนส่งผลผลิตเพื่อนำ ไปจำ หน่าย จึงได้มีสะพานเชื่อมการขนส่งผลผลิตลงเรือไปยังปากคลองตลาด จึงได้เรียกชื่อบริเวณดังกล่าวว่า "สะพานผัก" จึงได้ตั้งชื่อว่า "บ้านสะพานผัก" เป็นชุมชนที่กำลังจะกลายเป็นสังคมเมืองอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการขยายตัวของหมู่บ้านจัดสรร ทำ ให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม แต่เนื่องจากบ้านสะพานผักมีผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพ มีความเข้มแข็งและมีความสามารถเป็นที่ยอมรับของส่วนราชการ และประชาชนในหมู่บ้าน ทั้งผู้นำของส่วนราชการเอง และผู้นำชุมชน ทำให้การประสานงานกับส่วนราชการทำได้รวดเร็ว การขายความคิดให้แก่ ชาวบ้านจึงทำได้ดี ปฏิบัติงานสนองนโยบายรัฐ และมีแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างชัดเจน โดยการจัดเวที ประชาคมบ่อยครั้ง จึงมีการปรับเปลี่ยนแผนอยู่ตลอดเวลา อีกทั้ง ยังมีการแบ่งการดูแลออกเป็นส่วนๆ โดยมีผู้นำด้านต่างๆ ดูแล ความสามัคคี ความเข้มแข็ง ของผู้นำชุมชนในทุกระดับ เป็นตัวอย่างที่ดีในการที่ ประชาชนชนในหมู่บ้านจะปฏิบัติตาม ชาวบ้านยังคงให้ความนับถือเกรงใจ และเชื่อมั่นในตัวผู้นำ ทำให้คนใน ชุมชนให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนร่วมกับผู้นำกลุ่ม/องค์กรได้เป็นอย่างดี

แต่ความเจริญที่เข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้อาชีพการเกษตรลดลง เนื่องจากพื้นที่ทำการเกษตรถูกขายให้แก่นายทุนเพื่อทำบ้านจัดสรร การเห็นสังคมเป็นรูปแบบของสังคมวัตถุนิยม ทำให้เกิดการแข่งขันกันในด้านวัตถุ การเข้ามาของสังคมเมือง ทำให้วิถีชีวิต ความเอื้ออาทร ความสัมพันธ์ในหมู่บ้าน/ชุมชน ลดลง เกิดปัญหาอาชญากรรม ลักขโมยทรัพย์ ยาเสพติด สิ่งแวดล้อมเสียไป น้ำเน่าเสีย และปริมาณขยะมากขึ้น จึงทำให้ผู้นำและชุมชนมีแนวคิดในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในชุมชนเพื่อยับยั้งการขยายตัวของวิถีความเจริญแบบทุนนิยมซึ่งกำลังลุกลามขยายตัวเข้ามาในชุมชนอย่างรวดเร็ว และอาจทำลายวิถีชีวิตเดิมที่ดีงามแบบไทยให้หมดสิ้นไปอย่างน่าเสียดาย เนื่องจากการใช้แนวทางการพัฒนาประเทศแบบทุนนิยมเพื่อนำไปสู่ความทันสมัยได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยเป็นอย่างมากในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงมีความสลับซับซ้อนจนยากที่จะอธิบายในเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน สำหรับผลการพัฒนาในด้านบวกนั้นได้แก่ การเพิ่มขึ้นของ

อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจความเจริญทางวัตถุและสาธารณูปโภคต่างๆ ระบบสื่อสารที่ทันสมัยหรือการขยายปริมาณและการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น แต่ผลด้านบวกเหล่านี้กระจายไปถึงคนชนบทหรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมน้อย แต่ว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้เกิดผลลบติดตามมาด้วย เช่น การขยายตัวของรัฐเข้าไปในชนบทได้ส่งผลให้ชนบทเกิดความอ่อนแอในหลายด้านทั้งการต้องพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าคนกลางในการสั่งสินค้า ความเสื่อมโทรมทรัพยากรธรรมชาติ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการรวมกลุ่มตามประเพณีเพื่อการจัดการทรัพยากรที่เคยมีอยู่แต่เดิมแตกสลายลง ภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ไขปัญหาต่างๆและสั่งสมปรับเปลี่ยนกับมา ถูกลืมเลือนและเริ่มสูญหายไป สิ่งสำคัญก็ คือ ความพอเพียงในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนสามารถพึ่งตนเองและดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและความมีอิสระในการกำหนดชะตาชีวิตตนเอง ความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองตอบต่อความต้องการต่างๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่างๆได้ด้วยตนเองซึ่งทั้งหมดถือว่าเป็นศักยภาพพื้นฐานที่สังคมไทยเคยมีมาก่อนต้องถูกกระทบกระเทือน ประเทศจึงมีสภาพเศรษฐกิจที่คลอนแคลนไม่มั่นคง ไม่สามารถยืนบนขาตัวเองได้ เพราะต้องพึ่งพาต่างประเทศ และเกิดความ “ล่มสลาย” จนเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 โดยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพิจารณาถึงปัญหาเหล่านี้ จึงทรงสร้างปรัชญาที่เหนือกว่าทฤษฎี คือ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาของประเทศและเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของประชาชน เพื่อให้อยู่รอดได้อย่างมั่นคงและเป็นดั่งแสงนำทางไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ด้วยปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การนำเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก” เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของประชาชนใน การใช้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ของประชาชนในการใช้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนในการใช้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา การนำเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของประชาชนในการนำเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ของประชาชนในการนำเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนในการนำเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก

3. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การนำเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก มีขอบเขตที่จะทำการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริในด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านเศรษฐกิจ

1.2 ค้านสังคมและวัฒนธรรม

1.3 ด้านคุณธรรม จริยธรรม

1.4 ด้านการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้

1.5 ด้านการจัดการครอบครัว

1.6 ด้านการมีส่วนร่วม

2. พื้นที่การศึกษา ชุมชนบ้านสะพานผัก ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

3.ประชากรในการศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านสะพานผัก ตำบลมหาสวัสดิ์อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีจำนวนครัวเรือน 604 ครัวเรือน ประชากรรรวมทั้งหมด 1,334 คน แยกเป็น ชาย 551 คน หญิง 783 คน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งมีข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบโครงสร้าง และสังเกต

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวิชาการที่เป็นเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านสะพานผัก ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีจำนวนครัวเรือน 604 ครัวเรือน ประชากรรวมทั้งหมด 1,334 คน แยกเป็น ชาย 551 คน หญิง 783 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนเกษตรกรผู้เป็นหัวหน้าครัวเรือนชุมชนบ้านสะพานผัก ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่เป็นเกษตรกร โดยสุ่มจากประชากรทั้งหมดจำนวน 37 คน โดยแยกเป็นเพศชาย 25 คน เพศหญิง 12 คน สนทนากลุ่มย่อย 1 กลุ่ม จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้และวิธีการที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1.แบบสังเกต : ผู้วิจัยใช้กระบวนการสังเกตประกอบการซักถาม การจดบันทึกและบันทึกภาพเกี่ยวกับ

2.แบบสัมภาษณ์ : ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึก ได้แก่ กรอบการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของ การใช้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก ปัญหาและอุปสรรคของการใช้เศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนข้อเสนอแนะในการใช้เศรษฐกิจพอเพียง

การสร้างเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การนำเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์

5. ผลการวิจัย

จากการศึกษาได้ข้อสรุปดังนี้

1.สภาพปัจจุบันของประชาชน การนำเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1.1 ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนบ้านสะพานผักเป็นชุมชนที่มีระบบเศรษฐกิจเป็นแบบระบบการพึ่งพาตนเอง และพึ่งพากันเอง มีชีวิตที่เรียบง่ายมีความประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย ยึดทางสายกลาง รู้จักพอ พอดี พอประมาณและพอใจ พึ่งพาตนเองได้ จะเห็นได้จากการที่ประชาชนในชุมชนมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือน ตลอดจนการออมในรูปแบบของกลุ่ม

1.2 ด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่าชุมชนบ้านสะพานผัก ยังมีวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของสังคมแบบสังคมชนบทมีการช่วยเหลือ เกื้อกูลกันระหว่างคนในชุมชนมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดต่อกันมา มีการร่วมใจกับดำรงรักษาวัฒนธรรมประเพณีต่างๆแต่ดั้งเดิม เช่น ประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ประเพณีวันสำคัญทางศาสนาประเพณีวันขึ้นปีใหม่ เป็นต้น เพื่อสืบทอดให้ลูกหลานต่อไป

1.3 ด้านคุณธรรม จริยธรรม พบว่าชุมชนบ้านสะพานผัก เป็นชุมชนที่ประกอบอาชีพโดยการสุจริต ซึ่งส่วนใหญ่ของชุมชนจะประกอบอาชีพปลูกผัก ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ทุกครอบครัวมีความขยัน อดทนในการประกอบสัมมาอาชีพของตนเอง โดยไม่ไปเบียดเบียนคนอื่นและไม่เบียดเบียนตนเองด้วย

1.4 ด้านการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ พบว่าชุมชนบ้านสะพานผัก ดำเนินกิจการต่างๆ ที่พึ่งพาตนเองได้ จะเห็นได้จากการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรของชุมชนควบคู่กันไปกับการทำให้เกิดการลดรายจ่าย และยังเพิ่มรายได้ของชุมชนอีกทางหนึ่ง ทำให้ชุมชนมีความพออยู่พอกิน

1.5 ด้านการบริหารจัดการในครอบครัวพบว่า ชุมชนบ้านสะพานผัก นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ในรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีอาชีพการปลูกพืชผักและไม้ดอกไม้ประดับ ยังมีการเลี้ยงปลา เป็ด ไก่ ไว้เป็นอาหารในครอบครัว บางครอบครัวที่ไม่มีอาชีพทำสวนก็ปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง ทำให้การบริหารจัดการเรื่องการใช้จ่ายของครอบครัวและการบริหารเวลาให้เป็นประโยชน์แก่ครอบครัวเป็นการช่วยลดรายจ่ายได้

1.6 ด้านการมีส่วนร่วม พบว่าชุมชนบ้านสะพานผัก เกือบทุกครอบครัวได้มีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน กรรมการกลุ่มต่างๆที่มีอยู่ในหมู่บ้าน การดูแลทรัพยากรของหมู่บ้าน เช่น ถนน คลอง บ่อน้ำ ตลอดจนการร่วมกิจกรรมงานพัฒนาหมู่บ้านต่างๆ

สรุป ชุมชนบ้านสะพานผัก ในสภาพปัจจุบันได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาปฏิบัติในชุมชนในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว และชุมชน เป็นการขยายการรวมกลุ่มที่มากขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเป็นหลักการที่มุ่งเน้นให้เรามีความพออยู่พอกิน โดยให้เลี้ยงตนเองได้อย่างแข็งแรง และความร่วมมือร่วมใจของชุมชน

2. ปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในการนำเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก จากการศึกษาพบว่ามีประเด็นปัญหาและอุปสรรค 3 ประการได้แก่

2.1 ด้านบุคลากรผู้ดำเนินกิจกรรมในชุมชน ผู้ดำเนินกิจกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเป็นผู้ชอบทำงานหนัก มีความซื่อสัตย์ สนุกกับการเรียนรู้ ชอบสร้างและแก้ไขปัญหาให้ตนเอง และเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันใน ซึ่งปัจจุบันบุคลากรที่มีลักษณะเช่นนี้ หาได้ยากและขาดแคลนในชุมชน เพราะคนส่วนใหญ่ที่เป็นวัยหนุ่มสาวจะไม่มีเวลาอยู่กับบ้าน ต้องออกไปทำงานนอกบ้านในเมือง จึงเหลือแต่ผู้ใหญ่ในครอบครัวซึ่งเป็นวัยกลางคนจนวัยชราที่ยังยึดอาชีพดั้งเดิมคือ ปลูกผัก ทำสวน ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ

2.2 การดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านสวนผักขาดแคลนวิทยากรและผู้รู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะมาให้ความรู้ต่อการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนเสื่อมโทรม เศรษฐกิจในครอบครัวตกต่ำ ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2.3 ด้านความรู้ความเข้าใจ พบว่าชุมชนบ้านสะพานผักมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงคลาดเคลื่อนไม่ตรงกับวัตถุประสงค์และความหมายของหลักการที่แท้จริง คือ เข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของการทำเกษตรแบบในครัวเรือน คือ ปลูกผักไว้กินเองในครัวเรือน

3.ข้อเสนอแนะของชุมชน การใช้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก

จากการสนทนากลุ่มย่อยในการนำเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก ซึ่งประกอบด้วยผู้นำครัวเรือนที่เป็นเกษตรกรจำนวน 7 คน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ควรให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชนโดยการนำกรณีตัวอย่างจากชุมชนต่างๆ ที่ประสบผลสำเร็จมาถ่ายทอดประสบการณ์

2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น อำเภอบางกรวย ควรให้การสนับสนุนด้านนโยบายและงบประมาณในการพัฒนาความรู้เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาชุมชนและบุคลากรของชุมชน

อย่างต่อเนื่อง และมีการให้ความสนับสนุนช่วยเหลือในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

3. ควรส่งเสริมการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังให้เป็นแนวนโยบายในการขจัดความยากจนของชุมชน

4.ควรหาวิธีส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เช่น การจัดทัศนศึกษาดูงานชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ

6. การอภิปรายผล

จากการศึกษาการนำเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายดังนี้

สภาพปัจจุบันของประชาชนในการนำเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก

จากการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านสะพานผักมีพื้นฐานของชุมชนเป็นชุมชนเกษตรกรรม ดำเนินการเลี้ยงชีพของตนเองโดย มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ประหยัดไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ใช้ชีวิตในทางสายกลาง รู้จักพอดี พอประมาณและพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ มีความเอื้อเฟื้อเมตตาอาทรต่อกันร่วมมือและช่วยเหลือกัน ไม่เบียดเบียนกันไม่เอารัดเอาเปรียบไม่มุ่งทำร้ายต่อกันและยังประกอบสัมมาอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต เพื่อที่จะให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ เพื่อให้หลุดพ้นจากความทุกข์ให้สามารถพออยู่พอกินและไม่เป็นทาสของอบายมุขและวัตถุนิยมซึ่งนับว่าเป็นชุมชนที่ดีอีกชุมชนหนึ่งที่ได้พบ จากการศึกษาในครั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของ Suntorn Kulvatanapong (2544 : 55) ที่กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ และยังสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของ Patanaporn Chatvirote (2545: 125) กล่าวว่า วิธีดำเนินการชีวิตของคนโดยการพึ่งพาตนเอง มีความประหยัดพัฒนาตนเองให้มีการเรียนรู้ภูมิปัญญาสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณค่าอย่างยั่งยืน มีจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองและสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ถือเป็นแนวทางที่คนไทยจะต้องรู้เพื่อนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

ปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในการนำเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแสงนำทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนบ้านสะพานผัก

จากการวิจัยพบว่ามีประเด็นปัญหาและอุปสรรค 3 ประการได้แก่

2.1 ด้านบุคลากรผู้ดำเนินกิจกรรมในชุมชน ผู้ดำเนินกิจกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเป็นผู้ชอบทำงานหนัก มีความซื่อสัตย์ สนุกกับการเรียนรู้ ชอบสร้างและแก้ไขปัญหาให้ตนเอง และเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันใน ซึ่งปัจจุบันบุคลากรที่มีลักษณะเช่นนี้หาได้ยากและขาดแคลนในชุมชน เพราะคนส่วนใหญ่ที่เป็นวัยหนุ่มสาวจะไม่มีเวลาอยู่กับบ้าน

ต้องออกไปทำงานนอกบ้านในเมือง จึงเหลือแต่ผู้ใหญ่ในครอบครัวซึ่งเป็นวัยกลางคนจนถึงวัยชราที่ยังยึดอาชีพดั้งเดิม คือ ปลูกผัก ทำสวน จากการสังเกตและสอบถามพบว่า ปัจจุบันคนในวัยหนุ่มสาวจะไม่พบในชุมชน ในปัจจุบันจึงได้เกิดปัญหาคนในวัยทำงานที่จะมาสืบสานหรือดำเนินการต่อจากคนรุ่นปัจจุบัน ซึ่งการดำเนินกิจกรรมจะต้องอาศัยคนวัยทำงาน วัยหนุ่มสาวเข้ามาช่วย เพราะการทำงานด้านนี้จะต้องอาศัยความตั้งใจ อดทนและขยัน ในการทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพึ่งตนเองตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลักสำคัญ 5 ประการ ตามแนวคิดของ Sumet Tantivetchakul (2549 : 15) ได้แก่ 1) พึ่งตนเองทางจิตใจคนที่สมบูรณ์พร้อมต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกว่าตนนั้นสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้น จึงควรที่จะสร้างพลังผลักดันให้มีภาวะจิตใจฮึกเหิมต่อสู้ชีวิตด้วยความสุจริต แม้อาจจะไม่ประสบผลสำเร็จบ้างก็ตาม มิพึงควรท้อแท้ให้พยายามต่อไป 2) พึ่งตนเองทางสังคม โดยการเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนในท้องถิ่นได้ร่วมมือช่วยกันและกัน 3) พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ คือ การส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพของผู้คนในท้องถิ่นสามารถเสาะแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติหรือวัสดุในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศได้อย่างดียิ่ง 4) พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี โดยส่งเสริมให้มีการศึกษาทดลองทดสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสังคมไทย และสิ่งสำคัญสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม 5) พึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ หมายถึง สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น คือ แม้ไม่มีเงินก็ยังมีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถิ่นของตนเองเพื่อการยังชีพ และสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาคต่อไปได้ด้วย

2.2 การดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงขาดวิทยากรและผู้นำที่มีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าชุมชนบ้านสะพานผักเป็นชุมชนที่อยู่กระจายตัวไปตามพื้นที่ริมคลองมหาสวัสดิ์ในการดำเนินกิจกรรม จึงควรมีการจัดพื้นที่ดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการถาวรและให้อำเภอบางกรวยจัดเจ้าหน้าที่ข้าราชการมาให้ความรู้อย่างต่อเนื่องต่อการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนเสื่อมโทรม เศรษฐกิจในครอบครัวตกต่ำ ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น การจัดอบรม การปฏิบัติกรรม การบรรยาย ซึ่งสอดคล้องกับการใช้แผนดำเนินการสร้างขบวนการขับเคลื่อนหลักการเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านสะพานผัก โดย Seri Pongpit : 2549: 54) ได้เสนอไว้ 4 แผนงาน คือ 1) แผนงานเชื่อมโยงเครือข่ายเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยสร้างแกนกลางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อทำหน้าที่ขยาย เชื่อมโยง และพัฒนาเครือข่ายแห่งการเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง 2) แผนงานพัฒนาวิชาการและส่งเสริมการศึกษาวิจัยโดยพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่างๆ ที่ชี้ให้เห็นแนวทาง วิธีการ ตลอดจนประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต 3) แผนงานสร้างหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ โดยสร้างรูปแบบของกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ เช่น ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน วิทยากรกระบวนการ ครู ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ นักการเมือง

เป็นต้น และ 4) แผนงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และรณรงค์เพื่อสร้างกระแสสังคมโดยสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในวงกว้าง ปลูกฝังค่านิยม และสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนคำนึงถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ ในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่จะต้องมีวิธีการและรูปแบบในการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับเนื้อหาและแนวคิดของหลักปรัชญา

2.3 ด้านความรู้ความเข้าใจ พบว่าชุมชนบ้านสะพานผักมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงคลาดเคลื่อนไม่ตรงกับวัตประสงค์และความหมายของหลักการที่แท้จริง คือ เข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของการทำเกษตรแบบในครัวเรือน คือ ปลูกผักไว้กินเองในครัวเรือน สอดคล้องกับคำกล่าวของจิ Jirayu Israngkul Na Ayuthaya and Priyanut Pibulsaravut (2553) “เศรษฐกิจพอเพียงมิได้จำกัดเฉพาะเกษตรกรหรือชาวไร่ชาวนาเพียงเท่านั้น แต่เป็นเศรษฐกิจของทุกคนทุกอาชีพทั้งที่อยู่ในเมืองและอยู่ในชนบท ผู้ที่เป็นเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมและบริษัทในระบบเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าจะต้องขยายกิจการก็จะขยายเพราะความเจริญเติบโตจากเนื้อของงาน โดยอาศัยการขายตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไปหรือหากจะกู้ยืมก็กระทำตามความเหมาะสม” และยังสอดคล้องแนวคิดของ Sunai Setboonsarng (2551: 59) ที่แสดงความเห็นว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ คือ “ในการทำอะไรสักอย่างเราต้องมีเป้าหมายหรือเข็มมุ่งว่าต้องการผลอะไร หรือทำไปเพื่ออะไรก่อนเหมือนเรือที่จะออกเดินทางไปในท้องทะเลก็ต้องกำหนดจุดหมายว่าจะแล่นไปที่ไหน เพื่ออะไรแล้ว ตั้งหางเสือเรือให้ตรงทิศทางเรือก็อาจจะแล่นวนอยู่กลางทะเลลึก”

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้พบจากการสังเกตและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างว่า ชุมชนรู้จักนำวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว มาดัดแปลงให้ใช้ประโยชน์ได้อีก เช่น กระถาง ถังน้ำ กาละมัง ซึ่งแสดงว่าชุมชนบ้านสะพานผักรู้จักประหยัดและความคุ้มค่าในการนำวัสดุเหลือใช้มาดัดแปลงใช้ประโยชน์ได้อีก สอดคล้องกับการศึกษาของณภัทร วงศ์อร่าม ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของบุคลากรเทศบาลตำบลประโคนชัย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรเทศบาลตำบลประโคนชัย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 390 คน ผลการวิจัยพบว่า (1) บุคลากรเทศบาลตำบลประโคนชัยมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ ได้แก่ ควรคำนึงถึงรายรับและรายจ่ายก่อนการตัดสินใจดำเนินการใช้จ่ายทุกครั้ง ด้านความมีเหตุผล ได้แก่ ควรใช้สิ่งของอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ด้านมีมีภูมิคุ้นกันในตัว ได้แก่ ควรมีวินัยในการใช้จ่ายเงิน และรู้จักเก็บออมไว้ใช้ในยามจำเป็น

ปัญหาประการสุดท้ายที่พบจากชุมชนคือความไม่เข้าใจของคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจะพบว่า ชุมชนได้ดำเนินการเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่แล้วซึ่งประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ด้านการจัดการครอบครัว ด้านการมีส่วนร่วม แต่ชุมชนมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องเกี่ยวกับเกษตรเพียงด้านเดียว ดังนั้น ปัญหานี้ ผู้วิจัยเห็น

ว่าแก้ไขโดยให้ความรู้ความเข้าใจหลักการเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกต้อง ตามแนวทางการศึกษาของศิลา สันติธรรม ศึกษาเรื่องความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ที่มีภูมิลำเนาในเขตจังหวัดอุดรธานี ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากผู้ที่มีภูมิลำเนาในเขตจังหวัดอุดรธานี ที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 400 ราย ผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีภูมิลำเนาในเขตจังหวัดอุดรธานีส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานะของการอยู่อาศัย ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตจังหวัดอุดรธานี ระดับการศึกษา พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ทำงาน การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การออมเงิน และการบริจาคทรัพย์เพื่อสาธารณประโยชน์ และการอาศัยในชุมชนที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ข้อเสนอแนะจากการศึกษา คือ ภาครัฐควรส่งเสริมให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้นควบคู่กับการพัฒนารูปแบบให้น่าสนใจมากขึ้นเพื่อจะได้เข้าถึงประชาชนทุกลำดับชั้นเนื่องจากปัจจุบันจะเห็นว่า การนำเสนอผ่านสื่อมวลชนสามารถให้ความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับผู้ที่มีการศึกษาสูงได้ค่อยข้างดีแล้ว แต่ยังไม่สามารถสื่อสารให้กับผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำให้เข้าใจได้ ควรใช้รูปแบบการนำเสนอแบบใหม่ๆเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกต้อง

7. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. อำเภอบางกรวย ซึ่งเป็นหน่วยราชการในพื้นที่ของชุมชน ควรเข้ามาให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2.. ควรให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้นำชุมชนและประชาชนในกรณีตัวอย่างจากชุมชนต่างๆที่ประสบผลสำเร็จ

3. ควรสนับสนุน ส่งเสริม เผยแพร่ผลงานที่ประสบผลสำเร็จเพื่อให้ชุมชนได้นำไปเป็นต้นแบบในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาผลที่เกิดจากการนำเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริมาพัฒนากิจกรรมบนพื้นฐานของศักยภาพของชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุล

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบหมู่บ้านชุมชนที่นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติแล้วเกิดผลสำเร็จกับหมู่บ้าน ชุมชนที่นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติแล้วล้มเหลวว่ามีปัจจัยอะไรบ้าง

References

Jirayu Israngkul Na Ayuthaya and Priyanut Pibulsaravut. (2553). **Follow the Father's Footsteps: Sufficient Life for Sustainable Development**. Bangkok: Petrung Printing Center Ltd.

Patanaporn Chatvirote. (2545). Teachers' Role in Enhancing Knowledge of Sufficiency Economy in Secondary Schools **(Doctoral Dissertation).** Khonkaen: Khonkaen University.

Phradhammapidok (P.A.Payutto). (2544). **Buddhist Economy.** Bangkok: Sukhapapcai Printing Office**.**

Prevet Vasi. (2540). **Human Being's Integrity, Competency of Creativity**. Bangkok: Mochaoban (Folk Doctor) Printing Office.

Seri Pongpit. (2549). Sufficiency Economy and Sustainable Development. Bangkok: Chareonvit Printing.

Sumet Tantivetchakul. (2549). **Application of Sufficiency Economy Philosophy.** Bangkok: Department of Community Development.

Sunai Setboonsarng. (2551). **Learning Together Towards Sufficiency Economy.** Bangkok: Farapai Ltd.

Suntorn Kulvatanapong. (2544). **Follow The Royal Initiatives of Sufficiency Economy - New Theory.** Bangkok: Printed by Children Forum (Chomromdek)**.**

Suvit Mekincee. (2549). **Thailand's Shift by Sufficiency Economy in The Globalization Stream.** Bangkok: Siam M. and B. Publishing Ltd.

Wanmaka Kaorndocmai.(2559). Sufficiency Economy Village Administration: Problems and Discontinuity. **Journal of MCU Social Science Review, 5**(3), 125-132.

รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์
ORGANIC-AGRO TOURISM DEVELOPMENT MODEL IN ROI-KAEN-SARN-SIN PROVINCE CLUSTER, NORTHEAST OF THAILAND

สุกานดา นาคะปักษิณ* อารีย์ นัยพินิจ** ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร*** ภัทรพงษ์ เกริกสกุล****
Sukanda Nakhapaksin* Aree NaiPinit** Thongphon PromSaka Na Sakolnakorn***
Patarapong Kroeksakul****

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ดังนี้ 1) ประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยว 2) รวบรวมข้อมูลและประเมินความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว 3) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อรูปแบบการท่องเที่ยว และ 4) เพื่อเสนอแนะรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ ใช้การวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 กลุ่ม จำนวนรวม 36 คน) แบบสำรวจและแบบประเมินความพร้อมแหล่งท่องเที่ยว (ทั้งหมด 29 แหล่ง) การประชุมกลุ่มย่อย การทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวนำร่อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือ Matrix Table, SWOT Analysis, 7S of McKinsey Model และ Porter's Diamond Model และสรุปด้วยการอธิบายเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวจำนวน 446 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์จะต้องอยู่บนฐานความพร้อมของทรัพยากรท้องถิ่น คือ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางสังคมและวัฒนธรรม และทรัพยากรทางสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์สำคัญ และผู้มีส่วนได้ส่วน

*Program in Business Administration and Accounting, Faculty of Business Administration and Accounting Khon Kaen University

**Faculty of Business Administration and Accounting, Khon Kaen University

***Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University

****Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University

เสียทุกภาคส่วน อันได้แก่ เกษตรกร ชุมชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมบริการ ตลอดจนผู้นำและบุคลากรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จะต้องมีความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมและบูรณาการความร่วมมือกัน ในการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ให้มีความสามารถทางการแข่งขันในตลาดการท่องเที่ยว สามารถตอบสนองและสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ ไปพร้อมๆกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยผ่านกระบวนการขับเคลื่อนที่สำคัญ คือ 1) การจัดการองค์การชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว 2) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยว 3)การจัดการห่วงโซ่คุณค่าทางการท่องเที่ยว 4) การจัดการการท่องเที่ยวยั่งยืน 5) การจัดการการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ 6) การจัดการการตลาดการท่องเที่ยว 7) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงกลยุทธ์ และ 8) การสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การท่องเที่ยววิถีเกษตร, การท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์, ร้อยแก่นสารสินธุ์

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the various contexts related to organic farming tourism in Roi Kaen Sarn Sin Provinces Cluster, Northeast of Thailand as follows: 1) To assess the tourism situation, 2) to collect the information and assess the readiness of the tourist attraction, 3) to study the behavior and the requirement of Thai tourists towards the tourism model, and 4) to suggest the model of organic farming tourism development. The research used a combined approach of qualitative research. The instruments used in this research were In-depth interview (The samples were four main groups of informants, including of 36 people.), Survey and Assessment form for the readiness of tourist attraction (29 tourist attractions), the Focus Group, Pilot trials in holding tourism activities. The data were analyzed with Matrix Table, SWOT Analysis, 7S of McKinsey Model, and Porter's Diamond Model, and summarized by content analysis. For the quantitative research, the instruments were questionnaires. The samples were 446 tourists. The data were analyzed with descriptive statistics, including such as mean, percentage, standard deviation.

The findings were: The model of organic farming tourism development, which was suitable for the Roi Kaen Sarn Sin Provinces Cluster, will be based on the availability of local resources, including the natural resources, social and cultural resources, environment resources and important events, and stakeholders in all sectors, including farmers, local communities, entrepreneurs in the Hospitality Industry as well as leaders, and personnel involved in government sector. They

must be ready to engage in tourism development and integration synergies in organic farming tourism development in the Roi Kaen Sarn Sin Provinces Cluster in order to be competitive in the tourism market. Furthermore, it can respond and create a memorable experience to tourists along with the development of sustainable communities through major driven processes: 1)Community organization management for tourism, 2) Human resources development for tourism, 3) the tourism value chain management, 4) Sustainable tourism management, 5) Creative tourism management, 6) Tourism marketing Management. 7) Tourism Strategic management, and 8) Creating tourism network .

Keywords: Agro tourism, Development, Model

1. บทนำ

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง หรือกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ประกอบด้วยจังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ รวมกลุ่มตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ.2546 ที่ต้องการให้กลุ่มจังหวัดบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์แบบบูรณาการ เป็นกลุ่มจังหวัดที่ตั้งอยู่บนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก–ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) ซึ่งส่งผลดีในด้านการคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ที่เชื่อมโยงกับประเทศในอาเซียน ผนวกกับการเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา การแพทย์ การคมนาคมขนส่ง การกระจายสินค้า การประชุมสัมมนา การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ทำให้เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีเศรษฐกิจขยายตัวสูงที่สุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการรวมตัวประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economics Community: AEC) ในปี พ.ศ. 2558 เกิดการคาดการณ์ว่ากลุ่มจังหวัดจะมีการเติบโตก้าวกระโดด ทั้งการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง, 2554) ปัจจัยที่เป็นโอกาสส่งเสริมทางการท่องเที่ยวที่เห็นได้ชัด คือ การเพิ่มจำนวนเที่ยวบินและเส้นทางการบินของสายการบินต่างๆ ยังสนามบินจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดร้อยเอ็ด การเป็นที่ตั้งของสถานกงสุลใหญ่ 3 ประเทศ คือ ประเทศลาว ประเทศเวียดนาม และประเทศจีน มีสถานกงสุลกิตติมศักดิ์ประเทศเปรู และอยู่ในระหว่างการดำเนินการตั้งสถานกงสุลอีก 2 ประเทศ คือ ประเทศญี่ปุ่นและประเทศสหรัฐอเมริกา การได้รับคัดเลือกจากสำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (สสปน. หรือ TCEB: Thailand Convention and Exhibition Bureau) ให้เป็น 1 ใน 5 จุดหมายปลายทางสำหรับไมซ์ประเทศไทย การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งเพื่อเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน ชี้ให้เห็นโอกาสการเติบโตทางการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดได้เป็นอย่างดี

จากโอกาสส่งเสริมทางการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดข้างต้น ทำให้กลุ่มจังหวัดควรที่จะออกแบบ พัฒนาและนำเสนอการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เพื่อตักตวงโอกาสที่เข้ามาให้สามารถได้รับ

ประโยชน์สู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม (Phinyo Phuthet, 2559: 231) และหากพิจารณาคุณสมบัติของการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ที่ให้ความสำคัญกับการต่อยอดจากฐานทรัพยากรเดิมที่มีอยู่ในชุมชน พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวที่กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ควรให้ความสนใจและพัฒนาเพื่อรองรับโอกาสในการเติบโตของพื้นที่รูปแบบหนึ่ง คือ การท่องเที่ยววิถีเกษตร (Agro Tourism) โดยกำหนดขอบเขตวิถีการเกษตร คือ การทำการเกษตรในระบบอินทรีย์ เท่านั้น เนื่องจากเป็นระบบเกษตรที่สอดคล้องกับกระแสความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน สอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการเกษตรของกลุ่มจังหวัด และศักยภาพของกลุ่มจังหวัดที่มีเกษตรกรประสบความสำเร็จ ได้รับการรับรองมาตรฐาน Organic Thailand แล้วจำนวนมาก การท่องเที่ยววิถีเกษตร เป็นเครื่องมือที่รัฐบาลหลายประเทศทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้ว (Cànoves, G., M. Villarino, G.K. Priestley and A. Blanco, 2004: 755–769)และประเทศกำลังพัฒนา (Briedenhann, J., & Wickens, E, 2004: 71-79) ใช้ในการพัฒนาประเทศสำหรับพื้นที่ชนบทด้วยการส่งเสริมและพัฒนาการทำการเกษตรอินทรีย์ให้เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Ceballos-Lascurain, H, 1996) โดยเหตุผลสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวในพื้นที่ชนบทและพื้นที่เกษตรกรรม ได้รับการสนับสนุน (Roberts, L., & Hall, D, 2001) คือ การท่องเที่ยวชนบทก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การกระจายการลงทุน และการจ้างงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดรายได้เสริมให้แก่ภาคเกษตรกรรม

อย่างไรก็ตาม สำหรับประเทศไทยแล้วยังขาดองค์ความรู้ที่ดีในการนำทรัพยากรและกิจกรรมทางการเกษตรในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว เห็นได้จากการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรที่ผ่านมา มีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากที่ไม่มีการดำเนินการต่อ เพราะไม่ประสบความสำเร็จทั้งประเด็นของรายได้และประโยชน์จากการท่องเที่ยวต่อกิจกรรมทางการเกษตร (Ranee Isichaikul and Others, 2558) โดยองค์ความรู้ที่ประเทศไทยต้องการ คือ องค์ความรู้และการพัฒนาด้านการท่องเที่ยววิถีเกษตรที่มุ่งเน้นให้ 1) นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน 2) เกษตรกรเจ้าของพื้นที่เกษตรตลอดจนชุมชนท้องถิ่น ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง 3) แนวทางการป้องกันผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางการเกษตร และวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น 4) การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนในรูปแบบธุรกิจขนาดเล็กภายในครอบครัวหรือจัดการร่วมกันกับชุมชน โดยการจัดให้มีสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ผลผลิตของชุมชน สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มความเข้มแข็ง และหรือพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว เพื่อร่วมกันประกอบธุรกิจเป็นระบบเศรษฐกิจฐานราก เน้นการจัดการทุนและทรัพยากรของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีคำถามที่ต้องการหาคำตอบ คือ 1) สถานการณ์การท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยและในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ เป็นอย่างไร 2) แหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ มีที่ใดบ้าง และมีความพร้อม

ด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับใด 3) นักท่องเที่ยวชาวไทยมีพฤติกรรมและความต้องการต่อรูปแบบการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ อย่างไร และ 4) รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ควรเป็นอย่างไร จากประเด็นคำถามดังกล่าว ผนวกกับโอกาสในการพัฒนาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมถึงทรัพยากรทางการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ที่มีในพื้นที่ ทำให้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ เพื่อให้การท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์สามารถเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาชุมชน สร้างงาน สร้างอาชีพ กระจายรายได้ สร้างความเป็นธรรมและส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน เป็นการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบด้านลบต่อทรัพยากรและกิจกรรมทางการเกษตรของชุมชนท้องถิ่นน้อยที่สุด และเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความประทับใจให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายได้เป็นอย่างดี

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

2.2 เพื่อรวบรวมข้อมูลและประเมินความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

2.3 เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อรูปแบบการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

2.4 เพื่อเสนอแนะรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ก.การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informant) แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมบริการ เกษตรและหรือผู้นำชุมชนเจ้าของพื้นที่ท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว ทำการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Chain Sampling or Snowball Sampling) โดยไม่มีการกำหนดขนาดของกลุ่มประชากร แต่จะทำการสัมภาษณ์ไปเรื่อยๆ จนกว่าจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องและมีความครอบคลุมข้อมูลที่ต้องการ จำนวนทั้งสิ้น 36 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ได้แก่ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 6 คนผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมบริการ จำนวน 4 คน เกษตรและหรือผู้นำชุมชนเจ้าของพื้นที่ท่องเที่ยว จำนวน 10 คนและตัวแทนนักท่องเที่ยว จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง

ข. การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตร 4 จังหวัด ในช่วงเดือนตุลาคม 2556 – กันยายน 2557 แบ่งกลุ่มตัวอย่างตามพื้นที่ (Area/Cluster Sampling) ในสัดส่วนที่เท่าๆกันทั้ง 4 จังหวัด คือ จังหวัดละ 100 ชุด โดยทำการสุ่มแบบสอบถามตามความสะดวก (Convenience Sampling)

3.2 เครื่องมือการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

ก. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการวิจัยได้แก่แบบการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสำรวจและแบบประเมินความพร้อมแหล่งท่องเที่ยว การประชุมกลุ่มย่อย และแบบทดลองจัดการท่องเที่ยวนำร่อง 2 กิจกรรม ทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกด้วยเทคนิค SWOT Analysis, McKinsey's 7S Model, Porter's Diamond Model, Value Chain การกำหนดทางเลือกโดยใช้ TOWS Matrix และทดลองจัดกิจกรรมท่องเที่ยวนำร่อง 2 รูปแบบ แล้วทำการประเมินผลการจัดกิจกรรม นำข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และใช้ตารางเมตริกทริกซ์ (Matrix Table) แล้วตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

ข. การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือเชิงปริมาณ ได้แก่แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ นำแบบสอบถามไปทดลองกับผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 ราย ที่งานดอกกระเจียวบานที่จังหวัดชัยภูมิ ในช่วงเดือนกรกฎาคม 2557 แล้วนำมาทดสอบด้วยโปรแกรม SPSS for Windows พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.8369 วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. ผลการวิจัย

4.1 สถานการณ์การท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ พบว่า มีโอกาสที่จะเติบโต เนื่องจาก การบูรณาการความร่วมมือของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรร่วมกัน เนื่องจากภาครัฐให้ความสำคัญว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาท้องถิ่น สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าทางการเกษตร สร้างและกระจายรายได้สู่เกษตรกรและชุมชน สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและนักท่องเที่ยวที่ต้องการบริโภคสินค้าที่มีความปลอดภัย ปลอดสารเคมี จากแหล่งผลิตที่มีความน่าเชื่อถือ เป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเดินทางเพื่อไปเยี่ยมชมแหล่งผลิต และกระบวนการผลิต รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะที่ต้องการเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตพื้นถิ่นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยกลุ่มจังหวัดมีจุดเด่น คือ มีความหลากหลายของพื้นที่เกษตรทรัพยากรทางการเกษตร ทั้งด้านผลผลิต เทคโนโลยีการผลิต องค์ความรู้ กิจกรรมการเกษตร ชุมชนท้องถิ่นมีไมตรีจิตที่ดี มีความเป็นเจ้าบ้านที่ดี และยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตแบบ

ชุมชนเกษตรกรรมไว้ได้เป็นอย่างดี รวมถึงพื้นที่เกษตรส่วนใหญ่ ทำการเกษตรแบบอินทรีย์และหลายแปลงได้รับการรองรับมาตรฐาน Organic Thailand และหรือ IFOAM และแปลงที่ยังไม่ได้รับก็อยู่ในกระบวนการรับรองมาตรฐาน แต่มีจุดอ่อนและอุปสรรค คือ เกษตรกร ชุมชนท้องถิ่นขาดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่เหมาะสมในการเป็นผู้ประกอบการการท่องเที่ยว การขาดฐานข้อมูลการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ การขาดแคลนงบประมาณ และบุคลากร ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ มีความต้องการให้จัดกิจรรม FAM Trip (Familiarization Trip) เพื่อให้ทุกภาคส่วนทราบข้อมูลการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ และนำไปสู่การพัฒนาขั้นต่อไป

4.2 ทรัพยากรและกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ พบว่า มีการดำเนินการในรูปแบบการจัดการรายบุคคลและชุมชนหรือหมู่บ้านเกษตรกรรม ส่วนใหญ่กิจกรรมการท่องเที่ยวของทุกแหล่งจะเหมือนกัน คือ มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมระยะสั้น เป็นกิจกรรมให้ความรู้ การจัดจำหน่ายสินค้า การให้ลู่ทางหรือโอกาสทางธุรกิจ และกิจกรรมที่พักแรม ตามลำดับ ในขณะที่พบว่าแต่ละพื้นที่มีความโดดเด่นแตกต่างกัน โดยเฉพาะทรัพยากรประเภทสังคมและวัฒนธรรม สอดคล้องกับผลการศึกษาความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ความพร้อมในด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น

ผลการประเมินความพร้อมในภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ 29 แห่งที่ทำการศึกษา มีความพร้อม อยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.20) แหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อม อยู่ในระดับสูงมาก มี 6 แหล่ง คือ แหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านโคกไม้งาม (ค่าเฉลี่ย 4.60) สวนจารุวรรณ (ค่าเฉลี่ย 4.43) ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติบ้านบุญ (ค่าเฉลี่ย 4.43) หมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย (ค่าเฉลี่ย 4.40) ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านข้าวเหลืองอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย4.13) และศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนสาวะถี (ค่าเฉลี่ย 4.03)

4.3 การศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อรูปแบบการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง 446 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 65.70) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 23.54) จบการศึกษาระดับสูงสุด คือ ระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 49.55) มีสถานภาพสมรส โสด (ร้อยละ 58.30) อาชีพหลัก คือ เป็นพนักงานเอกชน (ร้อยละ 51.12) ระดับรายได้ต่อเดือน อยู่ที่ระดับ 20,001-30,000 บาท (ร้อยละ 45.29) ถิ่นพำนักในปัจจุบัน คือ อาศัยอยู่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 79.60) ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้ คือ เพื่อการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ (ร้อยละ 58.52) ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้ คือ 1-2 วัน (ร้อยละ 80.04) ระยะเวลาที่ใช้ในแหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในการเดินทางครั้งนี้ อยู่ที่ครึ่งวัน – 1 วัน (ร้อยละ 87.67) ลักษณะการวางแผนจัดการท่องเที่ยวครั้งนี้ คือ วางแผนเอง (ร้อยละ 89.24 ในการเดินทางครั้งนี้ ใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะเดินทาง (ร้อยละ 71.75) โดยส่วนใหญ่แล้วจะเดินทางร่วมกับสมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ 30.94) การเดินทางในครั้งนี้ ส่วนใหญ่แล้ว ไม่มีการพักค้างแรม (ร้อยละ 84.75 เหตุผลหลักที่เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ คือ อาหารพื้นเมืองรสเด็ด (ร้อยละ 77.58) กิจกรรมที่ต้องการจะทำในแหล่งท่องเที่ยววิถี

เกษตรอินทรีย์ คือ รับประทานอาหารพื้นเมืองรสเด็ด (ร้อยละ 74.89) แหล่งข้อมูลหลักที่กระตุ้นให้เกิดการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ ครั้งนี้ คือ ข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต (ร้อยละ 49.33) รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ที่ให้ความชื่นชอบและมีความสนใจในด้านกิจกรรมการชมแปลงเกษตร ฟาร์มเกษตร ไร่ นา สวน พื้นที่เกษตร งานเทศกาลต่างๆ คือ การนำเที่ยวชมสวนดอกไม้ (ร้อยละ 51.79) ในด้านกิจกรรมสัมผัสประสบการณ์การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเกษตรอินทรีย์ ชื่นชอบการปั่นจักรยานชมสวน (ร้อยละ 64.57) กิจกรรมการเลือกซื้อสินค้าผลผลิตทางการเกษตรอินทรีย์ และสินค้าชุมชนที่ชื่นชอบ คือ ตลาดนัดสีเขียว (ร้อยละ 61.88) กิจกรรมการพักค้างแรมในแหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ที่ชื่นชอบ คือ การพักโฮมสเตย์ (ร้อยละ 43.27) กิจกรรมการเรียนรู้และฝึกอบรมด้านการเกษตรอินทรีย์ที่ชื่นชอบ คือเทคโนโลยีการผลิต (ร้อยละ 37.00) กิจกรรมการรักษาและฟื้นฟูสุขภาพที่ชื่นชอบ คือ การรับประทานอาหารปลอดภัย (ร้อยละ 78.25) ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจที่นักท่องเที่ยวเห็นด้วยมากที่สุด คือ ต้องการใช้เวลากับครอบครัว ญาติ และหรือกลุ่มเพื่อน (ค่าเฉลี่ย 4.88) ความต้องการในการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ของนักท่องเที่ยวชาวไทยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ระบุว่า ปัจจัยที่นักท่องเที่ยวต้องการมากที่สุด คือ มีอาหารและเครื่องดื่มที่อร่อย รสชาติดี ปรุงสุกสะอาด ปลอดภัย (ค่าเฉลี่ย 4.84)

4.4 แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ พบว่า

4.4.1 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์จากที่ประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) จากที่ประชุมกลุ่มย่อย ในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559 ผู้ร่วมประชุมจากภาคส่วนต่างๆ ได้ร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ 4 แนวทาง คือ

1) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วย 1.1) การพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมให้มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว 1.2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ป้ายบอกทาง เส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนเครื่องมือในการสื่อความหมายของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละจุด 1.3) การพัฒนาสิ่งดึงดูดใจ และสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละจุด

2) แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์อย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 2.1) การต่อยอดกิจกรรมทางการเกษตรอินทรีย์ แหล่งเรียนรู้ นักปราชญ์เกษตรกร ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกลุ่มอาชีพต่างๆ สู่กิจกรรมการท่องเที่ยววิถีเกษตร 2.2) การออกแบบและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ (ดึงดูดใจ แตกต่าง สร้างสรรค์) หลากหลาย ให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะ 2.3) การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์กับแหล่งท่องเที่ยวหลักของแต่ละจังหวัด 2.4) การค้นหา สร้าง พัฒนา และนำเสนอภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของแต่ละแหล่งตามความโดดเด่นของทรัพยากร

3) แนวทางการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วย 3.1) การจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวและโปรแกรมการท่องเที่ยวหลักเพื่อแนะนำแก่นักท่องเที่ยว

3.2) การกำหนดตลาดเป้าหมายทั้งตลาดหลักและหรือตลาดรองที่เหมาะสม 3.3) การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างต่อเนื่อง

4) แนวทางการสร้างความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วย 4.1) จัดตั้งหน่วยงาน เพื่อทำหน้าที่และมีความรับผิดชอบหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสาร และบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน 4.2) การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวและสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวระหว่างพื้นที่และธุรกิจนำเที่ยวต่างๆ 4.3) การบูรณาการความร่วมมือด้านการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ กับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานอื่นๆในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ 4.4) การประสานขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณและอื่นๆ จากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์

4.4.2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์บนฐานทรัพยากรท้องถิ่น

1) รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์บนฐานทรัพยากรประเภทธรรมชาติ ประกอบด้วย 1.1) การเก็บรวบรวมฐานข้อมูลทรัพยากรทางธรรมชาติที่มี 1.2) การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางธรรมชาติ 1.3)การขยายทรัพยากรทางธรรมชาติ 1.4) การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เพิ่มความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นได้สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นดังกล่าว

2) รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานทรัพยากรประเภทสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 2.1) การเก็บรวบรวมฐานข้อมูลทรัพยากรทางสังคมและวัฒนธรรมที่มี 2.2) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ให้อยู่บนความจริงแท้ 2.3) การถ่ายทอดเรื่องราวให้ทุกคนในชุมชนทราบและรับรู้ตรงกัน 2.4) การออกแบบการสื่อความหมาย 2.5) การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นได้สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นดังกล่าว เช่น การสร้างแผนที่เส้นทางการเรียนรู้กับปราชญ์ชาวบ้าน การสร้างการสื่อความหมายในบริเวณจุดสำคัญทางประวัติศาสตร์ชุมชน การถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาเฉพาะถิ่นให้กับลูกหลานและผู้ที่สนใจ เป็นต้น

3) รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานทรัพยากรประเภทเหตุการณ์สำคัญ ประกอบด้วย 3.1) การเก็บรวบรวมฐานข้อมูลทรัพยากรประเภทเหตุการณ์สำคัญที่มีในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง 3.2) จัดทำปฏิทินกิจกรรมหลัก และเชื่อมร้อยสู่กิจกรรมในชุมชน กิจกรรมทางการเกษตร 3.3) การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นได้สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นดังกล่าว เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประเพณีฮีต 12 ครอง 14 ที่ให้นักท่องเที่ยวมาเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการเตรียมงาน และมีส่วนร่วมในงานพิธี เป็นต้น

4.4.3 รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและชุมชนท้องถิ่น 4 กลุ่มแนวทาง คือ

1) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ 2) แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์อย่างสร้างสรรค์ 3) แนวทางการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ 4) แนวทางการสร้างความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ นำมากำหนดเป็นรูปแบบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและชุมชนท้องถิ่น

4.4.4 รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์สำหรับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม เนื่องจากนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน นอกจากนักท่องเที่ยวทั่วไปแล้ว ยังมีนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ในตลาดการท่องเที่ยว คือ นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะ เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัว กลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุ กลุ่มนักท่องเที่ยวรักษ์สุขภาพ กลุ่มนักท่องเที่ยวหน่วยงาน กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นนักเรียนนักศึกษา กลุ่มนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในวัฒนธรรมประเพณี กลุ่มนักท่องเที่ยวจักรยาน/บิ๊กไบค์ กลุ่มนักท่องเที่ยววิถีเนิบช้า (SLOW Life) กลุ่มการเจรจาทางธุรกิจ เป็นต้น ซึ่งหากแหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ สามารถออกแบบการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะได้ ก็จะเป็นการสร้างความน่าสนใจและเสริมความเข้มแข่งทางการแข่งขันในตลาดการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

5. ข้อเสนอแนะ

แนวทางการพัฒนาการการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่ที่ยั่งยืนนั้น มีความพยายามในการดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2543 แต่ขาดการบูรณาการความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในปี พ.ศ.2558 นับเป็นการเริ่มต้นที่ดีของการพัฒนาอีกครั้ง เมื่อมีการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรร่วมกัน โดยในระยะแรกนี้มีการร่วมกันสำรวจข้อมูลทรัพยากร เพื่อเป็นฐานในการวางแผนพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป คือ ควรทำการศึกษาวิจัย

1. การจัดการการท่องเที่ยววิถีเกษตรในพื้นที่อื่นๆที่มีจุดเด่นที่แตกต่างไปจากการท่องเที่ยววิถีเกษตรในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ เช่น แหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตรที่มีความสวยงามทางธรรมชาติที่โดดเด่น แหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตรที่ดำเนินการโดยภาครัฐ แหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตรที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน แหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตรในภูมิภาคต่างๆของประเทศ เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีเกษตรที่มีความแตกต่างกัน

2. การนำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้ในการจัดการทรัพยากรทางการเกษตร

3. ผลการปฏิบัติจากการนำนโยบายของหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรในปัจจุบันไปใช้ ศึกษาผลกระทบของนโยบาย พัฒนานโยบายและแนวทางการดำเนินงานในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

References

Ceballos-Lascurain, H. (1996). **Tourism, Ecotourism and Protected Areas. Gland**. Switzerland: IUCN.

MacDonald, R., & Joliffe, L. (2003). **Cultural Rural Tourism. Annals of Tourism Research, 30**(2), 307-322.

Office of Strategy Administration of Central Northeast Region. (2554). **Strategic Plan of Central Northeast Province Cluster : Roi et, Konkhaen, Maha-sarakam, Kalasin; " Roi Kaen Sarn Sin"** 2553-2556. Khon khaen: Office of Strategy Administration of Central Northeast Province Cluster.

Phinyo Phuthet. (2559). Conservation and Development of Folk Music Culture of Community based Learning. **Journal of MCU Social Science Review**, 5(3), 231 – 240.

Ranee Isichaikul and Others. (2558). **Thai Agro Tourism Development for Welcoming ASEAN Tourists.** Bangkok: National Research Commission and Office of Research Support Fund

Roberts, L., & Hall, D. (2001). **Rural Tourism and Recreation: Principles to Practice.** Cambridge: CABI Publishing.

การพัฒนารูปแบบเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดิน
THE MODEL DEVELOPMENT FOR SUPPORTING GOOD GOVERNANCE OF THE NATIONAL BUDGET PROCESS

เจริญพงษ์ ศุภธีระธาดา* พรชัย เทพปัญญา**
Jaroenpong Suppatheerathada* Ponchai Dhebpanya**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินที่เหมาะสมกับบริบทของการบริหารจัดการภาครัฐของไทย และ 2) ประเมินความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินไปใช้กับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ โดยเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และใช้วิธีการวิจัยแบบพหุวิธี (Multi Methods) มีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R1) : ศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสังเคราะห์และนำมาออกแบบยกร่างรูปแบบเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดิน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D1) พัฒนาร่างรูปแบบให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการด้านธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดิน ตลอดจนมีความเหมาะสมกับบริบทของการบริหารจัดการภาครัฐของไทย โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R2) ทดลองใช้รูปแบบกับหน่วยงานนำร่องและเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ และขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D2) ประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบโดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อนำข้อเสนอแนะมาพัฒนารูปแบบให้มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้กับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ

ผลการวิจัยพบว่า

1) รูปแบบเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินที่เหมาะสมกับบริบทของการบริหารจัดการภาครัฐของไทยและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้กับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ มีองค์ประกอบได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ประเด็นนำทาง 23 ประเด็น และแนวทางเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาล 76 ข้อ

---

*Doctor of Philosophy Program in Management, Faculty of Management Science, Silpakorn University

**Faculty of Management Science, Silpakorn University

2) ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบาย ควรกำหนดให้การส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินเป็นนโยบายสาธารณะและหรือเป็นวาระแห่งชาติ ควรมีกลไกหรือหน่วยงานเจ้าภาพรับผิดชอบการขับเคลื่อนการสร้างธรรมาภิบาล ควรสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมขับเคลื่อนการสร้างธรรมาภิบาล และควรมีการพัฒนากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวกับงบประมาณให้สอดคล้องและรองรับการสนับสนุนการมีธรรมาภิบาล 2) ด้านการนำไปปฏิบัติ ควรสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับธรรมาภิบาล ควรขับเคลื่อนการนำรูปแบบไปใช้ในเชิงรุก ควรกำหนดเป้าหมายและวางแผนการขับเคลื่อนรูปแบบอย่างมุ่งเป้า ควรจัดทำคู่มือการใช้งานรูปแบบและควรติดตามผลและประเมินผลการนำรูปแบบไปใช้งาน 3) สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาตัวชี้วัดและหลักเกณฑ์การประเมินผลการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณและควรวิจัยในกลุ่มตัวอย่างอื่นหรือในเชิงกว้างหรือเชิงลึกเพื่อพัฒนารูปแบบให้เกิดความสมบูรณ์

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล, กระบวนการงบประมาณแผ่นดิน, ธรรมาภิบาลของกระบวนการงบประมาณแผ่นดิน, รูปแบบเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาล

ABSTRACT

This research and development (R & D) with an integration of multi methods aims to 1) develop a model to support a good governance in the budget process that is appropriate to the context of the Thai public sectors management, and 2) evaluate the feasibility of using the model to support good governance in the budgeting process of public sectors, non-government organizations, and other governmental organizations.

The 4 steps of the R & D were carried out including; 1) literature review, synthesis, and drafting the model (R1), 2) developing a draft model in accordance with problems and needs of a good governance in the budget process of Thailand by using Delphi technique (D1), 3) pilot study using interview (R2), 4) assessment the feasibility and appropriateness of the model using focus group, and developing the model (D2).

The results showed that the components of the model supporting a good governance in the budget process that was appropriate to the context of the Thai public sectors management included principle, objectives, 23 guiding issues, and 76 guidance to supporting the good governance. The researcher proposed three recommendations including 1) policy (building public policy/national agenda in promoting and supporting the creation of good governance in the budget process, setting a mechanism or hosting organization to be responsible for driving the good governance, and encouraging a public participation in building the good government), 2) the model implementation (providing correct understanding about good governance, promoting proactive working, setting goals

and planning with goal-driven model, creating a guidelines manual, and monitoring and evaluation, 3) suggestions for further research (doing research on the development of indicators and assessment's criteria of the good governance in the national budget process, and studying in the different sample or running in-depth or wide research.

Keywords: Good Governance, Budget Process, Good Budgetary Governance, Model Development for Supporting Good Governance.

1. บทนำ

นับเนื่องจากอดีตสู่ปัจจุบันประเทศไทยผ่านวิกฤตการณ์มาได้หลายครั้งด้วยความยากลำบาก ศ.นพ.ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงวิกฤตการณ์สมัยรัตนโกสินทร์ในระยะที่ผ่านมาโดยเปรียบเทียบว่าเสมือนคลื่นมี 4 ลูก ได้แก่ การศึกสงครามกับพม่า ภัยจากการล่าอาณานิคม ความขัดแย้งของคนไทยจากความแตกต่างทางอุดมการณ์ในช่วงสงครามเย็น และวิกฤตการณ์ในปัจจุบันที่เรียกว่า "มหาวิกฤตสยาม" ซึ่งมีความรุนแรงมากที่สุดและต้องใช้ยุทธศาสตร์การปฏิรูปประเทศไทยเพื่อแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ดังกล่าว โดยด้านหนึ่งคือ ธรรมาภิบาลของการเมือง การปกครองและระบบความยุติธรรม ประกอบกับประเทศมีประสบการณ์จากการผ่านวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจและการเงินปี พ.ศ. 2540 ซึ่งมีสาเหตุสำคัญประการหนึ่งจากการขาดระบบ กลไกและกฎเกณฑ์ในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Sanor Unakul, 2556 : 7) ทำให้เกิดความตระหนักถึงปัญหาการขาดธรรมาภิบาลอย่างเด่นชัด (Jaras Suwanwela, 2546 : 4) และมีการสนองตอบในเชิงปฏิรูปเพื่อให้มีประเทศมีธรรมาภิบาลด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งนี้ การปฏิรูปเพื่อสร้างธรรมาภิบาลบรรลุจุดหมายสูงสุดเมื่อมีการยอมรับและนำหลักธรรมาภิบาลไปบัญญัติในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นการสร้าง ธรรมาภิบาลของรัฐ มีสาระสำคัญที่มุ่งสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีสำหรับประเทศและสังคมไทยโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิ์และเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของภาครัฐเพิ่มมากขึ้น และเมื่อมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาทดแทนก็ได้รับช่วงเจตนารมณ์การสร้างธรรมาภิบาลของรัฐดังกล่าวไปสานต่อโดยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลไว้อย่างชัดเจน เช่น หมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย มาตรา 74 ข้าราชการฯ มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม อำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 78 (4) พัฒนาระบบงานภาครัฐ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงานเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ เป็นต้น และสืบเนื่องจากรัฐธรรมนูญทำให้หลักธรรมาภิบาลได้รับการบัญญัติเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มาตรา 3/1 มีสาระสำคัญที่มุ่งให้การบริหารราชการต้อง

เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าเชิงภารกิจแห่งรัฐการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การลดภารกิจและยุบเลิกหน่วยงานที่ไม่จำเป็นการกระจายภารกิจและทรัพยากรให้แกท้องถิ่น การกระจายอำนาจตัดสินใจการอำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการการของประชาชน รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณ การบรรจุและแต่งตั้งบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ต้องคำนึงถึงหลักการดังกล่าวด้วย ตลอดจนยังได้กำหนดว่าในการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้างต้น พระราชบัญญัติให้ตราพระราชกฤษฎีกาเพื่อสั่งการให้ส่วนราชการและข้าราชการปฏิบัติให้บรรลุตามหลักการธรรมาภิบาลดังกล่าวอย่างมีประสิทธิผล ทำให้ต่อมามีตรา พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ตามนัยพระราชบัญญัติดังกล่าว

นอกจากนี้ มีการสร้างธรรมาภิบาลของบริหารราชการแผ่นดิน โดยในคราวจัดทำแผนแม่บทการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ. 2540 - 2544 ได้นำหลักธรรมาภิบาลไปเป็นเป้าหมายของการปฏิรูประบบราชการในด้านต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงด้านการปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณ การเงิน และการพัสดุ และผลการปฏิรูปด้านดังกล่าวได้นำไปสู่การใช้ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance Based Budgeting System) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้งบประมาณเป็นกลไกหรือเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดผลสำเร็จตามนโยบายของรัฐที่ได้สัญญาไว้กับประชาชน และมีหลักการที่สำคัญคือ การจัดการงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล เช่น การแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบในแต่ละระดับอย่างชัดเจน มีประสิทธิภาพ ทันสมัย โปร่งใส และตรวจสอบได้โดยมีระบบการติดตามประเมินผลและการรายงานผลการดำเนินงาน เป็นต้น (สำนักงบประมาณ 2546 : 107-108) ทั้งนี้ การเสริมสร้างธรรมาภิบาลยังเป็นนโยบายของรัฐบาลชุดต่างๆ รวมถึงรัฐบาลปัจจุบันภายใต้การนำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่ให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดินตามหลักธรรมาภิบาล โดยในคราวการแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 รัฐบาลได้กำหนดให้การส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาลเป็นนโยบายสำคัญในการบริหารงานของรัฐบาล

อย่างไรก็ดีการเสริมสร้างธรรมาภิบาลดังกล่าวข้างต้นถูกท้าทายด้วยปัญหาการขาดธรรมาภิบาลที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากรายงานการวิจัยเรื่องการปฏิรูประบบงบประมาณของไทยเพื่อต่อต้านการทุจริตที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติพบว่า“ในปัจจุบันการทุจริตในกระบวนการงบประมาณของไทยถือว่าอยู่ในขั้นรุนแรงมากซึ่งส่งผลกระทบหลายประการต่อการบริหารราชการแผ่นดิน” ข้อค้นพบดังกล่าวกระตุ้นให้เกิดความตระหนักว่าระดับธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินยังมีปัญหาและต้องได้รับการแก้ไข เนื่องจากการทุจริตคอรัปชั่นเป็นสิ่งบ่งชี้ที่สำคัญของปัญหาการขาดธรรมาภิบาล ประกอบกับงบประมาณเป็นทรัพยากรของประชาชาติ มีจำกัดและควรใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ คุ้มค่าและเกิดประสิทธิผลเพื่อตอบสนองความจำเป็น ปัญหาและต้องการของประชาชาติอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ดังนั้น จึงมีศึกษากระบวนการงบประมาณแผ่นดิน (Budget Process) เพื่อวิจัยและพัฒนาให้ได้รูปแบบสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินที่เหมาะสมกับ บริบทของการบริหารจัดการ

ภาครัฐ อันจะเป็นเข็มมุ่งและแนวปฏิบัติสำหรับสำนักงบประมาณ ส่วนราชการและหน่วยงานภาครัฐที่ต้องร่วมมือกันนำไปใช้พัฒนาการจัดการงบประมาณตามกระบวนการงบประมาณแผ่นดินให้มีธรรมาภิบาล ตลอดจนนำไปสู่การขยายผลให้ประชาชน เอกชน และภาคประชาสังคมรับรู้และให้ความร่วมมือสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนารูปแบบเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินที่เหมาะสมกับบริบทของการบริหารจัดการภาครัฐของไทย

2.2 เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินไปใช้กับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานอื่นของรัฐ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และใช้วิธีการศึกษาวิจัยแบบพหุวิธี (Multi Methods) โดยศึกษากระบวนการงบประมาณแผ่นดินและมีส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นหน่วยรับงบประมาณในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินเป็นหน่วยวิเคราะห์ รวมทั้งมีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ตามลำดับดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R1) ศึกษาข้อมูล เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการงบประมาณ (Budgeting) แนวคิดธรรมาภิบาล (Good Governance) และแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) เพื่อสังเคราะห์และนำไปออกแบบและยกร่างรูปแบบเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินโดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเหตุผล และการคิดแบบย้อนกลับ (Work Backwards)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D1) พัฒนาร่างรูปแบบเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินจากขั้นตอนที่ 1 ให้สอดคล้องกับปัญหาความต้องการและเรื่องที่สนใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดิน ตลอดจนพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของการบริหารจัดการภาครัฐของไทยทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ด้วยการสร้างแบบสอบถามจากร่างรูปแบบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ และตรวจสอบคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาความสอดคล้องและความเหมาะสมของข้อคำถามเป็นรายข้อโดยใช้ดัชนี (Item Objective Congruence) จนเกิดความมั่นใจว่าแบบสอบถามมีประสิทธิภาพเพียงพอสำหรับนำไปใช้ จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปใช้กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ที่คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีลักษณะเฉพาะด้านงบประมาณและธรรมาภิบาล จำนวน 3 รอบ สำหรับรอบที่ 2 – 3 แบบสอบถามที่ใช้มีเนื้อหาสาระเช่นเดียวกับรอบแรกแต่แสดงคำตอบของผู้เชี่ยวชาญที่ตอบแบบสอบถามในรอบที่ผ่านมา และค่ามัธยฐาน (Median) พร้อมค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณา

ทบทวนคำตอบเดิมของตนเองและเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของคำตอบของกลุ่มในรอบแรกและรอบที่ 2 ตามลำดับ ทั้งนี้ นำผลสรุปรอบที่ 3 มาพัฒนารูปแบบให้เกิดความเหมาะสมก่อนนำไปทดลองใช้กับหน่วยงานนำร่อง

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R2) ทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาจากขั้นตอนที่ 2 กับหน่วยงานนำร่องเพื่อศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบไปใช้กับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ โดยหน่วยงานนำร่องเป็นหน่วยรับงบประมาณ จำนวน 3 หน่วยงาน และเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ใช้รูปแบบของหน่วยงานนำร่องหลังการทดลองใช้งาน

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D2) ประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบและพัฒนาให้นำไปใช้กับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐได้ โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานนำร่องและผู้เชี่ยวชาญด้านการงบประมาณและด้านธรรมาภิบาล รวม 5 คน เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบและสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้เชี่ยวชาญที่หลากหลาย รวม 6 คน เพื่อได้ข้อเสนอแนะรอบด้านเกี่ยวกับธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณ ตลอดจนนำผลสรุปไปใช้พัฒนารูปแบบให้เหมาะสมเพื่อการนำไปใช้ต่อไป

4. ผลการวิจัย

4.1 การพัฒนารูปแบบเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินที่เหมาะสมกับบริบทของการบริหารจัดการภาครัฐของไทย

จากการสังเคราะห์ข้อมูล เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการงบประมาณแผ่นดินของดวงมณี เลาวกุล ได้สภาพปัจจุบัน (As it) ที่เป็นปัญหาและจุดเสี่ยงด้านธรรมาภิบาลของกระบวนการงบประมาณ จำนวน 48 ประเด็น ความถี่ 76 ครั้ง และจากสังเคราะห์หลักงบประมาณ หลักธรรมาภิบาล และหลักการจัดการภาครัฐแนวใหม่ได้สภาพที่ควรจะเป็น (To be) หรือเป้าหมายการมีธรรมาภิบาลที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน คือ ร่างรูปแบบเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งมีองค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ประเด็นนำทาง จำนวน 23 ประเด็น และแนวทางปฏิบัติ จำนวน 79 ข้อ ต่อมาเมื่อนำร่างรูปแบบดังกล่าวไปพัฒนาโดยเทคนิคเดลฟายพบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อร่างรูปแบบว่าองค์ประกอบส่วนใหญ่มีความเหมาะสมและความสอดคล้องกันในระดับมากและมากที่สุด ยกเว้นแนวทางปฏิบัติ 3 ข้อ ที่มีค่ามัธยฐานของความคิดเห็นต่อความเหมาะสมระดับปานกลางซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ทำให้ถูกปรับออกจากแนวทางของรูปแบบ และมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำรูปแบบไปใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของการบริหารจัดการภาครัฐ ได้แก่ 1) รูปแบบควรมีองค์ประกอบครอบคลุมทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและควรเป็นนโยบายสาธารณะหรือวาระแห่งชาติ 2) ควรนำรูปแบบไปใช้ในเชิงรุก โดยมีเป้าหมายระยะยาว มีฐานข้อมูลสนับสนุน และควรนำไปใช้ทุกขั้นตอน 3) ผู้เกี่ยวข้องควรมีความเข้าใจว่า ธรรมาภิบาลไม่ใช่เรื่อง

การทำให้ถูกกฎหมายแต่เป็นกติกาสังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรม คุณธรรมและความดี ทั้งนี้ สรุปผลการพัฒนารูปแบบปรากฏตามแผนภูมิ

แผนภูมิ: รูปแบบเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดิน

4.2 การประเมินความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินไปใช้กับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ

4.2.1 การนำรูปแบบเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินไปทดลองใช้กับหน่วยงานนำร่อง

จากการนำรูปแบบไปทดลองใช้กับหน่วยงานนำร่อง ได้แก่ กรมชลประทาน สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและอบต.รางจรเข้ อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา และการสัมภาษณ์ผู้ใช้รูปแบบของหน่วยงานนำร่อง พบว่า 1) ลักษณะการนำรูปแบบไปใช้ ได้แก่ การประเมินก่อนและหลังการดำเนินงาน (Pre & Post-Evaluation) เพื่อวัดระดับการมีธรรมาภิบาล การประยุกต์สร้างตัวชี้วัด (KPIs) ด้านธรรมาภิบาล เป็นต้น 2) ปัญหาการนำรูปแบบไปใช้ ได้แก่ 2.1) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้ที่แตกต่างกันทำให้เข้าใจคลาดเคลื่อนและไม่สามารถนำรูปแบบไปใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ 2.2) การสอบถามและเรียกร้องให้มีสิ่งจูงใจในการนำรูปแบบไปใช้ และ 3) แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ได้แก่ 3.1) ควรจัดทำคู่มือใช้งานรูปแบบเพื่อแนะนำวิธีการใช้งาน 3.2) ควรทำความเข้าใจว่าการสนับสนุนให้กระบวนการงบประมาณมีธรรมภิบาลเป็นหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้น การมีหรือไม่มีสิ่งจูงใจไม่ควรเป็นเงื่อนไขในการนำรูปแบบไปใช้งาน 4) ข้อเสนอแนะของการนำรูปแบบไปใช้โดยทั่วไป ได้แก่ 4.1) ควรมีเป้าหมายและแผนการ

ขับเคลื่อนการนำรูปแบบไปใช้อย่างค่อยเป็นค่อยไป 4.2) ควรทำให้ผู้กำหนดนโยบายและผู้บริหารตระหนักและสนับสนุนให้มีการนำรูปแบบไปใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ 4.3) ควรมีการติดตามประเมินผลการนำรูปแบบไปใช้และนำผลมาถอดบทเรียนเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน

4.2.2 การประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบเพื่อสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดิน

จากการประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบในการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก มีข้อค้นพบ ได้แก่ 1) รูปแบบมีความชัดเจนของทิศทางและเป้าหมายในการสนับสนุนการมีธรรมาภิบาล ตลอดจนสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการด้านธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณในปัจจุบันและอนาคต 2) รูปแบบมีความชัดเจนและความสามารถนำไปใช้ป้องกันแก้ไขปัญหา และหรือตอบสนองความต้องการด้านธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณได้ในระดับหนึ่ง ทั้งนี้ สำหรับแนวทาง 3 ข้อที่ปรับออกหลังเดลฟายผู้เชี่ยวชาญเห็นควรนำมาเป็นทางเลือกสำหรับประยุกต์ใช้ต่อไป 3) ผู้บริหารหน่วยงานมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการสร้างธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณซึ่งสอดคล้องกับสุภาษิตที่ว่า “หัวไม่ส่าย ห่างไม่กระดิก” 4) การนำรูปแบบไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลมีปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จ เช่น การกำหนดประเด็นนำทางและแนวทางปฏิบัติของรูปแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับปัญหา การนำไปใช้ปฏิบัติอย่างจริงจัง การมีสภาพแวดล้อมภายนอกโดยเฉพาะทางด้านการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย ผู้บริหารเห็นความสำคัญ เป็นแบบอย่างที่ดีและสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดิน เป็นต้น

5. อภิปรายผล

5.1 รูปแบบในส่วนหลักการและวัตถุประสงค์จัดเป็นเป้าหมายที่ต้องบรรลุจุดหมาย (Ends) ของรูปแบบโดยเน้นการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินทั้งระบบและการป้องกันและแก้ไขปัญหาการขาดธรรมาภิบาลทั้งกระบวนการซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรชัย เทพปัญญาและคณะ ที่เห็นว่าในเรื่องงบประมาณแผ่นดิน การทุจริตเป็นปัญหาขาดธรรมาภิบาลที่สำคัญและจำเป็นเร่งด่วน โดยเสนอว่าในการวางแผนและจัดทำงบประมาณของประเทศต้องมีระบบควบคุมและสามารถตรวจสอบได้ในทุกระดับตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในเชิงป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและรูปแบบควรครอบคลุมเอกชนและภาคประชาสังคมให้เกิดการรับรู้และให้ความร่วมมือสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณโดยสอดคล้องกับข้อเสนอของ Tawindee Burikul (2552) ที่ว่าการนำดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดีไปใช้ควรมีการประชาสัมพันธ์แนวคิดและตัวชี้วัดให้กว้างขวางเพื่อให้ประชาชนโดยเฉพาะการเมืองภาคประชาชนได้เข้าใจและใช้ติดตามตรวจสอบหน่วยงานภาครัฐได้ และไปในทิศทางเดียวกับเฟื่องจิต อนันต์ ที่เสนอว่าสำนักงบประมาณควรร่วมมือกับหน่วยงานเสริมสร้างกลไกการบริหารงบประมาณที่มีธรรมาภิบาลของหน่วยรับงบประมาณ ทั้งนี้ รูปแบบในส่วนของประเด็นนำทางและแนวทาง จำนวน 23 และ 76 ข้อ ตามลำดับ ควรนำแนวทาง 3 ข้อที่ถูกปรับออกซึ่งสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วน

ร่วมในกระบวนการงบประมาณกลับมาเป็นข้อเสนอทางเลือกให้หน่วยงานรัฐใช้ประโยชน์ในการสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดิน

5.2 การยกร่างรูปแบบจากผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษากระบวนการงบประมาณแผ่นดินและแนวทางที่สอดคล้องตามหลักการงบประมาณ หลักธรรมาภิบาล และหลักการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ สอดคล้องกับสรุปบทเรียนและประสบการณ์ของการปฏิรูประบบงบประมาณเพื่อสร้างธรรมาภิบาลของประเทศเลโซโทตามผลการศึกษาของ Vian and William ที่เสนอว่า การวิเคราะห์และออกแบบกระบวนงานก่อนดำเนินการเพื่อรับรู้ปัญหาและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นสำหรับนำมาเป็นแนวทางปรับปรุงและพัฒนากระบวนงานให้ดีขึ้น มีความสำคัญต่อความสำเร็จต่อการปฏิรูปงบประมาณเพื่อสร้างธรรมาภิบาลในหน่วยงานเป้าหมาย

5.3 ข้อเสนอแนะที่ว่ากระบวนการงบประมาณเกี่ยวข้องบุคคลและหน่วยงานจำนวนมากและปัญหาการขาดธรรมาภิบาลเกิดจากสาเหตุหลายประการ ดังนั้น รูปแบบจึงควรครอบคลุมทุกภาคส่วนและควรเป็นนโยบายสาธารณะหรือเป็นวาระแห่งชาติ และการขับเคลื่อนการสร้างธรรมาภิบาลควรดำเนินการในเชิงรุกโดยมีเป้าหมายของการสร้างธรรมาภิบาลล่วงหน้าระยะยาว ตลอดจนธรรมาภิบาล คือ กติกาของสังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรม คุณธรรมและความดี ดังนั้น การสร้างธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณจึงต้องทำมากกว่าการออกกฎหมาย หากแต่ควรมุ่งสร้างมโนสำนึกของการจัดการงบประมาณให้เกิดขึ้นกับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับ นอกจากนี้ธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณจะเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้ ข้อค้นพบและข้อเสนอดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ พรชัย เทพปัญญา และคณะ (2558) ซึ่งเห็นร่วมกันว่าปัญหาการขาดธรรมาภิบาลในการจัดการงบประมาณภาครัฐมีเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การป้องกันและแก้ไขด้วยการสร้างธรรมภิบาลจึงควรเป็นเรื่องเชิงนโยบายและหรือเป็นวาระแห่งชาติที่สำคัญ จำเป็น และเร่งด่วน โดยดำเนินการในเชิงรุกในลักษณะบูรณาการตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ต้องใช้มาตรการทางกฎหมายและมาตรการทางสังคมร่วมกันและต้องระดมทุกภาคเข้ามามีส่วนร่วมสร้างธรรมาภิบาล

5.4 การนำรูปแบบไปใช้กับหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะองค์กรท้องถิ่นมีความสำคัญเพราะการมีธรรมาภิบาลของท้องถิ่นทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อถือศรัทธาต่อการใช้จ่ายงบประมาณซึ่งสอดคล้อง Orapin Sopchokchai ที่พบว่าการมีธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นปัจจัยที่ช่วยเพิ่มความเป็นประชาธิปไตยและความเท่าเทียมทางการเมือง รวมทั้งทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติและเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่นมีความซื่อสัตย์และโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจมากขึ้น

5.5 การนำรูปแบบไปใช้กับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการขาดธรรมาภิบาลใน การบริหารงานภาครัฐพบว่ารูปแบบทำให้การขาดธรรมาภิบาลทำได้ยากขึ้นและสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ระดับหนึ่ง โดยสอดคล้องกับข้อค้นพบของปัณณ์ อนันอภิบุตร ที่เสนอแนะให้การเพิ่มต้นทุนในการทุจริตผ่านการเปิดเผยอย่างโปร่งใส และปรับใช้กฎหมายหรือระเบียบที่มีอยู่แล้วในการปรับปรุงกระบวนการและการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการงบประมาณ โดยลดอำนาจผูกขาด และลดการใช้ดุลพินิจ พร้อมกันกับการเพิ่มความรับผิดชอบ นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะการนำรูปแบบไปใช้ให้

เกิดประสิทธิผลโดยสนับสนุนให้ประชาชนและภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นและในทุกขั้นตอนของกระบวนการงบประมาณ สอดคล้องกับข้อค้นพบในงานวิจัยของ Bhargava ที่เห็นควรให้ใช้ประโยชน์จากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างธรรมาภิบาล โดยการ บูรณาการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้น

6. ข้อเสนอแนะการวิจัย

6.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย ได้แก่ 6.1.1 ควรกำหนดให้การส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินเป็นนโยบายสาธารณะและหรือเป็นวาระแห่งชาติ 6.1.2 ควรมีกลไกหรือหน่วยงานเจ้าภาพรับผิดชอบในนำนโยบายหรือวาระแห่งชาติดังกล่าวมาขับเคลื่อนการสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณ 6.1.3 ควรสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณ 6.1.4 ควรมีการพัฒนากฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับงบประมาณให้รองรับการสนับสนุนการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณ

6.2 ข้อเสนอแนะด้านการนำไปปฏิบัติ ได้แก่ 6.2.1 ควรสร้างความเข้าใจต่อธรรมาภิบาลว่าไม่ใช่เรื่องการทำให้ถูกกฎหมายเท่านั้นแต่เป็นกติกาสังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรม คุณธรรม และความดี ดังนั้น การสร้างธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณจึงเป็นการสร้างมโนสำนึกเกี่ยวกับคุณธรรม ความเป็นธรรม และความดีของการจัดการงบประมาณให้เกิดขึ้นกับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน 6.2.2 ควรนำรูปแบบไปใช้ในเชิงรุกโดยมีเป้าหมายระยะยาวอาศัยฐานข้อมูลและนำไปใช้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการงบประมาณแผ่นดิน 6.2.3 ควรกำหนดเป้าหมายและวางแผนการขับเคลื่อนการนำรูปแบบไปใช้อย่างมุ่งเป้า มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปตลอดจนสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง 6.2.4 ควรจัดทำคู่มือใช้งานรูปแบบเพื่อแนะนำวิธีการใช้งานแก่ผู้ใช้ 6.2.5 ควรมีการติดตามประเมินผลการนำรูปแบบไปใช้เพื่อถอดบทเรียนสำหรับเรียนรู้ 6.2.6 ควรนำรูปแบบไปใช้โดยการประยุกต์ให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติหญิงชาย การจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ตลอดประยุกต์ให้สอดคล้องกับภูมิสังคมเพื่อการขับเคลื่อนการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิผล

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป เนื่องจากรูปแบบที่ได้เป็นรูปแบบทั่วไปสำหรับนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการงบประมาณและตามปัญหาและความต้องการของหน่วยงานภาครัฐ และการวิจัยนี้มีข้อจำกัดจากการทดลองกับหน่วยงานนำร่องจำนวนน้อย รวมทั้งข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากรของผู้วิจัย ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 6.3.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาตัวชี้วัดและหรือหลักเกณฑ์การประเมินผลการมีธรรมาภิบาลในกระบวนการงบประมาณ 6.3.2 ควรศึกษาวิจัยในกลุ่มตัวอย่าง เช่น ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ มหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ องค์การมหาชน จังหวัดและกลุ่มจังหวัด หรือหน่วยงานของส่วนกลางในส่วนภูมิภาค เป็นต้น โดยอาจศึกษาในเชิงกว้างหรือเชิงลึก รวมทั้งมีจำนวนและคุณภาพของกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันออกไป ตลอดจนเลือกใช้วิธีวิจัย เพื่อพัฒนา

รูปแบบให้เกิดความสมบูรณ์หรือให้ได้ผลการวิจัยที่หลากหลายอันจะส่งผลดีต่อแวดวงวิชาการและการพัฒนาธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นและปรากฏเป็นจริงในภาครัฐและสังคมไทย

References

Jaras Suwanwela. (2546). **Blind Spot on The Road to Good Governance: The Roles of Public Organization Board.** Bangkok: Tana Press and Grafiics.

kritsada Haiwatthananukun.(2558).The Development of The Administration Based on Good Governance of the Independent Commission on Environment and Health (ICEH). **Journal OF MCU Social Science Review**, 4(3), 121 – 138.

Sanor Unakul. (2556).**Technocrat Power: Through the Life and Work of Sanor Unakul.** Bangkok: Matichon Press.

Tawindee Burikul. (2552). **Local Good Governance: Lessons from Abroad.** Bangkok: Dhammada Press.

Thitiwut Manmee. (2559). The Human Capital Management Supporting The Merit and Ethicist of Staffs In Local Administration Organization. **Journal of MCU Social Science Review**, 5(2), 425 – 442.

คุณลักษณะผู้นำของผู้ว่าการ การกีฬาแห่งประเทศไทย
LEADER CHARACTERISTICS'GOVERNOR OF THE SPORTS AUTHORITY OF THAILAND

ดวงฤทธิ์ เบ็ญจาธิกุล ชัยรุ่งเรือง*
Duangrit Benjatikul Chairungruang*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง คุณลักษะผู้นำของผู้ว่าการ การกีฬาแห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักกีฬามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้ว่าการ การกีฬาแห่งประเทศไทยจำแนกตามอายุ สาขาการศึกษา สถานภาพการดำรงตำแหน่งนักกีฬา ประเภทนักกีฬา และข้อเสนอแนะ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักกีฬามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีจำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (Quota Random Sampling) และแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบสมมุติฐานเปรียบเทียบใช้ t-test โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ผลการศึกษาพบว่า

ความคิดเห็นของนักกีฬา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน จำนวน 5 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความเป็นผู้นำ รองลงมาคือ ด้านทักษะความรู้ความสามารถในการบริหารงาน ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านบุคลิกภาพ และด้านคุณธรรมจริยธรรม

ผลการเปรียบเทียบคิดเห็นของนักกีฬา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่งนักกีฬาแตกต่างกัน พบว่า โดยรวมและรายด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อเสนอแนะของนักกีฬามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีต่อคุณลักษะผู้นำของผู้ว่าการการกีฬาแห่งประเทศไทย คือ ควรเป็นผู้นำที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ควรให้ความไว้วางใจผู้ร่วมงานทุกระดับชั้น ควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ให้ชัดเจน ควรปฏิบัติงานอย่างเปิดเผยตรวจสอบได้ ควรสร้างประชาธิปไตยในการทำงานภายในองค์การ ควรให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นได้อย่างเปิดเผย ควรปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานด้วยความจริงใจ ควรยึดหลักศาสนาในการปฏิบัติงาน ควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมงานให้ควรมีความยุติธรรมในการบังคับบัญชา ควรสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้กับผู้ร่วมงาน ควรสร้างทีมงามที่มั่นคงในการทำงาน

คำสำคัญ : คุณลักษณะผู้นำ

---

*Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University

ABSTRACT

Research titled “Leader Characteristics’ Governor of The Sports Authority of Thailand” aims to review and comparison of BangkokThonburi University athletic the leader characteristics’ Governor of The Sports Authority of Thailand, classified by age, education status, tenure athletes, shooter genre and suggestions. The samples used in the research were the athletes of BangkokThonburi University by 400 people sampling quota (Quota Random Sampling) and simplified (Simple Random Sampling) used in the study was a questionnaire scale. The statistics about the five levels used in this study include frequency (Frequency) percentage (Percentage) Average (Mean), standard deviation (Standard Deviation) hypothesis testing by comparison, the t-test statistical significance level. .05

The study was found that :

The athletes of BangkokThonburi University overall is moderate. When classifying it was found that the average level of all aspects of the fifth order from the most to least include leadership skills, followed by the ability of the administration. human relationship personality and moral. The comparison of athletes of Bangkok Thonburi University by tenure status of different athletes and found that overall the opinions vary significantly statistical level. .05

The suggestions of BangkokThonburi University athletes for “Leader Characteristics’ Governor of The Sports Authority of Thailand” was supposed to lead the pace with a changing world, should put their trust associates at all levels. There should be a clearly defined vision, should work openly examined, should democracy to work within the organization, should participants expressed their opinions openly, should treat colleagues with sincerity, religion should be based on performance, it should act as a role model to colleagues that there should be justice in command, should create incentives for workers to work, and should create a pretty solid team work.

Keywords : leader characteristics

1. บทนำ

“ การกีฬาแห่งประเทศไทยอยู่เคียงข้างทุกเส้นทางของนักกีฬาไทย ความพ่ายแพ้ ไม่ใช่จุดจบของการต่อสู้ แต่เป็นจุดเริ่มต้นของนักสู้ ที่มีอยู่ในตัวนักกีฬาทุกคน ” คำกล่าวนี้แสดงถึงบทบาทภารกิจหน้าที่ของการกีฬาแห่งปะเทศไทย ซึ่งมีผู้ว่าการการกีฬาแห่งประเทศไทย เป็นผู้มี

ตำแหน่งรับผิดชอบในคณะกรรมการการกีฬาแห่งประเทศไทย โดยได้รับงบประมาณจากรัฐบาลเป็นรายปี จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติการกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2528 ซึ่งประกาศเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม ปีเดียวกันโดยเหตุผลในการประกาศใช้คือ เพื่อจัดตั้งองค์กรรัฐวิสาหกิจขึ้นแทน องค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย ซึ่งตั้งขึ้นตาม พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมการกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2507 ที่ประกาศเมื่อ 12 กันยายน ปีดังกล่าว และให้มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการกีฬา และควบคุมการดำเนินกิจการกีฬาได้กว้างขวาง และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติฯ ฉบับปี พ.ศ. 2528 ต่อมา พระราชบัญญัติการกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 ประกาศใช้แทนพระราชบัญญัติฯ ฉบับปี พ.ศ. 2528 โดยให้มีผลบังคับ ตั้งแต่วันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2558 เป็นต้น

ผู้ว่าการ การกีฬาแห่งประเทศไทยเป็นผู้นำที่มีความสำคัญในการเป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของนักกีฬาทุกประเภทในการส่งเสริม สนับสนุน และผลักดันความสำเร็จให้แก่การกีฬาของประเทศไทย ซึ่งการที่ผู้ว่าการ การกีฬาแห่งประเทศไทยจะเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องบริหาร 3 ปัจจัยให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบด้วย 1) การบริหารตนเองให้เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ 2) การบริหารคน ได้แก่ ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ตั้งใจและเต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้องค์กรหรือหน่วยงานอย่างเต็มความสามารถ และ 3) การบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ จนบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Kitti Tayakkanon, 2532: 14) จะเห็นได้ว่าทั้ง 3 ปัจจัยเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้นำหรือผู้บริหารประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะการบริหารตนเองเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้นำต้องมีรวมทั้งสร้างภาวะผู้นำ พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาให้เป็นผู้นำที่พึงประสงค์ ในการปรับใช้แนวคิด ทฤษฎีการเป็นผู้นำมาใช้ในสิ่งแวดล้อมขององค์กร เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมขององค์กรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความเจริญให้กับองค์กรต่อไป ดังที่ Veeravat Pannitamai (2544 : 25) ได้กล่าวสนับสนุนถึงคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพว่า ผู้นำต้องแสดงความเชื่อมั่นศรัทธาในสิ่งที่ตนยึดถือต่อค่านิยมเชิงสร้างสรรค์อย่างแท้จริง กระตุ้นและก่อให้เกิดความทะเยอทะยานสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีขององค์กรได้ หลีกเลี่ยงการหยิบยืมคำพูดหรือความคิดของผู้อื่นมาอย่างพร่ำเพรื่อ มีความเป็นต้นแบบในความคิด คำพูด และการกระทำที่สร้างสรรค์ ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์(Vision) เห็นคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ มุ่งสร้างผลกระทบทางบวก (High Positive Impact) แก่อนุชน องค์กรและสังคม ผู้นำต้องทำการตัดสินใจที่เหมาะสม ทันการณ์และต้องตัดสินใจภายใต้ข้อมูลและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และสามารถเลือกตัดสินใจได้ดีกว่า ต้องเลือกที่จะใส่ใจในบางเรื่องและทีละเรื่อง ไม่ควรใส่ใจในทุกเรื่องขององค์กร หรือให้ความสำคัญในทุกเรื่องเท่ากัน การจัดลำดับความสำคัญความเร่งด่วนของงานจึงมีความสำคัญ ไม่ควรบริหารงานแบบที่ต้องควบคุมการปฏิบัติของผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้นำที่ดีต้องสามารถสร้างความศรัทธาและความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้นำต้องมีทักษะการพูด ฟัง อ่าน เขียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของสมอง ผู้นำที่ฉลาดเป็นผู้ฟังที่ดี กระตือรือร้นใส่ใจในการฟัง คือ การได้โอกาสเรียนรู้ข่าวสารมากขึ้น สามารถให้ข้อมูลสะท้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และผู้นำต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เนื่องจากผู้นำต้อง

ทำงานหนัก และมีความเครียด จึงต้องหาวิธีที่จะพัฒนาซ่อมเสริมสุขภาพกายใจของตนอยู่เสมอ ให้มีพลังร่วม (Synergy) เกื้อหนุนทางกาย จิตใจ สมอง สังคม ศาสนา ชีวิต และครอบครัว เพื่อนำมาปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ

คุณลักษณะผู้นำของผู้ว่าการ การกีฬาแห่งประเทศไทย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากมีตำแหน่งรับผิดชอบในคณะกรรมการการกีฬาแห่งประเทศไทย ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการกีฬา และควบคุมการดำเนินกิจการกีฬาอย่างกว้างขวางและให้มีประสิทธิภาพ เพื่อทำให้การกีฬาของประเทศไทยมีการพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้าและทัดเทียมกับต่างประเทศ ดังนั้น การกีฬาของไทยจะประสบความสำเร็จได้รับชัยชนะในการแข่งขันภายในประเทศและต่างประเทศได้มากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับคุณลักษณะผู้นำของผู้ว่าการ การกีฬาแห่งประเทศไทยเป็นสำคัญ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของนักกีฬาที่มีต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้ว่าการการกีฬาแห่งประเทศไทย

2 เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักกีฬาที่มีต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้ว่าการการกีฬาแห่งประเทศไทย

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของนักกีฬาต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้ว่าการ การกีฬาแห่งประเทศไทย

3. ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักกีฬาฟุตบอล นักกีฬามวย นักกีฬาเซปักตะกร้อ นักกรีฑา ของมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี จำนวน 400 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักกีฬาฟุตบอลจำนวน 100 คนนักกีฬามวย 100 คน นักกีฬาเซปักตะกร้อ 100 คน นักกรีฑา 100 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (Quota Random Sampling) จำนวน 400 คน และการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simplified Random Sampling)

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพส่วนบุคคลของประชากร ประกอบด้วย อายุ สาขาการศึกษา ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งนักกีฬา ประเภทนักกีฬา

ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะผู้นำของผู้ว่าการ การกีฬาแห่งประเทศไทย

4. ผลการวิจัย

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปผลการศึกษา ดังนี้

๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแทนสอบถามเพศชายทั้งหมดพบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คนจำแนกเป็นนักกีฬาฟุตบอล 100 คน นักกีฬามวย 100 ตน นักกีฬาเซปักตะกร้อ 100 คน และนักกรีฑา 100 คน

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปลานกลางทุกด้าน จำนวน 5 ด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความเป็นผู้นำ รองลงมาคือ ด้านทักษะความรู้ความสามารถในการบริหารงาน ด้านมนุษย์สัมพันธ์ ด้านบุคลิกภาพ และด้านคุณธรรมจริยธรรม

2. ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นว่า ผู้ว่าการการกีฬาแห่งประเทศไทยต้องเป็นผู้นำที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ให้ความไว้วางใจผู้ร่วมงานทุกระดับชั้น มีการกำหนดวิสัยทัศน์ให้ชัดเจน ปฏิบัติงานอย่างเปิดเผย ตรวจสอบได้ สร้างประชาธิปไตยในการทำงานภายในองค์การ ให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นได้อย่างเปิดเผย ปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานด้วยความจริงใจ ยึดหลักศาสนาในการปฏิบัติงาน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมงาน มีความยุติธรรมในการบังคับบัญชา สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้กับผู้ร่วมงาน และสร้างทีมงานที่มั่นคงในการทำงาน

5. การอภิปรายผล

ผลจากการศึกษาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้ว่าการการกีฬาแห่งประเทศไทย ที่ได้นำมาอภิปรายผล ตามสมมุติฐานการวิจัย ดังนี้

สมมุติฐานที่ 1 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้ว่าการการกีฬาแห่งประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า

1. ไม่สามารถสร้างความไว้วางใจให้กับนักกีฬาได้ทุกเรื่อง
2. บางครั้งมีการปฏิบัติงานอย่างไม่ตรงไปตรงมา
3. ปฏิบัติงานโดยยึดความคิดเห็นจากผู้อื่นน้อยไป
4. ไม่สามารถให้ความยุติธรรมให้กับนักกีฬาได้ในบางครั้ง
5. สามารถสร้างความจูงใจให้กับนักกีฬาได้ในระดับหนึ่ง

ผลการศึกษาสอดคล้องกับดำรงค์ แก่นสารที่ได้ทำการศึกษาเรื่องแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลในการใช้แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับสาธิต บุญสร้าง ได้ศึกษาการปฏิบัติตามภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ผู้บริหารโดยส่วนรวมและจำแนกตามสภาพคือผู้บริหารงานโรงเรียนประถมศึกษาและผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษามีการปฏิบัติตาม

ภาวะผู้นำโดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับพิชิต จิตสุกใส ได้ศึกษาภาวะผู้นำของหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรตำบลสะพานหิน อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ภาวะผู้นำของหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรตำบลสะพานหิน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องสุภกิจ งามเจริญ ได้ทำการศึกษา ภาวะความเป็นผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาวะความเป็นผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดนครราชสีมา ตามความคิดเห็นของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครราชสีมาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับสุดา จิตกุศล ได้ศึกษา ภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดนครปฐมผลการศึกษาพบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านมีภาวะผู้นำสูง และมีบทบาทในการปฏิบัติงานมากทั้งทางด้านการเป็นตันแทนของรัฐบาลการเป็นตัวแทนของประชาชนและการเป็นผู้นำชุมชน ไม่สอดคล้องกับ Pantipa Natongsuk (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา ในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ระดับภาวะผู้นำในด้านการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ไม่สอดคล้องกับเกศินี จันทร์บุปผา ได้ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานเทศบาลต่อคุณลักษณะของผู้บริหารส่วนราชการเทศบาลเมืองอุดรธานี ผลวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของพนักงานเทศบาลต่อคุณลักษณะของผู้บริหารส่วนราชการเทศบาลเมืองอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก

สมมุติฐานที่ 2 ความคิดเห็นของนักกีฬาต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้ว่าการ การกีฬาแห่งประเทศไทย จำแนกตามประเภทนักกีฬา มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

ผลการศึกษา ความคิดเห็นของนักกีฬาต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้ว่าการ การกีฬาแห่งประเทศไทย จำแนกตามสถานภาพของนักกีฬา โดยมีสถิติที่ระดับ .05 โดยบุคลากรที่มีสถานภาพเป็นนักกีฬาฟุตบอลและนักกีฬามวย มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 2.91 และบุคลากรที่มีสถานภาพเป็นนักกีฬาเซปักตะกร้อและนักกรีฑา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 3.44 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า 1. นักกีฬาฟุตบอลและนักกีฬามวยได้รับการดูแลในลักษณะที่แตกต่างกันกับนักกีฬาเซปักตะกร้อและนักกรีฑาจึงทำให้มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้ว่าการการกีฬาแห่งประเทศไทย แตกต่างกัน จะเห็นได้จากผลการเปรียบเทียบด้านบุคลิกภาพในการปฏิบัติงานของนักกีฬาเซปักตะกร้อและนักกรีฑาที่มีความคิดเห็นในระดับต่ำกว่านักกีฬาฟุตบอลและนักกีฬามวย

2. นักกีฬามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีมีการศึกษาในสาขาต่างกัน ส่วนหนึ่งสำเร็จการศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์การกีฬา อีกส่วนหนึ่งสำเร็จการศึกษาสาขาสังคมศาสตร์ ซึ่งพื้นฐานทางการศึกษาทำให้มีความคิดเห็นแตกต่างกันได้ จะเห็นได้จากผลการเปรียบเทียบด้านทักษะความรู้ความสามารถที่นักกีฬาเซปักตะกร้อและนักกรีฑามีความคิดเห็นในระดับต่ำกว่านักกีฬาฟุตบอลและนักกีฬามวย

3. นักกีฬาของมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเป็นนักกีฬาแตกต่างกัน ทำให้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้ว่าการกีฬาแห่งประเทศไทยแตกต่างกัน ทำให้มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้

จากเหตุผลดังกล่าวน่าจะเป็นเหตุผลที่ทำให้นักกีฬาของมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่งนักกีฬามีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้ว่าการ การกีฬาแห่งประเทศไทย แตกต่างกัน

ผลการศึกษาสอดคล้องกับ Kitti Tayakkanon (2556: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับปัจจัยในการปฏิบัติงานส่วนมากไม่มีความสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับ สุดา จิตกุศล ได้ศึกษา ภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่แตกต่างกันในเรื่องเพศอายุ รายได้ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง และความสัมพันธ์ด้านเครือญาติ ส่งผลต่อภาวะผู้นำและการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ พิชิต จิตสุกใส ได้ศึกษาภาวะผู้นำของหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรตำบล สะพานหิน อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ข้าราชการตำรวจธุรการกับงานป้องกันปราบปราม งานธุรการกับงานสืบสวน งานธุรการกับการสอบสวน งานธุรการกับงานจราจร มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของหัวหน้าสถานีแตกต่างกัน สอดคล้องกับ เกศินี จันทร์บุปผา ได้ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานเทศบาลต่อคุณลักษณะของผู้บริหารส่วนราชการเทศบาลเมืองอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนราชการพนักงานครูเทศบาลและลูกจ้างประจำ ที่มีต่อคุณลักษณะต่อผู้บริหารส่วนราชการเทศบาลเมืองอุดรธานีโดยรวมและจำแนกเป็นรายด้ายมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. สร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานให้กับผู้ร่วมงานมากขึ้นเพื่อทำให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานด้วยความมั่นใจได้มากยิ่งขึ้น

2. ต้องติดตามการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างสม่ำเสมอ

3. ปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมา เปิดเผยและรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานเพื่อระดมสมองในการปฏิบัติงานได้ดีขึ้น

4. ยึดมั่นหลักคุณธรรม จริยธรรม และความยุติธรรมในการปฏิบัติงานเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงาน

5. สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้กับผู้ร่วมงานในทุกด้าน

6. เปิดโอกาสให้นักกีฬามีส่วนร่วมในการทำงานกับผู้ว่าการการกีฬาแห่งประเทศไทยเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและทำงานร่วมกันได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้ว่าการการกีฬาแห่งประเทศไทย เพื่อให้สามารถนำผลการศึกษาไปพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้ว่าการ การกีฬาแห่งประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

References

Kitti Tayakkanon. (2559). **Leadership Creation Techniques**. (5th edition). Bangkok: Butterfly.

Netpanna Yaviraj. (2550). **Leadership and Strategic Leaders.** (6th edition). Bangkok: Central Express.

Noppadol Deethaisong. (2559). Great Event Leadership: Four Groups of Lotus and Four Groups of People. **Journal of MCU Sociological Review, 5**(2), 457-466.

Pantipa Natongsuk. (2556). **Leadership of Local Administrative Organization Administrative Committee: A Case Study of Banpong District. Rajaburi Peovince.** Bangkok: National Institute of Development Administration (NIDA).

Phramaha Sakol Tanavutto (Vongkiet). (2559). Leadership for Administration. **Journal of MCU Sociological Review, 5**(2), 519-520.

Pimchai Opanuraktam. (2542). **Leadership**. Bangkok: Suandusit Rajabhat Institute.

Sutep Pongsrivat. (2550). Leadership. Bangkok: Asia Press (1989).

Veeravat Pannitamai. (2544). **Leader for Change.** Bangkok: Tana press and Graffic.

BOOKS REVIEW: การเมืองเรื่องพระพุทธรูป

โดย
พระสุธีวีรบัณฑิต (โชว์ ทสฺสนีโย)
พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร)
พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท
ดร.ประเสริฐ ธิลาว

ชื่อหนังสือ การเมืองเรื่องพระพุทธรูป
ชื่อผู้แต่ง : วิราวรรณ นฤปิติ
สำนักพิมพ์ : สำนักพิมพ์มติชน
พิมพ์เมื่อ : กุมภาพันธ์ 2560

บทนำ

พระพุทธรูปจำนวนมากที่ปรากฏอยู่ในประเทศไทย หรือนานาประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาล้วนมีประวัติความเป็นมา พัฒนาการร่วมกับประชาชาตินั้น ๆ โดยมีนัยยะของประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม อาทิ พระพุทธรูปแห่งคันธาระ (อินเดีย) พระพุทธรูปแห่งบามิยัน (อัฟกานิสถาน) พระพุทธรูปที่หน้าผาหยุนกัง เมืองต้าถง ของมณฑลซานซี (จีน) พระพุทธรูปไดบุตสึ (ญี่ปุ่น) พระธาตุเขี้ยวแก้ว (ศรีลังกา) พระแก้ว พระสุก พระไส หรือพระบางในประวัติศาสตร์ลาว พระมหามัยมุนี (พม่า) พระองค์เจก-องค์จอม (กัมพูชา) พระบัวเข็มของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยใหญ่อันมีศูนย์กลางที่เมืองตองยีในประเทศพม่า เป็นต้น ย้อนกลับมาในประเทศไทย ก็จะมีพระพุทธรูปสำคัญ ที่เนื่องด้วยประวัติศาสตร์และความเป็นมาของไทยเรา อาทิ พระพุทธชินราช (พิษณุโลก) พระพุทธสิหิงค์ (เชียงใหม่) พระแก้วมรกต (กรุงเทพ) พระพุทธโสธร (ฉะเชิงเทรา) พระทองคำ (วัดไตรมิตร-กรุงเทพ) หลวงพ่อโต (วัดบางพลีใหญ่ใน-สมุทรปราการ) หลวงพ่อวัดไร่ขิง (นครปฐม) หรือพระสยามเทวาธิราช (วัดพระแก้ว-กรุงเทพ) เป็นต้น นัยยะของการเกิดขึ้นสัมพันธ์กับศาสนา ความเชื่อศรัทธา ความเป็นศูนย์รวมจิตใจในความเป็นรัฐชาติและการจัดตั้ง การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ศิลปะ ตระกูลช่าง โดยสัมพันธ์เกาะเกี่ยวกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของรัฐนั้นๆ รวมทั้งสยาม หรือไทยนับแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งประเด็นดังกล่าวปรากฏในงานค้นคว้า เรื่อง **“การเมืองเรื่องพระพุทธรูป”** (2560) ที่เรียบเรียงนิพนธ์โดยวิราวรรณ นฤปิติ ที่ได้เคยศึกษาไว้เป็นวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต (2557) ในสาขา

ประวัติศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง **“แนวคิดการรวบรวมพระพุทธรูปช่วงสร้างกรุงเทพฯ ถึงรัชกาลที่ 5”** และนำมาปรับเป็นหนังสือพร้อมพิมพ์เผยแผ่ ซึ่งผู้ศึกษาได้พยายามอธิบายเชื่อมถึงประเด็นทางการเมืองผ่านพระพุทธรูปที่ปรากฏให้เห็น อันสัมพันธ์กับ **“สัญญะ”** การตั้งต้นทางความเชื่อและกลไกการได้มาต่อพระพุทธรูปนั้น ประกอบสร้างเป็นความเชื่อ **“กษัตริย์ผู้ทรงธรรม”** หรือการเป็นกษัตริย์ที่สัมพันธ์กับบุญญาบารมี ดังที่ปรากฏข้อความว่า **“ความคิดเรื่องพระมหากษัตริย์เป็นผู้มีบุญบารมีสูงสุด เป็นอุดมคติที่สืบทอดกันมาในชนชั้นกษัตริย์ อย่างกษัตริย์สุโขทัย และกษัตริย์อยุธยาก็คือผู้ที่สั่งสมบุญบารมีเอาไว้มาก และจะสั่งสมบุญบารมีให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้นไปอีกเพื่อเตรียมจะเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ด้วยการประพฤติธรรม สั่งสอนธรรม และบำรุงพระศาสนา อุดมคติแบบนี้ฝังรากลึกอยู่ในอาณาจักรที่ทำกิจกรรมทางการเมองควบคู่ไปกับศาสนาเป็นสำคัญ รวมถึงสมัยสร้างกรุงรัตนโกสินทร์นี้ด้วย”** โดยโลกทัศน์ความเชื่อแบบนี้ ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ด้วย ซึ่งจะได้นำมาแบ่งปันเล่าเรื่องเพื่อประโยชน์ต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธรูป รวมไปถึงการเมืองที่มาพร้อมกับพระพุทธรูปในระหว่างรัฐต่อรัฐ สัญลักษณ์ของอำนาจ การสถาปนาอำนาจ รวมไปถึงการจัดวางอำนาจของรัฐต่อสิ่งเชื่อทางศาสนาที่ชื่อว่า **“พระพุทธรูป”**ด้วยเช่นกัน

ศาสนาและการเมือง

ศาสนากับการเมืองเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออกนับแต่อดีตด้วยเช่นกัน แนวคิดเรื่องเทวราชา สมมติราชา รวมไปถึงพระราชาผู้ทรงธรรม (ทศพิธราชธรรม) เป็นของคู่กันกับรัฐ และบุรพกษัตริย์ในนานารัฐนับแต่อดีต ที่มีเป้าหมายเป็นการขยับก้าวไปข้างหน้าของสังคมในภาพรวม ในรัฐสยามการที่พ่อขุนรามคำแหง (พ.ศ.1822-1841) กับการสถาปนาสุโขทัย โดยมีความเกาะเกี่ยวอยู่กับศาสนา การใช้ศาสนาเป็นเครื่องหมายของการแสดงพระองค์เป็น **“พ่อผู้ทรงธรรม”** รวมไปถึงการดำเนินชีวิตขับก้าวไปข้างหน้าอย่างเหมาะสมภายใต้รัฐและการก่อเกิดของรัฐอย่างเหมาะสมจึงเกิดขึ้น พระยาลิไทย (พระมหาธรรมราชาที่ 1 ครองราชย์ พ.ศ. 1890-1919) กับโลกทัศน์ในเชิงควบคุมแบบไตรภูมิพระร่วง (เตภูมิกถา/พ.ศ.1888) หรือการเป็นกษัตริย์ที่บำรุงพระพุทธศาสนาของสมเด็จพระนารายณ์ (พ.ศ.2199-2231) รวมไปถึงกษัตริย์ที่ให้การอุปถัมภ์การสืบศาสนาในลังกา (พ.ศ.2494) อย่างพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ.2275-2301) ภาพเหล่านี้ปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์ไทย หรือมาในสมัยของพระเจ้ากรุงธนบุรี (พ.ศ. 2310–2325) กับบทบาทของมหากษัตริย์ผู้กอบกู้ รวบรวม และการอุปถัมภ์ศาสนารวมไปถึงการย้ายพระพุทธรูปสำคัญคือพระแก้วมรกตจากเวียงจันทร์ด้วย (พ.ศ. 2322) หรือล่วงมาถึงรัตนโกสินทร์ “การที่ราชสำนักรัชกาลที่ 1 ใช้วัตถุทางศาสนาเป็นเครื่องมือในการแสดงตัวตนของพระมหากษัตริย์ในอุดมคติ และทำให้เมืองหลวงที่สถาปนาขึ้นใหม่มีความศักดิ์สิทธิ์ในฐานะเป็นศูนย์กลางของศาสนาพุทธ ควบคู่ไปกับอำนาจทางการเมือง” ดังมีข้อมูลว่า “... ช่วงต้นรัชกาลที่ 1 ราชสำนักอยู่ในฐานะของผู้ปกครองที่พยายามจะสถาปนาอำนาจเหนือหัวเมืองที่เคยอยู่ใต้อำนาจของอยุธยาให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นขณะเดียวกันก็รวมเอาล้านนา ล้านช้าง และกัมพูชาเข้ามาเป็นประเทศราชด้วยพร้อมทั้งพยายามจะรวมหัวเมืองมอญ ได้แก่ ทวาย มะริด ตะนาวศรี ผล

ก็คือก่อให้เกิดระบบการเมืองแบบจักรวรรดิขึ้น รัชกาลที่ 1 จึงต้องสร้างความชอบธรรมให้กับระบบการเมืองที่พระองค์สร้างขึ้นใหม่นี้...” ผู้ปกครองเมืองในจักรวรรดิทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธดังนั้น การเอามาตรฐานทางศีลธรรม และราชธรรมมาสร้างความชอบธรรมแก่ระบบการเมืองที่มีศูนย์กลางที่กรุงรัตนโกสินทร์ จึงได้ผลดีที่สุดในความคิดของคนในราชสำนัก สิ่งสำคัญคือการทำให้กรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางพุทธศาสนา และแสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ดีตามอุดมคติ ให้เป็นที่ยอมรับทั้งในราชธานี หัวเมือง และเมืองประเทศราช

นัยยะของกลไกทางการเมืองกับศาสนา เป็นสิ่งคู่กันที่แยกไม่ออก รัฐกับศาสนา มีส่วนเกื้อหนุนขับเคลื่อนในกันและกัน รวมถึงกับประชาชนพลรัฐผู้อยู่ใต้ปกครองด้วย โดยมีกลไกทางศาสนาเป็นเครื่องขับเคลื่อนและขับเน้นให้เกิดผลและกลไกในการปฏิบัติ ซึ่งในหนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึงเงื่อนไขทางศาสนาของรัฐ และศาสนาที่ต่างเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ดังปรากฏแนวคิดที่ว่า **“กษัตริย์ผู้ทรงธรรม”** สมควรที่จะครอบครองพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์ (น.132) การเคลื่อนย้ายพระพุทธรูปเป็นการกำหนดให้เห็นถึงรัฐในอุดมคติที่สัมพันธ์กับอำนาจของสถาบันกษัตริย์เพื่อหลอมความเชื่อของรัฐประเทศราชต่อความเป็นเจ้าผู้ปกครอง (น.132-133) รวมไปถึงบทบาทของการเป็นศูนย์กลางในเรื่องบุญญาธิการ หรือบารมีของผู้ปกครองในเชิงของจักรวาลวิทยา หรือศูนย์กลางของอำนาจในระบบรัฐ (น.40) ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับรัฐและศาสนาสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบและถูกสื่อและถ่ายทอดออกมา ซึ่งเป็นสาระที่ปรากฏในความเป็นศาสนาและรัฐ และความสัมพันธ์อย่างมีเงื่อนไขระหว่างรัฐและศาสนาด้วยเช่นกัน

มีหลักฐานถึงวิธีการสถาปนาความเป็นรัฐในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับสมเด็จพระพนรัตน์ ซึ่งมีการชำระสมัยรัชกาลที่ 1 ได้ให้ภาพของกษัตริย์อังวะ ว่าเป็นผู้ทำลายเมืองอยุธยา และพงศาวดารยังเน้นไปที่การกอบกู้เอกราชของสมเด็จพระเจ้าตากสิน แล้วจบลงที่หายนะตกแก่ราชวงศ์บุเรงนอง การสร้างภาพให้รัชกาลที่ 1 อยู่เหนือกว่ากษัตริย์อังวะนั้น มีความหมายสำคัญต่อสถานะกษัตริย์รัตนโกสินทร์อย่างมากในสายตาเมืองประเทศราช จนกระทั่งปี พ.ศ. 2336 กรุงอังวะได้ขอเป็นไมตรีผ่านมาทางเจ้าเมืองเมาะตะมะ ใจความของศุภอักษรก็เน้นไปที่ความเมตตาของกษัตริย์ผู้มีบุญด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ในหนังสือ ยังอธิบายถึงการเก็บรวบรวมวัตถุในสมัยรัชกาลที่ 1 ที่มีการรวบรวมพระพุทธรูปจากหัวเมือง สุโขทัยพิจิตร สวรรคโลก อยุธยา ลพบุรี มาประดิษฐานไว้ ณ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) ทั้งสิ้นจำนวน 1,248 องค์ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ชี้ให้เห็นว่าราชสำนักได้มีการจัดทำบัญชีพระพุทธรูปเอาไว้อย่างละเอียด เพื่อเป็นการกำหนดเอาไว้ล่วงหน้า ต่อการออกแบบระเบียงพระอุโบสถ ระเบียงพระมหาเจดีย์ และพระวิหารทิศต่างๆ เพื่อเก็บรวบรวมพระพุทธรูปจากหัวเมืองดังกล่าวมาประดิษฐานที่พระระเบียงในวัดโพธิ์ เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นเหตุการณ์สำคัญเนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของวิธีการที่สำคัญในการสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งเห็นได้ชัดว่าระบบการจัดการดังกล่าว มีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับแนวคิดในการบริหารราชการของรัฐในยุคสร้างกรุงรัตนโกสินทร์

หรือล่วงมาในระหว่าง พ.ศ. 2369–2371 เจ้าอนุวงศ์ (Chao Anouvong/พ.ศ. 2348 – 2371/1805-1828) แห่งนครเวียงจันทน์ได้ยกกองทัพเข้าตีหัวเมืองอีสานทั้งหมด ยึดได้เมืองนครราชสีมา พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาราชสุภาวดี (สิงห์ สิงหเสนีย์) ยกกองทัพไปปราบ ในที่สุดปราบเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ได้ เมื่อจัดการบ้านเมืองทางอีสานให้เข้าสู่ความสงบเรียบร้อยแล้ว เจ้าพระยาสุรสีห์ ได้อัญเชิญเอาพระบางเจ้าลงไปกรุงเทพมหานคร โปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนยศเจ้าพระยาสุภาวดีเป็นเจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี/พ.ศ. 2320-2392) และโปรดให้สร้างพระอารามขึ้นให้เป็นที่ประดิษฐานพระบางเจ้าไว้นอกกรุงคือ ให้อัญเชิญไปไว้วัดจักรวรรดิราชาวาสวรมหาวิหาร ตลอดมาจนถึงรัชสมัยพระบางประดิษฐานที่วัดจักรวรรดิฯ มาจนถึงรัชกาลที่ 4 ก็ได้เกิดเหตุฝนแล้ง ต่อเนื่องกันหลายปีชาวกรุงก็ได้ร่ำลือกันว่า ด้วยเหตุที่พระบางและพระแก้วมรกตประดิษฐานไว้ด้วยกันความทราบถึงพระเนตรพระกรรณ จึงได้พระราชทานพระบางกลับคืนสู่หลวงพระบาง นับแต่นั้นเป็นต้นมาพระบางได้ถูกอัญเชิญพระบางกลับหลวงพระบางและคงอยู่ในหลวงพระบางตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพสะท้อนของศาสนาและการเมืองเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกกันออกด้วยเหตุผลในเรื่องรัฐกับศาสนามีนัยยะของการอิงอาศัยซึ่งกันและกันในการทำหน้าที่ในการควบรวมประชาชน นัยหนึ่งรัฐมีหน้าที่ควบคุมในเชิงกายภาพผ่านอำนาจ และกลไกการใช้อำนาจ รวมทั้งกฎแห่งรัฐ แต่ในกรณีของศาสนามีส่วนควบคุมต่อความเชื่อทางศาสนาโดยใช้กลไกของความศรัทธาการยอมรับ และการตามเข้าไปปฏิบัติต่อเงื่อนไขทางศาสนาที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐและศาสนาในเชิงกายภาพที่เกิดขึ้น และผลก็เป็นที่ประจักษ์ในนามรัฐและศาสนาทั่วไปว่าสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นด้วยเงื่อนไขอย่างเดียวกันดังปรากฏเป็นหลักฐานในประวัติศาสตร์ศาสนาด้วยเช่นกัน

พระพุทธรูปและการเมือง

หากพิจารณาจากหนังสือ **“พระพุทธรูปกับการเมือง”** สะท้อนให้เห็นได้ว่า พระพุทธรูปกลายเป็นการสื่อสารทางการเมือง ที่สัมพันธ์กับบุญญาธิการทางการเมือง จนกระทั่งกลายเป็นกลไกทางการเมืองที่เหมาะสมและก่อให้เกิดประโยชน์ในการบริหารจัดการทางการเมือง ดังกรณีอืดอัดที่วัดพระมนูหะ/Manuha Temple (หม่อง ทิน อ่อง, 2551 : 33) ในพม่าที่สะท้อนถึงการสื่อสารถึงการเมือง หรือพระมหามัยมุนี (Mahamuni Buddha) ที่แต่เดิมอยู่ในรัฐยะไข่ ที่ถูกอันเชิญ มาประทับที่มัณฑะเลย์ ในสมัยพระเจ้าปดุง (Bodawpaya,พ.ศ.2325- 2362/1782-1819) (Charney, Michael W. 2006, Father Sangermano, 1969 : p. 71) หรือพระธาตุเขี้ยวแก้ว สัญลักษณ์ความเชื่อทางพุทธศาสนากับการหลุดรอดจากการทำลายโดยประเทศอาณานิคมทุกครั้งในประวัติศาสตร์ศรีลังกา หรือรวมไปถึงพระแก้วมรกตที่แฝงไปด้วยการเมืองระหว่างแว่นแคว้นล้วนๆ ตำนานการสร้างพระพุทธรูปองค์นี้ในระยะเริ่มต้นเป็นไปอย่างพิสดารคือสร้างโดยพระอินทร์ แต่ต่อมาตำนานเริ่มมีชื่อของบุคคลในประวัติศาสตร์มากขึ้น และการถูกนำไปประดิษฐานที่ต่างๆ ก็เจือปนไปด้วยกลิ่นอายของเหตุการณ์ทางการเมือง เช่น ตอนที่อัญเชิญพระแก้วจากเชียงรายมาเชียงใหม่ ทำไมช้างถึงต้องมุ่งแต่จะไปลำปาง (เมืองลูกหลวงเชียงใหม่) แม้จะเปลี่ยนช้างตั้งสาม

เชือกก็ยังเลือกที่จะไปแต่เมืองลำปาง ? เหตุการณ์นั้นจึงมีนัยยะของการไปเพื่อเสริมบารมี ? แต่ครั้นเมืองเชียงใหม่เปลี่ยนกษัตริย์ใหม่ ช้างกลับนำพระพุทธรูปมุ่งหน้าเชียงใหม่นำพระแก้วมรกตไปประดิษฐานที่เชียงใหม่โดยไม่ขัดขืน ?

หรือกรณีพระแก้วขาว หรือพระเสตังคมณี ที่เคยเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองของแคว้นหริภุญไชยมาก่อน เมื่อล้านนาตีหริภุญไชยแตกก็นำพระเสตังคมณีมาประดิษฐานที่เชียงใหม่ ตอนพระไชยเชษฐาธิราชจะเสด็จกลับไปปกครองล้านช้าง ลาว พระองค์จะทรงอัญเชิญพระเสตังคมณีไปหลวงพระบางไปพร้อมๆ กับพระแก้วฯ แต่ชาวเชียงใหม่ขอไว้....ให้เอาไปเฉพาะพระแก้วฯ บางตำราก็ว่าพระไชยเชษฐาติดสินบนเจ้าหน้าที่บางคนนำพระแก้วไปหลวงพระบาง การนำพระแก้วไปหลวงพระบางไม่ได้บั่นทอนศูนย์รวมจิตใจของคนเชียงใหม่เลย เพราะศูนย์รวมจิตใจคือพระเสตังคมณี ส่วนการอัญเชิญพระแก้วฯ ลงมาที่กรุงธนบุรีและกรุงเทพฯ ในปัจจุบัน ในยุคนั้นศูนย์รวมจิตใจของคนแต่ละแว่นแคว้นนั้นอยู่ที่สถาบันศาสนา การแย่งชิงพระพุทธรูคู่บ้านคู่เมืองจึงถือเป็น “สงครามจิตวิทยา” ที่ใช้ในสร้างความชอบธรรมในดินแดนที่นับถือพระพุทธศาสนาด้วยกันในดินแดนที่นับถือพระพุทธศาสนาด้วยกันในภูมิภาคนี้

หรือกรณีตำนานพระพุทธชินราชตำนานกล่าวไว้ว่า พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกหรือพระมหาธรรมราชา (พญาลิไท) กษัตริย์องค์ที่ 4 ในพระราชวงศ์พระร่วง สมัยกรุงสุโขทัย เป็นผู้สร้างพระพุทธชินราช เมื่อราว พ.ศ. 1900 โปรดให้ช่างสวรรคโลก ช่างเชียงแสน และช่างหริภุญไชย สมทบกับช่างกรุงศรีสัชนาลัย ช่วยกันหล่อพระพุทธรูปขนาดใหญ่ 3 องค์ ได้แก่ พระศรีศาสดา พระพุทธชินราช และพระพุทธชินสีห์ จวบจนถึงวันพฤหัสบดี ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 ปีเถาะจุลศักราช 717 ราว พ.ศ. 1898 ได้มงคลฤกษ์ กระทำพิธีเททองหล่อพระพุทธรูปทั้ง 3 องค์ เมื่อเททองหล่อเสร็จแล้วและทำการแกะพิมพ์ออกปรากฏว่า พระพุทธชินสีห์และพระศรีศาสดา องค์พระสมบูรณ์สวยงามดี ส่วนพระพุทธชินราชนั้นได้หล่อถึง 3 ครั้งก็ไม่เสร็จเป็นองค์พระได้ กล่าวคือทองแล่นไม่ติดเต็มองค์ พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกจึงทรงตั้งสัตยาธิษฐานเสี่ยงเอาบุญบารมีของพระองค์เป็นที่ตั้ง ครั้งนั้นจึงร้อนถึงอาสน์พระอินทร์เจ้า จึงนฤมิตเป็นตาปะขาวลงมาช่วยทำรูปพระ คุมพิมพ์ปั้นเบ้า ด้วยอานุภาพพระอินทราธิราช เจ้าทองก็แล่นรอบคอบบริบูรณ์ทุกประการหาที่ติมิได้ พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกทรงปิติโสมนัสเป็นอย่างยิ่ง แปลว่าบุญญาธิการของผู้ปกครองได้ทำให้กระทำการสำเร็จจนกระทั่งออกมาเป็นพระพุทธรูปศูนย์กลางความเชื่อของคนในภูมิภาคนี้ด้วยเช่นกัน

ภาพประกอบที่ 1 พระมหามัยมุนี กับสัญลักษณ์ของอำนาจทางความเชื่อของรัฐยะไข่
ที่มา : http://travel.mthai.com/world-travel/72350.html เมื่อ 12 มีนาคม 2560

รวมไปถึง **“พระมหามัยมุนี”** หรือ **“พระมหาเมี๊ยะมู่นี่”** อันมีความหมายว่า “พระผู้เป็นที่เคารพสูงสุด” หรือ “ผู้รู้อันประเสริฐสุด” ซึ่งนับเป็นหนึ่งในห้าแห่ง “เบญจมหาบูชาสถาน” อันมีความสำคัญสูงสุดของประเทศพม่า ตำนานได้กล่าวไว้ว่า สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยกษัตริย์แห่งเมืองยะไข่ องค์พระทำจากทองสัมฤทธิ์ สูง 12 ฟุต 7 นิ้ว ก่อนสร้าง พระกษัตริย์ผู้สร้างทรงพระสุบินว่า พระพุทธเจ้าเสด็จมาประทานพรให้พระพุทธปฏิมาองค์นี้ เป็นตัวแทนของพระองค์ เพื่อเป็นเครื่องสืบพระศาสนาไปในภายหน้า โดยในอดีต แม้เมืองยะไข่จะถูกโจมตีโดยกษัตริย์ผู้ทรงแสนยานุภาพในหลาย ๆ ครั้ง ก็ไม่อาจที่จะเคลื่อนย้ายองค์พระมหามัยมุนีนี้ออกจากเมืองได้ ต้องมีเหตุให้ขัดข้องทุกครั้งไป จนมาถึงรัชสมัยของพระเจ้าปดุง ยกทัพมาตีเมืองยะไข่ได้ และคราวนี้สามารถอัญเชิญพระมหามัยมุนีออกจากยะไข่ได้ โดยล่องมาตามแม่น้ำอิระวดีมายังเมืองมัณฑะเลได้สำเร็จ พระมหามัยมุนีอันศักดิ์สิทธิ์ จึงได้ย้ายมาอยู่ที่เมืองมัณฑะเลเป็นการถาวรนับแต่นั้นเป็นต้นมา ซึ่งนับเป็นนัยยะของการสื่อทางการเมืองที่ว่าพระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์ของความเข้มแข็งศูนย์รวมจิตใจ ความเข้มแข็งเกิดจากความเชื่อรวมต่อความศักดิ์สิทธิ์และการปกบ้านป้องเมือง ในส่วนของพระเจ้าปดุงการได้มา และการทำลายความเชื่อนั้น รวมทั้งความเป็นผู้มีบุญญาธิการและสิทธิ์ของการครอบครองและการได้มาย่อมเป็นสิ่งควร ดังนั้นในนิยามของพระพุทธรูปและการเมืองระหว่างรัฐจึงมีบทสรุปด้วยสงคราม การต่อสู้และการแย่งชิงดังปรากฏในกรณีของพระมหามัยมุนีเป็นต้น

ในส่วนของสยาม/ไทย มีเหตุการณ์ที่คล้ายกันดังปรากฏแนวคิดของความเป็นรัฐกับบุญญาธิการของผู้ปกครองได้สะท้อนออกมาที่ว่า “...ครั้นลุจุลศักราช 1141 ปี สมเด็จพระเจ้ามหากษัตริย์ศึกและพระเจ้าสุรสีหพิษณวาธิราช ได้ยกพยุหโยธาขึ้นไปปราบเมืองศรีสัตนาหุตเวียงจันทร์ ด้วยอำนาจพระบารมีสมเด็จพระเจ้ามหากษัตริย์ศึก ซึ่งควรเป็นที่ครอบครองปฏิบัติบูชาพระรัตนปฏิมากรองค์นี้ พระเจ้าร่มขาวเมืองหลวงพระบางก็สวามิภักดิ์ช่วยในการสงคราม พระเจ้าแผ่นดินกรุงศรีสัตนาคนหุตราชวงศานุวงศ์แสนท้าวพระยาวลาวครั้งนั้น ถึงได้พระพุทธปฏิมาองค์นี้ไว้ ก็เพราะนับถือวิปริต

คิดเช่นวักบูชาเป็นเจ้าผี ล้มโคกระบือบูชาเชิญให้เข้าคนทรง แม่มดนางท้าวเจรจาล่อลวงคนไปข้าง ๆ หานับถือโดยศรัทธาต่อพระพุทธคุณตรง ๆ ไม่ จึงทนทานกำลังทหารและพระปัญญาบารมีสมเด็จพระเจ้ามหากษัตริย์ศึกมิได้ ก็พาบุตรนัดดาหนีไป...” (พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2546 : 199-200) จากแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นว่ารัฐอำนาจ และการเสริมอำนาจผ่านพระพุทธรูป ปรากฏแนวคิดนี้เหล่านี้ในหนังสือเล่มดังกล่าวด้วยเช่นกัน ดังประโยคที่ว่า “สมเด็จเจ้ามหากษัตริย์ศึก...ควรครอบครองปฏิบัติบูชาพระรัตนปฏิมากรณ์องค์นี้...” (น. 132) ซึ่งเป็นการสร้างความชอบธรรมต่อการได้มาซึ่งพระพุทธรูปจากเมืองเวียงจันทร์ของรัฐสยามในอดีตด้วย รวมไปถึงเหตุการณ์ที่ปรากฏในงาน **“การเมืองเรื่องพระพุทธรูป”** สะท้อนให้เห็นว่าการเคลื่อนย้ายพระพุทธรูปจากหัวเมือง สู่ศูนย์กลางที่กรุงเทพ “...ใน ปี พ.ศ.2337 ได้มีกระแสรับสั่งให้ข้าราชการไปเชิญเสด็จพระพุทธรูปจากหัวเมืองเหนือต่าง ๆ ลงมาบูรณปฏิสังขรณ์ แล้วประดิษฐานไว้ที่วัดพระเชตุพน ฯ จากเอกสารที่ 9/ก มีชื่อตามการสำรวจของหอสมุดแห่งชาติว่า “กระแสพระบรมราชโองการ ให้อันเชิญพระพุทธรูปจากสุโขทัยมาประดิษฐานไว้ ณ กรุงเทพฯ จ.ศ.1156...” (น. 42) หรือปรากฏหลักฐานใน พระราชพงศาวดารและจารึกวัดพระเชตุพน กล่าวถึงการรวบรวมพระพุทธรูปเมื่อ พ.ศ. 2337 ว่าเป็นการกระทำเพื่อบำรุงพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรืองสืบไป ด้วยการโปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมพระพุทธรูปที่ปรักหักพังจากหัวเมืองเหนือ คือสุโขทัย พิจิตร สวรรคโลก ลพบุรี และอยุธยา ลงมาปฏิสังขรณ์ จากนั้นก็ให้ประดิษฐานไว้ที่วัดพระเชตุพนฯ จำนวน 1,248 องค์ บางส่วนที่เหลือก็แจกจ่ายให้เชื้อพระวงศ์ หรือข้าราชการคนอื่นๆ นำไปบูชา ประดิษฐานไว้ตามพระอารามต่างๆ จึงชะลอ "พระศรีสรรเพชญ์" พระพุทธรูปยืน สูง 8 วา หล่อด้วยทองสัมฤทธิ์หุ้มด้วยทองคำ เดิมอยู่ที่วิหารหลวงวัดพระศรีสรรเพชญ์ กรุงเก่า เข้ามาวางบนรากพระเจดีย์แล้วก่อปิดทับ จากนั้นเชิญพระพุทธรูปที่เตรียมไว้มาปฏิสังขรณ์ แล้วประดิษฐานในสถานที่ต่างๆ ที่เตรียมไว้

ภาพประกอบที่ 2 พระพุทธรูป และพระบรมราชโองการให้รวมบรวมพระพุทธรูป (ซ้าย) กระแสพระบรมราชโองการ รัชกาลที่ 1 ให้ไปรวบรวมพระพุทธรูปจากหัวเมืองเหนือ (ที่มา : หอสมุดแห่งชาติ) (ขวาบน) พระพุทธรูปยืนที่จัดวางบนฐานเดียวกัน แต่มีพุทธลักษณะแตกต่างกัน ที่ระเบียงพระมหาเจดีย์ วัดพระเชตุพนฯ (ขวาล่าง)

พระพุทธรูปในระเบียงพระอุโบสถชั้นนอก วัดพระเชตุพนฯ มีพุทธลักษณะแตกต่าง (ที่มา : วิราวรรณ นฤปติ, (2560), การเมืองเรื่องพระพุทธรูป. กรุงเทพฯ : มติชน)

นอกจากนี้ยังมีหลักฐานเป็นเบื้องหลังการเก็บรวบรวมพระพุทธรูปที่ว่า หลักฐานเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรงเป็นกระแสพระราชโองการของรัชกาลที่1 ที่สั่งให้ไปรวบรวมพระพุทธรูปเมื่อ พ.ศ. 2337 ตามพระราชศรัทธา และพระราชกุศลในฐานะอัครศาสนูปถัมภก การรวบรวมพระพุทธรูปทั้งหลายนี้ ก็เพื่อทำนุบำรุง และปฏิสังขรณ์วัตถุที่ปรักหักพัง ทิ้งร้าง เกรงจะเกิดอันตรายแก่พระพุทธรูปเหล่านั้น จึงได้ให้ข้าราชการไปอัญเชิญพระพุทธรูปลงมายังวัดพระเชตุพนฯ แสดงให้เห็นวิธีคิดของชนชั้นสูงที่เปลี่ยนไปว่า **"ไม่ได้เทียบองค์พระมหากษัตริย์เสมือนเป็นสมมุติเทพแล้ว หากแต่เป็นมนุษย์ธรรมดาที่ต้องการทำนุบำรุงศาสนาให้ยั่งยืนสืบไปเท่านั้น"** บทบาทและค่านิยมของกษัตริย์มีท่าทีเปลี่ยนไปเป็นผู้อุปถัมภ์ศาสนาดังที่ปรากฏ โดยเน้นไปที่พระราชประสงค์ขององค์พระมหากษัตริย์เริ่มต้นด้วยการเป็นผู้ตระหนักถึงอันตรายต่อพระพุทธรูปที่ผู้คนสร้างไว้แต่ก่อน ด้วยการแสดงว่าพระองค์ทรงมีจิตสำนึกที่จะสงเคราะห์เอาพระพุทธรูปที่หักพังนั้นมาไว้ในอุปถัมภ์ จากนั้นคือต้องการให้วัตถุทำหน้าที่สืบทอดศาสนาต่อไป

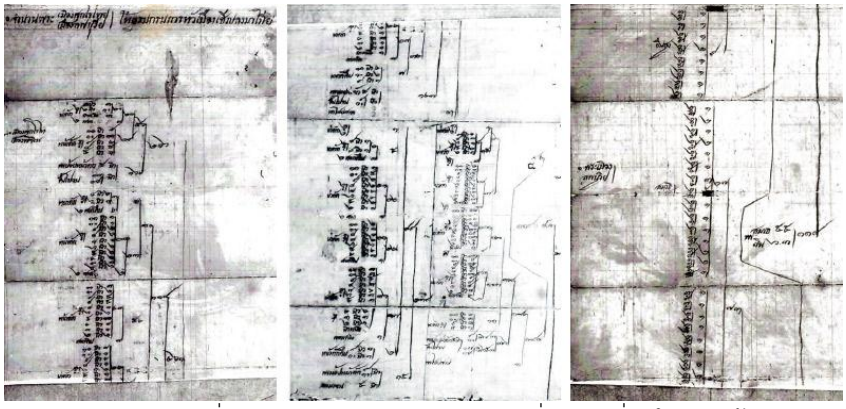

ภาพประกอบที่ 3 บัญชีพระพุทธรูป (บางส่วน) ที่รัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าฯ ให้ไปอาราธนามาจากหัวเมืองเหนือ (ที่มา : หอสมุดแห่งชาติ)
(ที่มา : วิราวรรณ นฤปติ, (2560), การเมืองเรื่องพระพุทธรูป. กรุงเทพฯ : มติชน)

ความคิดเรื่องพระมหากษัตริย์เป็นผู้มีบุญบารมีสูงสุด เป็นอุดมคติที่สืบทอดกันมาในชนชั้นกษัตริย์ อย่างกษัตริย์สุโขทัย และกษัตริย์อยุธยาก็คือผู้ที่สั่งสมบุญบารมีเอาไว้มาก และจะสั่งสมบุญบารมีให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้นไปอีกเพื่อเตรียมจะเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ด้วยการประพฤติธรรม สั่งสอนธรรม และบำรุงพระศาสนา อุดมคติแบบนี้ฝังรากลึกอยู่ในอาณาจักรที่ทำกิจกรรมทางการเมืองควบคู่ไปกับศาสนาเป็นสำคัญ รวมถึงสมัยสร้างกรุงรัตนโกสินทร์นี้ด้วย แม้ว่าจะมีอุดมการณ์แบบเดียวกัน แต่การแสดงออก หรือการสร้างภาพแสดงตัวตนของพระมหากษัตริย์แต่ละองค์ก็แตกต่างกันไป เช่น หลังจากที่พระเจ้าตากสินขึ้นครองราชย์ พระองค์ก็สร้างภาพการเป็นพุทธราชา และอัคร

ศาสนูปถัมภกด้วยเช่นกัน ดังที่ปรากฏในใบบอกในสมัยกรุงธนบุรี ว่ามีการเชิญพระแก้วมรกต และพระบางมาประดิษฐานไว้ที่กรุงธนบุรี ก่อนจะถูกย้ายไปยังพระราชวังหลวงใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 1

แม้ในช่วงแรกของรัตนโกสินทร์พระพุทธรูปอาจสัมพันธ์กับนัยยะเชิงอำนาจ และสะท้อนให้เห็นว่าในความเป็นจริงพระพุทธรูปมีนัยของการขับเคลื่อนสู่ความเป็นกลไกทางเมืองระหว่างรัฐและการเสริมสร้างบารมีและบุญญาธิการ แต่ความเชื่อดังกล่าวก็ได้เปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน ดังปรากฏในในสมัยรัชกาลที่ 3 ดังมีหลักฐานว่า “...กิจกรรมทำนุบำรุงศาสนาสมัยรัชกาลที่ 3 ทั้งขององค์พระมหากษัตริย์และบุคคลอื่นที่มีมากมายนั้น สะท้อนให้เห็นเรื่องของค่านิยมที่ส่งผ่านกันในหมู่สังคมชั้นสูงและอื่น ๆ เช่น เศรษฐี พ่อค้า คหบดี มากกว่าจะเป็นนโยบายแบบรัชกาลที่ 1 ที่ทรงปฏิบัติด้วยพระองค์เอง จึงสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางความคิดเกี่ยวกับวัตถุอย่างสำคัญ...” (น. 84)

นอก**จากนี้พระพุทธรูปกับการเมือง**จึงสะท้อนคิดให้เห็นว่า (1) พระพุทธรูป ถูกนำมากล่าวอ้างถึงความชอบธรรมในการทำสงคราม การแย่งชิง หรือการได้มา ซึ่งในความหมายอาจสัมพันธ์กับบุญญาธิการ ความเหมาะสม อำนาจบารมี อันเป็นของคู่ควรกับรัฐใหญ่กว่าที่จะได้มาครอบครอง (2) พระพุทธรูปเป็นศูนย์รวมจิตใจความเชื่อ ประหนึ่งเป็นศูนย์กลางอำนาจ หรือจักรวาลวิทยาในแบบพระพุทธศาสนาโดยมุ่งไปที่พระพุทธรูปดังกรณีพระแก้วมรกตกับการเป็นศูนย์กลางที่เชียงใหม่ ลำปาง เวียงจันทร์ และกรุงเทพมหานคร เป็นต้น (3) พระพุทธรูป กับการค้ำยันอำนาจ ซึ่งหมายถึงความเป็นพระพุทธรูปเป็นการเสริมบารมี เสริมอำนาจของผู้ครอบครอง ดังกรณีพระแก้วมรกตกับความรัชกาลที่ 1 (น. 132) พระพุทธรูปทรงเครื่องที่วัดนางนอง อันเป็นสัญลักษณ์ของจักรพรรดิที่ปรากฏในพระพุทธรูป ในสมัยรัชกาลที่ 3 (น.82) หรือพระสยามเทวาธิราชของรัชกาลที่ 4 (4) พระพุทธรูปในฐานะเป็นสัญลักษณ์ความเชื่อรวมที่จะเป็นเกณฑ์ทางความเชื่อจุดรวมใจ การหลอมรวมหรือการสร้างความมีส่วนร่วมระหว่างพระพุทธรูปกับความเชื่อของประชาชน จึงเป็นประดิษฐกรรมสิ่งสร้างที่มีนัยยะทางการเมืองและการปกครอง จากชนชั้นปกครองที่มีเป้าหมายเพื่อการปกครองประชาชนอันเป็นมวลชนในรัฐนั้นด้วยเช่นกัน

พระพุทธรูปกับความเชื่อ

พระพุทธรูป คือวัตถุศักดิ์สิทธิ์ในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่ในอดีตจวบจนปัจจุบัน แต่หากศึกษาให้ลึกลงไปอีกจะพบว่า การสร้าง บูรณะ หรือการอัญเชิญพระพุทธรูป ที่มีชื่อเสียงในแต่ละเมือง คือการแสดงนัยยะบางอย่างที่รัฐในฐานะผู้กำกับ จะแสดงออกต่อความเป็นศาสนา ในฐานะผู้ปกครองผู้ทรงทำ ผู้อุปถัมภ์ การแสดงออกต่อพระพุทธรูปในฐานะเป็นสัญลักษณ์ทางศาสนาจึงเกิดขึ้น ภายใต้ความเชื่อและกลไกของความเชื่อร่วมกัน รวมไปถึงความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปที่มีอยู่ในรัฐนั้น ๆ สามารถแปรเปลี่ยน เป็นอำนาจทางการเมืองได้ และในประวัติศาสตร์ความเป็นพุทธรูปก็ถูกใช้อย่างนั้นด้วยเช่นกัน ดังมีคำกล่าวที่ว่า “**ศาสนาย่อมไม่แยก จากการเมือง**” ดังมีหลักฐานว่า การสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับเมืองหลวงใหม่ที่กรุงเทพฯ นอกจากพระอารามแล้ว (เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม) สิ่งที่ขาดไม่ได้คือพระพุทธรูป จากหลักฐานพบว่าราชสำนักรัชกาลที่ 1 มี

การเลือกเก็บรวบรวมพระพุทธรูป ทั้งจากกรุงเก่า และจากหัวเมืองทางเหนือ ลงมาประดิษฐานที่กรุงเทพฯ ได้แก่ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่มีชื่อเสียง อาทิพระแก้วมรกต พระพุทธสิหิงค์ พระพุทธชินราช พระพุทธชินศรี และพระศรีศากยมุนี " รัชกาลที่ 1 ใช้วัตถุทางศาสนาเป็นเครื่องมือในการแสดงตัวตนของพระมหากษัตริย์ในอุดมคติ และทำให้เมืองหลวงที่สถาปนาขึ้นใหม่มีความศักดิ์สิทธิ์ในฐานะเป็นศูนย์กลางของศาสนาพุทธ ควบคู่ไปกับอำนาจทางการเมือง ในอีกแง่มุมหนึ่งคือเป็นการสร้างความชอบธรรมของพระองค์ในทางอ้อม เนื่องด้วยปูมหลังการขึ้นครองราชย์ของพระองค์ ไม่มีความเกี่ยวข้องกับฐานอำนาจเดิมที่สืบเชื้อสายจากกษัตริย์อยุธยาอยู่เลย ดังนั้นการแสดงออกถึงการเป็นกษัตริย์ผู้มีบุญบารมีจึงจำเป็นอย่างยิ่ง..."

ภาพประกอบ 4 พระแก้วมรกต มรดกร่วมทางความศรัทธาของเชียงใหม่ เชียงราย ลาว และไทย (ที่มา ; พิเศษ เจียจันทร์พงษ์ และปรามินทร์ เครือทอง,บรรณาธิการ.พระแก้วมรกต. กรุงเทพฯ:มติชน.: น.68)

ความเชื่อต่อพระพุทธรูป ในฐานะเป็นสิ่งเชื่อ เป็นรูปเคารพ เป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจ รวมไปถึงการปกป้องรักษา หรือบุญญาบารมีของผู้ปกครอง และการตั้งอยู่ในแว่นแคว้น ย่อมเป็นเครื่องประจักษ์ยืนยันต่อความเป็นพระพุทธรูปให้ปรากฏนับแต่อดีตดังปรากฏในราชสำนักรัชกาลที่ 1 ที่นัยหนึ่งใช้ความเชื่อของพระพุทธรูป เป็นเครื่องยืนยันความสำเร็จในการสร้างภาพแสดงตัวตนของการเป็นผู้นำด้านพุทธจักร ควบคู่ไปกับอาณาจักร ผ่านการรวบรวมพระพุทธรูป นัยหนึ่งสะท้อนความเชื่อผ่าน **"ผู้ปกครอง"** ผ่านความเป็น **"ผู้มีบุญ"** มีข้อมูลว่าในยุครัตนโกสินทร์ได้มีการอันเชิญพระบางพระพุทธรูปสำคัญของลาว ที่อันเชิญมาพร้อมกับพระแก้วมรกต แต่พระบางได้กลายเป็นเงื่อนไขของการปกครอง กล่าวคือพระบางได้ถูกพระราชทานกลับไปในสมัยรัชกาลที่ 1 คืนให้กับพระเจ้านันทเสน (ครองราชย์/เวียงจันทร์/พ.ศ.

2325-2337) กลับไปครองเมืองล้านช้างตามเดิม ต่อมายึดคืนกลับมาในคราวที่เจ้าอนุวงศ์ (ครองราชย์/เวียงจันทร์/พ.ศ. 2348-2371) ตั้งตัวเป็นกบฏ (Prince Chaoprayatipakornvong, 2555: 82) จนกระทั่งสุดท้ายพระราชทานคืนกลับไปยังหลวงพระบางในสมัยรัชกาลที่ 4 (วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ.2408) ด้วยเหตุผลในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธรูป" ดังปรากฏหลักฐานว่า **"...ด้วยได้ยินราษฎรชายหญิงหลายเหล่าบ่นซุบซิบกันอยู่เนืองๆมานานแล้วว่า ตั้งแต่พระเสิมเมืองเวียงจันทน์ซึ่งมาอยู่หนองคายและอัญเชิญมาไว้ ณ กรุงเทพมหานครเมื่อปลายปีมะเส็ง นพศก และพระไสยเมืองเวียงจันทน์ซึ่งมาอยู่ด้วยพระเสิม ณ เมืองหนองคาย และพระแสนเมืองมหาไชยเชิญมาไว้ ณ วัดปทุมวนารามเมื่อปลายปีมะเมีย สัมฤทธิศกนั้นมา ฝนในแขวงกรุงเทพมหานครตกน้อยไปกว่าแต่ก่อนทุกปี ต้องบ่นว่าฝนแล้งทุกปี ลางพวกก็ว่าพระพุทธรูปเหล่านี้ไปอยู่ที่ไหนของแพงที่นั่น และว่าของลาวเขาถือว่าพระพุทธรูปของบ้านร้างเมืองเสียปีศาจมักสิงสู่ ลาวเรียกว่าพุทธยักษ์ รังเกียจนักไม่ให้เข้าบ้านเข้าเมือง..."** ซึ่งในหนังสือสะท้อนให้เห็นว่าพระพุทธรูปนอกเหนือจากความเป็นสิ่งเชื่อทางศาสนาแล้วยังเป็นเครื่องมือหรือกลไกของความสัมพันธ์อำนาจทางการเมืองระหว่างรัฐประเทศราชด้วยเช่นกัน

ความศรัทธาต่อพระพุทธรูปหรือพระพุทธศาสนาปรากฏได้ทั่วไปของกษัตริย์ในดินแดนที่นับถือพระพุทธศาสนาดังปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 1 กับการเคลื่อนย้ายพระพุทธรูปพร้อมการสมโภช ดังมีเหตุการณ์ว่าแม้ประชวรอยู่ก็ยังประสงค์จะเข้าร่วมงานสมโภชนั้น **"...ครั้งนั้นอยู่ราวปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัวประชวร แต่ก็มีพระทัยอุตสาหะ เมื่อขบวนแห่พระมาถึงท่าพระทรงอยู่ร่วมขบวนแห่พระพุทธรูปด้วย และไม่ฉลองพระบาท ยกพระขึ้นที่ตั้งแล้วเสด็จกลับ..."** (น.73) ซึ่งข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อศรัทธาต่อศาสนาและพระพุทธรูป

ผู้สร้างพระพุทธรูปใช้พระพุทธรูปที่ตนสร้างบอกความต้องการของตนแก่ผู้อื่นให้รับรู้สิ่งที่ตนเขียนไว้ในฐานพระพุทธรูปหลายประการ เช่น พญาติโลกราช กษัตริย์เชียงใหม่ (ปกครองระหว่าง พ.ศ.1954-2030) พระองค์ทรงพระพุทธรูปสำริดองค์ใหญ่ภายหลังจากที่พระองค์นำกองทัพไปตีเมืองน่านได้สำเร็จใน พ.ศ.1993 โปรดให้สร้างพระพุทธรูปเพื่อแสดงชัยชนะของพระองค์ พระพุทธรูปที่ทรงสร้างนามว่า "พระเจ้าทองทิพย์" ปัจจุบันประดิษฐานที่วัดสวนตาล อำเมืองเมือง จังหวัดน่าน (Department of Fine Arts, 2530:74) หรือคติการสร้าง **"พระเจ้าทันใจ"** ที่มีคติเรื่องการสร้างอันเกิดจากการทดสอบความพร้อมเพรียง สามัคคี หรือแรงศรัทธาของชาวบ้าน เมื่อชาวบ้านมีความคิดจะสร้างถาวรวัตถุในวัดของตน เช่น วิหาร กุฏิ อุโบสถ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยความสามัคคี และความร่วมแรงร่วมใจ พระเจ้าทันใจ พระพุทธรูป จึงถูกสร้างให้เสร็จภายในวันเดียวด้วยความร่วมมือและสามัคคี

นอกจากนี้การอันเชิญพระพุทธรูปของกษัตริย์ยังสัมพันธ์ไปกับความเชื่อและความศรัทธา ดังมีข้อมูลว่า "...การอันเชิญพระศรีสรรเพชรจากกรุงเก่านั้น สันนิษฐานว่าเป็นพระราชดำริรวบรวมพระพุทธรูปสำคัญครั้งแผ่นดินกรุงศรีอยุธยา มาประดิษฐานไว้ในกรุงเทพมหานคร มีความคิดเนื่องมาจากพระราชศรัทธาเคารพในองค์พระพุทธรูป เมื่อปราสาทราชมณเฑียรถูกทำลายเสียหายไปมากจึงสมควรอันเชิญพระพุทธรูปสำคัญของราชสำนักอยุธยามาประดิษฐานยังพระนครแห่ง

ใหม่นี้ด้วย เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ผู้คนในราชสำนักอยุธยาที่อพยพหนีภัยสงครามมาอยู่ที่กรุงเทพ ฯ แม้ว่าจะไม่ได้รับการปฏิสังขรณ์องค์พระพุทธรูปให้ดีดังเดิมแต่ก็ได้รับการบรรจุไว้ในพระเจดีย์ที่ซึ่งประดิษฐานไว้ในใจกลางพระนคร...” (น. 37) รวมไปถึงความเชื่อนั้นสัมพันธ์ไปกับสถานะของกษัตริย์หรือผู้ปกครองที่นอกเหนือจากการเป็นพระเจ้าแผ่นดินแล้ว การเป็นพระเจ้าแผ่นดินหรือผู้ปกครองที่ทรงธรรมย่อมเป็นของคู่กันด้วยดังปรากฏข้อมูลว่า “...แนวคิดนี้ว่าสมัยรัชกาลที่ 1 แนวคิดการให้ความสำคัญกับพระมหากษัตริย์เปลี่ยนไป จากที่เคยเป็นเทวราชา ราชาผู้เป็นศูนย์กลางของเขาพระสุเมรุในระบบความเชื่อทางจักรวาลวิทยาแบบเดิม มาเป็นธรรมราชาผู้อยู่เหนือโพธิบัลลังก์ ที่เชื่อว่าโพธิบัลลังค์มีต้นกำเนิดในชมพูทวีปอันเป็นต้นกำเนิดของศาสนาพุทธโดยตรง แต่อย่างไรก็ตามใช่ว่าแนวคิดจักรวาลวิทยาแบบเดิมที่ให้ความสำคัญกับเขาพระสุเมรุและเทวราชาจะหายไป เพียงแต่บทบาทของกษัตริย์ถูกเน้นไปที่การเป็นผู้อุปถัมภ์พุทธศาสนามากขึ้นเท่านั้น...” (น. 40) จากข้อมูลที่ปรากฏสถานะของพระมหากษัตริย์ที่ได้เปลี่ยนไปด้วย จากกษัตริย์ที่เป็นศูนย์กลางมาเป็นกษัตริย์ที่ทรงธรรม ดังมีข้อมูลที่ว่า “...เรื่องการอันเชิญพระศรีศากยมุนีมีปรากฏในพระราชวิจารณ์ จดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวีว่า **“ได้รับสั่งให้สร้างวัดขึ้นกลางพระนครให้สูงเท่าวัดพนัญเชิง ให้พระพิเรนทรเทพขึ้นไปรับพระใหญ่ ณ เมืองสุโขทัย ชะลอเลื่องลงมากรุงเทพฯ ประทับท่าสมโภช 7 วัน เดือน 6 ขึ้น 15 ค่ำ...พระบรมราชโองการแต่งตั้งเครื่องนมัสการพระทุกหน้าวัง หน้าบ้าน ร้านตลาด”** (Prince Chaoprayatipakornvong, 2496 : 53-54) มาขึ้นที่ท่าช้างปัจจุบัน เมื่อมาถึง องค์พระพุทธรูปมีขนาดใหญ่เกินประตูเมือง จึงโปรดเกล้าฯ ให้รื้อประตูออก ภายหลังซ่อมประตูให้ดีดังเดิมแล้วแต่ผู้คนกลับเรียกว่าท่าพระแทนชื่อเดิม...” (ส.พลายน้อย, 2555 :195) (น. 72-73) จากภาพลักษณ์ที่ปรากฏต่อพระพุทธรูปเป็นเรื่องของความเชื่อ ความศรัทธาและการเสริมพลังต่อความเชื่อของศาสนาสู่พลังทางความเชื่อต่อสถานะหรือตำแหน่งของความเป็นพระเจ้าแผ่นดินในคราวเดียวกันด้วยเช่นกัน

นอกเหนือจากความเชื่อต่อพระพุทธศาสนา และพระพุทธรูปแล้วผู้ปกครองยังมองไปถึงบทบาทหน้าที่ หรือธุระในการบริหารจัดการศาสนาจะด้วยนัยยะทางการเมืองแฝง หรืออาจจะด้วยบทบาทของความศรัทธาอย่างแท้จริงในฐานะ “**อุปถัมภก**” ดังมีหลักฐานที่ว่า **“...นัยยะของคำว่าทำนุบำรุงคือการช่วยอุปถัมภ์หรือการสงเคราะห์** (Dan Beach Bradley, 2514 : 288) **เป็นการช่วยเหลือผู้ที่ด้อยกว่า หรือได้รับความเดือดร้อนให้ได้ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากความเป็นอยู่เดิมที่ไม่ดี ในที่นี้คือการทำนุบำรุงศาสนาที่ราชสำนักรัชกาลที่ 1 อาจมองว่าสถาบันศาสนาอยู่ในช่วงเสื่อมโทรมโดยเกิดวิกฤติต่าง ๆ มากมายทั้งพระสงฆ์ประพฤติไม่ชอบ ไม่อยู่ในศีลธรรม กลับปฏิบัติตนเป็นเจ้าลัทธิไสยศาสตร์แทน จนพระองค์เองต้องทำการปฏิรูปศาสนาครั้งใหญ่ในต้นรัชกาล ที่แต่งตั้งพระราชาคณะใหม่หมด เลือกเฉพาะผู้ที่มีอุดมการณ์ศาสนาแบบเดียวกันกับพระองค์แต่ในครั้งนี่น่าจะหมายถึงตัววัตถุคือพระพุทธรูปที่ไม่มีใครดูแล และเป็นไปได้ว่าจะเกิดอันตรายจากคนที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ให้มาอยู่ในที่ที่ดีขึ้นปลอดภัยกว่าเดิม...”** (น.76)

ดังปรากฏข้อมูลที่ว่า **“...อุดมคติแบบเดิมในเรื่องภาพลักษณ์กษัตริย์ผู้มีบุญ-บารมีสูงสุดยังคงอยู่ ไม่ได้หายไปไหน เห็นได้จากการแสดงออกผ่านงานศิลปกรรมในรูปแบบของพระ**

จักรพรรดิราช เช่น กรณีการปฏิสังขรณ์วัดนางนอง วัดประจำรัชกาลที่ 3 และการสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องใหญ่ หรือทรงเครื่องอย่างกษัตริย์ตามอุดมคติพระจักรพรรดิราช...การสร้างพระจักรพรรดิราชนี้อาจเป็นร่องรอยอุดมคติที่ยังหลงเหลืออยู่ในคนชนชั้นปกครอง การสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องอย่างจักรพรรดิที่วัดนางนองนี้ แม้ไม่ใช่การแสดงภาพตัวแทนที่แสดงออกว่าเป็นกษัตริย์เหนือดินแดนอื่น แต่เป็นการแสดงออกถึงภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ในเชิงอุดมคติใช้เรื่องเล่าในพุทธประวัติ และที่สำคัญคือเป็นผู้เพียบพร้อมไปด้วยทรัพย์สมบัติทั้งปวง...” (น.82)

จากข้อมูลที่ปรากฏสะท้อนให้เห็นว่าพระพุทธรูปเป็นเรื่องของการสร้างบนฐานของความเชื่อทางศาสนา ที่สัมพันธ์กับเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ถิ่น แต่ที่ชัดเจนเลยความเชื่อต่อ (1) พระพุทธศาสนาจึงทำให้เกิดประดิษฐ์สร้างพระพุทธรูปในฐานะองค์แทนพระพุทธเจ้าผู้ก่อตั้งพระพุทธศาสนาตามคติในเรื่อง “พุทธานุสติ” การระลึกถึงพระพุทธเจ้าผ่านการสร้างรูปเคารพที่ได้รับอิทธิจากกรีก (2) การสร้างสัญลักษณ์ทางความเชื่อเพื่อส่งผ่านเป็นค่านิยมอันสัมพันธ์กับศาสนา (3) ความเชื่อผ่านค่านิยมสังคมเชิงประจักษ์ในเรื่องของบุญญาบารมี ต่อการได้มา การสร้างการครอบครองต่อสิ่งเชื่อเหล่านั้น ดังกรณีพระแก้วมรกตกับภูมิภาคนี้ การได้มาซึ่งพระมหามัยมุนี ที่สัมพันธ์กับอำนาจทางการทหาร ความเชื่อ ของการได้มา (4) ความเชื่ออันเป็นประสบการณ์ตรงต่อสิ่งเชื่อเหล่านั้นดังกรณีพระบาง ของเมืองหลวงพระบางที่มาพร้อมพระแก้วอันมีผลต่อความแห้งแล้งของบ้านเมือง เป็นต้น ภาพลักษณ์เหล่านี้สะท้อนความจริงเกี่ยวกับความเชื่อและผลของความเชื่อที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาและสังคมสยามในอดีตด้วยเช่นกันและปรากฏในงานหนังสือที่นำเสนอนี้ด้วย

พระพุทธรูปกับศิลปะ/และสายช่าง

หากพิจารณาในความเป็นพระพุทธรูป เราอาจคุ้นชินกับคำว่าศิลปะสมัยทราวดี สุโขทัย อยุธยา หรือรัตนโกสินทร์ เชียงแสน เหล่านี้จัดเป็นสายตระกูลช่าง ถึงในหนังสืออาจไม่ได้ลงรายละเอียด แต่อย่างน้อยก็สะท้อนให้เห็นว่าความเป็นสายตระกูลช่างอันมีผลต่อศิลปะ รูปแบบการสร้าง และ/หรือความวิจิตรงดงามของพระพุทธรูป ทั้งยังสัมพันธ์กับเทคนิคของการสร้างพระ เช่น การปั้น พิมพ์ (พระรอด พระคง) การหล่อ (พระพุทธชินราช) แกะสลัก (พระแก้วมรกต) เขียนหรือแต้ม (พระบฏ)

ในงานเขียนหนังสือเล่มดังกล่าวจะมีแนวคิดในเรื่องพุทธลักษณ์ที่ปรากฏในพระพุทธรูปผ่านแนวคิดเรื่อง **“ศิลปะ”** ดังมีข้อความว่า **“พระพุทธรูปศิลปะสมัยอยุธยาคละกันไปกับพระพุทธรูปศิลปะล้านนา”** (น.72) ในส่วนสุโขทัยก็สะท้อนถึงความพิเศษของพระพุทธรูป ที่ในประวัติศาสตร์พระพุทธรูปสุโขทัยก็ถือว่าเป็นพระที่มีเอกลักษณ์สะท้อนลักษณ์ของการสร้าง รวมทั้งสถาปัตยกรรมและเอกลักษณ์งดงามในแบบสุโขทัย จึงปรากฏภาพลักษณ์ต่อชนชั้นปกครองต่อการเคลื่อนย้ายพระพุทธรูปในแนวคิดที่ว่า **“สุโขทัยในฐานะบ้านเมืองในอุดมคติ”** (น.72) นั้นเท่ากับเป็นการยืนยันถึงเอกลักษณ์ของพระพุทธรูปที่สะท้อนออกมาเป็นประดิษฐกรรมสิ่งสร้างตามคติในทาง

พระพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน รวมไปถึงการสร้างพระพุทธรูปศิลปะในแบบรัตนโกสินทร์ที่สัมพันธ์อุดมคติของกษัตริย์กับความมีบุญญาธิการในแบบ **“พุทธกษัตริย์”** ผ่านรูปแบบศิลปกรรมในแบบพระจักรพรรดิราช หรือพระพุทธรูปทรงเครื่องทรงแบบกษัตริย์ **“...ที่ปรากฏที่วัดนางนอง วัดพระจำรัชกาลที่ 3 ที่คติการสร้างพระเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องใหญ่...ทรงเครื่องอย่างกษัตริย์ตามอุดมคติพระจักรพรรดิราช...”** (น.82) ดังปรากฏผ่านพระสยามเทวราชธิราชในสมัยรัชกาลที่ 4 นอกจากนี้ศิลปกรรมส่วนอื่นยังเข้ามามีส่วนสนับสนุนต่อคติของพระพุทธรูปตระกูลช่างด้วย ดังปรากฏว่าวัดในสมัยรัตโกสินทร์ตอนต้น รวมไปถึงสถาปัตยกรรมสิ่งสร้างที่เนื่องด้วยพระพุทธรูป มีการผสมผสานศิลปะจากจีนอยู่ด้วย อาทิภาพจิตรกรรมฝาผนังในหลาย ๆ วัด อาทิ วัดพระแก้ว วัดอรุณราชวราราม วัดพระเชตุพน ฯ เป็นต้น ล้วนผสมผสานด้วยศิลปะกรรมจากจีน รวมทั้งศิลปะฝีมือช่างจีนเป็นต้น (น. 85) ซึ่งผู้เขียนได้สะท้อนถึงความสัมพันธ์นี้ว่า “...ความสัมพันธ์ของจีนกับรสนิยมทางศิลปะของคนในราชสำนักมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันโดยมีสาเหตุมาจากความสัมพันธ์ทางสังคมและเศรษฐกิจภาพลักษณ์ของของชาวจีนในสายตาคนไทยสมัยรัชกาลที่ 3 ยังปรากฏอยู่ที่อื่นอีก ล้วนแล้วแต่เป็นการกล่าวถึงชาวจีนในทางที่ดีทั้งสิ้น...” (น. 85) หรือในพระบรมราชวินิจฉัยของรัชกาลที่ 4 (น. 128) ที่สะท้อนออกมาเกี่ยวกับศิลปะตระกูลช่างต่อพระแก้วมรกตที่ว่า **“...อนึ่งจะว่าด้วยฝีมือช่างที่ทำพระพุทธรูปพระองค์นี้นั้นเล่า เมื่อพิจารณาเทียบเคียงดูก็เห็นเป็นฝีมือช่างที่เอกทีเดียว ในครั้งหนึ่งคราวหนึ่งจะเป็นฝีมือช่างข้างอินเดีย คือเมืองเบงคอลละราฐสุรัฐ แลเมืองแขกพราหมณ์ข้างมัชฌิมประเทศที่ไทยเรียนเมืองเทศนั้นก็มิใช่เลย อนึ่งจะเป็นฝีมือสิงหฬ มอญพะม่าเขมรและไทยเหนือจีนก็มิใช่ ดูฝีมือไม่ใกล้เคียงคล้ายคลึงกันกับพระพุทธรูปซึ่งเป็นฝีมือช่างในเมืองทั้งปวงที่ออกชื่อมาเลย...”** (King Mongkut, 2556:197)

ดังนั้นภาพสะท้อนของพระพุทธรูปที่ชัดเจนอีกกรณีหนึ่งคือสายช่าง ศิลปะ และเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นถิ่นต่อการสร้างพระพุทธรูป ที่สัมพันธ์กับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา คติการสร้างและวัตถุในการจัดสร้าง ที่เนื่องด้วยพื้นถิ่นและรูปแบบของการสร้าง ซึ่งนับเป็นพัฒนาการและการให้ค่าในเชิงสังคมแต่ละช่วงเวลา เราจึงเห็นพระพุทธรูปทำจากหิน หินทราย ไม้ หยก การหล่อด้วยปูน ทองคำ ทองแดง สำริด และอื่นๆ อันสัมพันธ์กับพื้นถิ่น และเศรษฐกิจ รวมไปถึงภูมิปัญญาในการจัดสร้างด้วย รวมทั้งเทคโนโลยีของการจัดทำ อาทิ การแกะสลัก การปั้น การหล่อ การวาด ซึ่งสิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่ในความเป็นพระพุทธรูปอันเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละถิ่นที่ด้วยเช่นกัน ดังนั้นสายช่าง และศิลปะของพระพุทธรูปจึงสะท้อนเกาะเกี่ยวอยู่กับคุณค่าในความหลากหลายมิติด้วย

บทสรุป

พระพุทธรูปนอกเหนือจากการเป็นพระปฏิมาที่ใช้สำหรับการแสดงความเคารพบูชาในฐานะที่เป็น **“ปฏิการะ”** ผ่านคำว่า **“พุทธานุสติ”** คือการสร้างรูปเคารพ เพื่อแสดงออกต่อสิ่งเคารพตามคติโบราณและในเวลาเดียวกันยังเป็นสัญลักษณ์ทางกายภาพที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้าศาสนาดูผู้ก่อตั้งพระพุทธศาสนา ดังนั้นในความเหมือนและความต่างเหล่านั้นได้ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนขยับก้าวสู่ความเป็นพระพุทธศาสนาอย่างสำคัญ จนกระทั่งกลายเป็นกลไกและปรากฏการณ์ของการมี

ส่วนร่วมทางศาสนา ดังนั้นจากหนังสือ **“การเมืองเรื่องพระพุทธรูป”** ได้สะท้อนคิดให้เห็นว่า พระพุทธศาสนาสามารถอยู่ได้ด้วยรัฐ และรัฐก็มีอุดมคติทางศาสนาเป็นเครื่องค้ำยัน

พระพุทธรูปถูกทำให้กลายเป็นสิ่งเชื่อ ที่มีผลต่อการรวมใจของสมาชิกในสังคม เป็นสัญญะของการให้คำอธิบายในเชิงสังคมและการมีส่วนร่วมในเชิงสังคม อันเป็นปรากฏการณ์ของการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมและลงตัว การทำลายสัญญะทางความเชื่อระหว่างรัฐ รวมไปถึงการแสดงบุญญาธิการผ่านพระพุทธรูปจึงเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ของชาติที่นับถือพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะในภูมิภาคอุษาคเนย์ไทย ลาว เขมร พม่า เป็นต้น แต่ในความเป็นจริงพระพุทธรูปมีสัญญะเพียงประดิษฐกรรมสิ่งสร้างที่มีนัยของ **“พุทธานุสติ”** ที่ให้ระลึกถึงคุณงามความดีของพระพุทธเจ้าในฐานะศาสนาผู้ก่อตั้งพระพุทธศาสนา และมีคุณแห่งความเป็นผู้นำ ความเป็นศาสดา และความเป็นผู้มีคุณอันควรค่าแก่การปฏิบัติตาม ด้วยพุทธพจน์ว่า **“ยถาวาที ตถาการี”** พูดอย่างไรทำอย่างนั้น รวมไปถึง “บัญญัติ” ที่พระพุทธเจ้าสอน และให้ผู้อื่นกระทำตาม พระพุทธเจ้า ท่านกระทำ และไม่เคยแม้ล่วงละเมิด นั่นน่าจะหมายถึงเป้าหมายของ **“พุทธานุสติ”** ที่ปรากฏในพระพุทธรูป **“ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างทั้งในส่วนของคุณธรรมจริยธรรม”** น่าจะคือหัวใจของการเมืองในพระพุทธรูป ดังประโยคที่เป็นพุทธพจน์ **“จงจาริกไปเพื่อประโยชน์ของมหาชนหมู่มาก”** หรือราชดำรัสที่ว่า **“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์แห่งมหาชนชาวสยาม”** น่าจะหมายถึงหัวใจของผู้นำ ผู้ปกครอง หรือชนชั้นปกครองโดยองค์รวม

Reference

Department of Fine Arts. (1987). **Nan City : Archeology, History and Art**. Bangkok : Department of Fine Arts.

Prince Chaoprayatipakornvong. (2012). **Royal Chronicle of Rattanakosin**, reign 1-4, Vol.2 Bangkok : Sripanya. [Thai Version]

Dan Beach Bradley. (1971). Dictionary of the Siamese Language.Translate by Master Thad. Bangkok : Kurushapha Press. [Thai Version]

King Mongkut , (2013). “The legend of the Emerald Buddha for scribes. Quote from, Sujitr Vongdhes. Editor, **Emerald Buddha**. Bangkok : Matichon. [Thai Version]

Piseth Jeajunpong, Pramint Kruethong, Editor. (2004). **Emerald Buddha**, Bangkok : Matichon Press. [Thai Version: พระแก้วมรกต]

Htin Aung. (2008). A History of Burma, Translated by Phetcharee Sumitr Bangkok : The Foundation for the Promotion of Social Sciences and Humanities Texbooks Project [Thai Version]

Wirawan Naruepiti. (2014). The Politics of Number : Collecting, List Making, Measuring and Cataloging of Buddha Images from the North of Bangkok in the Period of State

Building ,Journal of Damrong. 13 (2) : 123-146. Online : http://www.damrong-journal.su.ac.th/?page=view_article&article_id=393

Wirawan Naruepiti. (2014). **Thought of collecting Buddha images from period of building Bangkok to King Rama 5th**. Thesis of Master of Arts (History). Faculty of Arts: Thammasart University**.** [Thai Version]

Prince Damrong Rajanubhab. (1953). Legend of the important Buddha.Bangkok : Department of Fine Arts. [Thai Version]

Sor.Pai Noi. (2012). Bangkok Story : Complete version.Bangkok : Phim Khum Press. [Thai Version]

SukChai Saisingha. (2007). **Important Buddha statues and Buddhist art in Thai territory**: Bangkok : Muangboran Press. [Thai Version]

Arunrat Vichien Khao, (2548). **Buddha Statue According to Moral Precept of Lanna People**. Bangkok : Chulalongkorn University Press. [Thai Version]

Father Sangermano, (1969). **A Description of the Burmese Empire** .New York: [Thai Version]

Charney, Michael W. (2006). Powerful Learning: Buddhist Literati and the Throne in Burma's

Last Dynasty, 1752-1885. Ann Arbor: University of Michigan. [Thai Version]

ภาคผนวก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม พ.ศ. 2560

พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ, รศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตฺติปญฺโญ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศ.ดร.จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สุรินทร์ นิยมางกูร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สมาน งามสนิท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.อภินันท์ จันตะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สรรเสริญ อินทรัตน์	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
รศ.ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.พัฒนะ เรือนใจดี	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผศ.ดร.ไพศาล สรรสรวิสุทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ทัศนีย์ เจนวิถีสุข	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
ผศ.ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผศ.อนุภูมิ โซวเกษม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ. ว่าที่ พ.ต.ดร.สวัสดิ์ จิรัฐฐิติกาล	สำนักทัณฑวิทยา กรมราชทัณฑ์
อ.ดร.อุทัย สติมั่น	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
อ.ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อ.ดร.จุฑามาศ วารีแสงทิพย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

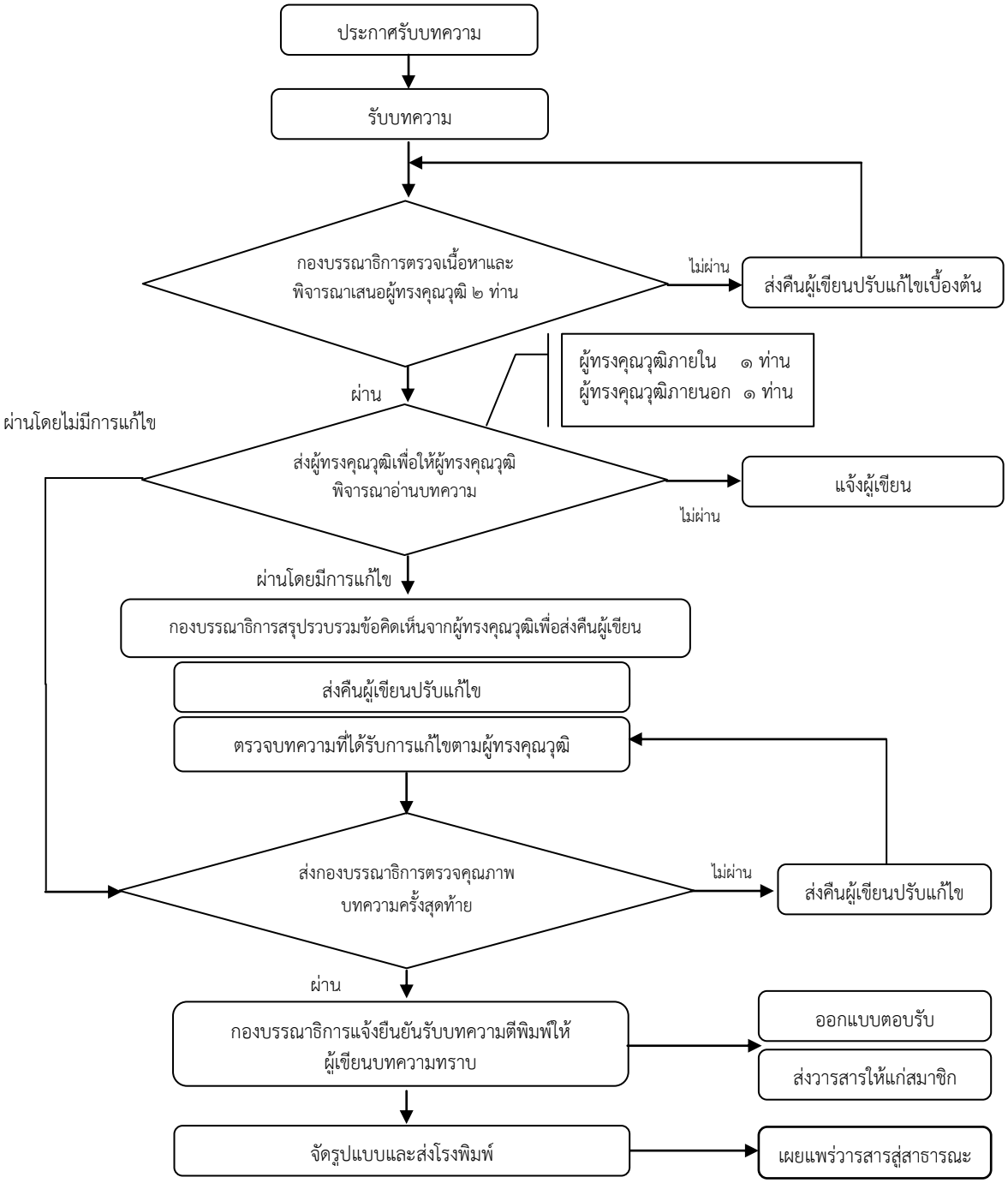

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 หมู่ 1 ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา 13170
โทรศัพท์ 035-248-000 ต่อ 8200-3

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ปริทรรศน์จะต้องส่งจดหมายนำส่งบทความ พร้อมต้นฉบับแบบพิมพ์ 3 ชุด มายังกองบรรณาธิการ <u>กรณีที่บทความได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์</u> บรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้นิพนธ์ส่งบทความต้นฉบับที่แก้ไขครั้งสุดท้าย พร้อมซีดีรอม (CD ROM) 1 แผ่นที่บรรจุเนื้อหาและข้อมูลที่มีอยู่ในบทความทั้งหมดที่ได้แก้ไขแล้ว ทั้งนี้ผู้นิพนธ์ต้องมีสำเนาเก็บไว้ด้วยเพื่อการอ้างอิง

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สั้นขนาดบีห้า (B5) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษซ้ายกับด้านบน 1.0 นิ้วครึ่ง และด้านขวากับด้านล่าง 0.5 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 15 หน้ากระดาษพิมพ์ โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 500 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัยและบทความปริทรรศน์ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) สรุป (Conclusion) และคำสำคัญ (Key Words) ซึ่งควรเรียบเรียงตามลำดับและแยกหัวข้อให้ชัดเจนดังนี้

- **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- **วิธีการศึกษา** ควรกล่าวถึงวิธีการค้นคว้าข้อมูล ระเบียบวิธีวิจัยที่นำมาศึกษา สถิติที่นำมาใช้
- **ผลการศึกษา** ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- **สรุป** ควรกล่าวถึงผลสรุปของการค้นคว้าและศึกษา
- **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญ 3-6 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา และจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

3.2 วิธีการศึกษา (Methods) กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.3 ผลการศึกษา (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.4 การอภิปรายผล (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.5 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะแนวการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.6 กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงานหรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

3.7 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological. Association)

การอ้างอิงแบบ APA

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ให้อ้างชื่อยอคัมภีร. เลม/ขอ/หนา. และให้วงเล็บคำวา (บาลี) ไว้หลังคำยอในกรณีที่ใช้พระไตรปฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไวหลังคำยอในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น 1 (ขุ.ชา. (บาลี) 27/855/191).

1.2 หนังสือทั่วไป

(ผูแตง, ปที่พิมพ : หนา). ตังอย่างเช่น

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2544 : 38).

(Venerable Dr. W. Rahula, 2004 : 69).

2. วารสาร

ผูเขียน, เล่มที่หรือปีที่ (ฉบับที่): หนา. ตัวอย่างเช่น

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตฺติปญฺโญ, 3 (1) : 14-28.

K.N., Jayatileke, 77 (1): 10-15.

3. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้วิจัย, ปีที่พิมพ์. ตัวอย่างเช่น

อนุวัต กระสังข์, (2557).

4. สัมภาษณ์

สัมภาษณชื่อผูใหสัมภาษณ์, ตำแหนง (ถามี), วัน เดือน ป. ตัวอย่าง

สัมภาษณ พระเทพโสภณ, (18 กรกฎาคม 2557).

5. เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (7 กันยายน 2555).

6. ภาษาอังกฤษ

(Maslow Abraham, 1970 : 58)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือ

จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์. (2544). **สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) วารสาร

ผู้เขียน. “ชื่อบทความ”. *ชื่อวารสาร*. ปีที่ (ฉบับที่), หน้า ตัวอย่างเช่น

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตฺติปญฺโญ, ดร. (2557). “การกำหนดประเด็นปัญหา การตั้งชื่อเรื่องเรื่องและการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัยทางสังคมศาสตร์”. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์.** 3(1), 67-97

3) วิทยานิพนธ์

อนุวัต กระสังข์. (2557). “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม” (**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

4) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, (วัน เดือน ปี). ตำแหนง ตัวอย่าง

ชวน หลีกภัย. (19 พฤษภาคม 2541). นายกรัฐมนตรี. สัมภาษณ์.

Ross, R. 1980, May 5. Associate Director, Cornell University Libraries. Interview.

5) เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (7 กันยายน 2555).*ธรรมประกาศโนบาย*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.buddhismth.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=538970572&Ntype=9

2. ภาษาอังกฤษ

Maslow Abraham. (1970). *Motivation and Personnality*. New York : Harper and Row Publishers.

4. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

5. ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

6. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ กรุณาติดต่อ “วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์” สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา 13170 โทรศัพท์. 09-8832-8312, 08-6771-3638

1) พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร, ดร. 2) ดร.อนุวัต กระสังข์ 3) อ.กรกรต ชาบัณฑิต

8. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 199 บาท ไม่รวมค่าส่ง

9. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 300 บาท

หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เขียนที่.....

.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ. .....

ข้าพเจ้าชื่อ..... ฉายา..... นามสกุล.....

ที่อยู่ .....

โทรศัพท์ ..... E-mail: .....

มีความประสงค์ขอตีพิมพ์บทความ ( ) บทความวิจัย ( ) บทความวิชาการ เรื่อง:

(ภาษาไทย).....

.....

(ภาษาอังกฤษ).....

.....

ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ซึ่งดำเนินการโดยคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยบทความฉบับนี้ข้าพเจ้าได้นิพนธ์ขึ้นเพื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญา.....

สาขาวิชา..... จาก (ชื่อสถาบัน).....

ปีการศึกษา..... หรือได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก .....

เมื่อคณะบรรณาธิการของวารสารพิจารณาแล้วมีมติให้แก้ไขปรับปรุงบทความ ข้าพเจ้ามีความยินดีรับไปแก้ไขตามมติดังกล่าวนั้นและและข้าพเจ้าขอรับรองว่า (ขีดเครื่องหมาย √)

( ) เป็นผลงานทางวิชาการของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว

( ) เปนผลงานของขาพเจาและผูรวมนิพนธ์ตามชื่อที่ระบุในบทความจริง

( ) บทความนี้ไมเคยลงตีพิมพในวารสารใดมากอน

( ) บทความนี้ไม่ได้คัดลอกหรือดัดแปลงมาจากของผู้ใดทั้งสิ้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ชำระค่าธรรมเนียมขอตีพิมพ์บทความลงในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ตามอัตราที่ได้กำหนดไว้ คือ

( ) บทความวิชาการ 3,000 บาท

( ) บทความวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ป.โท-เอก 5,000 บาท

( ) บทความวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย 5,000 บาท เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

อนึ่ง แม้เมื่อข้าพเจ้าปรับแก้ไขแล้ว แต่งานยังไม่เรียบร้อยและไม่ได้รับการให้การลงตีพิมพ์ ข้าพเจ้าไม่ติดใจเอาความใดๆ ทั้งสิ้น จะยอมรับการพิจารณาของคณะกองบรรณาธิการถือว่าเป็นที่สุด

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้นิพนธ์บทความ

ใบตอบรับการเป็นสมาชิก

ที่.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กราบนมัสการ/เรียน บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....
(ชื่อภาษาอังกฤษ).....
ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่ได้).....
.....

E – Mail.....**เบอร์โทรศัพท์**..... **โทรสาร**.....
มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิกวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

( ) สมาชิกประเภทรายปี 300 บาท (จำนวน 3 เล่ม)
( ) เล่มละ 199 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

( ) เงินสด
( ) ธนาณัติ (สั่งจ่าย.....)
( ) ตั๋วแลกเงินไปรษณีย์
( ) แคชเชียร์เช็ค ในนาม.....

โปรดนำส่งวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน ☐ ที่ทำงาน
เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์.....โทรศัพท์เคลื่อนที่.....
โทรสาร.....E-Mail.....

(สำหรับเจ้าหน้าที่)
ค่าบำรุงปี พ.ศ.....
เลขที่ใบเสร็จ.....
ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
ลงบัญชีแล้ว.....

ลงชื่อ.....
( )